DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS

TÓTHNÉ SZABÓ ERZSÉBET

Nyugat-magyarországi Egyetem
Soron
2010.

NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM

SZÉCHENYI ISTVÁN
GAZDÁLKODÁS- ÉS SZERVEZÉSTUDOMÁNYOK DOKTORI ISKOLA

PÉNZÜGYI PROGRAM

A kiegészítő melléklet szerepe és tartalma a számviteli információ hordozta „megbízható és valós kép” kialakításában

Doktori (PhD) értekezés

Készítette:

Tóthné Szabó Erzsébet

Témavezető:

Prof. Dr. Lett Béla CSc

SOPRON 2010.

A KIEGÉSZÍTŐ MELLÉKLET SZEREPE ÉS TARTALMA
A SZÁMVITELI INFORMÁCIÓ HORDOZTA
„MEGBÍZHATÓ ÉS VALÓS KÉP” KIALAKÍTÁSÁBAN

Értekezés doktori (PhD) fokozat elnyerése érdekében

Készült a Nyugat-magyarországi Egyetem
Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

Pénzügyi programja keretében

Írta:
Tóthné Szabó Erzsébet

Témavezető: Prof. Dr. Lett Béla CSc ……

Elfogadásra javaslom (igen / nem) (aláírás)

A jelölt a doktori szigorlaton 100% -ot ért el.

Sopron, 2004. december 9. ……
a Szigorlati Bizottság elnöke

Az értekezést bírálóként elfogadásra javaslom (igen /nem)

Első bíráló (Prof. Dr. Herczeg János) igen / nem ……
(aláírás)

Második bíráló (Prof. Dr. Reke Barnabás) igen / nem ……
(aláírás)

A jelölt az értekezés nyilvános vitáján …… % - ot ért el.

Sopron, 2010. ……... ……
a Bírálóbizottság elnöke

A doktori (PhD) oklevél minősítése….....

……
Az EDT elnöke

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 7
1.1. Előzmény és kutatási terület 7
1.2. A téma aktualitása 9
1.3. A kutatás célja 10
1.4. A kutatási anyag és módszer 12
1.5. Hipotézisek felállítása 14
2. A számvitel szabályozásának rövid áttekintése 16
2.1. A számvitel feladata, funkciói 16
2.2. Az eltérő számviteli rendszerek kialakulásának okai 17
2.3. A nemzetközi szabályozási igény megjelenése 19
2.4. Globalizáció, harmonizáció a számviteli szabályozásban 20
3. A kiegészítő melléklet szabályozása a nemzetközi beszámolás rendszerében 26
3.1. A beszámolás célja 26
3.2. A nemzetközi szabályozási rendszerek kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásai 27
3.2.1. Nemzetközi Számviteli Standardok (IAS/IFRS) szabályozása 27
3.2.2. Az Európai Unió számviteli szabályozása 33
3.3. Egyes környező államok nemzeti szabályozásainak jellemzői 36
3.3.1. A német szabályozás 36
3.3.2. Az osztrák szabályozás 42
3.3.3. A szlovák szabályozás 46
4. A számvitel szabályozása Magyarországon 50
4.1. Az 1992. előtti szabályozás jellemzői 50
4.2. Az 1992. utáni szabályozás 51
4.3. A kiegészítő mellékletre vonatkozó szabályok 55
4.3.1. A kiegészítő melléklet helye a beszámolásban 55
4.3.2. A kiegészítő melléklet tartalma 56
4.4. A magyar számviteli előírások változása a kiegészítő mellékletre vonatkozó előírások tükrében 61
5. A nemzetközi és az egyes nemzeti szabályozása összehasonlítása 63
5.1. Az Európai Unió szabályozásának összevetése a magyar szabályozással 63
5.2. Az egyes nemzeti szabályozások összehasonlítása 67

6. A kiegészítő melléklet felmérésére vonatkozó primer kutatás célja módszere 72
6.1. A primer kutatás célja 72
6.2. A minta 72
6.3. A módszer 73
6.3.1. A kérdőív tartalma 74
6.3.2. A kérdőív feldolgozása 78
7. A kiegészítő melléklet minőségére vonatkozó primer kutatás eredménye 81
7.1. Az éves beszámolók kiegészítő mellékletének felmérése 81
7.1.1. A társaságok és a beszámolók kiegészítő mellékletének azonosítása, bemutatása 81
7.1.2. A kiegészítő melléklet tartalma és megfelelősége 85
7.1.3. A vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyezet elemzése, értékelése 91
7.2. Egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletének minősége 95
7.3. Szakmai sajátosságok a kiegészítő mellékletben 102
7.3.1. Az erdőgazdaságok speciális felmérésének eredménye 102
7.3.2. A „Zöld számvitel” megjelenése a kiegészítő mellékletben 105
7.4. Felszámolás alá került cégek beszámolóinak felmérése 106
8. A kiegészítő melléklet felhasználásának és készítésének jellemzői 110
8.1. A felhasználók véleménye a kiegészítő mellékletről 111
8.1.1. Hitelintézetek véleménye a kiegészítő mellékletről 111
8.1.2. Cégvezetők körében végzett felmérés eredménye 114
8.2. A kiegészítő mellékletet készítő szakemberek véleménye 115
8.2.1. A menedzsment részvétele a kiegészítő melléklet összeállításában 115
8.2.2. Számviteli szakemberek részvétele a kiegészítő melléklet összeállításában 119
9. Az egyszerűsített éves beszámoló kiegészítő mellékletének formai és tartalmi fejlesztése 124
9.1. A fejlesztést kiváltó megállapítások összefoglalása 124
9.2. Az egyszerűsített éves beszámoló kiegészítő melléklete gyakorlati megvalósításának tartalmi és formai javaslata 125
9.3. A magyarországi vállalkozások szerkezete nagyságrendi besorolás alapján, valamint az értékhatárok változtatásának hatása 133
10. Eredmények következtetések és javaslatok 142
10.1. Kutatási eredmények – új tudományos eredmények 142
10.2. Következtetések és javaslatok 145
Összefoglalás 147
Summary 152

Mellékletek jegyzéke **158**
Táblázatjegyzék 159
Ábrajegyzék 162
Mellékletek 164

1. BEVEZETÉS

1.1. Előzmény és kutatási terület

Az emberek, szervezetek döntéseiket bizonytalan környezetben hozzák, kockázatokat kell vállalniuk. A kockázat ésszerű vállalásában, a döntések megalapozottságában jelentős szerepe van a kellő informáltságnak. A döntések előkészítéséhez és meghozatalához az adott helyen, adott szinten szükséges és racionálisan lehetséges adatokat, információkat kell biztosítani.

Az információk olyan korábban megfigyelt és célszerű rendszerben feldolgozott és továbbított (a múltra, jelenre, jövőre vonatkozó) hírek (adatok), amelyek a gazdálkodási tevékenységgel összefüggő állapotokról és folyamatokról nyújtanak tájékoztatást számszerű és/vagy szöveges formában.

Az információs rendszerbe sorolhatók a műszaki, gazdasági, piackutatási és más szakjellegű dokumentumok, valamint a számvitel és az üzemi statisztikai információs adatfeldolgozó rendszerek. A „számvitel a múltat jellemző információkat képes szolgáltatni, amelyek vonatkozhatnak időpontokra és időszakokra, és így ezen információk birtokában vizsgálhatók a múltban kialakult tendenciák, illetve az időpontokat és időszakokat jellemző információk különbségének okai. Mindezek lehetővé teszik, hogy a múlt bizonyos ismeretéhez kapcsolva a jövőbeni várható értékek alapján a vállalkozásokkal kapcsolatba kerülő természetes és jogi személyek (érdekhordozók) meghozhassák jövőre vonatkozó döntéseiket.” (Baricz, 2007. a. p. 19.)

A számvitel tehát gazdasági-pénzügyi műveletek, naturális és értékadatainak szervezett gyűjtése, feljegyzése és feldolgozása, mellyel adatokat, információkat szolgáltat:

- a gazdálkodó szervezet vagyonáról, erőforrásainak összetételéről, állományáról;
- az erőforrások tényleges kihasználásáról, eredményességéről, egy időszak tevékenységéről, jövedelmezőségéről;
- a gazdálkodó szervezet pénzügyi helyzetéről, a pénzeszközök forgásáról.

A mai szóhasználat szerint a számvitel összefoglaló megnevezése a könyvvitelnek, az önköltségszámításnak és a beszámolásnak.

A *könyvvitel* a gazdálkodási folyamatokat, valamint a gazdálkodó vagyonának állományát és változásait, döntően értékben kifejezve, folyamatosan nyilvántartja, összesíti és

ellenőrzi. Az *önköltségszámítás* valamely meghatározott termék, termékcsoport vagy szolgáltatás közvetlen-, szűkített-, teljes-önköltségét állapítja meg. A *beszámoló* rendszer alatt a külső és belső érdekhordozók információ ellátása érdekében összeállított beszámolót értjük, annak részeként a mérleg, az eredménykimutatás, a kiegészítő melléklet és a cash-flow kimutatás összeállítását. (Baricz, Róth, 2006.)

A számviteli beszámoló információira igényt tartanak tehát a gazdálkodókkal kapcsolatba kerülő partnerek, szervezetek, ezért a számviteli szabályozás legfontosabb szerepe a gazdasági élet szereplői számára megbízható és valós összkép nyújtását biztosító szabályozási környezet kialakítása[1].

A számviteli információ egy olyan különleges információ, amely kettős szereppel bír. Egyrészt a folyamatos gazdálkodás, a vezetői döntés megalapozásához szükséges, az évközi gazdálkodási intézkedések, cselekvések következményeit mutatja meg a gazdasági események zárt rendszerű rögzítésével és feldolgozásával. Másrészt – és a disszertációban erre koncentrálok - a közzétett beszámolón keresztül a gazdálkodónak a külvilág felé történő bemutatáshoz szükséges. E kettősség eltérő motivációt jelenthet a beszámolót készítők részére, de a piac többi szereplője számára a megbízhatóságot, a „megbízható és valós kép” tükrözését kell adnia. Ennek az elvárt igénynek a kielégítésére fejlődött és haladt a számvitel is az egységesítés, a szabványosítás felé, az 1980-1990-es évektől pedig a globalizációs folyamatok érintettje lett.

A nemzeti (köztük a magyar) számviteli szabályozás mellett kialakításra kerültek a beszámolót megcélzó nemzetközi előírások rendszerei is, amelyek az információk nemzetközi cseréjét és értelmezhetőségét szolgálták. Ezek a szabályok visszahatnak a nemzeti számviteli beszámolókra, köztük a kiegészítő mellékletre vonatkozó szabályokra is.

Jelen kutatásba nem tudtam bevonni számos fontos terület beszámolójának kiegészítő mellékletét, pl.: a konszolidált beszámoló, speciális tevékenységű szervezetek beszámolói, nonprofit szervezetek közhasznúsági beszámolója, de ezekre remélhetőleg a kutatás folytatásakor visszatérhetek.

[1] Számviteli törvény. (1991. és 2001.) Preambulum: A piacgazdaság működéséhez nélkülözhetetlen, hogy a piac szereplői számára hozzáférhetően, döntéseik megalapozása érdekében mind a vállalkozók, mind a nem nyereségorientált szervezetek, valamint az egyéb gazdálkodást folytató szervezetek vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről és azok alakulásáról objektív információk álljanak rendelkezésre.

1.2. A téma aktualitása

Az elmúlt években a számvitel területén számos disszertáció készült, de a kiegészítő melléklettel kapcsolatban a kutatások folytatására nekem nyílott lehetőségem.

A kiegészítő melléklet nem csak a számviteli beszámoló táblázatainak (mérleg, eredménykimutatás, cash flow-kimutatás), adatainak magyarázata, az analitikus és a főkönyvi könyvelésből részletek, valamint tájékoztató adatok közlése, hanem egyben a társaság olyan nyilvános dokumentuma, amely egyesíti, magában foglalja a különböző információkat, ezáltal a vállalkozással kapcsolatos többlet információ nyújtására képes.

A számviteli rendszerek és azok gyakorlati megvalósításai felértékelődnek:

- a globalizáció, az EU bővülés révén a gazdasági információk iránti igény növekedése, miközben az egyes régiók országaiban kialakult cégstruktúrák különbsége megmarad,
- a nemzetközi számviteli szabályok bővülnek, az EU számviteli irányelvei és a nemzetközi számviteli standardok közelítenek,
- a könyvvizsgálatok értékhatárainak növelésével csökkent a könyvvizsgálatra kötelezett társaságok száma (amely a további értékhatár emeléssel még tovább zsugorodna), de a felszabaduló kapacitású szakemberek képesek minőség emelő tevékenység végzésére a számviteli beszámoló összeállításába való bekapcsolódással, a szabályszerű és tartalomerősebb kiegészítő melléklet összeállítására is.

A nyilvános számviteli információk fokozatos bővítése és az adminisztráció csökkentését célul kitűző intézkedések egyszerűsítései párhuzamosan zajlanak, amelynek utolsó állomása a kiegészítő mellékletet is elhagyó sajátos egyszerűsített éves beszámoló[2] lehetővé tétele Magyarországon, nem elhanyagolható vállalkozási körben. Ez új helyzetet teremt a vállalkozások megismerésében, illetve az információ hiánya, a piaci szereplők döntéseinek megalapozására is visszahathat.

A céginformációk zártságának oldása, a számviteli beszámolók interneten való elérése új lehetőségeket nyit. A téma aktualitását növeli, hogy a számviteli információk egy köre a beszámolók kötelező közzététele alapján eddig is nyilvános volt, de azok elérése időigényes és –

[2] A 2009. január 1. után induló üzleti évek beszámolóira vonatkozóan olyan új előírás került bevezetésre, ami új helyzetet teremt az információhoz jutásban, értékelésben. Lehetőség nyílik azoknak a jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságoknak sajátos beszámolót készíteni, amelyeknek az éves árbevétele nem éri el a 100 millió Forintot. A sajátos beszámoló egyszerűsítéseket tartalmaz az értékelésekben, néhány tétel elszámolását nem teszi lehetővé, és legjelentősebb előírásaként, mentesítést ad a kiegészítő melléklet készítése alól.

bár csekély, de – költséggel járó feladat volt. A 2009. április 30-át követően kötelezően alkalmazandó – elektronikus formában történő – közzététel megteremti a lehetőséget a piac többi szereplője részére, hogy a számviteli beszámolóhoz gyorsan, és ingyenesen hozzájussanak. Ez várhatóan fokozatosan elindíthatja a beszámolók iránti érdeklődést, azon piaci szereplők részéről is, akik eddig ezt nem tették meg.

Mindezek következtében felértékelődik a számviteli beszámolóban szereplő adatok mennyiségének és minőségének fontossága, a közreadók felelőssége a nyilvánosságra hozott, valamint a nyilvánosságra nem hozott információk vonatkozásában is.

A pénzügyi és gazdasági válság, a felszámolások és csődök időszakában fokozódik a kockázatbecslés igénye. A 2008. év őszétől induló gazdasági és pénzügyi válság hatására a magyarországi vállalkozások helyzete is súlyosbodott, a hitelezők (szállítók, pénzintézetek) a befektetők, tulajdonosok és a hatóságok részére is kellemetlen „meglepetéseket” okozott. Egyre fontosabb szerepe lesz az üzleti partnerek valós pénzügyi helyzete megítélésének a velük kapcsolatos döntések meghozatalában. Célszerű ismerni a számviteli beszámoló „válság” kifejező, előrejelző képességét.

Számos kritika jelenik meg arra vonatkozóan, hogy a számviteli beszámoló nem ad valós képet a vállalkozások vagyonáról, pénzügyi helyzetéről, annak eredményéről. Sürgetően aktuális elvárás, hogy a számviteli beszámolók mindinkább a valóságot tükrözzék, azaz tágabb értelemben érvényesüljön a valódiság elve, hogy ehhez a számviteli beszámolón belül a kiegészítő melléklet információi fokozottan hozzájáruljanak.

1.3. A kutatás célja

A kutatás azt a célt tűzte ki, hogy sokoldalúan megvizsgálja a nemzetközi és a magyar szabályozás szerinti számviteli beszámoló egyik elemét, a kiegészítő mellékletet.

A vizsgálat kiemelt célja annak megállapítása, hogy a számviteli beszámoló kiegészítő melléklete milyen mértékben szolgálja a beszámolókból nyerhető információk megbízhatóságát, segítségével megbízható, valós és hű kép nyerhető-e a beszámolókból az adott gazdálkodók vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről, vagyis mennyire tudja szolgálni a megbízható és valós kép bemutatását, az információt nyilvánosságra hozó gazdálkodó megítélését?

Nemzetközi kitekintésben a kutatás célja, hogy a témát nemzetközi környezetbe helyezve kövessem a számviteli beszámoló - pénzügyi kimutatások - elmúlt két évtizedbeli fejlődését, és összehasonlítsam a magyar és a nemzetközi előírások összhangját, a nemzet-

közi változások magyarországi adaptálását. Néhány környező ország (amelyek gyakori szereplői a magyarországi a tőkebefektetésnek, vállalkozás-alapításnak) nemzeti szabályozási sajátosságainak és fejlődésének megismerése és bemutatása segíti a környezethez való viszonyítást és a hazai rendszer megítélését is.

Történeti megközelítésben a kutatás célja, hogy a magyar számviteli szabályozás politikai-gazdasági rendszerváltás óta történő nyomon kísérésével kiemeljem a ható tényezőket, a módosítási csomópontokat, és rögzítsem az aktuális állapotot.

Indokolt összevetést tenni, hogy a kiegészítő mellékletre vonatkozó szabályozás elvárásai és a primer kutatásba bevont gazdálkodó szervezetek által készített egyedi beszámolók kiegészítő mellékletei hogyan viszonyulnak egymáshoz, a kiegészítő melléletek információ mennyisége, tartalma és minősége mennyire felel meg a szabályozás szerinti előírásoknak, és a megfelelőség mellett ténylegesen segíti-e a megbízható és valós összkép bemutatását.

A több mint 25 éves könyvvizsgálói, adótanácsadói, pénzügyi,- gazdasági tanácsadói munkakörben végzett tevékenységem gyakorlása során szerzett tapasztalatok hasznosítására törekszem a primer kutatás eredményeinek interpretálásakor, a kkv-k jellemzésével való általánosításkor, a mértéktartó javaslatok megfogalmazásakor.

A kutatás célja, hogy feltárjam a számviteli beszámoló (pénzügyi kimutatás) kiegészítő melléklete mennyire biztosítja, hogy a vagyoni, jövedelmi és pénzügyi helyzetet bemutató mérleg, eredménykimutatás és cash flow-kimutatás táblázatinak számadatainál bővebb információ (közlés, bemutatás, magyarázat mellett elemzés és értékelés is) jelentősen segítse a megbízható és valós összkép nyújtását.

A változó szabályozás kiterjed a beszámolási kötöttségeknek a vállalkozási jellemzőkhöz való igazítására. A magyar és hasonlóan kis vállalkozásokból álló nemzetgazdaságok társaságainak összetétele jelentősen eltér a fejlett piacgazdasággal rendelkező országokétól. Lényeges különbség van az Európai Unió, illetve Magyarország adott nagyságú vállalkozásainak a versenygazdasági befolyásának megítélésében, így számítást kívánok végezni a különböző értékhatárok cégcsoportokat alakító hatására. A vállalkozások gazdálkodásának általánosan alkalmazott jellemzői (létszám, árbevétel, mérlegfőösszeg) alapján képzett csoportok (KKV kategóriák, számviteli beszámoló típusa és egyszerűsítése, könyvvizsgálati kötelezettség vagy mérlegképes könyvelő előírása) alakulása a mértékek változtatásával lényeges kihatással vannak a beszámoló és a kiegészítő melléklet információinak mennyiségére és minőségére. Ezzel azt szeretném kimutatni, hogy a nemzetközi, európai uniós mértékek alkalmazásával mekkora

számú, súlyú céghalmaz marad ki az információnyújtásból, a szakmai kontrollból a magyar nemzetgazdaság jelenlegi vállalkozás-szerkezeti összetételében.

A kutatás célkitűzései a feladat meghatározásnak megfelelően tehát a kiegészítő melléklet re koncentrálnak:

- feltárni a kiegészítő melléklet helyét és szerepét a számviteli beszámolóban,
- meghatározni a kiegészítő melléklet tartalmi előírásait, azok változását és teljesítését, ehhez felmérést végezni,
- meghatározni a törvényi és a szakmai elvárásoknak megfelelő kiegészítő mellékletek jellemzőit,
- összefüggéseket feltárni a cégállapotot leíró tényezők és a kiegészítő melléklet információi mennyisége és minősége között, ehhez elvégezni a kiegészítő mellékletet minősítő jellemzők meghatározását és felvételét,
- felméréssel feltárni a kiegészítő mellékletet készítők és a felhasználók véleményét a kiegészítő mellékletek összeállításának és hasznosíthatóságának gyakorlatáról, a kiegészítő melléklet elkészítésének körülményeit feltárva, megállapítani az általánosítható jellemzőket.

További célkitűzés megállapítani, hogy a számviteli beszámoló szigorú számszaki és szöveges korlátozása közben a kiegészítő melléklet mennyire képes összességében és reálisan bemutatni a vállalkozás tevékenységét, adottságait és körülményeit, lehetőségeit és nehézségeit. A pénzügyi és számviteli adatok, a hozzájuk kapcsolódó kiegészítésekkel kirajzolnak egy vállalkozási gazdasági képet, de nélkülözik a társaságok szervezetének, telephelyi összetettségének, fő és egyéb tevékenységének bemutatását, tehát megismerésükre egyéb információforrásokat is hasznosítani kell a megítélés pontosításához.

Végezetül célom ajánlást készíteni a tapasztalatok alapján a kiegészítő melléklet szakszerűségének javítására, elkészítésének egyszerűsítésére és hasznosíthatóságának egyértelműsítésére, a megbízható és valós összkép nyújtás jobbításához gyakorlati segítségű elemek megfogalmazására, valamint a szemléleti egységesítés szükségességére és lehetőségeire elsősorban a mikro-, illetve a kisvállalkozások számára.

1.4. A kutatási anyag és módszer

A disszertáció elkészítése során szekunder és primer kutatást végeztem.

A szekunder kutatás anyagául a nemzetközi és a hazai számviteli szabályok, törvények, irányelvek szolgáltak, valamint a témához kapcsolódó egyéb szakirodalom feldolgo-

zása. A témára vonatkozó hazai és idegen nyelvű irányelvek, törvények, standardok feldolgozása során a disszertáció áttekintette a pénzügyi kimutatás egyik elemére a kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásokat, valamint ahol ez szükséges volt, ott a beszámoló két fő elemére, a mérlegre és az eredménykimutatásra vonatkozó előírásokat is. Feldolgozta továbbá a vonatkozó uniós előírásokat, az uniós előírások és a magyar előírások összhangját. A magyar előírások mellett néhány olyan környező nemzet ilyen vonatkozású szabályait is vizsgálta, amelyek gazdasága sok tekintetben összefügg a magyar gazdasággal.

A nagy volumenű, széleskörű kérdőíves felmérés folytatásához jelentősebb anyagi erőforrások lennének szükségesek, ezért az alkalmazott kutatás módszertana a kvalitatív és kvantitatív kutatási módszerek mixét tartalmazza (hibrid módszer).

Kvantitatív módszert alkalmaztam a kiegészítő melléklet teljességi, megbízhatósági és minőségi használhatóságával kapcsolatosan az előírások teljesítésének vizsgálatára.

A primer kutatás keretében mintegy 150 vállalkozás kiegészítő melléklete került feldolgozásra kérdőíves felmérések segítségével. A minta elemei különböző ágazatokat, különböző társasági formákat és vállalati nagyságrendelet képviseltek.

A mintába szerepel a 100 legnagyobb magyarországi középvállalkozásból 14 társaság, valamint szinte teljeskörűen bevonásra kerültek az erdőgazdasági részvénytársaságok (22 társaságból 20), amelyek jelenleg is állami tulajdonban levő ágazati specifikus társaságok. Ez utóbbi két csoport külön is megfigyelésre került. Az erdőgazdaságok esetében az általános vizsgálaton túl, kifejezetten szakmai – naturális információra vonatkozó kiegészítő adatok szerepeltetése is vizsgálat alá került, továbbá a környezetvédelemre vonatkozó információk bemutatása.

A kiegészítő melléklet vizsgálatához figyelembe kellett venni a beszámoló mérlegét és eredménykimutatását, azok néhány fontos adatát, illetve változását is. A törvény előírásainak való megfeleléshez a szerző kiértékelte a kiegészítő mellékletben szereplő tételes előírásnak megfelelő információkat, valamint a mérlegből és eredménykimutatásból következő opcionális információkat.

A vizsgálathoz kapcsolódóan kérdőíves módszerrel felmérés készült a beszámolót készítők között a cégek könyvelési feladatainak irányítói körében, valamint a könyvelést- és beszámoló összeállítást külső szolgáltatóként végző könyvelőirodák között, továbbá a beszámolót felhasználók közül a hitelintézetek és a cégvezetők között.

Az éves beszámoló kiegészítő mellékletének értékeléséhez kapcsolódó kérdőív 8 témakörben 135 kérdést fogalmazott meg a minőséget befolyásoló kérdések tekintetében és 38 informatív kérdést tartalmazott. A kérdőív megszerkesztése lehetővé tette a primer

adatok megszerzését, a kvantitatív adatfeldolgozást. A kérdésekre adott válaszok alapján különböző változók alkalmazására került sor:

- intervallumskála (általában 1-től 5-ig) jelzi az adott kérdéssel kapcsolatos törvényi megfelelőséget, attitűdöt;
- folytonos valószínűségi változó (pl. árbevétel, létszám, stb.);
- bináris változó (Igen - Nem).

A minta kiegészítésre került olyan társaságokkal, amelyek a beszámoló közzétételét követő rövid időn belül – 2009. év augusztusáig – felszámolás alá kerültek. A felmérés során az erre a helyzetre utaló információk meglétét kerestem a közzétett 2008. évi beszámolókban.

Az adatfeldolgozás során a kérdőívek strukturált kérdéseire adott válaszok, mint független és függő változók Excel táblázatban kerültek rögzítésre, az adatok kvantitatív elemzését az adott változók körére megengedhető statisztikai módszerekkel végezte el a szerző.

1.5. Hipotézisek felállítása

H1: A magyar számviteli szabályok fokozatosan közelednek a szintén változó nemzetközi előírásokhoz, EU-s irányelvekhez, a Nemzetközi Számviteli Standardokhoz, Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardokhoz (IAS, IFRS[3]-ekhez), ajánlásokhoz. Ez valószínű igaz a kiegészítő mellékletre is, de a nemzetközi megoldások különbözősége, a magyar számvitel elhúzódó jogszabályi korrekciós folyamata miatt jelentősebb eltérések, magyar sajátosságok is megjelennek a kiegészítő melléklet előírásainál.
Ha nincs teljes egység, részleges a harmonizáció, akkor az eltérések egyes területeken erősebbek, másoknál gyengébbek a nemzetközi és a magyar számviteli előírásokban és gyakorlatban. A különbségek azonban nem lehetnek lényeget befolyásolók.

H2: A társadalmi – gazdasági rendszerváltás egyik alap jogszabályának tekinthető a számviteli törvény (1991. évi XVIII. tv.), amely időben is megelőzte számos fontosabbnak vélt terület szabályozását. Az eltelt időszak módosításai fokozatosan érvényesítették a számviteli törvényben a társadalmi gazdasági helyzet alakulásának megfelelő változásokat, a nemzetközi és a hazai igényeknek megfelelő korrekciókat. 2000. évben a jogszabályalkotó úgy döntött, hogy módosítás helyett újra kodifikálja a számviteli

[3] International Accounting Standards / International Financial Reporting Standars

törvényt, tehát vannak változatlan, alig módosuló és lényegesen más, új előírások. A módosítások folyamata azóta is zajlik, előbb az EU szabályozáshoz, nemzetközi számviteli standardokhoz való közelítés miatt, később annak korrekciói és a hazai pontosítások, meggondolások miatt.

A kiegészítő melléklet esetében is számos hatás jelentkezett a változásokban, amelyek a permanens módosítás miatt nehezebben érvényesültek a gyakorlatban.

H3: A törvényi előírás szerint elkészített kiegészítő melléklet jelentősen hozzájárul a vállalkozások vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről a megbízható és valós összkép kialakításához. A hazai számvitelben a vállalkozások esetében is már négy fajta elemi beszámoló típus különül el, amelyek a kiegészítő mellékletben is eltérő szabályozásúak. A megbízható és valós összkép bemutatásában nem lehet további engedményeket tenni, mert akkor a szabályozás értelmén esik csorba.

A kis- és középvállalkozások (KKV-k) egyenként kevésbé, de összességükben ugyanakkor Magyarországon is nagyon jelentős nemzetgazdasági súlyt képviselnek. Az értékhatárok módosítása az egyes kategóriáknál további nagy erejű eltolódásokat, ezzel az információ mennyiség csökkenését, minőségének romlását, információ hiányát eredményezné.

H4: Felméréssel, annak kiértékelésével meg lehet határozni a kiegészítő melléklet minőségét jelölő objektív mutatókat.

A kiegészítő melléklet minősége meghatározható, mérhető, így a kiegészítő mellékletek különbözősége, az egyes elemek színvonala megállapítható.

H5: A szervezetek egyes jellemzői és a kiegészítő melléklet minősége között összefüggés van, amelyek feltárhatók.

A különböző csoportok kiegészítő mellékletének minősége, jellemzői lényeges eltérést mutathatnak.

H6: A számviteli beszámoló felhasználóinak és készítőinek a véleményei alapján reális kép alakítható ki a kiegészítő melléklet összeállításának és a hasznosításának jellemzőiről.

H7: A lényeges összefüggések feltárhatók és a kiegészítő melléklet minőségének javítására, korszerűsítésére javaslat adható.

2. A SZÁMVITEL SZABÁLYOZÁSÁNAK RÖVID ÁTTEKINTÉSE

2.1. A számvitel feladata, funkciói

A számvitel a gazdálkodó szervezetek működését, tevékenységét bemutató információs rendszer, valamint a tájékoztatás, publicitás sajátos eszköze. Feladata, hogy a gazdálkodók vagyoni, jövedelmi helyzetében beállt változásokat nyomon kövesse, ehhez a gazdálkodó szervezetekben lejátszódó gazdasági folyamatokat, azok "elemi részeit" a "gazdasági eseményeket" megfigyelje, megmérje és feljegyezze, tudatos módon, sajátos eszközrendszerrel.

A számvitel feladata kettős, egyrészt a *vezetés* eszköze, másrészt a *tájékoztatás* eszköze. E kettős feladat ellátására szolgáló számvitelt a szakirodalom két részre bontja: „pénzügyi számvitelre" és „vezetői számvitelre" ami az angol „financial accounting" és „management accounting" tükörfordításból jött létre. A pénzügyi számvitel arra hivatott, hogy informáljják a külső partnereket a vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetről, az abban beállt változásokról. A vezetői számvitel a vezetők döntéshozatalához szükséges, megfelelően részletezett, releváns információkat szolgáltató rendszer. (Laáb, 2006.) A vezetői számvitel nagyon szorosan kapcsolódik a költségelszámoláshoz, de ennél sokkal többet foglal magában. A vezetői számvitel a vezetés információkkal való ellátását, a vezetői tanácsadást, az előrejelzés, tervezés, ellenőrzés eszközét, a kommunikációt is magába foglaló rendszer, ami rugalmasan alkalmazkodik az adott szervezethez, és képes gyorsan reagálni a bekövetkezett változásokra. (Chadwick, 1999.)

A számviteli információs rendszer szervezéselméleti megközelítésben:

Teljesítménykimutatás:	hogyan mennek dolgaink?
Figyelemfelkeltés:	milyen problémára figyeljünk oda?
Problémamegoldás:	melyik alternatívát válasszuk?

A számviteli információs rendszer követi a vállalatnál folyó eseményeket, rögzíti naturáliákban kifejezve a pénzügyi következményeikkel együtt. Alapját képezi a vezetés és a külső érintettek részére készülő különböző jelentéseknek, input a vezetői döntések egy részéhez. (Chikán, 2000.)

A *pénzügyi számvitelre* vonatkozó szabályokat törvények, szabványok (standardok) írják elő, de ezen szabályok adják azt a keretet is amelyen belül a gazdálkodó szervezetek

meghatározhatják a saját számviteli politikájukat. A *számviteli szabályozás* célja, hogy a számviteli beszámolók megbízható és valós képet adjanak az érdekelteknek, a gazdálkodók, vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről, biztosítsa a döntésekhez az adatok összehasonlíthatóságát.

2.2. Az eltérő számviteli rendszerek kialakulásának okai

A számvitel normarendszere az egyes nemzetekben a nemzetgazdasági, történeti adottságok függvényében más-más formában alakult. A számviteli beszámolók által bemutatott "valós kép" országonként jelentősen eltérhet egymástól, az ország joghagyományai, eltérő pénzügyi, gazdasági és adózási keretfeltételei, valamint vállalkozás-filozófiája által determináltan.

Jelenleg – erősen leegyszerűsítve – két számviteli szabályozási rendszer érvényesül. Az egyik rendszer az angol-szász államokban érvényesülő számviteli rendszer, a másik rendszer az európai kontinentális államokban alkalmazott számviteli rendszer. A számviteli szabályozásban érvényesülő két meghatározó irányzat, alapvetően eltérő tőkepiaci környezetben kialakulva, eltérő finanszírozási feltételrendszer, eltérő jogrendszer és ennek megfelelően eltérő igények kielégítésére épült ki.

Angol-szász irányzat

Az angol-szász államokban tőkepiaci környezetben működő vállalatfinanszírozás érvényesül, a vállalkozások forrásaikat a befektetőktől szerzik, döntő mértékben a tőzsdén. A tulajdonlásra jellemző a sok kis részvényes. E tulajdonosok nem szakmai befektetők, hanem tipikusan pénzügyi vagy portfólió-befektetők, akik gyenge teljesítmény, elégedetlenség esetén eladják részvényeiket. A befektetők igénye itt a számviteltől, a pénzügyi beszámolóktól az, hogy a vállalati teljesítményekről, ezek értékeléséről adjon tájékoztatást. Ennek "kiszolgálására" kellett kialakítani a számviteli szabályozást is.

E rendszer legfőbb jellemzője, hogy a *számviteli előírások* a "valós kép" bemutatását helyezik előtérbe a könyvvezetés és a pénzügyi beszámolók összeállítása során; a *jogrendszer*re pedig a széleskörű szerződési szabadság jellemző, csak kevés számú korlátozó törvényi előírás van, a jogeseteket az egyedi esetekre levetítve mutatják be. A magatartásmintákat a korábbi esetekből kell levezetni (precedensjog). (Madarasiné, Matukovics, 2004.)

Kontinentális-európai irányzat

A kontinentális Európai vállalkozások finanszírozása kevésbé a tőkepiacról, hanem hagyományosan a hitelpiacról történik, amely döntően családi, illetve banki finanszírozással valósul meg. E hitelezők döntéseiket szakmai alapon a hitelképesség függvényében hozzák.

E rendszer legfőbb jellemzői, hogy a finanszírozó a kockázatát minimális szintre szeretné korlátozni, ezen kockázatminimalizálás érdekében biztosítéki garanciákat kér az adóstól. A vállalkozások megítélésében a stabil jövedelmezőség mellett kiemelten fontos, a biztosítékok értékállósága. A finanszírozó az eszközök és források értékelésénél a biztonságos megtérülést, a realizálható értéket helyezi előtérbe a mindenáron való profitszerzés helyett. Ennek megfelelően a *számviteli előírásokban* konzervatív mérlegkészítési elvek, óvatos értékelés elve kerül előtérbe. Az értékelés múltbeli értéken alapuló értékeléssel valósult meg. A *jogrendszer* a szerződéses szabadságból kiindulva széleskörű törvényi előírásokat tartalmaz, amelyek lehetőleg minden speciális esetet le kell, hogy fedjenek, a szabályokra magas fokú absztrakció a jellemző, ami minden hasonló esete érvényes.

A számviteli rendszerek különbözőségei alapján ugyanazon gazdasági esemény az elszámolás-technikai és az értékelési különbözőség miatt más eredményt mutat az eltérő feltételrendszerek között, amit több empirikus kísérlet is igazol. Pl.: ha az US-GAAP előírásai szerint összeállított beszámolóban az adózott eredményt 100-nak vesszük, akkor az eredmény:

UK-GAAP szerint:	125 %
Francia előírások szerint:	97 %
Német (HGB) szerint:	87 %
Japán beszámoló szerint:	66 %

***Forrás**: IAS vs US GAAP (Madarasiné, Matukovics, 2004.)*

A példa számai meggyőzőek, hogy az értékelési különbözőségek jelentős eltéréseket okoznak az egyes beszámolók szerinti eredmények alakulásában. Az eredmény-különbség természetesen eltérést okoz a vagyoni helyezet megítélésében is, mivel az értékelési különbségek hatnak az aktívák és passzívák értékének alakulására is. Az eredménykülönbségek azonban nem tartósak és nem véglegesek, hanem hosszabb időtáv alatt – egy eszköz vagy forrástétel életciklusa alatt, de maximum a vállalkozás élettartama alatt – többnyire kiegyenlítődő eltérések. Eddig a kiegyenlítődésig azonban jelentős megítélési különbségekre vezetnek egy-egy adott vállalkozással kapcsolatosan.

Az összehasonlíthatóság biztosítására azért van szükség, mert a különböző értékelési elvek szerint szabályozott számviteli előírások más-más képet mutathatnak a gazdálkodók vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetéről. A különbözőségből eredő probléma akkor került

felszínre, amikor a tőke áramlásával a befektetők átlépték a nemzeti határokat. A befektetők számára az új működési területen érvényes beszámolási előírások nehezen voltak értelmezhetők. A korábban már megszokott és érthető számviteli információkat új elvek és új szabályok váltották fel, amelyeknek a megismerése időráfordítással járt és többletköltséget okozott, de ezen túlmenően az összehasonlíthatóságot sem biztosította. Más szabályozási környezetben megváltozhatott a vállalkozások eredmény-pozicionálása is. E tényezők megnehezíthették és gátját is szabhatták a tőkemozgásoknak. Ennek oldására indult el a számviteli szabályozásban az egységesítés a „nemzetköziesedés" folyamata. (Tóthné, 2007.)

2.3. A nemzetközi szabályozási igény megjelenése

A számviteli előírások nemzetközi szabályozásának igénye erősebben az 1970-es évek elején mutatkozott. A tőkepiacok kiszélesedésével a pénzügyi befektetések átlépték a nemzeti határokat. A tőkekoncentráció, valamint az ennek következtében kialakult tőke-mobilitás által kikényszerített igénnyé vált, hogy a pénzügyi- és gazdasági számvitel is kövesse az információáramlással és információ-szolgáltatással a tőkebefektetők gyors és pontos tájékoztatását a valóságos gazdasági helyzetről. A fenti célok megvalósítását szolgálta a 10 alapító országgal *(Egyesült Királyság, Írország, Hollandia, Németország, Franciaország, Kanada, USA, Mexikó, Japán és Ausztrália)* és ezen országok 16 szakmai szervezetével, 1973-ban létrehívott Számviteli Standardok Nemzetközi Bizottsága[4]. A bizottság munkájában az ezredfordulón, már több mint 110 ország, több mint 150 szakmai szervezete vett részt, köztük Magyarország képviseletében az Országos Számviteli Bizottság.

Az IASC a Nemzetközi Számviteli Standardok (IAS) létrehozásával olyan gazdaságilag fejlődő országok számviteli-szakmai testületei részére adtak iránymutatást, ahol nem, vagy csak fejletlen tőkepiac működött és a számviteli információ csak nemzeti igényeket elégített ki.

Az Európai Unió szabályozási rendszere

Az 1970-es években vette kezdetét a közös keretek kialakítása az európai számviteli szabályozásban is. A közös szabályozás célja, hogy a tagállamok számviteli rendszerei harmonizáltak legyenek. A harmonizált kereteknek való megfelelés nem jelenti azt, hogy a számviteli joganyagok egyformák, hanem annyiban egységes, hogy teljesíti azt az alapkövetelményt, hogy az egyes államok szabályozása nem ellentétes a közösségi elvárásokkal.

[4] International Accounting Standards Committee (IASC)

1978-ban megalkották a negyedik irányelvet a meghatározott jogi formájú gazdasági társaságok beszámolójáról; 1983-ban a hetedik irányelvet, az összevont (konszolidált) beszámolóról, valamint a könyvvizsgálatra vonatkozó nyolcadik irányelvet 1984-ben.

2.4. Globalizáció, harmonizáció a számviteli szabályozásban

A gazdasági és pénzügyi globalizáció igényelte az egységes számviteli beszámolási szabályokat, az információk összehasonlíthatóságát. A globalizációs törekvések a számvitel szabályozásban az 1980-as években kezdődtek és kialakult egyfajta globalizációs harc a számvitel szabályainak meghatározására.

A dominanciaharc annak érdekében folyt, hogy a kialakult két nagy számviteli rendszer közül mely váljon meghatározóvá, a Nemzetközi Számviteli Standardok (IAS) vagy egy ország az Amerikai Egyesült Államok normarendszere, az USA Pénzügyi, Számviteli Standardtanácsa[5] által megalkotott Általánosan Elfogadott Számviteli Elvek[6]. Az US-GAAP előírásai tételes szabályok, amelyek csak kategorikusan szabályoznak és alternatív megoldásokat nem fogadnak el, az IAS-ek elvi síkon szabályoznak.

Az USA Tőzsdetanácsának[7] már a kilencvenes években nyilvánosan kijelentett aggodalma volt, hogy az értékpapír- és tőkepiac globalizációjával nem tart lépést a globális számviteli információs rendszer fejlődése, illetőleg fejlesztése. A fenti probléma megoldására 1996-ban az Amerikai Egyesült Államok törvényhozása a Nemzeti Értékpapírpiac Fejlesztéséről hozott törvényének néhány cikkelyében feladatul szabta a SEC-nek, hogy támogassa az IASC által megkezdett Nemzetközi Számviteli Standardok kidolgozását és minél gyorsabb ütemű fejlesztését. A SEC 1997. évi jelentésében arról adott számot, hogy a Nemzetközi Számviteli Standard Bizottság a standardok fejlesztésével jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a Nemzetközi Számviteli Standardok tartalmilag és fogalmilag javuljanak, csökkentve ezzel az US-GAAP és az IAS között meglevő szakmai ellentmondásokat és értelmezési eltéréseket. A jelentésben foglaltak ellenére azonban azon cégek értékpapírjainak bejutása az amerikai értéktőzsdékre, akik a beszámolóikat nem az US-GAAP szerint állítják össze továbbra is nehézkes, illetőleg szinte lehetetlen volt. (Eperjes, 1999.)

A 90-es évek végének regionális és majdnem globális méretűvé váló pénzügyi válságai azonban felhívták a szakmai körök és a politikusok figyelmét, hogy a kizárólagosan angolszász orientációjú számviteli értékelési és információs szabályok bevezetése – melyek

[5] Financial Accounting Standards Board (FASB)
[6] Generally Accepted Accounting Principles (US-GAAP)
[7] Securites and Exhange Commission (SEC)

nem veszik figyelembe az egyes térségek társadalmi és gazdasági fejlődésének törvényszerűségeit és szabályait – helytelen következtetések levonására vezethetnek, ezáltal nem nyújthatnak megbízható alapot a korrekt tájékoztatásra. Az 1974-ben alakult 83 ország laza szövetségeként működő Nemzetközi Tőzsdetanácsok Bizottsága[8] sem támogatta, hogy a rendkívül szigorú US-GAAP standardokat ráerőltessék a világ tőzsdéin szereplő társaságokra.

Az Enron és hasonló ügyek hatása

A 2000. évtől kezdődően kirobbanó vállalati botrányok - amelyek között első volt az amerikai Enron cég botránya - megrázták a gazdaságot és megingatták a számviteli, könyvvizsgálói szakma iránti közbizalmat is. A vállalati visszaélések, csalássorozatok létrejöttéhez nemcsak a vezetők, hanem az igazgatóság, az elemzők, a szabályozás és többek között a könyvvizsgálók is hozzájárultak. A könyvelési trükkök kényszere beépült a gazdálkodás elemei közé és a siker egyedüli mércéjévé váló részvényárfolyamok növekedéséért szinte mindenki összefogott.

Az Enron-cég bukása azért volt megrázó, mivel nem egy spekulatív cégről, hanem az USA energia szektorának egyik meghatározó cégéről, valamint a cég könyvvizsgálatát ellátó, egyik legnagyobb könyvvizsgáló cégről volt szó. A cégvezetés kreatív és az agresszív könyvelési módszerekkel kihasználta az előírások jellegét. Az USA számviteli előírásai nem ismerik el a „gazdasági tartalom elődlegessége a jogi formával szemben” elvet, így vállalati vezetők alakíthatták úgy könyvelésüket, hogy azzal az előírásokat szó szerint nem szegték meg, de szellemében a pénzügyi helyzet elferdítését szolgálták. (Ferenczi, 2002.)

A nagyvállalati csődök Európát sem kerülték el. 2003. decemberében fizetésképtelenné vált a nemzetközileg is ismert Parmalat cég, ahol 5 milliárd dolláros hamisítás történt. A Parmalat ügy kapcsán az Európai Könyvvizsgálók Szövetsége[9] közleményt adott ki, melynek lényege, hogy a beszámolási rendszerben jelentkező hibák mindig felvetik a pénzügyi beszámolási lánc hiányosságát. A láncba beleértendő a beszámoló készítője (azaz az adott cég vezetője), a cég belső auditora, az auditbizottság, az igazgatóság, a külső könyvvizsgáló, a befektetési elemző és a bankár is.

A botrányok kapcsán páratlan gyorsasággal történtek intézkedések. Az intézkedések a tulajdonosi jogok, a befektetői bizalom erősítésére a hitelezők védelme érdekében születtek. Az USA megalkotta és 2002. július 30-án elfogadta a „Sarbanes-Oxley” törvényt, melynek célja a befektetők védelme s a bizalom helyreállítása volt azáltal, hogy a vállalati kor-

[8] International Organisation of Securities Commissions (IOSCO)
[9] European Federation of Accountants (FEE)

mányzás átláthatóságának növelésére vonatkozó előírásokat vezetett be, valamint szigorította a vállaltvezetők büntetőjogi felelősségét és szankcióit. Az EU szakmai szervezetei szintén reformokat hajtottak végre a számvitel területén, megkezdték továbbá a könyvvizsgálatra vonatkozó nyolcadik irányelvet átdolgozását és intézkedéseket hoztak a vállalati kormányzás (corporate governance) rendszerének kialakítására, megerősítésére. (Feketéné, 2004. a.) Legjelentősebb változás az IAS-ek kötelező alkalmazásának bevezetése volt[10]. Ezen intézkedés mintegy hét ezer társaságot érint. A rendelet támogatja a pénzügyi információk átláthatóbbá tételét és könnyebb összehasonlíthatóságát.

A megnövekedett feladatokat új szervezetek kialakítása kísérte. A FEE és más nemzetközi szervezetek közreműködésével létrejött az Európai Pénzügyi Beszámolási Tanácsadó Csoport[11]. A csoport feladata egyrészt közreműködés a nemzetközi szabványelőkészítő szervezetekben, másrészt szakmai tanácsadás az Európai Unió Számviteli Szabályozási Bizottságának[12]. A számviteli szakma nemzetközi szervezetei 2001-től a Nemzetközi Számviteli Standardbizottságot (IASC) megújították, szakmailag megerősítették. A bizottság Nemzetközi Számviteli Standard Tanács[13] néven folytatja tevékenységét. A tanács célja a beszámolók világszerte egységes szemléletének kialakítása. Az *1. ábra* az IASB szervezetét mutatja be.

A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Értelmezési Bizottság[14], az IASB olyan bizottságaként jött létre, amely segítséget nyújt az IASB-nek a pénzügyi számvitelre és a beszámoló-készítésre vonatkozó standardok létrehozásában és fejlesztésében a pénzügyi kimutatások felhasználóinak, készítőinek és könyvvizsgálóinak. A bizottság segítséget nyújt az IASB számára a számviteli standardok nemzetközi konvergenciájának elérésében azáltal, hogy együttműködik a nemzeti standardalkotók által támogatott hasonló csoportokkal (Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok IASB, 2003.). A nemzetközi szervezet által megfogalmazott cél elérése érdekében a Tanács irányítja a nemzetközi számviteli standardok értelmezési munkálatait végző Állandó Értelmező Bizottság[15] munkáját. A tanács vál-

[10] Az Európai Parlament és az EU Tanácsának 2002. július 19-én kelt 1606/2002. számú "A nemzetközi számviteli standardok alkalmazásáról" szóló rendeletének 4. "A nyilvánosan értékesített társaságok összevont (konszolidált) éves beszámolója" c. cikke előírja: "A 2005. január 1-ével vagy ezt követően kezdődő valamennyi üzleti évről a tagállamok jogszabályinak hatálya alá tartozó társaságok az összevont (konszolidált) éves beszámolójukat a 6. cikk (2) bekezdésében írtak szerint eljárva elfogadott nemzetközi számviteli standardok alapján kell, hogy összeállítsák, ha a mérlegfordulónapjukon az értékpapírjaik az 1999. május 10-én kelt, az értékpapírokkal kapcsolatos befektetési szolgáltatásokról szóló 93/22/EGK számú tanácsi irányelv 1. cikkének (13) bekezdése értelmében valamelyik tagállam szabályozott piacán kereskedésre befogadottak."

[11] European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG)

[12] Accounting Regulatory Committee (ARC)

[13] International Accounting Standards Board (IASB)

[14] International Financial Reporting Interpretations Committee (IFRIC)

[15] Standing Interpretations Committee (SIC)

lalta, hogy már több nemzetközi számviteli standardot (IAS) nem ad ki, hanem azok bázisán új számviteli standard-rendszer kidolgozását kezdi meg. Ezek az új standardok az IFRS rendszere. Az új szabványok a korábbi szabványok korszerűsítése mellett az alternatív megoldásokat is csökkentették. A Nemzetközi Számvitel Standard Bizottság, illetve később a Standard Tanács 2008-ig 41 standardot adott ki, melyből 29 van hatályban, valamint hatályban van a kiadott 8 IFRS is. Az értelmezések közül 11 SIC és 15 IFRIC van hatályban (Madarasiné, 2009.).

2009. február 1-től módosították az IASC Alapítvány alkotmányát, mely szerint a szervezetet egy állami monitoring testület felügyeli. Az alkotó felügyelő testület fokozza az alapítvány nyilvános számadását, ugyanakkor nem csorbítja a függetlenségét a szabványok kialakításának folyamatában.

1. ábra: Az IASB szervezete
Forrás: www.iasb.com

Harmonizációs törekvések

A számviteli szabályozásra hatást gyakorló nemzetközi szervezetek a nagyvállalati csődbotrányok miatt előtérbe kerülő problémák hatására fejlesztési gyakorlatukat összehangolták. A globális tőkepiac, a határokon átnyúló tranzakciók, a versenyképesség és az összehasonlíthatóság igénye indokolta a magas színvonalú, semleges pénzügyi beszámolási standardok bevezetését. A FEE véleménye szerint az IAS szisztematikusan strukturált rendszer, általános elvekkel és az US GAAP –hez képest lényegesen kevesebb részletszabállyal. Ezt a rendszert könnyebb megérteni és alkalmazási struktúrája segít az új számviteli kérdések megoldásában. (Feketéné, 2004. b)

A Nemzetközi Számviteli Standard Tanácsnak az Európai Unió nyomására tett fejlesztési tevékenységének, valamint az IASB és az USA standardalkotó testülete, a FASB között létrejött konvergencia-projekt keretében végzett munkája eredményeként az IAS-ek radikális változtatása és az új IFRS-ek kiadása, módosításai felgyorsultak. A Konvergencia-projekt keretében az IASB és a FASB közötti együttműködés eredményeként az IFRS-ek fejlesztésére született változtatások – különösen a pénzügyi instrumentumok tekintetében – nagy hatásúak voltak. Az együttműködés következtében az IAS/IFRS és az US-GAAP rendszerei közeledtek. Egymás rendszereinek elfogadásaképpen az amerikai tőzsde 2007. november 15-től már befogadta az IAS/IFRS szerint készített beszámolóval rendelkező társaságok papírjait is.

A számvitel nemzetközi szabályozása fejlődésének „mérföldkövetit” mutatom be a *2. ábrán* az egyes nemzetek szabályozására gyakorolt hatásával együtt.

Az IFRS-ek rendszerét már, mint globális szinten is meghatározó számviteli tényezőként lehet tekinteni. Ezzel kapcsolatban fejtette ki véleményét L. Michael Birch (2008.) a nemzetközi standardok térhódításával foglalkozó cikkében, melyben hangsúlyozza, hogy az Értékpapír-felügyeletek Nemzetközi Szervezete a befektetők érdekeit szem előtt tartva különös hangsúlyt fektet a beszámolók átláthatóságára. Az Egyesült Államok tőzsdefelügyelete is szorgalmazza az IFRS-ek felé való gyors közeledést. Véleményük szerint az elveken alapuló IFRS-eknek komoly előnyeik vannak a „szabályalapú” US GAAP-ekkel szemben, miután ez utóbbiak folyamatos vitát eredményeznek arról, hogy mikor melyik szabályt kell alkalmazni.

2. ábra: A számvitel nemzetközi szabályozásának "mérföldkövei"
(saját szerkesztés)

3. A KIEGÉSZÍTŐ MELLÉKLET SZABÁLYOZÁSA A NEMZETKÖZI BESZÁMOLÁS RENDSZERÉBEN

Ebben a fejezetben a nemzetközi előírások áttekintésével meghatározom a kiegészítő melléklet szerepét a számviteli beszámoló komplex rendszerében.

A nemzetközi számviteli szabályrendszerek hatással vannak az egyes nemzeti szabályozásokra is, ezáltal a magyar és más nemzetek számviteli szabályozását is befolyásolják. A kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásokat is alapvetően a Nemzetközi Számviteli Standardok/Nemzetköz Pénzügyi Beszámolási Standardok (IAS/IFRS), valamint az Európai Unió számvitelre vonatkozó irányelvei határozzák meg.

A nemzeti számviteli szabályozások közül – a magyar gazdasággal szorosan összefonódó néhány nemzet – a német, az osztrák és a szlovák számviteli szabályozásnak a beszámoló-készítésére, a beszámoló elemeire és azon belül a kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásait vizsgáltam, hasonlítottam össze.

Külön vizsgálat alá vetettem, hogy az Európai Unió szabályozása mennyire épült be a magyar számviteli szabályozásba, ehhez tételesen összehasonlítottam a kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásokat.

3.1. A beszámolás célja

Az éves beszámoló összeállításának célja, hogy információt szolgáltasson a felhasználók széles köre részére a vállalkozás vagyoni és pénzügyi helyzetében, valamint teljesítményében bekövetkezett változásokról, lehetővé téve ezzel az ésszerű és megalapozott gazdasági döntéshozatalt. Az éves beszámoló alkalmas arra, hogy tájékoztasson a vállalatvezetés működésének eredményeiről, a vállalatvezetésnek a reá bízott erőforrásokkal kapcsolatos felelősségéről. (Epstein, Mirza, 2003.)

A pénzügyi kimutatások prezentálásáról szóló 1. sz. Nemzetközi Számviteli Standard (IAS 1) megfogalmazza, hogy a tájékoztatás, egy jól strukturált rendszerben történő megvalósítása teszi lehetővé a számviteli, pénzügyi információk széleskörű felhasználhatóságát és értelmezhetőségét. (Balázs et al., 2006.)

A nemzetközi gyakorlatban használt kifejezés a „Financial Statements” (pénzügyi kimutatások) és a „Financial Report” (pénzügyi jelentés) alatt, a magyar gyakorlatban használt terminológia alapján a „számviteli beszámolót” értjük.

3.2. A nemzetközi szabályozási rendszerek kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásai

3.2.1. Nemzetközi Számviteli Standardok (IAS/ IFRS) szabályozása

A pénzügyi kimutatások prezentálása című 1. sz. Nemzetközi Számviteli Standard szerint: „Az általános jellegű pénzügyi kimutatások szerepe és funkciója abban áll, hogy a pénzügyi kimutatások alapján döntést hozó szereplők széles köre számára tájékoztatást adjon a vállalkozás vagyoni-, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről, valamint cash flow-iról. Ezen funkció betöltése érdekében a pénzügyi kimutatások a vállalkozás eszközeiről, kötelezettségeiről, saját tőkéjéről, bevételeiről és ráfordításairól, beleértve ezekbe a nyereségeket és veszteségeket, a saját tőke egyéb változásairól, a cash flow-król ad tájékoztatást” (IAS 1.7).

Ezek az információk a kiegészítő mellékletben megadott tájékoztatással együtt segítik a pénzügyi kimutatások felhasználóit a vállalkozás vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetének megítélésében. Az IAS szerinti pénzügyi kimutatás az alábbi részekből áll:

- Statement of financial position[16] (a vagyoni helyzetről készült kimutatás)
- Statement of comprehensive income[17] (átfogó eredményről szóló kimutatás)
- Statement of changes in equity (saját tőke változás kimutatása)
- Statement of cash flows[18] (kimutatás a cash-flowkról)
- Notes, comprising a summary of accounting policies and other explanatory notes (pénzügyi kimutatásokhoz fűzött megjegyzések, beleértve a számviteli politikát is)

Dolgozatomban a pénzügyi kimutatások ez utóbbi elemét vontam vizsgálat alá. A „Megjegyzésekre” vonatkozó általános előírások az 1. számú nemzetközi számviteli standardban találhatóak (IAS 1).

Az egyik legnagyobb könyvvizsgáló társaság, a 2009-től hatályba lépő, új IAS-re vonatkozó tanulmánya alapján bemutatott módosítások segítségével veszem végig a kiegészítő mellékletre (Notes) vonatkozó főbb előírásokat (Deloitte, 2009).

[16] korábbi megnevezése: Balance sheet (Mérleg)
[17] korábbi megnevezése: Income statement (Eredménykimutatás)
[18] korábbi megnevezése: Cash flow statement (Cash flow-kimutatás)

A módosítás beszámolót érintő része, hogy a vállalkozás köteles a saját tőke nem tulajdonosi jellegű változásait (az átfogó eredményt) vagy egy, az átfogó eredményről szóló kimutatásban vagy két külön kimutatásban (külön eredmény-kimutatásban és az átfogó eredményről szóló kimutatásban) bemutatni. Az átfogó eredmény (*Comprehensive income*[19]) alkotóelemeit nem szabad a saját tőke változásairól készített kimutatásban szerepeltetni.

A teljeskörű pénzügyi kimutatás részként készítendő kiegészítő mellékletben (Notes) az alábbi témákat kell közölni, illetve kimutatni (IAS 1.103):

- tájékoztatást kell adni a pénzügyi kimutatás készítésének alapjairól és az annak során alkalmazott specifikus számviteli politikáról;
- fel kell tüntetni az IFRS által megkövetelt információkat, amennyiben azok nem a mérlegben, eredménykimutatásban, a saját tőke változásairól szóló kimutatásban, vagy a cash-flow kimutatásban kerülnek közlésre;
- a kiegészítő mellékletben kell megadni mindazon kiegészítő információkat, amelyek nem szerepelnek a mérlegben, eredménykimutatásban, a saját tőke változásairól szóló kimutatásban vagy a cash-flow kimutatásban, és amelyek az imént felsorolt kimutatások megértése szempontjából relevánsnak ítéltetnek.

A kiegészítő mellékletet – a standard szerint - javasolt sorrendje:

- az IFRS-nek való megfelelésről szóló nyilatkozat[20];
- az alkalmazott jelentős számviteli politikák összefoglalása, beleértve az alábbiakat:
  - a pénzügyi kimutatások elkészítése során alkalmazott értékelési alapok;
  - az egyéb alkalmazott, a pénzügyi kimutatások megértése szempontjából jelentős számviteli politikák;
- kiegészítő információk a mérlegben, az eredménykimutatásban, a saját tőke változásairól szóló kimutatásban és a cash-flow kimutatásban feltüntetett tételekkel kap-

[19] Az IAS 1 utolsó revíziójában bevezetetett "átfogó eredmény" fogalom még nagyon új, még mindenki tanulja. Az alkalmazásra vonatkozóan az egyik legnagyobb magyar – IFRS szerinti beszámolót is készítő – vállalkozás, a MOL NYRT 2008. évi beszámolójában, erről a következő tájékoztatást adja:
„IAS 1 (módosított) Pénzügyi kimutatások prezentálása. A standard módosítása 2009. január 1-jétől hatályos, és különválasztja a tulajdonosi és a nem tulajdonosi sajáttőke-változásokat**.** Ennek következtében a kimutatás a saját tőke változásairól csak a tulajdonosokkal folytatott tranzakciókat tartalmazza, a nem tulajdonosi sajáttőke-változásokat pedig egy különálló tételként mutatja be. Továbbá a standard bevezeti az átfogó jövedelemkimutatást, amely együtt mutatja be az eredménykimutatásban megjelenített bevételeket és ráfordításokat minden egyéb megjelenített bevétel-vagy ráfordításelemmel, egyetlen egységes, vagy két különálló, de összekapcsolódó kimutatásban.”(MOL, 2009. pp: 89)

[20] Az IAS 1 kötelezi azon vállalkozásokat, amelyek pénzügyi beszámolóit az IFRS-ek szerint kell elkészíteni, hogy a kiegészítő mellékletben, kifejezett és feltétlen nyilatkozatot tegyenek a megfelelésről. A pénzügyi kimutatásról csak abban az esetben szabad azt állítani, hogy megfelel az IFRS-nek, ha az mindenben hiánytalanul megfelel az IFRS követelményeinek (beleértve a magyarázatokat). [IAS 1.14]
A helytelen számviteli politikák nem helyesbíthetők az alkalmazott számviteli politikák közzétételével, az azokhoz fűzött megjegyzésekkel vagy magyarázatokkal. [IAS 1.16]

csolatban, az egyes kimutatások és azok egyes soraiban szereplő tételek sorrendjének megfelelően.

A 85. pont előírja, hogy az eredménykimutatásban vagy a kiegészítő mellékletben nem szabad „rendkívüli tételeket” kimutatni.[21]

A standard 87. pontja előírja, hogy bizonyos tételek, amennyiben lényegesek vagy az eredményszámításban vagy a kiegészítő mellékletben kell bemutatni, ide értve az alábbiakat:

- készletek értékvesztésének elszámolása a nettó realizálható értékig vagy a tárgyi eszközök értékvesztésének (terven felüli értékcsökkenésének) elszámolása a megtérülő értékig, valamint az ilyen értékvesztések visszaírása;
- a vállalkozás tevékenységeinek restrukturálása és az átszervezési költségekre esetlegesen képzett céltartalékok feloldása;
- tárgyi eszközök értékesítése;
- beruházások értékesítése;
- tevékenység(ek) megszüntetése;
- peres egyezségek;
- egyéb céltartalékok feloldása.

A standard 93. bekezdése előírja, hogy forgalmi költség eljárást alkalmazó vállalkozások esetén, kiegészítő információt kell közzétenni a ráfordítások jellegére vonatkozóan, beleértve legalább

- a terv szerinti értékcsökkenést és
- a személyi jellegű ráfordításokat.

A saját tőke változásairól szóló kimutatásban vagy a kiegészítő mellékletben is be lehet mutatni (IAS I. 97.):

- tulajdonosokkal bonyolított tőketranzakciókat;
- az elhatárolt nyereség egyenlegeket a tárgyidőszak elején és végén, valamint az időszakban történt mozgásokat;
- a saját tőke egyes csoportjait, a részvény könyv szerinti értékét és az egyes tartalékok közötti egyeztetést, tárgyidőszak elején és végén, kimutatva az összes mozgást.

A eredménykimutatásban, a saját tőke változásáról készített kimutatásban vagy a kiegészítő mellékletben kell közzétenni (IAS I. 95.):

[21] Az IFRS-ek nem tesznek különbséget a szokásos és a rendkívüli tevékenységek között. Nem megengedett a bevétel és ráfordítás tételeket az eredménykimutatásban, vagy a kiegészítő megjegyzésekben az adóhatással nettósítva vagy „rendkívüli tételként” jellemezve bemutatni vagy közzétenni.” (KPMG, 2005. p. 702)
A magyar szabályok a rendkívüli tételek között elszámolandó rendkívüli bevételeket és rendkívüli ráfordításokat taxatíve előírják. – Saját megjegyzés.

- a részvényesek részére történt kifizetésként könyvelt osztalékok összegeit és
- a részvények fajtánkénti összegét.

A 125. bekezdés előírása szerint a kiegészítő mellékletben kell közzétenni:

- az olyan osztalékokat, amelyeket a beszámoló nyilvánosságra hozatalának jóváhagyása előtt határoztak el vagy javasoltak, amelyeket azonban a beszámolóban nem mutattak ki részvényesek felé fennálló kötelezettségként,
- a lejárt, azonban a mérlegben még ki nem mutatott elsőbbségi osztalékok összegét;
- egyéb közzétételeket, beleértve
  - a függő kötelezettségeket és a ki nem mutatott szerződéses kötelezettségeket,
  - nem-pénzügyi jellegű közzétételeket, mint például a vállalkozásnak pénzügyi kockázatok kezelésére vonatkozó feladatait és politikáit.

Az IAS prezentáció (Deloitte, 2009) rávilágít arra is, hogy a standard korábbi, 2003. évi revíziójában új elemként jelent meg, hogy a vállalkozásnak közzé kell tennie a jelentős számviteli politika elemek vagy az egyéb kiegészítő információk között az ügyvezetésnek azon – becsléseket nem tartalmazó – mérlegeléseit is, amelyeket a vállalkozás azon számviteli politikáinak alkalmazása során tett, amely számviteli politikák a legnagyobb hatást gyakorolják a pénzügyi kimutatásokban kimutatott összegekre[22].

A menedzsment által végrehajtott becslések bizonytalansága legfontosabb forrásainak a közlése, szintén a standard 2003-ban végrehajtott revíziója során került előírásra. Újítása, hogy a vállalkozás köteles a kiegészítő mellékletben tájékoztatást adni a jövőjével kapcsolatban megfogalmazott feltevésekről, valamint egyéb, a becslések bizonytalanságának a mérleg-fordulónapon fennálló forrásairól, amelyek esetén fennáll annak a kockázata, hogy a következő pénzügyi évben az eszközök és kötelezettségek könyv szerinti értékének jelentős módosítását eredményezhetik. (IAS 1.116)

A standard további információ közzétételét írja elő a kiegészítő mellékletben, abban az esetben, ha azokat a pénzügyi jelentés egy másik részében nem tüntették fel (IAS 1.12):

- a vállalkozás székhelye;
- azon ország, amelyben a vállalkozást bejegyezték;
- a vállalkozás székhelyének vagy vezérképviseletének címe;

[22] A menedzsment mérlegeléseihez példaszerű felsorolást adnak:
- a pénzügyi eszközök a futamidő végéig megtartott befektetésnek minősülnek-e;
- alapvetően mikor szállnak át a pénzügyi eszközök és a lízingelt eszközök tulajdonjogával összefüggő lényeges kockázatok és hasznok más vállalkozásokra;
- bizonyos termék-/áruértékesítések lényegében finanszírozási ügyletet valósítanak meg és így nem eredményeznek bevételt, és
- a vállalkozás és egy egyedi célra létrehozott társaság közötti kapcsolat jellege arra utal-e, hogy az egyedi célra létrehozott társaság felett a társaság gyakorol ellenőrzést.

- a vállalkozás fő tevékenységi és működési köreinek jellemzése;
- a vállalkozás anyavállalatának, valamint annak a vállalatnak a megnevezése, amelyik a legnagyobb kör anyavállalata, amennyiben a társaság egy konszern részét képezi.

A pénzügyi kimutatások prezentálása című 1. számú Nemzetközi Számviteli Standard mellett, a többi standard is ad további előírásokat, a kiegészítő mellékletben való közzétételről, az adott standard témájához kapcsolódva, az azokhoz fűzött magyarázó, kiegészítő és egyéb információk vonatkozásában.

Összességében a kiegészítő mellékletben bemutatandó információk köre:

1. aktiválási, passziválási és értékelési módszerek (általános és tételes);
2. beszámoló egyes elemeihez kapcsolódó kiegészítések;
3. egyéb adatok (cégadatok, kapcsolt vállalkozások adatai, fordulónap utáni események bemutatása stb.).

Egyszerűsítési lehetőségek

Az IFRS-ek korábban nem tartalmaztak egyszerűsítési lehetőségeket. A kis- és középvállalkozások számára azonban az IFRS előírásainak való megfelelés nagyon magas szakmai elvárásokat feltételez, nagy időráfordítással és magas költséggel biztosítható. A KKV-k mind tőkestruktúrájukban, mind szervezeti megoldásaikban, mind tevékenységükben egyszerűbbek, mint azok a tőzsdei nagyvállalatok, amelyek egyedi pénzügyi kimutatásaik mellett konszolidált pénzügyi kimutatás készítésére is kötelezettek. (Az Európai Unió 1606/2002. rendelete a tőzsdén jegyzett vállalkozások konszolidált beszámolójára vonatkozóan írja elő az IAS/IFRS kötelező alkalmazását.)

Az *1. táblázatban* bemutatott adatok alapján indokolt, hogy a KKV súlya miatt nem lehetett figyelmen kívül hagyni az egyszerűsítési igényeket.

1. táblázat: Kis és középvállalkozások aránya Magyarországon és az EU átlag szerint (%)

Vállalatméret	Vállalatok száma		Foglalkoztatottak száma		Hozzáadott érték	
	Mo	EU	Mo	EU	Mo	EU
Mikro	94,7	91,8	35,8	29,6	15,8	21,1
Kis	4,4	6,9	18,9	20,6	16,3	19,9
Közép	0,7	1,1	16,2	16,2	18,1	17,8
KKV együtt	99,8	99,8	71,0	67,1	50,2	57,9
Nagyvállalt	0,2	0,2	29,0	32,9	49,7	42,1

Forrás:SBA fact sheet Hungary, 2009
(KSH Statisztikai tükör 2009/109 (III. évf. 109. szám)

Az egyszerűsítési igény alapján az IASB felgyorsította a standardalkotási mechanizmusát és 2009. júliusában kibocsátotta a KKV-k részére az IFRS SME[23] standardokat.

Kis- és középvállalkozásoknak azok a vállalkozások minősülnek, amelyek általános célú pénzügyi kimutatásokat tesznek közzé és amelyeknek nincs nyilvános elszámolási kötelezettsége (public accountability[24]).

Az egyszerűsítések által érintett legfontosabb tételek (Madarasiné, 2009.):

- a Kkv-k számára nem releváns témák törlése (pl.: közbenső beszámoló, szegmens jelentés, egy részvényre jutó eredmény, értékesítésre tartott eszközök);
- alternatív lehetőségek megszűntetése és egyszerűsítések a számviteli elszámolásokban
  - állami támogatások elszámolása,
  - átértékelési modell,
  - befektetési célú ingatlanok,
  - pénzügyi instrumentumok,
  - goodwill és immateriális javak értékcsökkenése,
  - hitelfelvételi költségek,
  - kutatás fejlesztés költségei,
  - közös vezetésű és társult vállalkozások értékelése;
- a közzéteendő információk jelentős szűkítése;
- az angol nyelv egyszerűbb alkalmazása a minél jobb érthetőség érdekében.

(A legutolsó pontban meghatározott érthetőség a szakmai nyelvre vonatkozóan már régóta témája a szakirodalomnak. A számviteli és könyvvizsgálati szövegek olvashatóságáról közzétett amerikai tanulmány (Journal of Business Communication, 1979. p. 49-59) megállapítja, hogy – egy szöveg érthetőségének mérésére kifejlesztett képlet (Fleisch Reading Ease Formula) alapján – nem olvashatók könnyen a számviteli anyagok. 1975-ben mintavételezésen alapuló módszerrel beszámolókat hasonít össze 1969. évi anyagokkal és a következő megállapításokat tették: a számviteli anyagok nehezen érthetőek, 1969-hez képest romlott a helyzet, és mivel a trend általános, nem köthető személyekhez.)

Összefoglalásképpen megállapítom, hogy a nemzetközi számviteli standardok előírásai szerint a kiegészítő melléklet a pénzügyi kimutatások része, azzal szerves egységet alkot. A pénzügyi kimutatások egyes elemeinek adataiból, információiból csak a kiegészítő mel-

[23] IFRS for Small and Medium-sized Entities (IASB, 2007.)

[24] Nyilvános elszámolási kötelezettsége azon gazdálkodóknak van, amelyek: - hitel- vagy tőkeinstrumentumait nyilvános piacokon forgalmazzák, vagy ilyen instrumentumok kibocsátása folyamatban van; valamint az eszközeit vagyonkezelőre bízza.

lékletben adott magyarázatokkal együtt lehet a vállalkozások vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetét megítélni, ezzel biztosítható az idézett elvárás:

„Az IFRS-ek mindent felülíró elve, hogy a pénzügyi kimutatásoknak valós bemutatást (megbízható és valós képet) kell nyújtaniuk. A „valós bemutatás" a tranzakciók, egyéb gazdasági események és körülmények hatásainak hű tükrözését jelenti a Keretelvekben[25] megszabott, az eszközök és kötelezettségek, a jövedelem és a ráfordítások fogalmi és megjelenítési kritériumainak megfelelően. Az IFRS-eknek való megfelelés szükség szerint további közzététellel vélhetőleg valós bemutatást eredményez" (KPMG, 2005. p.5.)

A standardok nem írnak elő kötelező mérleg-, eredménykimutatás-struktúrát, de meghatározzák azok minimális tartalmát. Nincs tételes előírás a kiegészítő melléklet formájára, struktúrájára sem, a standard csak általános iránymutatást ad, hogy „általában" milyen sorrendben kell közzétenni a bemutatandó információkat.

Nem tartalmaz a standard arra vonatkozóan sem kötelező előírást, hogy a kiegészítő magyarázatok a mérlegben, eredménykimutatásban alábontva vagy a megjegyzésekben szerepeljenek. A standard előírja a kereszthivatkozás alkalmazását, a kiegészítő melléklet egyes pontjai, valamint a mérleg, az eredmény-, a cash flow-kimutatás és a saját tőke változás kimutatásának táblázatai között.

Az IFRS SME kibocsátásával a standardok alkalmazhatósága a KKV-körében jelentősen könnyítésre került, de még így is magas szintű elvárást közvetít.

3.2.2. Az Európai Unió számviteli szabályozása

Az Európai Unió számviteli elvárása megfogalmazza, hogy a számvitelre, mint a gazdasági információk gyűjtésének és szolgáltatásának tudományára is vonatkoznia kell harmonizálási törekvéseknek. Az egyes tagállamok előírásai jelentősen eltértek, ezért meg kellett határozni azokat a minimum követelményeket, azon vállalkozások tekintetében, amelyek vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetéről a felhasználók információt igényelnek. Irányelvi szintre emelték azokat az előírásokat, amelyek az éves beszámoló elemeire, az értékelés főbb elveire, az üzleti jelentés tartalmára, valamint a nyilvánosságra-hozatalra vonatkoznak. (Kapásiné Dr. Búza Márta, 2004. b.)

Az Európai Unió számvitelre vonatkozó előírásainak, legmagasabb szintű jogszabályai:

- a 78/660/EEC *negyedik irányelv*, a meghatározott jogi formájú gazdasági társaságok beszámolójáról,

[25] Az IASB a koncepcionális Keretelveket az új, vagy átdolgozott IFRS-ek megfogalmazásához használja segítségként.

- a 83/349/EEC *hetedik irányelv* az összevont (konszolidált) beszámolóról,
- a 2006/43/EK *nyolcadik irányelv* az éves és összevont (konszolidált) éves beszámolók jog szerinti könyvvizsgálatáról (a 84/253/EGK irányelv helyébe lépett).

A legfontosabb számviteli jogszabályokhoz tartozik az 1606/2002 EK rendelet, amely az Európai tőzsdén jegyzett társaságoknak előírja az IAS/IFRS alkalmazását a konszolidált beszámolóikra.

A negyedik irányelv hatálya alá tartozó társaságok két fő csoportba sorolandók, az 1. pont alatt felsorolt társasági formákra kötelező az irányelv alkalmazása, a 2. pont alatt felsorolt társasági formákra pedig, abban az esetben kell alkalmazni, ha valamennyi korlátlan felelősségű tagja az 1. formába besorolt társaság, továbbá, ha az összes korlátlan felelősségű tag maga is a 2. formába besorolt társaság (bizonyos egyéb további korlátozással). A *2. táblázat* a dolgozatomban vizsgált szomszédos országok esetében meghatározott társasági formákat mutatja be:

2. táblázat: Az Európai Unió negyedik irányelvének hatálya alá tartozó társasági formák

Ország	1. Társasági forma	2. Társasági forma
Németország	die Aktiengesellschaft, die Kommanditgesellschaft auf Aktien, [26] die Gesellschaft mit beschränkter Haftung,	die offene Handelsgesellschaft, die Kommanditgesellschaft;
Ausztria	die Aktiengesellschaft, die Gesellschaft mit beschränkter Haftung	die offene Handelsgesellschaft, die Kommanditgesellschaft
Szlovákia	akciová spolonos, spolonos s ruením obmedzenm;	verejná obchodná spolonos, komanditná spolonos;
Magyarország	részvénytársaság, (nyilt és zártkörűen működő) korlátolt felelősségű társaság;	közkereseti társaság, betéti társaság, egyesülés;

Forrás: EU negyedik irányelv

A negyedik irányelv 2. cikkének előírása szerint az éves beszámoló:

- mérlegből,
- eredménykimutatásból és
- kiegészítő mellékletből áll, mely dokumentumok egységet alkotnak.

Az irányelv szerint az éves beszámolónak megbízható és valós képet kell mutatni a társaság eszközeiről, forrásairól, pénzügyi helyzetéről és eredményéről. Az irányelv részletes szabályokat ad a mérleg, az eredménykimutatás felépítésére, tagolásra, különös rendelkezéseket ad a mérleg és eredménykimutatás egyes tételeire, valamint meghatározza az értékelésre vonatkozó fő szabályokat.

[26]Olyan részvénytársaság, amelynek igazgatótanács helyett személyében felelős tagjai vannak, jogilag vagyonegyesítő társaságnak minősül, annak ellenére, hogy a személyegyesítő társaságok jegyeit is magán hordja (jogi személy)

A kiegészítő melléklet vonatkozásában azonban az irányelv, csak annak elvárt tartalmára ad rendelkezéseket, de nem ad formai előírásokat. Az előírások egyrészt a mérleg, az eredménykimutatás egyes rendelkezéseihez kapcsolódnak, másrészt önálló fejezetben szerepelnek. Ezeket az előírásokat részletesen vizsgáltam és bemutatását oly módon végzem el, hogy egyúttal a magyar előírásokkal is összevetettem, ennek eredményét az *5.1. fejezetben* ismertetem. A két előírás között tételes összehasonlítást is végeztem, amelyet részletesen bemutatok a *2. mellékletben.*

Az uniós szabályozás a kis- és középvállalkozások vonatkozásában jelentős egyszerűsítési lehetőségeket biztosított azáltal, hogy 2007-ben kiadta „A társaságok számára biztosított egyszerűsített üzleti környezetről a társasági jog, a számvitel és könyvvizsgálat területén" című 394. számú közleményét, amely a tagállamok számára egyszerűsítési lehetőségeket teremtett, az irányelvek egyszerűsítése révén. Az egyszerűsítési projekt egybeesett a KKV-k számára tervezett IFRS szabvány bevezetésével. Az egyszerűsítés a számvitel területén a következőkben valósulhat meg:

- a kisvállalkozások mentesítése a mérleg közzététele alól,
- bizonyos középvállalkozások számára a kisvállalkozások számára elérhető mentességek alkalmazása, amelyek:
  - tagi struktúrája alapján nincsenek különösebb külső felhasználók;
  - korlátlan felelősségű társaságok,
- a mikrovállalkozások mentesítése a negyedik irányelv hatálya alól.

A vállalkozások határértékeire vonatkozó uniós javaslatot tartalmazza a *3. táblázat.*

3. táblázat: Az Uniós vállalati besorolások (Euróban és forintban)

Megnevezés		**Mikro-vállalkozás**	**Kis-vállalkozás**	**Közép-vállalkozás**
Mérlegfőösszeg	ezer Euro	500	4.400	17.500
	ezer Ft	135.000	1.188.000	4.725.000
Árbevétel	ezer Euro	1.000	8.800	35.000
	ezer Ft	270.000	2.376.000	9.450.000
Foglalkoztatottak száma		10 fő alatt	50	250

Forrás:EU 394. számú közlemény

Az egyszerűsítés javasolt megvalósulásának hatásáról a dolgozat 9.3. fejezetében bemutatott számításaim eredményeképpen megállapítottam, hogy ilyen mértékű változtatások a magyarországi vállalkozások nagyságrendi összetétele alapján azt jelentené, hogy a társaságok töredéke részére jelentene a jövőben közzétételi kötelezettséget.

3.3. Egyes környező államok nemzeti szabályozásainak jellemzői

A nemzeti számviteli előírásokat abból az aspektusból vizsgáltam, hogy milyen szerepet kap a beszámolóban a kiegészítő melléklet, mely előírások vonatkoznak az összeállítására.

3.3.1. A német szabályozás

Németországban a számvitelre vonatkozó szabályozás a Kereskedelmi Törvénykönyv Handelsgesetzbuch (HGB) harmadik könyvében került rögzítésre. A HGB 242. §-a előírja, hogy a vállalkozónak (Der Kaufmann)[27] a tevékenysége kezdetekor és minden üzleti év végén számadást kell készíteni:

- a vagyont szembe kell állítani a kötelezettségekkel (Bilanz)
- szembe kell állítani az üzleti év ráfordításait az üzleti év bevételeivel (eredmény-számítás) (Gewinn und Verlust).

A mérleg és az eredményszámítás képezi a pénzügyi kimutatásokat.

A törvénykönyv 264. § (1) bekezdése előírja, hogy a vagyonegyesítő társaságok (die Kapitalgesellschaft)[28] kötelesek pénzügyi kimutatásukat kiegészítő melléklettel (Anhang) bővíteni, amely Kiegészítő melléklet egységet képez a mérleggel és eredményszámítással.

A vagyonegyesítő társaságok kötelesek továbbá üzleti jelentést (Lagebericht) készíteni.

Konszolidációba be nem vont társaságok kötelesek a pénzügyi beszámolóban „cash flow kimutatást”, valamint saját tőke változás-kimutatást (Eigenkapitalspiegel) készíteni.

A törvény hatálya kiterjed azokra a társaságokra[29] is, amelyeknél legalább egy személyében felelős tag:

1. nem természetes személy,
2. nem Kkt., Bt., vagy egyéb olyan személyegyesítő társaság, amelynek egy személyesen felelős tagja van.

A németországi beszámolási, könyvvizsgálati és közzétételi kötelezettségre vonatkozó előírásokat *a 3. mellékletben* mutatom be részletesen.

Az „Üzleti jelentés” nem része a pénzügyi beszámolónak, de vagyonegyesítő társaságok képviselőinek el kell készíteniük (HGB 264. § (1)).

[27] A törvény a tizenkilencedik századi szóhasználatot alkalmazza jelenleg is, az 1. § (1) előírása szerint, vállalkozónak (Kaufmann) minősül az, aki vállalkozást (Handelsgewerbe) üzemeltet. A (2) bekezdés szerint vállalkozásnak minősül minden ipar (Gewerbebetrieb), kivéve, ha a vállalkozás nem igényli, hogy jellegét és terjedelmét tekintve üzleti alapokon nyugvó irányítással működjön.
[28] Lényegében a részvénytársaságok, korlátolt felelősségű társaságok.
[29] HGB 264a § Közkereseti Társaságokra és Betéti társaságokra

A pénzügyi beszámolót, az üzleti évet követő üzleti év, első három hónapján belül kell elkészíteni. (Ez a határidő jelentősen rövidebb, mint a magyar 5 hónapos (150 napos) határidő.) A jogszabály a kis társaságokra vonatkozóan egyszerűsítési lehetőséget ad, számukra nem kötelező üzleti jelentést készíteni, valamint pénzügyi beszámolójukat később is elkészíthetik (az üzleti évet követő 6 hónapon belül) amennyiben a rendes üzletmenetüknek így felel meg. (HGB 264.§ (2))

A társaságok csoportba sorolása mutatók alapján történik, ha a három érték közül kettő nem haladja meg a *4. sz. táblázatban* közölt értéket az egyszerűsítés választható.

4. táblázat: Kis – közepes vagyonegyesítő társaságok besorolása a HGB előírása alapján

Megnevezés	**Kleine Kapitalgesellschaft (HGB 267§ (1)**	**Mittelgroße Kapitalgesell-schaft (HGB 267§ (2)**
Mérlegfőösszeg	4,84 millió €	19,25 millió €
Árbevétel	9,68 millió €	38,5 millió €
Foglalkoztatottak létszáma	50 fő	250 fő

Forrás: UGB 267. §

A kis és középvállalkozásokra vonatkozó további egyszerűsítési lehetőségeket, a kiegészítő mellékletre vonatkozó előírások szempontjából vizsgáltam.

A 264. paragrafus (2) bekezdése előírja, hogy a pénzügyi beszámolót szabályos könyvvitel alapján, az alapelvek (Grundsätse Ordnungsgemäßigen Buchführung, GOB) betartásával kell összeállítani. A pénzügyi beszámolónak, a tényleges helyzetnek megfelelő képet kell nyújtania, ha különleges körülmény miatt nem nyújt tényleges képet, akkor a kiegészítő mellékletben erre vonatkozóan adatot kell szolgáltatni.

A kiegészítő mellékletre kötelező formai előírásokat, tagolást – a többi nemzet szabályozáshoz hasonlóan - a német előírás sem ad. Jellemzője a törvénynek, hogy választási lehetőséget ad arra vonatkozóan, hogy az egyes mérleg-, eredményszámítás pozícióhoz fűzött kiegészítések, magyarázatok magában a mérlegben vagy eredményszámításban is elhelyezhetők, lábjegyzet vagy egyéb magyarázó formában, illetve ezek az információk megadhatóak a kiegészítő mellékletben is.

A HGB előírása szerint, egyes esetekben el lehet tekinteni az adatszolgáltatástól:

- az árbevétel megbontásától el lehet tekinteni, ha a józan vállalkozói megítélés szerint alkalmas arra, hogy a társaságnak, vagy a kapcsolt vállalkozásának jelentős hátrányt okozzon;

- tőzsdén nem jegyzett társaságok esetében, az ügyvezető szervek tagjainak jövedelmére vonatkozó információtól el lehet tekinteni, ha a közlendő adat alapján az adott szerv egy tagjának jövedelme megállapítható;
- *, ** A 285. § 11. és a 11.a pontban levő előírástól el lehet tekinteni, ha az nem jelentős, vagy az információ közlése jelentős hátrányt okoz.

El kell tekinteni az adatszolgáltatástól, ha az Németország vagy annak egy szövetségi köztársasága érdekében szükséges (286.§ (1))

Az eltekintést a kiegészítő mellékletben közölni kell.

A szabályozás könyvvizsgálói jelentést érintő előírása, hogy a könyvvizsgálónak magyarázatot kell fűzni az olyan tételekhez, amelyek a kiegészítő mellékletben nem szerepelnek. (HGB 321.§ (2))

A HGB kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásai nagyon részletesek, ezek fontosabb tételeit az *5. táblázatban* mutatom be, jelölve az egyszerűsítési lehetőségeket[30] is.

5. táblázat: A HGB kiegészítő mellékletre vonatkozó fontosabb előírásai az alkalmazható egyszerűsítésekkel

Jogszabályi hivatkozás	Előírás	Egyszerűsítési lehetőség	
		Kis társaságok	Közepes társaságok
Általános információk			
284..§(2) 1	A mérleg, eredményszámítás tételeire alkalmazott mérlegkészítési és értékelési módok ismertetése		
2	Idegen pénznemre szóló tételek elszámolásának szabályai		
3	Értékelési módszerektől való eltérés indokai és hatásai		
4	A könyv szerinti és a tőzsdei/piaci érték jelentős különbségének bemutatása	x	
5	Idegen tőke kamatainak figyelembevételére vonatkozó információ		

[30] Az egyszerűsítések a következő módon érvényesíthetőek: a 267. § (1) bekezdése szerinti, kis vagyonegyesítő társaságoknak az adott előírás szerint információt nem kell megadni, a 267. § (2) bekezdése szerinti, közepes vagyonegyesítő társaságok esetében elhagyható.

5. táblázat folyt.: A HGB kiegészítő mellékletre vonatkozó fontosabb előírásai az alkalmazható egyszerűsítésekkel

Jogszabályi hivatkozás	Előírás	Egyszerűsítési lehetőség	
		Kis társaságok	Közepes társaságok
Mérleghez kapcsolódó kiegészítések			
268.§ (1)	Mérleg szerinti nyereség/mérleg szerinti veszteség tételhez fűzött magyarázat, ha az éves eredmény részleges felhasználása figyelembevételével készítik el a mérleget		
268.§ (2)	Befektetett eszköz tükör	x	
268.§ (3)	Saját tőke negatív értéke[31]		
268.§ (4)	Az egy évet meghaladó hátralevő futamidejű követelések (Ha a fordulónap után keletkeztek)	x (nem kell magyarázatot fűzni hozzá)	
268.§ (5)	Az egy évet meghaladó hátralevő futamidejű kötelezettségek	x (nem kell magyarázatot fűzni hozzá)	
268.§ (6)	Aktív időbeli elhatárolások között kimutatott összegek	x	
268.§ (7)	Zálogjogok, biztosítékok bemutatása, elkülönítve a kapcsolt vállalkozásokkal szemben fennállókat (HGB 268.§ (7) és a kapcsolódó felelősségi viszonyok vonatkozásában, az igénybevétel kockázatára vonatkozó becslés és azok okai[32]		
274. §	Látens adók	x (elhatárolásokról)	
285.§ 1a	Az öt évet meghaladó hátralevő futamidejű kötelezettségek teljes összege, kapcsolódó biztosítékok fajtája		
1b	Zálogjog, vagy valami hasonló joggal biztosított kötelezettségek teljes összege, fajtája, formája		
2	285.§ 1 a-b pont alatt leírt tételek tagolása	x	
12	Céltartalékokhoz fűzött magyarázatok (jelentős tételekhez)	x	
13	Üzleti vagy cégérték 5 évet meghaladó leírásának magyarázata	x	
19	Minden nem valós értéken kimutatott derivatív eszközre vonatkozó információ	x	
18	Befektetett pénzügyi eszközökhöz fűzött magyarázatok, ha azokat a valós érték felett tartják nyilván (okok, hatások, különbözetek)		
20	Valós értékkel értékelt pénzügyi eszközökkel összefüggő információk		
24	Nyugdíj és hasonló kötelezettségre képzett céltartalék (24)		
26	Belföldi és külföldi befektetésekkel kapcsolatos információk (26)		
28	A 68§ (8) szerinti összeg bontása: – Befektetett eszközök közé tartozó saját előállítású immateriális javak – Látens adók aktiválásából keletkezett összegek – Valós értéken aktivált vagyoni eszközök	 x x	
29	Látens adókkal kapcsolatos információk	x	x

[31] Ha a saját tőkét a veszteség felemésztette, így a kötelezettség nagyobb az eszköz értékénél, a különbözet összegét a mérleg Eszköz oldalán „Saját tőke által nem fedezett hiány” név alatt kell kimutatni.
[32] *A kockázatbecslés okait a kis tőkegyesítő társaságoknak nem kell kifejteni (HGB 285. § 27.)*

5. táblázat folyt.: A HGB kiegészítő mellékletre vonatkozó fontosabb előírásai az alkalmazható egyszerűsítésekkel

Jogszabályi hivatkozás	Előírás	Egyszerűsítési lehetőség	
		Kis társaságok	Közepes társaságok
Eredménykimutatáshoz kapcsolódó kiegészítések			
285. § 4	Az árbevétel fő tevékenységenkénti és földrajzi piaconkénti megoszlása	x	x
6	A jövedelemadóknak a szokásos üzleti tevékenység eredményére és rendkívüli eredményre gyakorolt hatása	x	
8 a	Forgalmi költség elszámolás esetén az - anyag jellegű ráfordítások bemutatása	x	
8b	Forgalmi költség elszámolás esetén a - személyi jellegű ráfordítások bemutatása		
277. § 3	A befektetett eszközök terven felüli értékcsökkenésének, értékvesztésének (253. § (2)), valamint a forgóeszközöknél a jövőbeni értékingadozás előrehozatala érdekében elszámolt értékvesztések (253. § (3)) bemutatása	x	x
277.§ 4	A rendkívüli bevételek és ráfordítások összeg és jelleg szerinti bemutatása, hacsak a jövedelmi helyzet megítélésénél másodlagos szerepet nem játszanak.		
277.§ 4	Az időszakon kívüli bevételek és ráfordítások érték és jelleg szerinti bemutatása, hacsak a jövedelmi helyzet megítélésénél másodlagos szerepet nem játszanak.		x
285. § 22	Kutatás fejlesztés költségei	x	
Kiegészítések			
285.§ 3.	A mérlegben nem szereplő tranzakciók fajtája és célja, valamint kockázata és előnyei, ha az a pénzügyi helyzet megítéléséhez szükséges	x	x[33]
3. a.	Mérlegben nem szereplő pénzügyi kötelezettség, ha jelentős (Kapcsolt külön)	x	
21.	Olyan ügyletek, amelyek nem a szokásos piaci feltételek között jöttek létre, ezek pénzügyi hatása[34]	x	

[33] A közepes társaságoknak az adatszolgáltatás kertében nem kell beszámolni a kockázatokról és előnyökről

[34] Közepes tőkeegyesítő társaságok esetén, az információkat azon tranzakciókra lehet korlátozni, amelyeket a társaság, a fő tulajdonosával, az ügyvezetés, Felügyelő Bizottság, igazgatóság tagjaival kötöttek(HGB 288.§ (2))

5. táblázat folyt.: A HGB kiegészítő mellékletre vonatkozó fontosabb előírásai az alkalmazható egyszerűsítésekkel

Jogszabályi hivatkozás	Előírás	Egyszerűsítési lehetőség	
		Kis társaságok	Közepes társaságok
Egyéb tájékoztató adatok			
285. § 7	A foglalkoztatottak száma	x	
9 a b. c.	Az ügyvezető szerv tagjaira, Felügyelőbizottsági tagokra, tanácsadó szervek (Beirats) tagjaira, vagy hasonló szervek tagjaira vonatkozóan az egyes személyek csoportjaira – az üzleti évben végzett tevékenységükért juttatott jövedelem, és minden egyéb közvetlen vagy közvetett juttatás, – nevezett szervek korábbi tagjai és hozzátartozói részére adott juttatások, – nyújtott előlegek.	x x	
10	Az ügyvezető szerv elnökének, a Felügyelő Bizottság elnökének, helyetteseinek neve, valamint azon tagjainak neve, akik az ilyen szervek tagjai közül évközben kiváltak		
16	Tőzsdén jegyzett részvénytársaság esetén az igazgatóság, FB nyilatkozatának megtétele és annak a nyilvános elérési helye[35]	x	
17	Könyvvizsgálói díj (bontva az éves beszámoló vizsgálatáért, egyéb záradékolási szolgáltatásért, adótanácsadásért, egyéb szolgáltatásért kapott díjra)[36]	x	x
Kapcsolt vállalkozásokkal kapcsolatos információk			
285. § 11	Azon vállalkozások neve, székhelye, saját tőkéje, a részesedés mértéke, amelyben legalább 20%-kal részesednek*		
11 a.	Azon vállalkozások neve, székhelye, jogi formája, amelynek korlátlanul felelős tagja**		
14	Azon anyavállalt neve, székhelye, amely a legkisebb körnek készíti a konszolidált beszámolóját. Azon anyavállalt neve, székhelye, amely a legnagyobb körnek készíti a konszolidált beszámolóját, valamint azt a helyet, ahol a beszámoló megtekinthető	x	

Forrás: HGB, saját szerkesztés

Modernizáció a német számvitelben

A német szövetségi kormány 2009. május 28-án határozott a számviteli jog modernizálásáról szóló törvény tervezetéről (Bilanzmodernisierungsgesetz).

[35] Az Igazságügyminisztérium hivatalos, elektronikus szövetségi közlönyében, a Corporate Governance Kódexről tett nyilatkozat.

[36] Amennyiben a közepes tőkeegyesítő társaságok ezt az adatot nem közlik, akkor a Könyvvizsgálói Kamara részére, annak írásbeli felszólítására, meg kell küldeni

A modernizáció 20 év óta a legnagyobb reformját jelenti a számviteli szabályozásnak. A kritikák ahhoz kapcsolódtak, hogy túlzott a hangsúlya az elővigyázatosság elvének, a hitelezők védelmének, a nagyszámú számviteli és értékelési lehetőségeknek, és nem utolsósorban, hogy erős a kapcsolat az adózási szabályokkal. A vállalatok sikerének gátját jelenti ez a számviteli megközelítés. A cél, hogy a beszámoló bemutassa a cég jelenlegi állapotát, és figyelembe vegye a lehetőségeket és a kockázatokat, a megjelenítéssel sokkal inkább a tényleges gazdasági értéket mutassa. A modernizáció célja, hogy a Handelsgesetzbbuch-ot az éves beszámoló információs/tájékoztatási funkciójának jelentős megerősítésével a nemzetközi porondon versenyképesebbé tegye, egyidejűleg továbbra is központi elemként kezelve a hitelezők védelmének és az adóalap megállapításának funkcióit. Ezen szándék fényében a HGB a mérlegkészítés és értékelés szabályozásának tekintetében, valamint a kiegészítő mellékletben és az üzleti jelentésben közlendő adatok vonatkozásában számos jelentős változáson fog átesni.

3.3.2. Az osztrák szabályozás

Ausztriában a számvitelre vonatkozó előírásokat szintén törvényi szinten szabályozzák, az előírásokat a kereskedelmi törvény, (Unternehmensgesetzbuch, korábban: Handelsgesetzbuch) kereteibe építették be. A törvény hatálya a vagyonegyesítő társaságokra terjed ki.

A törvény a kis és közepes társaságok részére egyszerűsítéseket enged meg. A társaságok nagyságrendi besorolása három mutató alapján történik. Ha a három mutató értékéből, kettő a megjelölt érték alatt van, akkor minősül az adott kategóriába tartozó vállalkozásnak. A *6. táblázatból* látszik, hogy az értékhatárok egyezőek a német előírásokkal.

6. táblázat: Kis – közepes társaságok besorolása az UGB előírása alapján

Megnevezés	Kis társaság (UGB 221§ (1)	Közepes társaság (UGB 221§ (2)
Mérlegfőösszeg	4,84 millió €	19,25 millió €
Árbevétel	9,68 millió €	38,5 millió €
Foglalkoztatottak létszáma	50 fő	250 fő

Forrás: UGB 221. §

A beszámoló készítésre, a könyvvizsgálatra és a közzétételre vonatkozó osztrák előírások összefoglalását a *4. mellékletben* mutatom be. A törvény 222. paragrafus (2) bekezdése előírja, hogy a beszámolónak megbízható és valós képet kell nyújtani a társaság vagyoni, pénzügyi helyzetéről és eredményeiről. Ha különleges körülmények miatt ez nem lehetséges, akkor a kiegészítő mellékletben erről információt kell adni.

Az osztrák törvény sem ad a kiegészítő melléklet felépítésére, belső szerkezetére kötelezően alkalmazandó előírásokat. A kiegészítő mellékletre vonatkozó előírások a mérleg,

az eredménykimutatás egyes tételeinek tárgyalásánál, az értékelési előírásoknál, illetve a kiegészítő melléklettel foglalkozó 236-242. paragrafusoknál szerepelnek.

A mérleg és eredménykimutatásra alkalmazott mérlegkészítési és értékelési elveket úgy kell megadni a kiegészítő mellékletben, hogy ezáltal a társaság vagyoni-, pénzügyi- és jövedelmi helyzetéről hű képet kapjunk.

A törvény a kis és közepes társaságok esetében megenged egyszerűsítéseket, de az egyszerűsítés módja függ a vállalati nagyságrendtől és a működési formától is.

A szabályozás egyrészt megengedő jelegű, azzal, hogy a kis és közepes társaságok vonatkozásában lehetőséget ad az egyes előírások elhagyására, másrészt előíró jellegű.[37]

A *7. táblázatban* a kiegészítő mellékletre vonatkozó fontosabb előírásokat mutatom be, hozzákapcsolva az egyszerűsítési lehetőségekre vonatkozó előírásokat is.

7. táblázat: Az UGB kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásai és az egyes társaságokra vonatkozó egyszerűsítési lehetőségek

Előírás		Az előírást **el lehet hagyni** a kis- és közepes társaságoknak (242.§ (1))	Kis Kft részére ezen előírásokat **kell betartani** (242. § (2)
száma	**Szövege**		
Általános megjegyzések, értékelési elvek			
222. § 2	A pénzügyi beszámoló a társaság vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről lehetőleg hű képet kell közvetíteni, ha ez különleges ok miatt nem sikerül, akkor a KM-be be kell mutatni		x
223. § 1	A bemutatás egyszer választott formájának, különösképpen a mérleg tagolásának/szerkezetének, megváltoztatása - ennek oka:		x
223. § 2	Magyarázat, ha a megelőző év összegei nem hasonlíthatók össze, vagy korábbi évek összegét módosította a társaság		x
223. § 3	Eltérés az egy üzletágra előírt tagolás/szerkezet miatt - ennek oka:		x
236 §	Mérlegkészítési és értékelési elvek		x
1	Mérlegkészítési és értékelési módszerek eltérések és ezek vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetére gyakorolt hatása		
2	Bekerülési értékben figyelembevett idegen tőke kamata		
3	Üzleti vagy cégérték értékcsökkenésének módszerei indokai		
4	Általános költségek aktíválása esetén a gyártási költségen felül kimutatott összeg[38]		
237 a § 1-3	Derivatív pénzügyi eszközök, bemutatása, értékelési elvei		x (1 pont)
237.§ 2	A devizára szóló tételek euróra történő átszámításának alapjai		x

[37] A 242.§ (2) bekezdés szerinti kis Kft-k részére azt írja elő a szabályozás, hogy mely előírásokat kell betartani.

[38] 206.§ 3 megengedi , hogy olyan megbízások esetén, amelyek meghaladják a 12 hónapot, az igazgatási és értékesítési költség méltányos részét aktiválni lehet, ha rendelkezésre áll egy megbízható vezetői számviteli rendszer és a megbízás további lebonyolításától nem fenyeget veszteség

7. táblázat folyt.:

Előírás		Az előírást **el lehet hagyni** a kis- és közepes társaságoknak (242.§ (1))	Kis Kft részére ezen előírásokat **kell betartani** (242. § (2)
száma	**Szövege**		
Mérleghez kapcsolódó információk			
223. § 5	Ha a mérleg egy tételének egy másik tételhez/másik tételekhez is tartozhat		x
225. § 1	„Negatív saját tőke” kimutatása esetén: annak magyarázata, hogy a csődjog szerinti eladósodottság esete érvényesül-e?		x
226. § 1	Befektetett eszköz tükör		x
230. § 2	A tartalékok képzését és feloldását, a befektetett eszközök tételei szerint külön-külön.		x
237 § 1.	A kötelezettségek egyes tételei vonatkozásában összevontan (UGB 237. § 1. pont az UGB 242. § (2) bek..-sel összefüggésben) – az öt évet meghaladó hátralévő futamidejű kötelezettségek összértéke: – a két évet meghaladó hátralévő futamidejű kötelezettségek összértéke: – azon kötelezettségek összértéke, amelyekre vonatkozóan dologi biztosítékok állnak fenn: ezen biztosítékok fajtája és formája:		
2	A devizára szóló tételek euróra történő átszámításának alapjai		x
238. § 1	Immateriális javak, amit kapcsolt vállalkozástól, vagy a társaság tulajdonosától szerez be		
237. § 10	Csendestársak betétei		x
11	Befektetett pénzügyi eszköz, értékpapír, készlet csoportos értékelése alkalmazása esetén a piaci érték és a könyv szerinti érték bemutatása		
Mérleg alatti tételek			
237.§ 3	Az UGB 199. § alapján kimutatott függő kötelezettségek részletezett kimutatása és magyarázata – ebből kapcsolt vállalkozásokkal szembeni felelősségvállalások: – ebből zálogjogok: – ebből egyéb dologi biztosítékok:		x
7	Olyan céltartalék, ami a mérlegben nem került külön kimutatásra		
8	Mérlegben ki nem mutatott pénzügyi kötelezettség Kapcsolt vállalkozásokra vonatkozó tételek külön		
Eredménykimutatáshoz kapcsolódó információk			
237. § 9	Árbevétel tevékenységi körönként Földrajzi piaconként	x kis és közepes RT és közepes kft	
237. § 4	Forgalmi költség eljárás esetén Anyag jellegű ráfordítások Személyi jellegű ráfordítások		x
5	Befektetett eszközök kiválása esetén keletkezett veszteség		
6	Eredményszámítással kapcsolatban kimutatott jövedelemadó a.) adómentes taralék változása b.) nyereségadó milyen mértékben terheli a szokásos és a rendkívüli eredményt c.) látens adó		
238. § (4)	Bevétel, vagy ráfordítás, ami nyereség közösségből származik („Gewinngemeinschaft”)		

7. táblázat folyt.:

Előírás		Az előírást **el lehet hagyni** a kis és közepes társaságoknak (242.§ (1))	Kis Kft részére ezen előírásokat **kell betartani** (242. § (2)
száma	**Szövege**		
Egyéb kiegészítések			
8 a	Mérlegbe ki nem mutatott tranzakciók, célja jellege pénzügyi hatásai	x	
13	Szociális előtakarékosság végkielégítésre		
Kapcsolt vállalkozások			
237. § 8 b	Kapcsolt felekkel szembeni ügyletek	x	
238. § (2)	Azon vállalkozások neve, székhelye és társasági formája, saját tőkéje, amelyeknek a társaság korlátlanul felelős tagja (UGB 238. § 2. pont) és a részesedés mértéke a JT 20%-át eléri		x
(3)	Kapcsolt vállalkozás olyan szerződése, amely kötelezi, hogy a nyereséget, vagy veszteséget adják, vagy vegyék át		
237. § 12	Azon anyavállalt neve, székhelye, amely a legkisebb körnek készíti a konszolidált beszámolóját. Azon anyavállalt neve, székhelye, amely a legnagyobb körnek készíti a konszolidált beszámolóját, valamint azt a helyet, ahol a beszámoló megtekinthető		x
Tájékoztató adatok			
239.§ (1) 1	A munkavállalók átlagos száma az üzleti év során - összesen: - ebből: fizikai dolgozó szellemi alkalmazott		x
(1) 2.	Adott előlegek, hitelek és kötelezettségvállalások az alábbi személyek részére, illetve vonatkozásában: a) Ügyvezető - az előlegek/hitelek összege: - ezek kamatai: - ezek jelentős feltételei: - az üzleti év során visszafizetett összegek: - az ügyvezető vonatkozásában tett felelősségvállalások: b) Felügyelőbizottsági tagok - az előlegek/hitelek összege: - ezek kamatai: - ezek jelentős feltételei: - az üzleti év során visszafizetett összegek: Az ügyvezető vonatkozásában tett felelősségvállalások		x
239. § 2	Az ügyvezetés és a felügyelőbizottság tagjainak vezetéknév és családneve		x
237.§ 14	Könyvvizsgálói díj (külön: auditálás, adótanácsadás, egyéb szolgáltatás)	Kis Rt	
241, § 2	Vannak-e olyan, az UGB 238. § (2) szerinti adatok, amelyek közlése nem történt meg, mivel alkalmasak arra, hogy a vállalkozásnak vagy egy más vállalkozásnak jelentős hátrányt okozzanak (UGB 241. § (2) bek. utolsó mondat)		x

Forrás: UGB, saját kigyűjtés

Az előírások alapján itt is érvényesíthetőek a gazdaságossági szempontok és az üzleti titok védelme. A törvény mentesítést enged a 238. § (2) szerinti adatok közzététele vonatkozásában, ha az

- a pénzügyi helyzet megítélésében alárendelt szerepet játszik;
- józan megítélés szerint alkalmasak arra, hogy a vállalkozásnak, vagy egy másik vállalkozásának jelentős hátrányt okozzon.

Amennyiben a vállalakozás a fenti bekezdés szerinti kivétellel él, ennek tényét a kiegészítő mellékletében közölni kell.

További egyszerűsítésként az Igazságügy miniszter közreadott egy ajánlást a kiegészítő melléklet összeállítására vonatkozóan, amely a 316/2008. sz. rendelet[39] 2. számú mellékletében található. Azon vállalkozások alkalmazhatják, amelyek árbevétele nem haladta meg a 70.000 euró összegét. Az ajánlás teljes szövegét az *5/a. mellékletben* mutatom be. A formalizált kiegészítő melléklet egy táblázatba foglalt lista, amelynek, amely egyszerűen kitölthető és papír alapon is benyújtható. Az adatokat, információkat a táblázat sorrendjében kell kitölteni, amennyiben a rendelkezésre álló hely nem elég az adatok közlésére, úgy mellékletet kell becsatolni. Az előírás értelmében, amennyiben a Kiegészítő mellékletséma egy pontja nem kerül kitöltésre, az eljárási szabályok szerint, arra vonatkozó nyilatkozatnak is minősül, hogy az adott tétel a társaságnál nem értelmezhető.

Ezzel az ajánlás hozzájárul az informálás teljességéhez, azzal, hogy az ajánlás minden pontját negatív vagy pozitív formában kötelező kitölteni. Ezzel olyan hitelezővédelmi előírások érvényesítésére kerül sor, amelyek az információ elhallgatásából eredő hibás-hiányos kép kialakítását megakadályozza.

A kiegészítő melléklet ajánlás 24 kérdéskör megválaszolását írja elő, melyet kilenc témakör szerint csoportosítva az *5/b mellékletben* mutatok be.

3.3.3. A szlovák szabályozás

A szlovák számviteli szabályozást, az 1989-ben kezdődő politikai és gazdasági változások jelentősen befolyásolták. A központi irányításból a piacgazdaságba történő átmenet a számvitel jellegének és funkciójának megváltoztatását is megkövetelte. (Suhányi, 2003).

A rendszerváltozást követően még a Csehszlovák állam 1991-ben önálló törvényben szabályozta a számvitelre vonatkozó előírásokat, az 563 sz. törvény 1993. január 1-jén

[39] *UGB-Formblatt-Verordnung*, az igazságügyi miniszter 316/2008 számú rendelete, kihirdetve: BGBl. II Nr. 316/2008 (BGBl. Bundesgesetzblatt (szövetségi közlöny).

lépett hatályba és 2002. december 31-ig volt érvényben. Ez alatt az időszak alatt többször módosították, a módosítások célja, az Európai Közösség irányelveihez való közeledés volt.

A 2002-ben kiadott 431. számú új számviteli törvény megalkotására azért volt szükség, mert „a számviteli törvény összhangban volt ugyan az Európai Unió 4. és 7. irányelveivel, a külföldi szakemberek véleménye alapján azonban túlzottan előtérbe helyezte az adózást, s ez gátolta a hű és valós ábrázolást" (Suhányi, 2004. p. 15.). Az új törvény kimondja, hogy „A könyveket oly módon kell vezetni, hogy az azok alapján készített számviteli beszámoló hű és valós képet adjon a számvitel tárgyáról és a gazdálkodó pénzügyi helyzetéről" A törvény mind az IAS-ek, IFRS-ek, mind az Európai Unió számviteli irányelveivel összhangban van, írja Suhányi Erzsébet a 2003. január 1-től érvényes szlovák számviteli törvényről (2004.)

„Az új számviteli törvény filozófiája lényegében nem változott, továbbra is a számvitel tárgyának hű és valós ábrázolására alapoz, amit most (a reális érték bevezetésével) egyértelműbben határoztak meg" (Suhányi, 2004, p. 15.)

A 2003. január 1-én hatályba lépett új törvény a számviteli beszámolót a következőképpen határozza meg: „A számviteli beszámoló rendszerezetten mutatja be a számvitel tárgyát a felhasználóknak. A számviteli beszámoló szerves egészet képez." (Suhányi, 2004, p. 16.).

A számvitel tárgya a következő tételek könyvviteli elszámolása és ezek kimutatása a beszámolóban:

- az eszközök állománya és annak változása
- a kötelezettségek állománya és annak változása
- az eszközök és a kötelezettségek különbözete (a vállalkozók saját tőkéje)
- a bevételek és a ráfordítások (kettős könyvvitelt vezetőknél)
- pénzbevételek és pénzkiadások (egyszeres könyvvitelt vezetőknél)
- a gazdálkodás eredménye.

A törvény az eszközök és források mellett „egyéb aktívaként" és „egyéb passzívaként" olyan tételek felvételét is megköveteli, amelyek ugyan nem felelnek meg a mérlegképesség feltételeinek[40], de a számviteli információt felhasználók számára fontos információt jelenthetnek.

[40] Az IASB által kiadott koncepcionális Keretelvek, amelyeket az új vagy átdolgozatott IFRS-ekhez használ, az eszköz és kötelezettség az alábbiak szerint kerül definiálásra: „F 49. Az eszköz egy múltbeli esemény eredményeként a gazdálkodó egység ellenőrzése alatt álló erőforrás, amelyből várhatóan jövőbeni gazdasági hasznok származnak a gazdálkodó egység számára. A kötelezettség a gazdálkodó egység múltbeli eseményekből származó olyan meglevő kötelme, amelynek a rendezése, várhatóan a gazdálkodó gazdasági hasznokat megtestesítő erőforrásainak kiáramlását eredményezi" (KPMG 2005). A Keretelv megjelenítési kritéri-

Egyéb aktívák között felvehető például az alkalmazottak tudása, a menedzsment minősége, az olyan leírt követelések, amelyekre még várható megtérülés, a megőrzésre átvett eszközök, stb. Egyéb passzívák lehetnek például a bírósági perből eredő, feltételezhető, jövőbeni kötelezettség, kezességvállalás ad további információt Suhányi (2004).

Amennyiben egyéb aktíva vagy egyéb passzíva felvételre kerül, ezeket a kiegészítő mellékletben kell bemutatni.

A törvény 2007. évi módosítása jelentős változásokat hozott, új számviteli módszer került bevezetésre az államigazgatásban és az önkormányzatoknál, ami a közszektorok nemzetközi számviteli standardjain alapul[41]. Újelőírásként az egyedi beszámolót is az IAS/IFRS szerint kell elkésztenie a bankoknak, befektetési- és biztosító társaságoknak, valamint olyan kereskedelmi társaságoknak, ahol mérlegfőösszeg, vagy a nettó árbevétel 5 milliárd SK felett van, vagy foglalkoztatottak száma meghaladja a 2.000 főt. (Suhányi, 2008)

A *6. melléklet* a beszámolóra, könyvvezetésre és a közzétételre vonatkozó legfontosabb szlovák előírásokat foglalja össze.

A törvény hatálya kiterjed a jogi és a természetes személyekre is. Hatálya alá tartoznak:

- azok a jogi személyek, amelyek székhelye Szlovákiában van. A szlovák polgári törvénykönyv szerinti jogi személyek:
  - jogi vagy természetes személyek társulata (gazdasági társaságok, szövetkezetek, polgári társulások, egyházak, stb.)
  - alapítványok, alapok
  - önkormányzatok,
  - egyéb jogi személyek (állami vállalatok, pénzintézetek, önkormányzati intézmények, tőzsdék, szlovák rádió és televízió, stb.)
- külföldi jogi és természetes személyek, akik Szlovákiában vállalkozási vagy egyéb tevékenységet folytatnak
- természetes személyek, ha vállalakozói tevékenységükkel szemben költséget számolnak el. (Suhányi, 2004.)

umként előírja, hogy egy tétel akkor felel meg a az eszköz vagy kötelezettség fogalmának amikor „valószínű, hogy a tételhez kapcsolódó bármely jövőbeni gazdasági haszon beáramlik a gazdálkodó egységhez (eszköz) vagy kiáramlik a gazdálkodó egységtől (kötelezettség) és az eszköznek vagy kötelezettségnek van olyan költsége vagy értéke, amely megbízhatóan mérhető.” (KPMG (2005)
A magyar számvitel törvényben nem kerül megfogalmazásra a mérlegképesség fogalma.
A mérlegképesség és beszámoló-képesség különválasztását mutatja be Deák István (2006) doktori értekezésében: A beszámoló-képesség lehetőséget biztosít arra, hogy a beszámolóban azokat a tényezőket is bemutassuk, amelyeket a szigorú mérlegképességi szabályok nem engednek felvenni a mérlegbe. (pp.23-26)

[41] IPSAS International Public Sector Accounting Standards

A pénzügyi kimutatások (a beszámoló) szerves egységet képeznek, ezt deklarálja a törvény 17. paragrafusának (1) bekezdése.

A beszámoló általános követelmények szerinti tartalma: általános adatok a gazdálkodókról, azonosító száma, jogi formája, telephelye, a számviteli időszak megjelölése, és a beszámolókésztés időpontja (mérlegkészítés napja) felelősök aláírás-jegyzéke, stb. (17.§ (2))

A beszámoló elemei: 17.§ (3)

- Mérleg (súvahu)
- Eredménykimutatás (výkaz ziskov a strát)
- Megjegyzések (poznámky)

A megjegyzésekben (kiegészítő mellékletben) a kell bemutatni a saját tőke változását
Cash-flow kimutatás (csak a könyvvizsgálatra kötelezett társaságoknak kell készíteni.)

A „megjegyzések”-re vonatkozó 18.§ szerint, ebbe a dokumentumba kell magyarázatokat és kiegészítéseket adni a mérleg és eredmény-kimutatáshoz, valamint egyéb tájékoztató információkat szolgáltatni a számviteli politikáról és a pénzügyi helyzetről. A kiegészítő melléklet további tételes előírásai pénzügyminisztériumi rendeletben kerülnek szabályozásra.

Ha valamely társaságnál könyvvizsgálati kötelezettség van, abban az esetben kötelező „Éves jelentést” (Výročná správa) készíteni.

A beszámoló elkészítésére rendelkezése álló idő: a fordulónapot követő hat hónap. A beszámolók nyilvánosak, ezért közzétételi kötelezettségének minden cégbíróságon bejegyzett társaságnak eleget kell tenni, a cégbíróságon történő letétbe helyezéssel, a beszámoló elfogadását követő 30 napon belül. Azon gazdálkodók, amelyek éves jelentést készítenek, az üzleti jelentést is kötelesek közzétenni.

A szlovák szabályozásban a gazdálkodók valós helyzetének bemutatását szolgáló információk a mérlegen, eredménykimutatáson kívül a megjegyzésekben és az üzleti jelentésben is megjelenítésre kerülnek. A törvényi előírás szerint az üzleti jelentés tartalmazza a pénzügyi kimutatást (számviteli beszámolót) is.

A szlovák számviteli törvény az Európai Unió előírásait a szabályozásába beépítette, a törvény keretszabályokat ad, a részletszabályok pénzügyminiszteri rendeletekben kerülnek kiadásara. A legjelentősebb különbség a szlovák és más a vizsgálatban résztvevő nemzetek szabályozásában, az egyéb aktívák és egyéb passzívák felvétele a kiegészítő mellékletbe, valamint a törvény hatályának kiterjesztése a természetes személyekre.

4. A SZÁMVITEL SZABÁLYOZÁSA MAGYARORSZÁGON

A fejezetben áttekintem a magyar számvitel szabályozás fejlődését, kiemelten a kiegészítő mellékletre vonatkozó előírások változásait, melyben három szempontból végzek összehasonlítást. Összevetem a számvitel szabályozásunk új korszakát jelentő, korszerűnek mondható 1991. évi törvény (induló) előírásait a 2008. december 31-én érvényes (záró) előírásokkal.. Második vetületben megnézem a változások időbeni alakulását témakörönként. Harmadik vetületben a kiegészítő mellékletre vonatkozó uniós irányelv előírásait tételesen összehasonlítom a magyar előírásokkal. Végezetül a vizsgált nemzeti szabályozásokat hasonlítom össze.

4.1. Az 1992. előtti szabályozás jellemzői

Hazai számviteli előírások szabályozása 1991-ig részletekbe menő, ágazati szinten meghatározott előírásokat tartalmazott. A szabályozást a *8. táblázatban* mutatom be.

8. táblázat: A számviteli szabályozás mechanizmusa Magyarországon 1992. előtt

Szabályozási szint	Előírás	Érintett kör
Miniszteri rendelet Pénzügyminiszteri rendelet	Általános jellegű	Állami vállalatok, Szövetkezetek, Egyéb gazdálkodó szervezetek.
PM számviteli közlemény	Ágazatonként eltérő	Adott ágazat

Forrás: saját szerkesztés

A számviteli rend szabályozására vonatkozó kötelezettséget az állami pénzügyekről szóló törvény a pénzügyminiszter feladatává tette. Az állami pénzügyekről szóló 1979. évi II. törvény 52. §-ának (1) bekezdésében foglaltak szerint: „A gazdálkodás irányítását, értékelését és ellenőrzését és mindezek révén az állami pénzügyek rendszerének hatékony működését és társadalmi tulajdon védelmét egységes számviteli renddel is segíteni kell.”

Az ágazati sajátosságokat figyelembe-vevő, ún. számlakeretek kerültek kiadásra az ipar, a mező- és erdőgazdaság, a belkereskedelem, a külkereskedelem, a szolgáltatás stb. területén működő vállalatok, szövetkezetek részére. Az ágazati számlakeretekben minden gazdasági eseményt leíró tétel, minden főkönyvi számla összefüggés meghatározásra került. Az előírásoktól eltérni nem lehetett, a számlakeret által nem szabályozott tételekre egyedi állásfoglalást kellet kéni a Pénzügyminisztériumtól. A vállalatok éves mérleg-

beszámolót készítettek, amely a számviteli (vagyoni, jövedelmezőségi és pénzügyi) részletezés mellett a gazdálkodás körülményeivel, a fontosabb naturáliákkal és volumen-adatokkal is foglalkozott.

Dr. Nagy János a számviteli szabályozás hazai fejlődéséről 1997-ben írta: „A számviteli rendszer alapjait akkor is és most is a schmalenbachi, ellentétes négyszámlasoros kettős könyvvitel jelentette és jelenti, tehát a német „üzemgazdasági iskola" alapján áll. Az eredmény megállapításánál akkor is és most is a realizációs elvet alkalmaztuk és alkalmazzuk; a saját termelésű készletek értékelésénél 1968-tól a szűkített önköltséget, 1980-tól pedig a közvetlen önköltséget alkalmaztuk és alkalmazzuk, amely a legkisebb érték elvét jelenti, és amely a modern önköltségszámítás elveit követi" (1997. p. 420.)

4.2. Az 1992. utáni szabályozás

1990-től, a rendszerváltást követően a tulajdonviszonyok átrendeződtek, a külföldiek magyarországi befektetései megnövekedtek. A befektetők, a hitelezők igényei megfelelő gazdasági-számviteli információt biztosító „számviteli reformot" kívántak meg.

A számviteli előírásokat önálló törvényben szabályozták. A törvény új alapokra helyezte a szabályozást, a vállalkozásoknak nagyobb szabadságot adott, ami a korábbi kötött előírásokon alapuló szabályozás után a számviteli szakemberek számára új és nehezen kezelhető helyzetet teremtett az alkalmazás során. A pénzügyi kormányzat a bevezetés segítése érdekében nagyszabású akcióprogramot hirdetett. 200 szakembert kiképzett abból a célból, hogy a számviteli szakemberek széles rétegeit továbboktassák. Ennek a széleskörű tájékoztatási és oktatási programnak köszönhetően az újszerű ismeretek elsajátítása sikeres volt. A számvitel törvény előkészítése során az európai harmonizációs törekvések eredményeit az 1990-ben Budapesten tartott EAA[42] kongresszus is elismerte, írta Nagy J. (1997).

A Brüsszelben 1991. december 16-án aláírt és az 1994 évi I. törvénnyel életbeléptetett EU Társulási Szerződés által megkövetelt számviteli harmonizációs feladatoknak, az egyezményben vállalt kötelezettségnek megfelelő elvégzésére került kidolgozása számviteli szabályozásunk új korszakát megnyitó önálló számviteli törvényünk.

A számviteli szabályozásunk az új, korszerű követelményeknek megfelelő, a számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvény kidolgozása során figyelembe vette az Európai Unió Tanácsának a negyedik, valamint a hetedik direktíváit. Hazai számviteli szabályozásunk 1992-től 2000-ig tartó szakaszára a korszerűsítés, korszerűsödés volt jellemző, amely

[42] EAA (European Accounting Associatoin) Európai Számviteli Szövetség

azonban az adózási igények elsőbbségét is biztosítani kívánta. A számviteli törvény 9 évig volt hatályban, a törvény, valamint ezen időszak alatti módosításai a nemzetközi számviteli standardok előírásainak folyamatos beépítését valósította meg. 2001-ben tett közzé a PricewaterhouseCoopers egy tanulmányt, amelyben elemzi a magyar számvitel törvény és az IAS közötti hasonlóságokat és eltéréseket. A tanulmány célja az volt, hogy a PwC szakemberei a magyar kormányt ráébresszék a számviteli törvény agyonmódosítások következtében kezelhetetlen voltára, valamint arra, hogy a korábban beépített IAS előírások időközben változtak, amely változtatások éppen a megengedő, többalternatívás lehetőségek korábbi átvételének kiküszöbölése irányába hatott. Rámutatott továbbá a törvény olyan hiányzó szabályozására, amely a külföldi befektetők régen elvárt igényét elégítették volna ki (pl. fordulónap, devizás tételek értékelése, eszközök újraértékelésének lehetősége, visszaírás lehetősége stb.) (PWC, 2001.)

A 2001. január 1-től hatályba lépett, újra kodifikált számviteli törvény is az EU számviteli direktíváinak figyelembe vételével, valamint a nemzetközi számviteli standardok még teljesebb beépülésével készült. A szabályozás jellege azonban részletes törvényi szabályozás maradt. Az új törvényjavaslatról Nagy Gábor (2000.) elismeri, hogy a várható szabályozás – az addigiakhoz hasonlóan – sokkal részletesebb, mint az iránylevek. Olyan rendelkezések is a törvény keretei között kerülnek továbbra is szabályozásra, ami más tagállamokban általában nem jogszabályban szabályozott. De a részletes törvényi rendelkezés szükségességét abban látja, hogy a magyarországi sajátos jogi, bírói, adózási és nem utolsósorban az ellenőrzési gyakorlat a standardokat - mint kvázi jogszabályt - nem ismeri el.

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 176. § -a szerint a mindenkori Kormány kap felhatalmazást arra, hogy rendeletben szabályozza a nemzeti számviteli standardok készítésének, kidolgozásának feltételeit, elfogadásuknak, bevezetésüknek és hatályba léptetésüknek a követelményeit. Ezzel megteremtődött a lehetőség a szabvány/standard alapú szabályozásra is. A törvény bár nem írt elő konkrét határidőt a standardok kidolgozására és bevezetésére, fontosnak tartotta a termelési és gazdálkodási folyamatok nemzetközi összehasonlíthatóságát biztosító rendszer bevezetését, illetőleg az érintett szakemberek megfelelő képzését és azonos elvek alapján történő felkészítését. Az Európai Unión belüli számviteli szabályozási fejlesztések azonban felgyorsították Magyarországon is a hazai számviteli standard kidolgozási folyamatának megkezdését. Kialakításra és elfogadásra került a hazai standardok kidolgozásának szervezeti és jogszabályi háttere. A magyar számviteli standardok vonatkozásában szakmai egyetértés van abban, hogy nem kell új megoldásokat kitalál-

ni, hanem azok épülhetnek a Nemzetközi Számviteli Standardokra. A Nemzetközi Számviteli Standardok fordítására 2003-ban a Pénzügyminisztérium, a Magyar Könyvvizsgálói Kamara és a Számviteli Szakemberek Egyesülete alapítványt hozott létre. Az alapítvány 2004. év elején készült el a fordítással.

A magyar számviteli szabályozás új modelljét a *3. ábra* hierarchikus rendszere mutatja be. A rendszer megfelel a legtöbb európai uniós tagállamban alkalmazott gyakorlatnak.

3. ábra: A magyar számviteli szabályozás új modellje
Forrás: Mészáros (2003. b.)

A standardok rendszerének bevezetése több szakmai testület együttműködésével lehet eredményes. A *Standard testületek* (Magyar Számviteli Standard Testület, Standard Előkészítő Testület, Standard Értelmező Testület) valamint az *Országos Számviteli Bizottság és a Pénzügyminisztérium.* koordinált és hatékony munkája szükséges a rendszer kialakításához.

Az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk a fentieken kívül nem teremtett új számviteli elvárást a magyar szabályozás részére, mivel a hazai számviteli joganyag már 1992-től fokozatosan igazodik az európai elvárásokhoz. A csatlakozást követően folyamatosan figyelemmel kellett kísérni a számvitel globális harmonizációja irányában történő fejlesztéseket, hogy a hazai előírások időben alkalmazkodni tudjanak a változó feltételekhez. Ennek keretében került sor, több más módosítással együtt, a törvény 2004. évtől érvényes előírása szerint az IAS-ek kötelező alkalmazására vonatkozó előírásra. A magyar standardok jövőjét az jelenti, hogy közbülső lépcsőfokot tölthet be a IFRS-ek és a magyar számviteli jogszabályok között, elősegítheti a számviteli előírások egységes végrehajtását. Amellett, hogy az IFRS-eket adaptálja, a részletkérdésekben a magyar sajátosságokhoz alkalmazkodó, a jogszabályban nem szabályozott, de gyakran problémát jelenő területekre egységes megoldásokat tud adni (Pankucsi, 2008.)

A számviteli szabályozás Magyarországon is azt a célt tűzte ki, hogy a beszámoló megbízható és valós összképet adjon a gazdálkodóról a piac többi szereplője számára ahhoz, hogy megfelelő információt adjanak döntéseik megalapozásához. Ennek jegyében az 1992-ben élet-

belépő számviteli törvény már az Európai Unió negyedik irányelvének, valamint a Nemzetközi Számviteli Standardoknak sok elemét beépítve azok elvi síkján helyezkedett el.

A törvénymódosítások a prioritások változásának függvényében a számviteli alapelvek közötti hangsúly-eltolódásokkal jelzik a konzervatív, az óvatosság elvének érvényesülése, a valódiság, a „valós érték" meghatározásnak elvárásait kifejező piaci igények felé való elmozdulást. A gazdasági elszámolások vonatkozásában a tartalom elsődlegességét deklarálják a formai megoldásokkal szemben. Ezt mutatja be a 9. *táblázat*.

9. táblázat: A számviteli alapelvek prioritásának változása a törvénymódosítások által

1991	**1995-1997**	**2001**	**2004**
Átalakuló, zilált gazdaság	**Stabilizáció, konszolidáció**	**EU közelítés**	**EU csatlakozás**
Óvatosság elve	**Óvatosság - Valódiság**	**Valódiság – Óvatosság**	**Valódiság elve**
– értékcsökkenés degresszív, kötelező veszteségnél is (Ó) – terven felüli érték-csökkenés (Ó) – értékvesztés (Ó) – céltartalék (Ó)	– értékhelyesbítés (V) – értékelési tartalék (Saját tőke – nem eredmény) – pénzügyi lízing (V) – jövedéki és fogyasztási adó (Br.) – realizált – nem realizált árfolyamveszteség (-Ó) – eredmény-semleges elszámolás: • térítés nélkül átvett, fellelt eszköz (V) • támogatások (tőke - eredmény)	– értékcsökkenés rugalmas (-Ó) – lekötött tartalék (pótbefizetés) – céltartalék – alapelvek: • lényegesség • tartalom elsődlegessége a formával szemben • költség-haszon összevetésének elve	**– valós érték** • pénzügyi instrumentumok, jövőbeni értékből levezetett érték vagyonban és eredményben is • mezőgazdaság
Vagyon és eredmény minimum	Vagyon valós, eredmény minimum	IAS 41 – méltányos érték – biológiai eszköz	**Valós vagyon (?) – Valós eredmény (?)**

Forrás: Lett (2004.): p. 67.

A 2008-as év végén kialakult pénzügyi és gazdasági válság okait vizsgáló „A valódiság vs. óvatosság elvének érvényesülése válság idején" c. előadásában Dr. Lukács János (2009.) megállapítja, hogy a számviteli szabályozás is bűnös a válság kirobbanásáért. A virtuális gazdaság előretörése, a kockázatos derivatív, spekulatív származékos ügyletek, a rosszul (nem) értelmezett komplex értékpapírosított eszközök „szuper-szofisztikált" termékek, valamint a számvitel túlzott szabálykövetése sok problémát vet fel. A piac szereplőinek korrekt tájékoztatása előtérbe helyezi a kiegészítő melléklet szerepét, tartalmát, értelmezési képességét is.

4.3. A kiegészítő mellékeltre vonatkozó szabályozás

4.3.1. A kiegészítő melléklet helye a beszámolásban

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 19. paragrafusának előírása alapján az éves beszámoló: *Mérlegből, Eredménykimutatásból* és *Kiegészítő mellékletből* áll, amely tartalmazza a cash flow-kimutatást is.

A kiegészítő melléklet az éves beszámoló része. A kiegészítő mellékletbe azokat az adatokat és szöveges magyarázatokat kell felvenni, amelyeket e törvény előír, továbbá mindazokat, amelyek a vállalkozó vagyoni, pénzügyi helyzetének, működése eredményének megbízható és valós bemutatásához a tulajdonosok, a befektetők, a hitelezők számára - a mérlegben, az eredménykimutatásban szereplőkön túlmenően - szükségesek.

A kiegészítő melléklet és a számviteli politika vonatkozásában Dudás Jánosné (1995.) megfogalmazza, hogy a kiegészítő melléklet tartalmát a törvényi előírásoknak megfelelően a „lényegesség" és a „világosság" elvének szem előtt tartásával kell meghatározni. Az éves beszámoló szempontjából az információ akkor tekinthető lényegesnek, ha annak elhagyása, vagy téves bemutatása befolyásolja azokat a döntéseket, amelyeket az éves beszámoló felhasználásával hoznak. A világosság elvének érvényesítése azt jelenti, hogy a kiegészítő melléklet szerkezete, felépítése áttekinthető legyen és egyértelműen megállapítható legyen, hogy az információ mely része vonatkozik a beszámoló egészére és mely az egyes beszámoló elemekre. Az éves beszámoló vonatkozásában a „teljesség" elvét úgy kell érvényesíteni, hogy tartalmazza mindazokat az információkat, elemzéseket, magyarázatokat, ami ahhoz szükséges, hogy a mérleg és eredménykimutatásban szereplő adatokon túl, szükséges az éves beszámolóban foglaltak megértéséhez, használhatóságához.

A kiegészítő mellékletre vonatkozóan a számviteli törvényünk tételes előírásokat rögzít, és azt az elvárást fogalmazza meg, hogy tartalmazza a „törvény előírásain túlmenően mindazokat az adatokat, magyarázatokat, amelyek a vállalkozó vagyoni, pénzügyi helyzetének, működése eredményének megbízható és valós bemutatásához a tulajdonosok, a befektetők, a hitelezők számára - a mérlegben, az eredménykimutatásban szereplőkön túlmenően - szükségesek."[43]

A magyar számvitel jövőjéről rendezett PWC konferencián, Barsi Éva előadásában felhívta a figyelmet arra, hogy a bekerülési költségtől egyre inkább a valós érték felé tolódik a hangsúly, ezáltal a stabil és egyenletes eredménynövekedés kimutatásától a volatilis, ingadozó eredménykimutatás felé haladunk, ezért a pénzügyi beszámolóban növekszik a magyarázó kiegészítő melléklet szerepe. (Nádasi, 2006.)

[43] 2000. évi C. törvény a számvitelről 88. § (1)

4.3.2. A kiegészítő melléklet taralma

A kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásokat úgy mutatom be, hogy az 1991. évi XVIII. törvény 1992. január 1-jén érvényes előírásait a 2000. évi C. törvény 2008. december 31-én érvényes előírásaival hasonlítom össze *(10. táblázat).*

10. táblázat: A magyar számviteli törvény kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásainak tételes összehasonlítása (1992-2008)

Előírás		1992. január 1.	2008. december 31	
		Törvényi hely	Törvényi hely	Mentesítés az egyszerűsített éves beszámolóra
Általános kiegészítések				
1	*A vállalkozás bemutatása* *működési forma,* *alapítás időpontja,* *tevékenységi kör piaci helyzet: főbb értékesítési lehetőségek, beszerzési források* Székhely, internetes honlap címe		89.§ (5)	
	Külföldi telephelyek főbb adatai		94/A. §	
2	A számviteli politika meghatározó elemei, azok változása, a változás eredményre gyakorolt hatása *Célok ismertetése* *Alkalmazott értékelési eljárások bemutatása, az értékelési elvek megváltoztatása esetén annak hatása* *Értékcsökkenés elszámolási rendszerének ismertetése* *Kisértékű tárgyi eszközök értékhatára* *Alkalmazott eredménykimutatás módszere* *Rendkívüli tételek elkülönítésének szempontjai* Beszámoló összeállításánál alkalmazott szabályrendszer	51. § (3)	88. § (3) 88.§ (4)	
3	*Értékelési elvek megváltoztatása, az előző időszakhoz viszonyítva. Eltérés okai, hatásai*	30.§ (2)	46.§ (2)	
	A törvény előírásaitól való eltérés		4.§ (4)	
	A mérleg fordulónapjának megváltoztatása		11.§ (3)	
	A mérleg alkalmazott változatának megváltoztatása		22.§ (1)	
	Mérleg további tagolása, új tételek felvétele, mérlegtételek összevonása		22. § (2) 22. § (3)	
	Eredménykimutatás tételeinek összevonása esetén, annak bemutatása		71.§ (5)	
	Ellenőrzés során feltárt hibák, eszközökre, forrásokra, eredményre gyakorolt hatása		88. § (5)	
	E törvény előírásain túlmenően mindazokat az adatokat, magyarázatokat, amelyek a vállalkozó vagyoni, pénzügyi helyzetének, működése eredményének megbízható és valós bemutatásához a tulajdonosok, a befektetők, a hitelezők számára – a mérlegben, az eredménykimutatásban szereplőkön túlmenően –- szükségesek. A kiegészítő mellékletben be kell mutatni a sajátos tevékenységgel kapcsolatos – más jogszabályban előírt – információkat is	51.§ (1)	88.§ (1)	
4	*A valós vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzet alakulásának szöveges értékelése* *- Eszközök értékének és összetételének alakulása* *- források (saját tőke, kötelezettség)változása* *- likviditás, fizetőképesség alakulása* *- jövedelmi helyzet alakulása*	55.§ (5)	88. § (2)	

A *10. táblázatban* a szemléletes összehasonlíthatóság miatt az induló állapot szabályait balra rendezve és dőlt betűvel szedve, az előírások bővülését jelentő szövegrészeit jobbra rendezve mutatom be, mindkét változatnál a megfelelő jogszabályi helyre történő hivatkozással. Az összehasonlításnál felhasználtam a Gálicz (1993.) kiegészítő melléklet tartalmára vonatkozó rendszerezésének, valamint Dr. Nagy Gábor (2002.) a kiegészítő melléklet tatalma, a megbízható és valós összkép elemzése című oktatási anyagában kifejtetteket. (A sorszámozásnál meghagytam a Gálicz féle rendszer sorszámait.)

A 2008-ban érvényes előírásnál jelölésre kerülnek azok a tételek, amelyek esetében az egyszerűsített éves beszámolót készítőkre mentesítést ad a törvény. Ilyen összehasonlítást az induló állapotnál nem tudtam végezni, mivel 1992-ben nem volt az egyszerűsített éves beszámoló kiegészítő mellékletére vonatkozó egyszerűsítés.

Az általános részben a cég bemutatását, valamint a számviteli politika meghatározó elemeit kell bemutatni.

Az induló állapothoz képest jelentősen bővült az itt bemutatandó információk köre, melyből az egyik legfontosabb a törvénytől való eltérés lehetőségnek szabályozása, valamint a mérleg és eredménykikutatás tagolásra vonatkozó lehetőség megteremtése.

10. táblázat folytatása

Előírás		**1992. január 1.**	**2008. december 31**	
		Törvényi hely	Törvényi hely	Mentesítés az egyszerűsített éves beszámolóra
Mérleghez kapcsolódó kiegészítések				
1	*Nem összehasonlítható adatok ismertetése, indoklása*	18.§ (3)	19.§ (3)	
2	*Több helyen szerepeltethető adatok ismertetése*	18.§ (4)	19.§ (4)	
3	*Egy eszköz vagy forrás minősítésének megváltoztatása*	18.§ (4)	19.§ (4)	
4	*Értékelési elvek megváltoztatásának okai, hatása*	30.§ (2)	46. § (2)	
5	*Immateriális javak, a tárgyi eszközök nyitó bruttó értékét, annak növekedését, csökkenését, az átsorolásokat, továbbá a halmozott értékcsökkenés nyitóértékét, tárgyévi növekedését, csökkenését, az átsorolásokat, a tárgyévi értékcsökkenési leírás összegét legalább a mérlegtételek szerinti bontásban. Tárgyi eszközök, immateriális javak tükre*	55.§ (1)	92.§ (1)	X
	Terven felüli értékcsökkenés elszámolása, visszaírása következtében, a várható hasznos élettartam megváltoztatás		53.§ (4)	
	Értékhelyesbítés állományát és változását, valamint a piaci érték meghatározásának elveit		59.§ (1)	
	Vagyonkezelőnél, a kezelésbe átvett állami, önkormányzati vagyon bemutatása		23.§ (2)	
	Valós értékeléssel összefüggő bemutatás		59/C.§ (2)	
7	*Üzleti vagy cégérték 5 évnél hosszabb időszak alatt történő leírásának indoklása*	37.§ (3)		
	Negatív üzleti vagy cégérték 5 évnél hosszabb időszak alatt történő leírásának indoklása		45.§ (4)	

10. táblázat folytatása

Előírás		1992. január 1.	2008. december 31	
		Törvényi hely	Törvényi hely	Mentesítés az egyszerűsített éves beszámolóra
	Követelés eredeti értéke és az elszámolt, visszaírt értékvesztés összeg legalább mérlegtételenként bontásban		55.§ (4)	X
	Befektetett pénzügyi eszközök, Készletek, Értékpapírok, értékvesztésének és visszaírásának változása		92.§ (3)	X
	Külföldi pénzértékre szóló – az általánostól eltérő – átszámításából eredő különbözet eszközökre, forrásokra, eredményre gyakorolt hatása		60.§ (6)	
8	*Eredménytartalék lekötött összegének bemutatása*	26.§ (9)		
	Lekötött tartalék, jogcímenként		90.§ (3) d	
9	*Várható veszteség fedezetére képzett céltartalék részletezése*	27.§ (1)	41.§ (8)	X
10	*Jogszabályban meghatározott garanciális kötelezettségek és a fedezetére képzett céltartalék részletezése és indoklása*	27.§ (2)	41.§ (8)	X
	Kapcsolt vállaklozásokkal szembeni kötelezettségre képzett céltartalék		90.§ (8)	
11	*Kötelezettségek bemutatása, amelyek futamideje 5 évnél hosszabb*	53.§ a.	90. (3)a	
	Hosszú lejáratú kötelezettségből a következő üzleti évben esedékes törlesztő részlet	28.§ (3)	42. § (3)	
12	*Zálogjoggal biztosított kötelezettség bemutatása*	53.§ a.		
13	*Mérlegben ki nem mutatható, de a pénzügyi helyzetre kiható kötelezettségek*	53.§ b.	90.§ (3) b	X
	Mérlegben ki nem mutatatott tételek, megállapodások, ha lényeges kockázatok vagy előnyök származnak belőle, valamint azok pénzügyi kihatásai		90.§ (3) c	X Kivéve: pénzügyi kihatás
14	*Olyan kötelezettség, amely visszafizetendő összege nagyobb, mint a kapott összeg*	40.§ (6)	68.§ (1)	
	Passzív időbeli elhatárolások között kimutatott halasztott bevételt, ha azt 5 éven túl szünteti meg		45. § (5)	
	Bevételek aktív időbeli elhatárolásának jelentős tételei		90.§ (1) a	X
	Halasztott ráfordítások jelentős tételei		90.§ (1) b	X
	Költségek passzív elhatárolásának jelentős tételei		90.§ (1) c	X
	Halasztott bevételek jelentős tételei		90.§ (1) d	X
	Kapcsolt vállalkozásokkal szembeni követelések kötelezettségek részletezése		90.§ (2)	X
	Függő és biztos jövőben kötelezettségek		90.§ (4) a	
	Valós érték felett nyilvántartott befektetett pénzügyi eszközök, amire nem lett értékvesztés elszámolva		90.§ (4) b	X
	Lezárt határidős és swap- ügyletek		90.§ (4) c	X

A mérleghez fűződő információkra vonatkozó legfontosabb változások a mérleg sémájának változása, bővülése a mérlegszerű és lépcsőzetes levezetésű formák. A mérlegben a kapcsolt vállalkozásokhoz fűződő tételek kiemelése, az eszközök értékhelyesbítésének megjelenése, valós értékelés alkalmazhatósága, eszközök értékvesztésének és visszaírásának bemutatása.

A saját tőke elemeinek bővülése. Időbeli elhatárolások jelentős tételeinek bemutatása, halasztott bevételek, halasztott ráfordítások. Mérlegen kívüli tételek bemutatása.

10. táblázat folytatása

Előírás		1992. január 1.	2008. december 31	
		Törvényi hely	Törvényi hely	Mentesítés az egyszerűsített éves beszámolóra
Eredménykimutatáshoz kapcsolódó kiegészítések				
1	*Nem összehasonlítható adatok ismertetése, indoklása*	18.§ (3)	19.§ (3)	
	Üzemi (üzleti tevékenység eredmény-megállapítás módszerének megváltoztatása esetén)		71.§ (2)	
	Export árbevétel és import beszerzés tagolása földrajzilag		93.§ (1) a	X
	Értékesítés nettó árbevételének tagolása főbb tevékenységenként		93.§ (1) b	X
	Támogatott exportárbevételhez kapcsolódó közvetlen költségek		93.§ (2)	X
2	*Elszámolt értékcsökkenési leírás bemutatása legalább mérlegcsoportonként, a következő bontásban: terv szerinti leírás lineárisan, degresszíven, teljesítményarányosan, terven felüli értékcsökkenési leírás*	55.§ (2)	92.§ (2)	X
3	*Meghatározó eszközök értékcsökkenésének megváltoztatásából eredő eredménymódosulás*	38.§ (2)	53.§ (5)	
4	*Nem anyag jellegű szolgáltatások bemutatása*	47.§ (1)		
5	*Kutatás kísérleti fejlesztés tárgyévi költségeinek ismertetése*	55.§ (3)	93.§ (4)	
6	*Forgalmi költség eljárás esetén, a költségek költség-nemenkénti részletezése*	55.§ (4)	93.§ (5)	
7	*Társasági adóalapnak az értékelés következtében alkalmazandó korrekciós tételeinek ismertetése. Ha a tétel átmeneti jellegű, a jövőbeni hatást is be kell mutatni.*	54.§ c.	91.§ c.	X
8	*Rendkívüli bevételek és rendkívüli ráfordítások részletezése*		86.§ (8)	X
	Árbevétel, egyéb bevétel, rendkívüli bevétel, kapcsolt vállalkozásokkal szemben elszámolt összegei		93.§ (6)	X
	Rendkívüli bevételek és rendkívüli ráfordítások társasági adóra gyakorolt számszerűsített hatása		91.§ d.	X

Az eredménykimutatáshoz fűzött kiegészítések, magyarázatok között a bevételek részletezésének bővülése, rendkívüli tételek társasági adóra gyakorolt hatásának bemutatása jelent meg bővülésként. Az üzemi eredmény-megállapítás módszerének megváltozása esetén az összse nem hasonlítható adatok ismertetése. Támogatásokkal összefüggő elszámolások információi (halasztott bevétel).

10. táblázat folytatása

Előírás		1992. január 1.	2008. december 31	
		Törvényi hely	Törvényi hely	Mentesítés az egyszerűsített éves beszámolóra
	Cash flow-kimutatás		88.§ (6)	X

Új elemként bővült a kiegészítő melléklet a cash flow-kimutatással.

10. táblázat folytatása

Előírás		1992. január 1.	2008. december 31	
		Törvényi hely	Törvényi hely	Mentesítés az egyszerűsített éves beszá-molóra
Tájékoztató kiegészítések				
1	*Foglalkoztatottak létszámának bérköltségének és személyi jellegű egyéb kifizetéseinek ismertetése*	54.§ a.	91.§ a.	
2	*minden olyan vállalkozó nevét és székhelyét, amelyben a mellékletet készítő vállalkozónak többségi részesedése van [50% felett]* *minden olyan vállalkozó nevét és székhelyét, amelyben a mellékletet készítő vállalkozónak jelentős részesedése van [25% felett]* Minden kapcsolt vállalkozásokkal összefüggő adat	52.§ a. 52.§ b.	89.§ (1)	X
	GT szerinti ellenőrzött gazdasági társaság, többségi befolyással, minősített többséget biztosító befolyással rendelkező tagjának (részvényesének) adatait, szavazati arányát		89.§ (2)	X
	Minden olyan társaság neve, ahol a társaság többségi befolyással, minősített többséget biztosító befolyással rendelkezik		89.§ (3)	X
3	*gazdasági társaságnál az igazgatóság, az üzletvezetés és a felügyelő bizottság tagjainak tevékenységükért az üzleti év után járó járandóság összegét, csoportonként összevontan*	52.§ c.	89.§ (4) a.	X
	gazdasági társaságnál az igazgatóság, az üzletvezetés és a felügyelő bizottság tagjainak folyósított előlegek és kölcsönök összegét, csoportonként összevontan, a kamat, a lényeges feltételek, a visszafizetett összegek és a garanciális kötelezettségek egyidejű közlésével.	52.§ d.	89.§ (4) b	
	Adózott eredmény felosztására vonatkozó javaslat, ha nem az előterjesztés szerint fogadják el		88.§ (7)	
	Korább vezető tisztségviselőkkel szembeni kötelezettség		89.§ (4) c	X
	Minden olyan képviseleti joggal rendelkező személy adatai, aki jogosult a beszámolót aláírni		89.§ (4) d	X
	Kapcsolt felekkel bonyolított olyan ügyletek, amelyek nem a szokásos piaci feltételek között valósultak meg		89.§ (6)	X
4	*részvénytársaságnál a részvények számát és névértékét részvény típusonként (fajtánként) csoportosítva*	54.§ c	91.§ b.	
	Hátrasorolt eszközök		90.§ (5)	
	Saját tőke üzleti éven belüli változása és a változás okai		90.§ (6)	
	Visszavásárolt saját részvény, saját üzletrész megszerzésére vonatkozó adatok, indokok		90.§ (7)	
	A vállalatcsoport legnagyobb egységének összevont beszámolóját összeállító vállalkozó adatai		89/A § a.	X
	A vállalatcsoport legkisebb egységének összevont beszámolóját összeállító vállalkozó adatai		89/A § b.	X
	Az a hely, ahol az előző két beszámoló megtekinthető, ha az nyilvános		89/A § c.	X
	Támogatási program keretében kapott összegeket		93.§ (3)	
	Környezet védelmét szolgáló eszközök		94.§ (1)	
	Veszélyes hulladékokkal kapcsolatos adatok		94.§ (2)	
	Környezetvédelmi kötelezettségek, jövőbeni költségek fedezetére képzett céltartalék bemutatása jogcímenként		94.§ (3)	

A tájékoztató adatok között az irányelvek, valamint az IAS/IFRS-ek előírásaiban megkövetelt információk fokozatosan beépültek a szabályozásba: kapcsolt vállalkozásokkal összefüggő információk, képviselőkkel, ügyvezetéssel, nekik fizetett díjazással összefüggő közlések. Kapcsolt felekkel bonyolított ügyletek, ha ezek nem piaci feltételek között történtek. Konszolidációval kapcsolatos információk.

A nemzetközi szabályozástól eltérően a környezetvédelemre vonatkozó információkkal is bővültek a kiegészítő melléklet tájékoztató adatai.

10. táblázat folytatása

Előírás		1992. január 1.	2008. december 31	
		Törvényi hely	Törvényi hely	Mentesítés az egyszerűsített éves beszámolóra
Általános kiegészítések				
	A kiegészítő mellékletet a képviseltre jogosult személy köteles aláírni		20.§(5)	
	Kötelező könyvvizsgálat esetén, erre a tényre való utalást		86.§ (8) a.	
	Könyvvizsgálatért fizetett díj és a könyvvizsgálónak fizetett, egyéb bizonyosságot nyújtó szolgáltatásért fizetett díj külön-külön		86.§ (8) b.	X Fizetett díj együtt
	Könyvviteli szolgáltatás irányításáért felelős személy		86.§ (9)	
	EVA hatálya alóli visszatérésre hivatkozás		2/A.§ (5)	

Forrás: saját szerkesztés, Gálicz (1993.) féle cikk alapján

Az általános kiegészítések között a képviseletre, könyvvizsgálatra vonatkozó előírásokkal bővült a kiegészítő melléklet.

A bemutatott információk körébe nem vettem bele a konszolidációra és a valós értéken történő értékelésre vonatkozó szabályok ismertetését, mivel ezen előírások a vállalakozások szűk körét érintik, így ezek nem kerültek az összehasonlításnál figyelembe vételre.

4.4. A magyar számviteli előírások változása a kiegészítő mellékletre vonatkozó előírások tükrében

A számviteli szabályok kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásinak - az előző fejezetben bemutatott – az 1992. évi induló és a 2008. évi záró állapota között végrehajtott módosításokat is vizsgálat tárgyává tettem.

A törvényváltozások által érintett területeket és a változtatások okait megvizsgáltam, amelynek eredményeként kirajzolódott a szabályozás „története”. Az erre vonatkozó összeállítást a *7. melléklet* tartalmazza.

A változásokat témakörönként és kronológiailag rendszerezve is feldolgoztam, eredményét a *8. melléklet* szemlélteti. Az időrendi bemutatást a nagyobb volumenű változások évei szerint rendszereztem. A 2001. évre vonatkozó változásokat úgy mutattam be, hogy az tartalmazza az „újrakodifikált" 2000. évi C. törvénynek a korábbi 1991. évi XVIII. törvény legutolsó állapotához viszonyított módosuló előírásait, valamint azokat a tételeket is, amelyek a korábbi törvényben még nem kerültek szabályozásra, amelyek teljesen új elemek voltak.

5. A NEMZETKÖZI ÉS AZ EGYES NEMZETI SZABÁLYOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

5.1. Az Európai Unió szabályozásának összevetése a magyar szabályozással

A fejezetben az uniós számviteli szabályoknak az egyedi beszámolók kiegészítő mellékletére vonatkozó – 2008. december 31-én érvényben levő – előírásait a magyar előírásokkal összevetve vizsgáltam.

Az irányelv 2. cikke kimondja, hogy az éves beszámoló mérlegből, eredménykimutatásból és kiegészítő mellékletből áll, mely dokumentumok egységet alkotnak. „Az éves beszámoló megbízható és valós képet mutat a társaság eszközeiről, forrásairól, pénzügyi helyzetéről és eredményéről”.[44]

A magyar számviteli törvény szerint: „A törvényben előírtakon túlmenő, további információkat kell a kiegészítő mellékletben megadni, amennyiben e törvény előírásainak alkalmazása, a számviteli alapelvek érvényesítése nem elegendő a megbízható és valós összképnek a mérlegben, az eredménykimutatásban történő bemutatásához.”[45]

Mindkét előírás előtérbe helyezi a megbízható és valós kép bemutatását, ehhez a kiegészítő mellékletnek tartalmaznia kell:

1. az értékelési eljárások bemutatását,
2. a mérleghez fűzött magyarázatokat,
3. az eredménykimutatáshoz fűzött magyarázatokat és
4. egyéb tájékoztató adatokat.

A kiegészítő mellékletre vonatkozó előírások nem formalizált, rendszerezett előírások, hanem egyrészt a mérleg egyes tételeihez, értékeléséhez, az eredménykimutatás tételeihez és értékeléséhez kapcsolódó paragrafusoknál találhatóak, másrészt önállóan a kiegészítő mellékletre vonatkozó részeknél – a negyedik irányelv 43. cikkelyében, illetve a magyar számviteli törvény 88-94/A. paragrafusaiban – szerepelnek.

A *2. mellékletben* részletesen bemutatom a negyedik irányelv kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásait és összehasonlítom a magyar számviteli törvény előírásaival az egyes

[44] A negyedik irányelv 2. cikkének (3) bekezdése által használt terminológia a „true and fair view” a magyar számviteli törvény előírási szerint a „megbízható és valós kép”.
[45] 2000. évi C. tv a számvitelről 4. § (3) bekezdés

törvényi helyekre való hivatkozás megadásával együtt. Mindkét szabályozásnál kitértem az egyszerűsített éves beszámolót készítő társaságoknál alkalmazható egyszerűsítésekre.

A bemutatásból kiolvasható, hogy a magyar számviteli törvény az EU irányelvek előírásain alapul és az IAS/IFRS-ek átvétele az EU-s szabályokon keresztül valósul meg.

Mindkét szabályozás követi az IFRS-ek mindent felülíró elvét, a megbízható valós kép bemutatásának célját. Mindkét szabályrendszer megengedi az előírásoktól való eltérést, ha az annak érdekében történik, hogy a beszámoló megbízható valós képet adjon, (Irányelv 2. cikk (5); számviteli törvény 4. § (4)). Minden ilyen eltérést a kiegészítő mellékletben közölni kell, az alapjául szolgáló indokok ismertetésével és az eszközökre, forrásokra, pénzügyi helyzetre és eredményre gyakorolt hatás kimutatásával együtt.

A *„Mérlegre és eredménykimutatásra vonatkozó általános rendelkezések”* között szereplő előírások azonosak. Ezek között a beszámoló fő tábláinak formájával kapcsolatos technikai előírások szerepelnek. A sémák változtatása kivételes esetben mindkét rendszernél megengedett. Megengedett a tételek továbbtagolása vagy összevonása is (kivéve a kapcsolt vállalkozások tételeit). Minden ilyen esetet a kiegészítő mellékletben be kell mutatni és a változtatás okairól magyarázatot kell adni.

A *”Mérlegtételek magyarázatára vonatkozó rendelkezések”* között a mérleg egyes tételeire vonatkozó magyarázatadási kötelezettségek egyezőek a két szabályozásban, az irányelv első alkalmazására vonatkozó információ megadása kivételével, de az indifferens a magyar beszámoló vonatkozásában. „Technikai” eltérés a két előírás között, hogy a vonatkozó magyarázatok, az irányelv esetében megadhatók a mérlegben, a megfelelő tételből világosan levezetve, vagy a kiegészítő mellékletben. A magyar előírások szerint ezeknek az információknak a helye a kiegészítő melléklet. Az egyszerűsítés megengedett mindkét előírásnál a befektetett eszköz tükörre, valamint az elhatárolások jelentős tételinek bemutatására is.

Az *„Eredménykimutatás tételeinek magyarázatára vonatkozó rendelkezések”* között szereplő 18 előírás közül 17 azonos. A magyar szabályozásban nincs külön adókulcs a rendkívüli tételekre. A magyar szabályozástól eltérően az irányelv megköveteli az arra vonatkozó információt is, ha a befektetett eszközökön, vagy forgóeszközön csupán adózási célból hajtanak végre kivételes értékmódosítást, a kiigazítások összegét és az ezek alapjául szolgáló indokokat a kiegészítő mellékletben jelezni kell.

Az előállítási költségbe beszámító kamat vonatkozásában, a magyar törvény nem kér külön információt (de előírja, hogy a bekerülési érték részeként figyelembe kell venni).

A következő blokkban a törvényi hely közvetlen előírásai szerepelnek, amelyek a jogszabály előző részeinél, a mérlegnél, eredménykimutatás tételeinél nem kerültek előírásra, de a vállalkozások valós vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetének megítéléséhez szükségesek.

A *„Kiegészítő melléklet tartalmára”* vonatkozóan az irányelv 21 előírást tartalmaz, melyből 14 esetben a magyar törvény szabályai is azonosak. Az előírások az alkalmazott értékelési elvek, módszerek bemutatására, külföldi pénznemben kifejezett tételek átszámítása, kapcsolt vállalkozásokra vonatkozó információk, részvényekre vonatkozó információk, árbevételek tevékenységenkénti és piaconkénti bemutatására, foglalkoztatásra vonatkozó információkat tartalmazzák. A tájékoztatásnak ki kell térni a vezető tisztségviselőkkel kapcsolatos közlésekre is, továbbá a kapcsolt felekkel bonyolított, nem szokásos ügyletek és hatásainak bemutatása, kötelezettségekhez kapacsolódó egyéb információkra (biztosítékok, öt éven túli lejárat stb.), valamint könyvvizsgálat díjára és egyéb tételekre vonatkozó előírásokra. Ezen szabályok részleteit a *2. sz. melléklet* tartalmazza.

A közölt információk vonatkozásban különbségek vannak a kapcsolt vállalkozások bemutatásánál. A magyar szabályozás nem kéri azoknak a társaságoknak a külön bemutatását, amelyben a vállalkozás korlátlanul felelős tag, ellenben az ellenőrzött társaságokkal kapcsolatban, a magyar beszámolóban adatot kell szolgáltatni.

A társaságnak, kapcsolt felekkel létrehozott megállapodásai, tranzakciói, az ebből fakadó előnyök, kockázatok bemutatása mindkét szabályozásban előírás, de a magyar törvény nem él azzal a lehetőséggel, hogy az ilyen tranzakciók nyilvánosságra hozatali kötelezettségét korlátozza.

Nem követi a magyar szabályozás azt a lehetőséget sem, hogy az olyan információkra vonatkozóan eltekintési lehetőséget adjon, amelyek súlyos hátrányt jelentenének a vállalakozásra, vagy kapcsolt vállalkozása számára, ilyenek a:

- kapcsolt vállalkozások adatainak közlésére,
- árbevétel tevékenységenkénti megbontására vonatkozó információk.

Ezek mellett az üzleti titkot védő információs korlátok mellett az irányelv védi a személyiségi jogokat is, abban a vonatkozásban, hogy nem kell adatot szolgáltatni a 43. cikk (1) 12. pontban meghatározott jövedelmekről, és egyéb adatokról, ha abból egy-egy tagjának helyzete beazonosítható. Ezekkel a megengedő szabályokkal a német és az osztrák szabályozás is él.

Bővíti a hazai előírás az árbevétel megbontására vonatkozó információkat azzal, hogy kiemeli az Európai Unió irányába történő termék- és szolgáltatás export értékének bemuta-

tását, valamint tovább bővíti a közlendő adatokat, az importbeszerzés értékéről adott információkkal.

Eltérés van a látens adókkal összefüggő információkban, miután a magyar szabályozás ezt nem alkalmazza. További eltérés, hogy a magyar előírások szerint információt kell közölni a visszavásárolt saját részvényekkel kapcsolatosban, viszont nem szabályozott az engedélyezett tőkével kapcsolatos információ nyújtás és az átváltoztatható kötvényhez kapcsolódó adatok megadása (43. cikk (1) 3. illetve 5. pont).

Az *„Egyéb közzétételekre”* vonatkozó azonos előírások részletei *2. mellékletben* szerepelnek.

Az irányelv nem írja kifejezetten elő a számviteli politika bemutatását, amit az IAS előíráshoz hasonlóan a magyar törvény előír. Nem ad továbbá kifejezett utalást a vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzet értékelésére, elemzésére vonatkozóan sem (bár az elemzést a magyar törvény sem nevesíti). A magyar törvény részletes, alig van választási lehetőség. A *7. fejezetben* ismertetett kutatásom során vizsgált kiegészítő mellékletekben a szövegek, nagyrészt általánosak, a jogszabályi előírások ismétlése esetenként a kiegészítő melléklet felét is ez teszi ki.

A további olyan eltéréseket részletezi a *9. sz. melléklet,* amelyekre a magyar számviteli törvény szerint a fentieken túl a kiegészítő mellékletben még ki kell térni. A hazai előírások információt kérnek néhány központi elszámolást érintő tételről pl.: vagyonkezelésbe átvett eszközök, központi támogatások vonatkozásában. További különbség – és más szabályozásban sem előírt információ – a magyar kiegészítő melléklet részként be kell mutatni a környezetvédelemmel kapcsolatos eszközöket, költségeket, kötelezettségeket. A magyar előírás további adatokat kér halasztott bevételek, ráfordítások elszámolásáról.

Az irányelvtől eltérő, de más szabályozásokkal összhangban levő elemek: a forgalmi költség elszámolás esetén a költségek költség-nemenkénti bemutatása, a saját tőke változás levezetése. (Az IAS-eknél ez külön dokumentumban készül.)

A nemzeti szabályozásunk szerint, másokkal ellentétben szerepeltetni kell a számviteli szolgáltatás körébe tartozó feladatok irányítójának személyes adatait. További követelmény a kiegészítő melléklet aláírása is.

Egyszerűsítési lehetőségek

Mind az irányelv, mind a magyar számviteli törvény, lehetőségeket biztosít a kisebb társaságok számára, hogy egyszerűsített éves beszámolót készítsenek.

Az egyszerűsített éves beszámolót készítő vállalkozások a *2. sz. mellékletben* szereplő táblázat „c” valamint „f” oszlopának jelölése szerint, a kiegészítő mellékletben közlendő adatok, információk egy részének megadásától eltekinthetnek.

Az egyszerűsített éves beszámoló készítésének lehetősége azokra a társaságokra vonatkozhat, ahol az üzleti évet megelőző két év átlagában a következő három feltétel közül kettőnek a küszöbértéke nem lépi túl a *11. táblázatban* bemutatott értékeket:

11. táblázat: Egyszerűsített éves beszámoló készítésére vonatkozó határértékek

Megnevezés	**EU irányelv 11. cikk**	**Magyar számvitel törvény 9. § (2)**	
	Millió €	Millió €	Millió Ft
Árbevétel	8,8	3,7	1.000
Mérlegfőösszeg	4,4	1,8	500
Létszám (fő)	50	50	50

Forrás: EU negyedik irányelv, számvitelről szóló 2000. évi C. törvény

Az euróban kifejezett összegek alapján látható, hogy a magyar szabályozás szigorúbb az egyszerűsített beszámoló készítési lehetőség megadásánál.

5.2. Az egyes nemzeti szabályozások összehasonlítása

A vizsgált nemzeti szabályozások szerinti beszámolók tartalmát és főbb jellemzőit a *12. táblázatban* hasonlítom össze.

12. táblázat: A beszámolók néhány elemének összehasonlítása a vizsgált nemzeti szabályzásokban

Megnevezés		**Németország**	**Ausztria**	**Magyarország**	**Szlovákia**
Általános normák					
Szabályozás		Kereskedelmi törvény-könyvben	Társasági törvény könyvben	Számvitel törvény	Számvitel törvény
EU negyedik irányelvének figyelembevétele		√	√	√	√
Elkötelezettség a IAS/ IFRS alkalmazása mellett		√	√	√	√
Hatály	szűken vett vagyon-egyesítő társaságok	√			
	Tőke- és személy-egyesítő társaságok		√		
	Tőke- és személyegye-sítő társaságok és egyéb szervezetek			√	
	Tőke- és személyegye-sítő társaságok, egyéb szervezetek és magán-személyek				√

12. táblázat folytatása:

Megnevezés		Németország	Ausztria	Magyarország	Szlovákia
Beszámoló / pénzügyi kimutatás részei					
Mérleg		√	√	√	√
Eredménykimutatás		√	√	√	√
Saját tőke-változás		√	√		KM része
Cash flow kimutatás		√	√	KM része	KM része
Kiegészítő melléklet (vagy azzal egyenértékű)		√	√	√	√
Egyszerűsítési lehetőség a kiegészítő mellékletre		√	√	√	
Üzleti jelentés (vagy azzal egyenértékű)		Van, de nem része a beszámolónak	Van, de nem része a beszámolónak	Van, de nem része a beszámolónak	√
Üzleti jelentés elhagyható		√	√	√	√
Beszámoló elkészítése: Fordulónap + hónap		3	5	5	6
Beszámoló elkészítésének határidejére vonatkozó egyszerűsítés: Fordulónap + hónap		6	9	–	-
Kiegészítő mellékletre vonatkozó előírások					
Elvi szabályozás		√	√	√	
Kötött forma					√
Általános követelmény: Megbízható hű kép teljessé tételéhez szükséges információk		√	√	√	√
Általános rész		√	√	√	√
Társaság főbb adatai		√	√	√	√
Számviteli politika főbb előírásai, változásának bemutatása		√	√	√	√
Mérleghez fűzött kiegészítések		√	√	√	√
Eredmény kimutatáshoz fűzött kiegészítések		√	√	√	√
Könyvvizsgálati kötelezettségre vonatkozó előírások					
Könyv-vizsgálati kötelezettség	értékhatár	√	√	√	√
	Jogi forma		√		
	konszolidáció	√	√	√	√
Beszámoló közzététele					
Közzétételi kötelezettség		√	√	√	√
Egyszerűsítés a közzétételre		√	√	√	√

Forrás: saját szerkesztés

A fejezetben bemutatott országok szabályozásában azonosak az előírások abban a vonatkozásban, hogy nincs külön előírás a kiegészítő melléklet szerkezetére, felépítésére, terjedelmére.

A vállalkozások feladata, hogy az előírások betartásával, úgy állítsák össze a kiegészítő mellékletet, hogy a mérleghez, az eredmény alakulásához kapcsolódó kiegészítésekkel, az értékelési elvekhez, azok változtatásához fűzött magyarázatokkal, valamint további tájékoztatással a beszámolót felhasználók korrekt tájékoztatását biztosítsák. Egy fontos információ elhallgatása ugyanolyan hibás értékeléshez vezethet, mint egy adat, információ hibás bemutatása. A nemleges információk szerepeltetését egy szabályozás sem írja elő (az osztrák 70 e € árbevétel alatti cégekre adott ajánlás kivételével) így nem lehet tudni, hogy egy tétel nincs, vagy elmaradt a bemutatása.

A Magyarország szempontjából meghatározó nemzetközi szabályozási rendszerek és szomszédos nemzetek nemzeti előírásainak vizsgálata alapján megállapítottam:

A számviteli előírások vonatkozásában:

- Az elviekben hasonló számviteli megközelítés és szemlélet mellett a formai és tartalmi részletekben számos, esetenként lényeges a különbség.
- Az eltérések a folyamatos változások átvételének csúszása miatt csak átmenetiek, a szakemberek számára kezelhetőek.
- Az angol alapszövegek fordításai esetenként külön változatonként kerülhettek értelmezésre.
- A beszámoló részeinél már a kötelező előírású kimutatások, táblázatok száma, tartalma esetén sincs teljes egység
- Az Európai Unió előírása közeledik az IAS/IFRS szabályzáshoz
- A volt tervutasításos országokban az adózásnak még mindig jelentős a befolyása a számviteli megoldásokra.

A kiegészítő melléklet vonatkozásában:

- A kiegészítő melléklet a számviteli beszámoló más dokumentumaihoz fűzött olyan kiegészítések és magyarázatok, amelyek szükségesek a vállalkozások vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetének megítéléséhez. Táblázatos és szöveges összeállítás. A közlés, magyarázat, bemutatás, elemzés, értékelés minden szabályozásban része a számviteli beszámolónak. A kiegészítő melléklet előírásai a vonatkozó jogszabály több területén is szerepelnek és egy szabályrendszerben sem törekedtek az előírások egy csoportba gyűjtésére, így több helyen jelenik meg a szabályozás:
  - a számviteli politikára vonatkozó előírásoknál
  - az értékelési előírásoknál
  - a mérleg, eredménykimutatás egyes tételeihez kapcsolódva és
  - közvetlenül a kiegészítő mellékletre vonatkozó előírások között.

A kiegészítő melléklet összeállítása technikailag alapvetően három formában jelenik meg:

- A mérleg, eredménykimutatás, cash flow-kimutatás táblázataihoz kapcsolódó közvetlen megjegyzésekkel, amelynél a megjegyzések is közvetlenül a mérleg-, eredménykimutatás táblázatában szereplő értékhez kerülnek hozzáfűzésre (amely megkönnyíti a tájékozódást) a kiegészítő mellékletbe csak a további tájékoztató illetve kiegészítő információk kerülnek közlésre.
- Minden a mérleg, eredménykimutatás, cash flow-kimutatáshoz kapcsolódó megjegyzés is a kiegészítő melléklet külön dokumentumába kerül és itt olvashatók a mérleghez, eredménykimutatáshoz, stb. kapcsolódó észrevételek, kiegészítések, magyarázatok, amelyek a megértés szempontjából fontosak. Ennél a megoldásnál a táblázatokhoz való visszatérés elvonhatja a lényegről a figyelmet (esetleg a táblázatok tanulmányozásakor kell állandóan a közlésekhez lapozni).
- Az előző kettő kombinációjaként a mérleg, eredménykimutatás, cash flow-kimutatás táblázataihoz fűzött külön oszlopban kerülnek megadásra a hivatkozási számok, amely alapján az adott tételhez fűzött magyarázatnak a kiegészítő mellékletbeli pontos helye megadható. Az IAS előírja a kereszthivatkozás alkalmazását.

Az előírások nem mindig határozzák meg egyértelműen, hogy a megjelenítésre kötelezett téma előfordulásának hiányában mi a követendő eljárás:

- megjegyzés nélküli továbblépés, vagy
- a nemleges válasz kötelező feltüntetése.

Ez a második megoldás a tévedés lehetőségét csökkentené, csaknem kizárhatná.

Sablon alkalmazása esetén a választás szükségszerű lenne, a negatív formában megfogalmazott válaszok egyértelműek lennének.

Ha a szabályok a számviteli beszámoló táblázatainak sorait és oszlopait tételesen előírják, akkor a kiegészítő melléklet kötelező formáját és tartalmát is meg kellene határozni, hogy a készítők és felhasználók is egyértelműen tudják kezelni. Ebben az esetben a törvény határozná meg konkrétabban a szándékot és kevesebb kétely, vita merülne fel az üzleti titokkal való ütközésre, a konkrét nevek, számok kiírására, vagy csak a gazdasági eseményre, helyzetre való utalásra.

A nemzeti előírásokra általánosan vonatkozik, hogy nem egyszerűen a hatályos IAS/IFRS standardokra utalnak, hanem saját nemzeti jogszabályaikba foglalják be azok előírásait. Kivételt képez a tőzsdei cégek konszolidált beszámolói, valamint azok a nemzeti szabályozások, amelyek megengedik az IAS/IFRS-ek alkalmazását az egyedi beszámolók szintjén is.

Az EU irányelv módosítása lényegesen nehezebb, tagállamok közötti konszenzust igényel, így változtatása ritkább, nem követi a standardok állapotát, de fékezi a tagállamok normakövetését is.

6. A KIEGÉSZÍTŐ MELLÉKLET FELMÉRÉSÉRE VONATKOZÓ PRIMER KUTATÁS CÉLJA, MÓDSZERE

6.1. A primer kutatás célja

A disszertáció címadó témájának az éves beszámoló egyik elemének, a kiegészítő melléklet-letnek a gyakorlatban érvényelülő szerepére kérdőíves felmérést végeztem.

A kutatás arra irányult, hogy a nyilvánosság számára készülő beszámoló kiegészítő melléklete tartalmazza-e azokat az információkat, amit a számviteli törvény előír, valamint a mérleghez és az eredménykimutatáshoz fűzött kiegészítések és magyarázatok a felhasználók részére megadják-e azokat az információkat, amelyek a vállalkozás valós helyzetének megítéléséhez szükségesek. A kiegészítő melléklet mennyiben segíti a társaság vagyoni, pénzügyi helyzetének megbízható, valós megítélését. A vizsgálatot az éves-, egyszerűsített éves beszámolók, hivatalosan közzétett példányai alapján végeztem, melyhez a kiválasztott dokumentumokat az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium elektronikus beszámoló portáljáról töltöttem le. (www.e-beszamolo.irm.hu)

A kutatást az egyedi beszámolók kiegészítő mellékletének vizsgálatán túl kiterjesztettem:

- a beszámolót **készítők**re:
  - a könyvelőirodákra, valamint a cégek saját könyvelőire és
- a beszámolót **felhasználók**ra:
  - a cégek vezetőire valamint a hitelezőkre is.

Ezek eredményét a 8. fejezetben mutatom be.

Jelen fejezetben a beszámolók elemeinek áttekintésével és azok belső összefüggésének feltérképezésével a kiegészítő melléklet minőségnek, a jogszabályi előírásoknak való megfelelőségének mérésére tettem kísérletet.

6.2. A minta

A minta kiválasztása az adatgyűjtés újszerű körülményei miatt ugyan nem volt reprezentatív, de összetétele megfeleltethető a mai magyar vállalkozási nagyságrendeknek, és általános következtetések levonására mindenképpen alkalmas volt.

A vizsgálat során 152 beszámoló kiegészítő mellékletét dolgoztam fel, ebből:

- 79 társaság éves beszámolót készítő vállalkozás,
- 73 társaság egyszerűsített éves beszámolót készítő vállalkozás volt.

Az adatok feldolgozása alapján 3 társaság kiegészítő melléklete nem volt értékelhető, ezért ezeket kivettem a további feldolgozásból, így a minta 149 cég adatait tartalmazza.

A mintába 49 olyan társaság beszámolója is bekerült, amely társaságok a beszámoló közzétételét követően, de igen rövid időn belül - 2009. augusztusig bezáróan - felszámolási eljárás alá kerültek. Ezen csoport vizsgálata olyan céllal történt, hogy a közzétett beszámolóban a közeli felszámolás lehetőségére, a válságos helyzetre utaló jelek bemutatása megtörtént-e, a beszámoló és különösen a kiegészítő melléklet a felhasználók számára közölte-e azokat az információkat, amelyek a valós helyzet bemutatását szolgálták, a problémákat előre jelezték. Itt kiemelt jelentősége van a fizetésképtelen helyzet esetleges beálltára vonatkozó információ megadásának. (Bár a válság a 2009. évi számszaki adatokban fog érzékletesen megmutatkozni.)

A mintában arányainál lényegesen nagyobb részt képviselt az éves beszámoló, mivel adattartalma ennek a beszámolónak alkalmasabb a szélesebb körű vizsgálatra.

A mintába beválasztottam a legnagyobb 100 magyarországi középvállalkozásból 14 társaság beszámolóját, valamint szinte teljeskörűen bevonásra kerültek az erdőgazdasági részvénytársaságok (22 társaságból 20 társaság), amelyek jelenleg is állami tulajdonban levő ágazati specifikus társaságok. Ez utóbbi két csoport külön is megfigyelésre került. Az erdőgazdaságok esetében az általános vizsgálaton túl, kifejezetten szakmai-naturális információra vonatkozó kiegészítő adatok szerepeltetését is vizsgáltam.

Az éves beszámolót készítő vállalkozások között a fentieken kívül a Cégközlöny adatbázisából a következő szempontok szerint kerültek kiválasztásra:

- az 1 milliárd Ft árbevétel feletti cégekből,
- az 50 fő felett foglalkoztató cégekből és
- az ágazati bontás szerinti listákból.

Az egyszerűsített éves beszámolót készítő cégek szintén a Cégközlöny ágazati listáiból kerültek kiválasztásra.

A felszámolás alá került vállalkozásokat a Cégközlöny online (www.cegkozlony.hu) 25-37. heti felszámolási listáin megjelent cégekből választottam.

A kiválasztott cégekből azok kerültek a mintába, amelyek beszámolója az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium honlapján elérhetőek voltak.

6.3. A módszer

A vizsgálathoz kérdőíveket szerkesztettem és ezek kitöltött adatai alapján dolgoztam fel a cégek kiegészítő mellékleteit.

A felmérések arra irányultak, hogy a számviteli törvényben előírt információk szerepelnek-e a kiegészítő mellékletben, és azok megfelelően kerületek-e bemutatásra.

A kiegészítő mellékletek sajátossága, hogy az előírásoknak csak egy része tételes előírás, más része elvárás szinten kerül megfogalmazásra, továbbá a közlendő információk mélysége, részletezettsége sincs konkrétam megfogalmazva, ezek szakmai mérlegelése az adott vállalkozástól függ. A vállalkozások megítélésétől függ, hogy mennyire tartják az adott tétel, az alkalmazott értékelési eljárás, vagy egyéb tájékoztatást igénylő téma bemutatásához kapcsolódó információk, magyarázatok, elemzések szükségességét, valamint azok megfelelő mélységét, részletezettségét elegendőnek ahhoz, hogy az alapján a társaság helyzete megítélhető legyen.

A kiegészítő melléklet tartalmával szembeni elvárás, hogy olyan további információkat adjon a mérleg és az eredmény-kimutatás egyes tételeihez, hogy azzal együtt a vállalkozás valós vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyezte a kívülállók, hitelezők, az üzleti élet többi szereplője számára is egyértelműem megítélhető legyen és a valós helyzet bemutatását szolgálja.

A követelménynek való megfelelés értékeléséhez, nem volt elegendő a kiegészítő melléklet önmagában való felmérése, ehhez vizsgálnom kellett a mérlegben, az eredmény-kimutatásban szereplő tételeket is. Az egyes mérleg- és eredmény-pozíciók nagyságrendje, előző évi értékhez viszonyított jelentős mértékű változása, a hozzá kapcsolódó általános tartalmi meghatározó és értékelő előírások alapján – szakmai megítélést is mérlegelve – azt is vizsgáltam, hogy ezekhez a mérleg- és eredmény-pozíciókhoz milyen mélységű és tartalmú adatot, magyarázatot kellett volna szolgáltatni, milyen kiegészítést, elemzést kellett volna megtenni a kiegészítő mellékletben. Ehhez a kiegészítő mellékletre vonatkozó előírások ismeretén túl felhasználhattam a belső összefüggések megismerésében szerzett sok éves független szakértői (könyvvizsgálói) tapasztalatomat is.

6.3.1. A kérdőív tartalma

Kiegészítő melléklet tartalmának, minőségének értékeléséhez kidolgozott kérdőívben a számviteli törvény tételes előírásainak és a bemutatás átfogó elvárásának figyelembevételével nyolc témakörben, 173 kérdést fogalmaztam meg. A kérdések egy része informatív jellegű volt, a cégek jellemzőit, azonosítóit tartalmazták, a másik része a kiegészítő melléklet minőségét befolyásoló kérdésekből állt, melyet a *13. táblázatban* foglalok össze, a teljes kérdőívet pedig a *10. mellékletben* mutatom be.

13. táblázat: A kiegészítő melléklet kérdőívének felépítése

Sor száma	Témakör	Tartalmi kérdések száma	Elemzések értékelés	Informatív kérdések száma
1	A beszámoló jellemzői	–		9
2	A változások jellege	–		16
3	A vállalkozás bemutatása	8		9
4	A számviteli politika bemutatása	7		2
5	A mérleghez fűzött magyarázatok	59		1
6	Az eredménykimutatáshoz fűzött magyarázatok	36		–
7	Mutatók, elemzés	4	3	–
8	Tájékoztató adatok	18		1
Összesen		132	3	38

A kérdőív megszerkesztésénél abból indultam ki, hogy – mind a tételes, mind az összetett – szabályok elvárásának megfelelően, mely információknak kellene szerepelni a kiegészítő mellékletben. A vonatkozó előírások szerint az egységet képező számviteli beszámolónak (mérleg, eredménykimutatás és kiegészítő melléklet) együttesen kell bemutatni a vállalkozást, úgy hogy a törvényi előírásoknak megfelelő szerkezetben és a törvényi előírások keretein belül kialakított értékelési szabályokkal a valós és hű képhez elegendő információt tartalmazzon.

A kérdőív **1. témaköre a beszámoló jellemzőinek** felmérésére szolgált:

- a beszámoló típusára;
- a beszámoló készítésének körülményeire:
  - mérlegkészítés időpontja; beszámoló dátuma; elfogadás dátuma;
  - a könyvviteli szolgáltatás feladatkörébe tartozó feladatok irányítójának személyére (saját – külső könyvelő)
- a könyvvizsgálati kötelezettségre, és a kiadott könyvvizsgálói jelentésre típusára vonatkozó kérdéseket, valamint;
- könyvvezetéssel összefüggő technikai kérdésre:
  - a költségelszámolás módja és
  - a készletnyilvántartás módszerére vonatkozó információkra terjedt ki.

A **2. kérdéskör a változás jellegére** vonatkozóan a beszámolóban szereplő két év a 2008. üzleti év és a megelőző 2007. év fontosabb adatait és annak változását és a változás irányát mérte fel. A változásoknál a két év viszonylatában a következő kategóriákat képeztem:

- 20%-nál nagyobb mértékű csökkenés;
- 10-20% közötti csökkenés;
- 10%-on belüli változás (hasonló);
- 10-20% közötti növekedés;
- 20%-nál nagyobb mértékű növekedés.

A fenti változásokat a nettó árbevétel, az eredmény egyes eredménykategóriái, a saját tőke, a kötelezettség és a mérlegfőösszeg alakulására vonatkoztattam.

A vállalkozásokat árbevétel, mérlegfőösszeg és létszám alapján az egyes vállalati nagyságrendi kategóriába (Mikro-vállalkozás, kis-, közép- és nagyvállalat) is besoroltam.

E kérdéskör tartalmazta a vállalkozás alapítására vonatkozó információt is, de ezen információ hiányos volt, ezért az ezzel való összefüggéseket tovább nem vizsgáltam.

A kiegészítő melléklet terjedelmére vonatkozó kérdést tartalmazta még ez a kérdéscsoport, amelyekből a következő kategóriákat képeztem: 1-5; 6-10; 11-20; 21-50; és 51 oldal feletti terjedelem.

A **3. kérdéskör a vállalkozás bemutatását** szolgáló adatoknak a felmérésre és a kiegészítő mellékletben adott információk mennyiségére, minőségére, valamint elegendő és megfelelő voltára irányult.

E kérdéskörben a főtevékenységre, a tevékenységek számára, bemutatására, a telephelyek számára, bemutatására, és a tulajdonosokra vonatkozó kérdések szerepeltek. A tulajdonosokkal kapcsolatosan a belföldi és külföldi, illetve vegyes tulajdon alapján vizsgáltam az összefüggéseket, valamint az irányító szerv (Igazgatóság) és ellenőrző szerv (Felügyelő bizottság) meglétének a kiegészítő melléklet minőségével való összefüggésével kapcsolatban is végeztem vizsgálatot. Vizsgáltam az ügyvezetés és a tulajdonosok közötti kapcsolat hatását a minőségre, vagyis hatással van-e minőségre, ha a tulajdonos, vagy a tulajdonosok egy része látja el az ügyvezetést.

Kérdések vonatkoztak a kapcsolt vállalkozások számára, a bemutatásukra, valamint a kapcsolt felekkel – nem piaci feltétek között – folytatott ügyletek bemutatására, valamint konszolidáció esetén az anyavállalatra vonatkozó információk megadására. E kérdéskör tartalmazta a beszámoló aláírására jogosult azonosítására vonatkozó adatok meglétét is.

A **4. terület a számviteli politika** ismertetésére vonatkozó kérdéseket tartalmazta. Itt a következő tételek bemutatása alapján értékeltem a kiegészítő melléklet megfelelőségét:

- értékelési eljárások, értékelési elvek, azok változásának bemutatása;
- amortizáció elszámolásának módszerei, terven felüli értékcsökkenés elszámolására vonatkozó előírásai;

- devizás ügyletek elszámolásnak, értékelésének előírásai;
- értékvesztés elszámolásnak szabályai;
- céltartalék-képzés és
- az ellenőrzés, önellenőrzés feltárt jelentős összegű hibáinak kezelése.

Kérdés vonatkozott még az eredménykimutatás módjára, valamint a „valós értékelés" alkalmazásra is.

Az **5. kérdéskör a mérlegben szereplő tételek**hez fűzött információk és kiegészítések megfelelőségét mérte fel a következő kiscsoportokra bontva:

- befektetett eszközök;
- készletek;
- követekések;
- értékpapírok, pénzeszközök;
- aktív, passzív időbeli elhatárolások;
- saját tőke;
- céltartalékok;
- kötelezettségek;
- mérlegen kívüli tételek.

A **6. kérdéskör az eredménykimutatáshoz** fűzött kiegészítések, magyarázatok:

- árbevétellel összefüggő információk,
- egyéb-, pénzügyi- és rendkívüli bevételekkel összefüggő lényeges információk,
- költségek, ráfordítások bemutatása.

A **7. kérdéskör a vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyezet bemutatását**, valamint **értékelését, elemzését** mérte fel.

A **8. kérdéskör** a törvény előírásai szerinti kötelező „**Tájékoztató adatok**" megfelelőségét vizsgálta, a következő kérdésekkel:

- foglalkoztatottakkal kapcsolatos adatok (létszám, bér, személyi jellegű egyéb kifizetések),
- vezető tisztségviselők, ügyvezetés részére fizetett, díjak, részükre adott kölcsönök,
- könyvvizsgálattal kapcsolatos információk,
- környezetvédelemmel összefüggő információk,
- egyéb tájékoztatás: - ellenőrzések megállapításai; - peres ügyek; részvények bemutatása; - fordulónapot követő események bemutatása.

6.3.2. A kérdőív feldolgozása

A kiegészítő mellékletek kérdőíveivel megszerzett primer adatok feldolgozását kvantitatív módszerekkel végeztem. A kérdésekre adott válaszok alapján különböző változókat alkalmaztam

- intervallumskála (általában 1-től 4-ig; illetve 1-5-ig) jelzi az adott kérdéssel kapcsolatos törvényi megfelelőséget, attitűdöt;
- folytonos valószínűségi változó (pl. árbevétel, létszám stb.)
- bináris változó (Igen - Nem)

Az adatfeldolgozás során a kérdőívek strukturált kérdéseire adott válaszokat, mint független és függő változókat Excel táblázatban rögzítettem, az adatok kvantitatív elemzését az adott változók körére megengedhető statisztikai módszerekkel végeztem el.

A jelenségeket gyakorisági adatokkal, megoszlási viszonyszámokkal és a minőségi skálán meghatározott nagyságrendi értékekkel fejeztem ki.

A kitöltött kérdőívek feldolgozása során nem tudtam felhasználni a beszámoló elfogadására vonatkozó információkat, mivel jelentős számban nem volt lehetséges a meghatározása. Ugyancsak megfelelő információ hiányában kihagytam a költségelszámolás és a készletnyilvántartás kérdéseit a feldolgozásnál.

Kiemeltnek bizonyult a független változók közül: a mérlegkésztés időpontja, a beszámoló dátuma, a könyvviteli szolgáltató (belső, külső) személye, amelyekre a kombinált összefüggés vizsgálatot is végeztem.

A kiegészítő melléklet kiértékelését a két szempontrendszer alapján végeztem. A közlendő adatok, információk megadására vonatkozó kérdések válaszait a *14. táblázat* alapján értékeltem.

14. táblázat: Kiegészítő mellékletre vonatkozó kérdőív válaszainak értékelési szempontjai (adat-közlés)

Megnevezés	Válasz	Válasz értéke
Ha nem volt információ, annak ellenére, hogy kellett volna adatot, magyarázatot fűzni egy tételhez	„Nincs”	1
Ha az adat információ hiányos vagy hibás volt	Hiányos/hibás	2
Ha a törvényben meghatározott minimális elvárást teljesítette, akkor	„Törvényi minimum”	3
Ha az információ teljeskörű volt	„Törvényi kötelezettségnél több”	4
Ha az adott tétel, a társaságnál nem fordult elő	Nem jellemző/nincs adat	Nem vett részt az értékelésben

Forrás: saját szerkesztés

A témakörök egyes csoportjaira átlagot képeztem. A mérlegre vonatkozó kérdésekből az egyes kiscsoportokba tartozó válaszokra külön átlagokat képeztem, és ezen kiscsoport átlagok alapján számoltam a mérlegre vonatkozó átlagos éréket. Az egyes témakörök átlagának együttes átlagából képeztem az „Adat-közlés” összesített értékét.

A vagyoni-, pénzügyi-, jövedelmi helyzet elemzésére, értékelésére vonatkozó kérdések esetében az értékelést a *15. táblázat* szerint készítettem és az ott megadott érték szerint számoltam. Ebből határoztam meg az „Elemzés-értékelés” átlagértékét.

15. táblázat: Kiegészítő mellékletre vonatkozó kérdőív értékelése (elemzés-értékelés)

Megnevezés	Válasz	Válasz értéke
Ha nem került semmilyen formában bemutatásra	„Nincs”	1
Ha csak a mérleg, eredménykimutatás soraiból képzett, kevés számú, többlet információval nem rendelkező mutató volt	„Mutató”	2
Ha a mutatókon kívül további közlést is tartalmazott az adott téma bemutatása	„Közlés”	3
Ha az előzőkhöz még további, szükséges magyarázatokat is fűztek	„Magyarázat”	4
Ha az előzőekben megadottakon túl megfelelő elemzés is volt	„Elemzés”	5

Forrás: saját szerkesztés

A „nem jellemző” értékelést kapott válaszokat a cégek összevont értékelésében a kérdések darabszámába nem számítottam bele, így az egyes különböző nagyságrendű és bonyolultságú kiegészítő mellékletek minősége összehasonlíthatóvá vált.

Az egyszerűsített éves beszámolók esetében a kérdőíven jelöltem azokat a kérdéseket, amelyek megadása nem kötelező, így ezeknek a kérdőíveknek a feldolgozása az egyszerűsítésekre vonatkozó előírások figyelembevételével készült.

A felmérés feldolgozása, kiértékelése során további korrekciót végeztem: a kérdőív olyan kérdését az értékelésnél kihagytam, amelyekre vonatkozólag a cégek nagy arányában nem adtak információt és a mérleg, eredménykimutatás adataiból nem volt egyértelműen megállapítható, hogy a téma bemutatást igényel-e a kiegészítő mellékletben. Ilyen tételek:

- a mérlegben:
  - készletek bemutatása (5.21-5.24 és 5.26 kérdés)
  - fontosabb vevők, lejárt követelések, garanciális visszatartás (5.33-5.35 és 5.37)
  - értékpapírokkal összefüggő részletek (5.41-5.42 és 5.44-5.45)
  - fontosabb szállítók, tagi kölcsönök, lízinggel kapcsolatos információk (5.82-5.85)

- az eredménykimutatásban:
  - aktivált saját teljesítmények részletei (6.8-6.9)
  - egyéb bevételek, egyéb ráfordítások részletei (6.4; 6.5; 6.18)
  - pénzügyi, rendkívüli tétek részletei (6.26-6.41)
  - közvetlen, közvetett költségek bemutatása (6.14-6.15)
  - kedvezményes adókulcs szerinti adózás (6.53-6.55).

E korrekció alapján az értékelésbe vont kérdések száma 35 kérdéssel csökkent.

7. A KIEGÉSZÍTŐ MELLÉKLET MINŐSÉGÉRE VONATKOZÓ PRIMER KUTATÁS EREDMÉNYE

7. 1. Az éves beszámolók kiegészítő mellékletének felmérése

7.1.1. A társaságok és a beszámolók kiegészítő mellékletének azonosítása, bemutatása

A társaságokat bemutató adatokból levont következtetések

Az éves beszámolót készítő vállalkozások részletes kiértékelése alapján a dolgozat terjedelmi korlátai miatt csak a leglényegesebb összefüggéseket tudom bemutatni. (Tóthné, 2009.)

Gyakorisági adatok alapján a vizsgált minta cégeinek jellemzőit a *16. táblázatban* mutatom be:

- A mérlegkészítési időpontja a cégek 33%-ánál januárra, 32%-ánál februárra esik, de a beszámolók fele csak májusban készül el, illetve jellemzően az ügyvezetés ekkor állapítja meg. A két időpont között 2-3 hónap telik el, amely a beszámolók minőségének emelkedésében nem tükröződik. A következő leggyakoribb előfordulással, a márciusi 19%-kal együtt a cégek 84%-a az első a 3 hónapban elkészíthetné a beszámolót, annak összes előnyével.

16. táblázat: Az éves beszámolók kiegészítő mellékletének főbb adatai (megoszlás %)

Megnevezés	Január	Február	Március	Április	Május
Mérlegkészítés időpontja	33	32	19	6	10
Beszámoló dátuma	11	6	18	15	50

- A beszámolót **késztő személye** az éves beszámolót készítő vállalkozások többségénél 65%-ánál a saját apparátusa, de jelentős a külső számviteli szolgáltatók (könyvelőirodák) igénybevételének aránya is: 35%.

16. táblázat folytatása

Megnevezés	belső	külső
könyvelő	65	35

- A **kiegészítő melléklet terjedelmének** megoszlása a következő volt: 40%-a 21 és 50 oldal közötti, de 33%-a csak 11 és 20 oldal közötti terjedelmű. A terjedelem és a minőség közötti összefüggés a minta alapján egyértelműen levezethetővé vált.

16. táblázat folytatása

Megnevezés	1-5	6-10	11-20	21-50	51-
Oldalszám	2	14	33	40	11

Fő tevékenység szerint a cégek a következőképpen oszlottak meg:

16. táblázat folytatása

Megnevezés	Mező- és erdőgazdaság	Ipar és építőipar	Kereskedelem	Szolgáltatás
Fő tevékenység	32	29	26	13

A mintában szereplő vállalkozások **tulajdoni szerkezet** szerint közel azonos megoszlást mutatnak: 59% a belföldi tulajdonú és 41% a külföldi és vegyes tulajdonú.

Az **ellenőrző szervek** és a kollektív irányító szervek (Igazgatóság) meglétének a kiegészítő melléklet minőségére való hatását is vizsgáltam. A minta 59%-ában volt igazgatóság és 45%-ában volt Felügyelő Bizottság.

A változások jellege alapján levont következtetések

A cégek teljesítményeinek változásai között a legjellemzőbb tételek a következők szerint alakultak:

- Az árbevétel a cégek 50-ánál hasonlóan alakult, mint az előző évi kismértékű növekedés további 28%-nál volt és a cégek 12%-ánál 20% feletti növekedés volt mérhető. Csökkenő tendenciát mutató cégek 10 %-ot tettek ki.
- Ennél nagyobb kilengést mutat az adózás előtti eredmény alakulása, 43%-nál jelentős növekedés, 37%-nál viszont jelentős csökkenés volt, ami erős differenciálódás.
- A saját tőke kiegyensúlyozottan alakult.
- Az eredmény alakulásában a 2008. év második felében induló gazdasági válság hatásai egyértelmű és általános módon még nem jelentkeznek.

16. táblázat folytatása

Megnevezés	- 20%	- 10-20	± 10%	+ 10-20%	+ 20%
Árbevétel	5	5	50	28	12
Adózás előtti eredmény	37	6	8	6	43
Saját tőke	9	2	65	12	12

Gyakorisági adatokból levont megállapítások:

- A saját könyvelők által készített beszámolók korábbi időpontokban készülnek el, ezt mutatom be a beszámoló dátuma és a készítő személyének összefüggését vizsgáló gyakorisági adatok alapján készített *4. ábrán.*

4. ábra: A beszámoló elkészítésének hónapok közötti megoszlása könyvelési szolgáltatókként
Forrás: saját számítás

- A beszámoló időpontját az ágazati összefüggésben vizsgálva a következőket állapítottam meg, amelyet az *5. ábra* mutat be:
  - Az erdőgazdaságok beszámolóinak fele készül el február március hónapokban és 40%-uk csak május hónapban kerül megállapításra.
  - Magas a májusban elkészült beszámolók aránya az ipar és a kereskedelem cégeiben, de itt már 10-20%-ot képviselnek és a szolgáltató cégek esetében is 12%-ban fordulnak elő a januárban elkészült beszámolók, amelyek a TOP Közép nemzetközi konszolidációba bevont cégeinek a korai mérlegkésztése miatt alakult.

5. ábra: A beszámoló dátumának tevékenységenkénti alakulása az éves beszámolók mintájában
Forrás: saját számítás

- A kiegészítő melléklet terjedelmét az egyes tevékenységek cégeiben a *6. ábra* szemlélteti a gyakoriságuk megoszlása alapján. Az ábrán követhető, hogy az erdőgazdaságok között vannak a legterjedelmesebb anyagok, az ipari, kereskedelmi cégek között nem fordult elő 51 oldalt meghaladó kiegészítő melléklet.

6. ábra: A kiegészítő melléklet terjedelmének megoszlása ágazatonként az éves beszámolók mintájában
Forrás: saját számítás

- Ágazatokra bontva az üzemi eredmény változásának megoszlását mutatom be a *7. ábrán*. Az ipar- építőipar és a kereskedelem esetében a jelentős eredménycsökkenést elszenvedett cégek száma magas.
- Az adózás előtti eredmény változásának megoszlását mutatom be a *8. sz. ábrán*. Ebben az eredménykategóriában is az erdőgazdaságok többségénél növekedés tapasztalható, a szinten-tartókkal együtt arányuk közel 80%-os. Viszont a kereskedelmi cégek eredményváltozása szélsőségesen alakult: 2/3-nál erős csökkenés, 1/3-nál erős növekedés volt 2007. évről 2008. évre. Majdnem ilyen szélsőséges változás jellemzi az ipari és építőipari cégeket is.

7. ábra: Az üzemi eredmény változása ágazatonként az éves beszámolók mintájában
Forrás: saját számítás

8. ábra: Az adózás előtti eredmény változása ágazatonként az éves beszámolók mintájában
Forrás: saját számítás

- A saját tőke változás gyakoriságának alakulását egyes ágazatoknál szintén vizsgáltam, ennek bemutatására a *9. ábrán* kerül sor. Itt kevésbé volt tapasztalható nagy szélsőség.

9. ábra: A saját tőke-változásnak alakulása ágazatonként az éves beszámolók mintájában
Forrás: saját számítás

7.1.2. A kiegészítő melléklet tartalma és megfelelősége

A következőkben a beszámoló készítésének körülményei és a kiegészítő melléklet minősége közötti összefüggések vizsgálatának eredményeit mutatom be.

- A mérlegkésztés időpontjának és a minőségnek az összefüggésében megállapítottam, hogy a korábbi mérlegkésztési időpontok magasabb tartalmi értéket eredményeztek, ezt mutatom be a *17. táblázatban* és a *10. ábrán*.

17. táblázat: A mérlegkésztés időpontja és a kiegészítő melléklet tartalmának összefüggése (1-4 skálán)

Mérleg-késztés időpontja	3. kérdés-csoport	4. kérdés-csoport	5 kérdés-csoport	6. kérdés-csoport	7 kérdés-csoport	8. kérdés-csoport	Adat - közlés összesített átlaga
	Cégbemu-tatás, kapcsolt váll	Szám-viteli politika	Mérleg	Ered-mény-kimutatás	Vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzet	Tájé-koztató adatok	
Január	2,64	3,01	2,67	2,83	3,29	2,65	2,85
Február	3,11	3,33	3,21	3,38	3,58	3,31	3,32
Március	2,99	3,17	3,06	3,10	3,50	3,18	3,17
Április	2,61	2,46	2,50	2,55	3,00	2,37	2,58
Május	2,28	2,51	2,22	2,11	2,94	2,13	2,37
ÁTLAG	2.81	3.05	2.86	2.96	3.37	2,91	2,99

10. ábra: A mérlegkészítés időpontja és a tartalmi megfelelőség összefüggése az éves beszámolók mintájában
Forrás: saját számítás

- A beszámoló elkészítésének dátuma szintén közvetlen kapcsolatot mutat a minőséggel, minél korábban készül el annál teljesebb a tartalma, kivéve a január hónapra vonatkozót, amely a – kevés rendelkezése álló idő miatt gyengébb – ezt mutatja a *11. ábra*:

11. ábra: A beszámoló dátuma és a tartalmi megfelelőség összefüggése az éves beszámolók mintájában
Forrás: saját számítás

- A belső és külső készítő és a kiegészítő melléklet minőségnek az összefüggésében a vizsgálat a *12. ábrán* bemutatott értékelést adta:

12. ábra: A könyvviteli szolgáltatásért felelős személy és a kiegészítő melléklet tartalmi megfelelősége az éves beszámolók mintájában
Forrás: saját számítás

- A mérlegkészítés időpontját a készítők személyével való kereszt-kapcsoltban vizsgálva is azt állapítottam meg, hogy a belső könyvelő jobb minőségű anyagot készített, ezt a *13. ábrán* mutatom be:

13. ábra: A kiegészítő melléklet tartalmi megfelelősége a beszámoló dátumának és a könyvviteli szolgáltató személyének összefüggésében az éves beszámolók mintájában
Forrás: saját számítás

A terjedelem és az adatszolgáltatás megfelelőségének összefüggését mutatom be a *14. ábrán*, amely a két tényező között egyenes arányú összefüggést igazol:

14. ábra: A terjedelem és a tartalmi megfelelőség az éves beszámolók mintájában
Forrás: saját számítás

A kiegészítő melléklet tartalma és megfelelősége a kidolgozott szempontrendszer alapján számítva a *18. táblázatban* és a *15. ábrán* bemutatottak szerint alakult:

18. táblázat: Az éves beszámolók kiegészítő mellékletének főbb csoport-értékei a minta meghatározó csoportjai szerint (1-4 skálán)

Megnevezés	3. kérdés-csoport	4. kérdés-csoport	5. kérdés-csoport	6. kérdés-csoport	7. kérdés-csoport	8 kérdés-csoport	Adat - közlés összesített átlaga
	Cég-bemutatás, kapcsolt váll	Számviteli politika	Mérleg	Eredmény-kimutatás	Vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzet	Tájékoztató adatok	
Erdő	3,47	3,96	3,63	3,82	3,98	3,83	3,78
TOP Közép	2,49	3,3	2,42	2,58	3,12	2,48	2,69
Egyéb cég	2,54	2,50	2,56	2,59	3,09	2,52	2,63
Összes cég	2.81	3.05	2.86	2.96	3.37	2,91	2,99

15. ábra: Éves beszámolók kiegészítő mellékletének összesített értékelése
(Adat - közlés)
Forrás: saját szerkesztés

Az értékelési szempontrendszer szerint a 3-as érték jelenti a törvényi minimumnak megfelelő értéket. Az összes cég átlagában a törvényi minimum értékét jelző adatbemutatás, információ-adás a jellemző.

A cégcsoportok között az Erdőgazdaságok összes mutatója a legmagasabb értékű. E csoport kiegészítő melléklete a leghosszabb terjedelmű és az állami tulajdon képviselői felé történő beszámolási kötelezettség, mint ténylegesen megjelenő érdeklődés, a kiegészítő melléklet teljeskörű és a törvényi kötelezettséget nagy arányban meghaladó tartalmával jó minőséget eredményezett, melyhez hozzájárult a cégek szakembereinek magas szintű felkészültsége is.

A „TOP-közép" csoportjába tartozó vállalkozások alacsony értékének magyarázata a külföldi tulajdonú vállalkozások minimál-adatszolgáltatási magatartását valószínűsíti, nem pedig a szakmai felkészültség hiányát.

Az „Egyéb cégek" csoportjába tartozó cégek beszámolójának minősége a TOP-közép csoport értékét eléri néhol meg is haladja, kivéve a számviteli politika bemutatását, ami a jelentősen alacsonyabb értékű.

Minden csoport esetében magas értékű volt a számviteli politika bemutatása, ez jellemzően az egyszer jól kidolgozott, vagy átvett séma évenkénti átírásából eredő módszer eredménye. A vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzet bemutatása szintén magas érétkű kategória lett, mivel ez is sablonosan megoldható az egyszer kidolgozott sémák mechanikus felhasználásával. A legalacsonyabb értéket minden csoport esetében a 3. kérdéskör jelentette, amely a cégbemutatással, telephelyekkel, fióktelepekkel, kapcsolt vállalkozásokkal összefüggő információk megadása volt. Ezekben a nem kimondottan számviteli, pénzügyi témákban a vállalkozások szívesen feledkeznek el a bemutatástól. A következő legalacsonyabb értékű a mérleghez kapcsolódó kiegészítések, magyarázatok voltak (*19. táblázat*).

Összességében az éves beszámolók kiegészítő mellékletei nem érik el a „törvényi minimum"-ként megszabott információs kötelezettség teljesítését, ez az érték is csak a mintában közel egyharmados arányt képviselő az Erdőgazdaságok magas értékű beszámolóinak átlagemelő hatása miatt alakult 2,99 átlagos értékűvé.

19. táblázat: A mérleghez kapcsolódó kérdéscsoport kiscsoport – értékei (1-4 skálán)

Megnevezés	51	52	53	54	551	552	56	58	59	5
	Befektetett eszközök	Készletek	Követelések	Értékpapír, pénz	A.I.E.	P.I.E.	Saját tőke	Kötelezettség	Mérlegen kívüli	Méleg összes
ERDŐ összes	3,90	3,50	3,21	3,75	4,00	4,00	3,81	3,02	3,93	3,63
TOP – Közép	3,23	1,98	2,21	2,33	3,00	3,00	3,14	1,75	2,72	2,42
Egyéb cégek	3,02	2,26	2,41	2,43	2,72	2,96	2,83	2,13	3,16	2,45
Összes cég	3,35	2,63	2,63	2,78	3,21	3,27	3,37	2,34	3,14	2.86

A mérlegre vonatkozó információk megjelenítésénél a három legalacsonyabb értékű bemutatás a kötelezettségek, a készletek és a követelések mérlegtételeinél volt. Mindhárom vagyonelem kockázatot tartalmazhat, amennyiben a készletek megléte, megfelelő értékelése nem az előírások szerinti, további kockázat a követelések között a lejárt, el nem ismert követelések nem megfelelő kezelése, a kötelezettségek vonatkozásában a teljeskörűségre vonatkozó információk hiánya elbizonytalaníthatja a beszámoló felhasználóját.

A *20. táblázat* a tájékoztató adatok megfelelőségét részletezi. A foglalkoztatottakkal, valamint a vezető tisztségviselők, ügyvezetés részére fizetett díjakkal, kölcsönökkel kapcsolatos tájékoztatás a legmagasabb érétkű az összes cég vonatkozásában, meghaladja a törvényi minimum értékét, a további két témakör bemutatása nem éri el a kötelező mértéket. Az Erdőgazdaságok esetében ennél a témánál is kiegyensúlyozottan magas érétkű a bemutatás a kiegészítő mellékletben. A TOP közép vállalkozásai esetében egy témánál sem éri el a törvényi minimum értékét, ezek között is legalacsonyabbak a környezetvédelemmel kapcsolatos információk. Ezen vállalkozások jelentős arányban (71%-ban) külföldi tulajdonban vannak. Miután a nemzetközi előírások a környezetvédelem vonatkozásában nem írnak elő adatszolgáltatási kötelezettséget, ez hatással van az adott vállaltcsoport e vonatkozású, nem számviteli, pénzügyi belső információ iránti igényének mellőzése is. Az egyéb cégek esetében a fordulónapot követő események, peres ügyek bemutatása legalacsonyabb értékű.

20. táblázat: A kiegészítő mellékletben szereplő, tájékoztató adatok megfelelősége

Megnevezés	81-83	84	85	8
	Foglalkoztatottakkal, vezető tisztségviselők, ügyvezetés részére fizetett, díjak, kölcsönök	Környezetvédelemmel kapcsolatos információk	Ellenőrzések megállapításai, peres ügyek, fordulónapot követő események bemutatása	Összes
ERDŐ összes	3,89	3,78	3,81	3,83
TOP Közép összes	2,66	2,15	2,88	2,48
Egyéb cégek	2,73	2,51	2,09	2,52
Összes cég	3,09	2,97	2,88	2,91

A kiegészítő melléklet minőségének összefüggése (keresztkapcsolatok vizsgálata)

A beszámoló dátumát és a minőséget ágazatonként vizsgálva egyenletesebb a minőség, az erdőgazdaságoknál és a szolgáltató cégek között, de a másik két ágazatnál romló, illetve hullámzó értéket mutat *(16. ábra).*

16. ábra: A beszámoló dátumának és a kiegészítő mellékletnek a tartalmi megfelelősége ágazatonként
Forrás: saját számítás

7.1.3. A vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzet elemzése, értékelése

Külön vizsgálat alá vontam a vállalkozások működéséről, valós helyzetük bemutatásáról készített komplex elemzések, értékelések kiegészítő mellékletekben való megjelenését.

A válaszokat megvizsgáltam, hogy az egyes minőségi kategóriában milyen gyakorisággal fordultak elő, ennek megoszlása a *21. táblázatban* szerepel. A minta megoszlása minden elemzési témánál hasonló volt 26-33%-a teljeskörű elemzést, a 42-46%-uk csak a mérleg, eredménykimutatás egyes soraiból számított mechanikus (többlet információval nem rendelkező) mutatót készített.

21. táblázat: Elemzés- értékelés minőségnek gyakorisági megoszlása az éves beszámolót készítőknél (%)

Válasz Megnevezése, értéke	Vagyoni helyzet	Pénzügyi, likviditási helyzet	Jövedelmi helyzet
Nem került semmilyen formában bemutatásra (1 érték)	11	11	7
Csak a mérleg, eredménykimutatás soraiból képzett, kevés számú, többlet információval nem rendelkező mutató volt (értéke: 2)	46	46	42
A mutatókon kívül további közlést is tartalmazott az adott téma bemutatása (értéke: 3)	11	11	12
Az előzőekhez még további, szükséges magyarázatokat is fűztek (értéke: 4)	6	6	6
Az előzőekben megadottakon túl megfelelő elemzés is volt (értéke: 5)	26	26	33
Összesen (%)	100	100	100

Az elemzés és értékelés minőségének alakulását a mérlegkészítés időpontjával összefüggésben vizsgálva megállapítottam, hogy a minőség az időpont május felé közelítésével egyre alacsonyabb értékű, ezt mutatom be a *22. táblázatban*.

22. táblázat: A mérlegkészítés időpontja és az elemzés – értékelés színvonala (1-5 skálán)

Mérleg-késztés időpontja	Elemzés- értékelés
Január	2,87
Február	3,65
Március	3,50
Április	2,00
Május	2,17
ÁTLAG	3,11

A készítő személyével és a beszámoló dátumával együttesen vizsgált adatok szerint a külső könyvelők teljesítménye egyenletes, a belső könyvelők februárban és márciusban készített beszámolók esetében mutatják a legmagasabb értékeket. *(17. ábra)*

17. ábra: Az elemzés értékelés színvonala a kiegészítő mellékletben a készítő személye és a beszámoló dátuma alapján az éves beszámolók mintájában
Forrás: saját számítás

Az elemzés-értékelés ágazatonkénti alakulásának a beszámoló dátumával való keresztkapcsolatában megállapítottam, hogy az Erdőgazdaságok magas értékének köszönhetően egyenletesek és magas szintűek a mező- és erdőgazdasági ágazatokban, a többi ágazatban hullámzóak az értékek, de általában május felé csökkennek, kivéve a szolgáltató ágazatokat. *(18. ábra)*

18. ábra: A beszámoló dátuma és az elemzés-értékelés minősége ágazatonként az éves beszámolók mintájában
Forrás: saját számítás

A megfigyelési csoportonként számított összesített érétkeket mutatom be a *23. táblázatban* és a *19. ábrán*.

23. táblázat: Az éves beszámolók kiegészítő mellékletének „Elemzés - értékelés" értékei

Megnevezés	Elemzés – Értékelés összesített átlaga
ERDŐ összesen	4,45
TOP Közép összesen	2,45
Egyéb cégek összesen	2,56
Összes cég	3,11

19. ábra: Éves beszámolók kiegészítő mellékletének összesített értékelése (Elemzés - értékelés)
Forrás: saját számítás

Az erdőgazdaságok itt is kimagaslóan jó értéket értek el, de az összes cég átlagával számított érték csak az erdőgazdaságok javító hatása alapján haladta meg a 3-as értéket. Az elemzésekről általánosságban megállapítható, hogy mechanikus, a mérleg és az eredménykimutatás soraiból számított mutatók, amelyek pénzügyi, számviteli megközelítéssel készülnek, nincs többlet információ tartalmuk. A vállalkozások jellegétől, sajátosságaitól függetlenek, tevékenység-specifikus, ágazatai, naturális adatokban is megjelenő értékeléseket nem tartalmaznak. A cél az adminisztratív köztelezettség minimális szinten való teljesítése, de motivációs erő a tényleges helyzet bemutatására nincs. A külső felhasználói igény oldaláról jelentkező érdektelenség miatt sem indukált a készítők részéről a kiegészítő mellékletek színvonalának emelése.

Megállapítom, hogy a kiegészítő mellékletek – az erdőgazdaságok társaságait kivéve – nem érik el számviteli törvény által meghatározott elvárásnak megfelelő tájékoztatási szintet. A nem megfelelő szintű, mélységű tájékoztatásból eredő szankciók hiánya miatt ennek következményei nem voltak és a kiegészítő melléklet iránt felhasználói igény sem jelentkezett. A könyvvizsgálati kötelezettség alá eső cégek esetében a külső, független könyv-

vizsgáló az elfogadáshoz szükséges szintnek megfelelő színvonalat általában ki tudja „kényszeríteni” a vállalkozásokból, de a nem vizsgált cégek esetében a valójában „érdektelen” felhasználói kör miatt a minőség csorbát szenved.

Az éves beszámolót készítő vállalkozások kiegészítő mellékelte tartami megfelelőség szempontjából a törvényi minimális követelmény határán van. Azokban a társaságokban, ahol a tulajdonos részéről érdemi érdeklődés van ott magasabb az érték, a törvényi minimum-követelményeknek a szintjét meghaladja. Ilyen a vizsgált mintában az állami tulajdonú Erdőgazdaságok.

A kiegészítő mellékletben érdemi elemzéseket, komplex értékelést a cégek átlagában nem adnak, a vállalkozások csak a törvényi minimális tájékoztatásra törekszenek, és ezt meg is tehetik, mivel a megfelelő információ megadásának hiánya miatt szankcionálás nem valósul meg.

A fordulónapot követő és a beszámoló közzététele közötti hosszú (5 hónapig is elhúzódó) időszak a beszámolóban levő információk időszerűségét rontja. A beszámoló minősége a beszámoló későbbi elkészítése (beszámoló dátuma) között fordított az összefüggés. Ezért a rendelkezésre álló időszakot csökkenteni lehetne.

A mérlegkészítés időpontjának a fordulónaphoz képest mért távolsága az egyes cégekben eltérő, ez az értékelésben különbségeket okoz, ezért a vagyonelemek értékelését a mérlegkészítés napján érvényes értékviszonyok helyett a fordulónapi értékekhez kell közelíteni, ezzel az egységes és egyértelmű értékelést megvalósítani, az összehasonlíthatóságot biztosítani.

Az ellenőrző szervek megléte összefüggésben van a minőséggel, ahol FB működik ott magasabb színvonalúak a kiegészítő mellékletek.

7.2. Egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletének minősége

Az egyszerűsített éves beszámolót készítő vállalkozások kiegészítő mellékletének felmérő kérdőíve a *11. mellékletben* szerepel. Jelen fejezetben néhány lényeges összefüggés bemutatását teszem meg.

A vállalkozások bemutatása

Gyakorisági adatok alapján a vizsgált minta cégei a következő jellemzőkkel rendelkeztek:

- A mérlegkészítési időpontja 2/3-a február-március hónapokra esik, de a beszámolók 2/3-a csak májusban készül el. A két időpont között eltelt 2-3 hónapos, az elkészítésre rendelkezésre álló idő, ebben a csoportban sem jelenik meg a minőségi jel-

lemzőkben. E csoport beszámolóit 80%-ban külső szolgáltatók végzik és általában a beszámoló késztési munkacsúcsok a könyvelő irodákban május hónapra torlódnak. A korai mérlegkésztési időpont általában olyan szándékkal kerül meghatározásra, hogy az üzleti évet követő évben lezajlott, illetve ismertté vált események figyelembevételének kötelezettsége minél rövidebb időszakra terjedjen ki. Ezen körülmény miatt a következő évben később nyilvánvalóvá váló hatások nem kerülnek be a beszámolóba.

24. táblázat: Az egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletének főbb gyakorisági adatai (%)

Megnevezés	Január	Február	Március	Április	Május
Mérlegkészítés időpontja	17	35	35	4	9
Beszámoló dátuma	-	3	3	26	68

- Az egyszerűsített éves beszámolót készítő vállalkozások 80%-ának külső számviteli szolgáltatók (könyvelőirodák) késztik a beszámolóikat.

24. táblázat folytatása

Megnevezés	Belső	Külső
Könyvelő	20	80

- A mérlegkésztés időpontját mindkét szolgáltatói kör április-, májusra tette, de ez sok cégnél a fogalom nem megfelelő értelmezéséből adódik, ugyanis sok cég a mérlegkészítés időpontját a mérleg elkészítésének dátumával azonosítja. (20. ábra)

20. ábra: A mérlegkészítés időpontja a beszámoló készítőjének személye szerint az egyszerűsített éves beszámolók mintájában
Forrás: saját szerkesztés

A kiegészítő melléklet terjedelme – az egyszerűsítési lehetőség igénybevétele miatt - kevesebb, mint az éves beszámolók kiegészítő mellékletének terjedelme. A cégek 20%-ánál 5 oldal alatti, 2/3-ánál is 10 oldal alatti terjedelmű. A rövidebb terjedelem ellenére ezek a beszámolók több olyan elemet is tartalmaznak, amelyet a törvénymódosítások következtében az előírások alapján el lehetne hagyni, pl.: a „tárgyi eszköz tükör" bemutatása nem kötelező, ennek ellenére a kiegészítő mellékletek többsége tartalmazta, melynek oka nem az információközlési szándék, hanem egyrészt a nem naprakész jogszabály-követés, másrészt a „előző évi átírása" módszerrel való készítés következménye.

24. táblázat folytatása

Megnevezés	**1-5**	**6-10**	**11-20**	**21-50**	**51-**
Oldalszám	20	65	15	-	-

A változások bemutatása

A cégek teljesítményeinek változásai a vizsgált mintában a *24. táblázatban* bemutatottak szerint alakultak:

- Az árbevétel a cégek 70-ánál hasonlóan alakult, vagy kisebb-nagyobb mértékű növekedést mutatott, a növekedés átlagos mértéke az inflációt meghaladó mértékű volt, tehát a bővülés érvényesült.
- Ennél a csoportnál is nagyobb kilengést mutat az adózás előtti eredmény alakulása, 2/5-énél jelentős növekedés, 2/5-énél viszont jelentős csökkenés volt.
- A saját tőke alakulása is kiegyenlített, de jelentős a 20%-nál nagyobb mértékű esés.
- Az eredmény alakulásában a 2008. év utolsó negyedében induló gazdasági válság hatásai egyértelmű és általános módon még nem jelentkeznek.
- Az üzemi eredmény változása a csökkenés irányában mérsékeltebb, de a csökkenést elszenvedett cégek száma nagyobb, mint az adózás előtt eredménynél való előfordulás, ami azt jelzi, hogy a pénzügyi eredmény hatása nem volt nagyobb arányú, mint az egyéb tételek (pl.: árváltozások) hatása.

24. táblázat folytatása

Megnevezés	**- 20%**	**- 10-20**	**± 10%**	**+ 10-20%**	**+ 20%**
Árbevétel változása	18	12	23	21	26
Adózás előtti eredmény vált.	38	6	18	-	38
Üzemi eredmény változása	29	18	12	6	35
Saját tőke változása	29	6	38	12	15

- Üzemi eredmény változásának alakulása az egyes ágazatokban a *21. ábrán* láthatóan alakult. A változások gyakorisági megoszlása a mezőgazdasági vállalkozások ¾-e esetében 20% feletti növekedés ¼-ük esetében 20%-ot meghaladó csökkenés volt. Az ipar-, építőiparban több volt a növekedők előfordulása, mint a csökkenőké, bár a minta darabszáma alapján a változásra általános következtetés nem vonható le. Az eredmény szélsőséges változás nem volt hatással a kiegészítő melléklet minőségére (a kereskedelmi cégek kivételével) ezt mutatom be a *23. ábrán*.

21. sz. ábra: Az üzemi eredmény változásának megoszlás ágazatonként az egyszerűsített éves beszámolók mintájában

A minta tevékenységenkénti megoszlása *(24. táblázat)* szerint az alacsonyabb eszközigényű vállalkozások aránya nagyobb, mint az éves beszámolót készítők csoportjánál, itt a szolgáltató cégek a minta felét adják.

24. sz. táblázat folytatása

Megnevezés	Mező- és erdőgazdaság	Ipar és építőipar	Kereskedelem	Szolgáltatás
Fő tevékenység	12	12	26	50

Az egyszerűsített beszámoló kiegészítő mellékletének tatalmi megfelelése

A kiegészítő melléklet tartalmi megfelelőségére vonatkozó értékeket a *25. táblázatban* mutatom be, összehasonlítva az éves beszámoló kiegészítő mellékletének eredményeivel.

Az összehasonlítást 2 formában is elvégeztem, egyrészt az „Összes éves” céggel hasonlítottam össze az adatokat, másrészt csak az „Egyéb éves” cégek viszonylatában.

25. táblázat: Az éves és egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletének értékelése az éves beszámolókéval összehasonlítva

Megnevezés	3. kérdés-csoport	4. kérdés-csoport	5. kérdés-csoport	6. kérdés-csoport	7. kérdés-csoport	8 kérdés-csoport	Adat - közlés összesített átlaga
	Cég-bemutatás, kapcsolt váll	Számviteli politika	Mérleg	Ered-mény-kimutatás	Vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzet bemutatása	Tájékozta-tó adatok	
Összes ÉVES cég	2.81	3.05	2.86	2.96	3.37	2,91	2,99
Egyszerűsített összesen	2,35	2,28	2,41	2,44	2,43	2,62	2,42
Különbség	0,46	0,77	0,35	0,51	0,91	0,29	0,57
Egyéb ÉVES	2,54	2,50	2,56	2,59	3,09	2,52	2,63
Egyszerűsített éves	2,35	2,28	2,41	2,44	2,43	2,62	2,42
Különbség	0,19	0,22	0,15	0,15	0,66	0,10	0,21

Az egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő melléklete alacsonyabb értékelést kapott, ami a csökkentett adattartalom figyelembevételével történő értékelés alapján azt jelenti, hogy gyengébb minőségűek, és elmarad a számukra előírt törvényi minimumnak megfelelő információ-adástól. Az egyszerűsített éves beszámoló kiegészítő mellékletének leggyengébb pontja a felmérés szerint a számviteli politika bemutatása, ami az éveseknél épp a legjobban kidolgozott rész volt. A legmagasabb értékű a 8. kérdéskör értéke. A tájékoztató adatokra vonatkozó előírásoknál az egyszerűsítési lehetőség miatt itt a kevés közlendő adat bemutatása megtörténik, de ennek értéke sem éri el a törvényi minimumot.

A kiegészítő melléklet minősége és a készítés körülményeinek összefüggése

Néhány keresztösszefüggésben is megvizsgálva az egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletével kapcsoaltosan a következőket állapítottam meg:

- A beszámoló dátuma és a tartalmi megfelelőség között nincs nagy szórás, mivel e körben főleg külső szolgáltatók készítik a beszámoló összeállítását és ott egyenletesebb a minőség döntően a sablonok, programok használata következtében, valamint a homogénebb szakmai felkészültség miatt. *(22. ábra)*

22. ábra: A beszámoló dátuma és a tartalmi megfelelőség értéke az egyszerűsített éves beszámolók mintájában

- A kiegészítő melléklet tartalmi megfelelőségének ágazatonkénti és az üzemi eredménnyel való összefüggését bemutató a *23. ábra* alapján megállapítottam, hogy az eredményváltozás és a minőség között egyenes összefüggés nem mutatható ki.

23. ábra: A tartalmi megfelelőségnek ágazatonkénti és az üzemi eredménnyel való összefüggése az egyszerűsített éves beszámolók mintájában
Forrás: saját szerkesztés

A vagyoni, pénzügyi jövedelmi helyzet értékelése, elemzése

Az egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő melléklete az elemző – értékelő bemutatásban is különbséget mutat, értéke nem éri el az érdemi tájékoztatás színvonalát. A *26. táblázatban* ennek értékét az éves beszámolókéval összehasonlítva mutatom be.

26. táblázat: Az éves és az egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletének „Elemzés - értékelés" értékeinek összehasonlítása (1-5 skála)

Megnevezés	**Elemzés - Értékelés összesített átlaga**
Összes ÉVES cég	3,11
EGYSZERŰSÍTETT ÉVES cégek összesen	2,36

Az egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletének színvonala alacsony, alig tölti be a tájékoztatási funkcióját, alig tartalmaz lényeges információt. Az érdemi érdeklődéssel rendelkező külső érdekelteknek (pl. bankok, szállító partnerek, tulajdonosok) egyéb lehetősége is van a közvetlen információ-szerzésre. Az állami költségvetés az adóbevallásokon keresztül informálódik, ezek a központi statisztika számára is adatszolgáltatást biztosíthatnak.

A kiegészítő melléklet-készítési kötelezettség megszűntetése – amely az EU-s ajánlás[46] szerint az egyszerűsített éves beszámolót készítőkre vonatkozna, az EU-s értékhatárokat figyelembevételével – gyakorlatilag a közepes- és a nagyvállalkozások kivételével nem teremt lehetőséget a más vállalkozás valós vagyoni helyzetének megismerésére.

A beszámolók szakmai színvonalának emelésére, megbízhatóságának növelésre a felhasználók igényeinek kielégítésére, meghatározott értékhatár (10 fő, 50 millió Ft árbevétel) felett a beszámoló összeállítását magasabb kvalifikációhoz lehetne kötni. E felett a határ felett könyvvizsgálónak kellene a beszámoló összeállítását irányítani. A könyvvizsgálók szakmai képzettsége, gyakorlata nyújtana garanciát – az egyébként nagyon bonyolult – számviteli értékelési, bemutatási feladatok megfelelő színvonalú ellátására.

Az egyszerűsített éves beszámoló kiegészítő mellékletének törvényi kötelezettségen alapuló megmaradása/fenntartása esetében, valamint az éves beszámoló kiegészítő mellékletének vonatkozásában is a megbízhatóság növelése érdekében szükséges az információtartalmát kötöttebb formában szabályozni. Ehhez előírni vagy javasolt formula alkalmazásával a nagy kockázatot jelentő tételekre a negatív formájú választ is megkövetelni, így a bizonytalanság jelentős mértékben csökkenthető.

[46] A társaságok számra a számvitel területén az egyszerűsített üzleti környezet biztosításától szóló, 2007. évben kiadott közleményének 394. sz. Bizottsági Közlemény

7.3. Szakmai sajátosságok a kiegészítő mellékletben

Az erdőgazdálkodási cégcsoport cégeinek kiegészítő melléklete a többi ágazathoz viszonyítva gondosabb munkát, nagyobb részletezést takar, jobban megfelel a törvényi elvárásoknak, sok esetben túlteljesíti azt. A viszonylag homogén erdőgazdaságok beszámolóinak kiegészítő melléklete alkalmas volt arra, hogy egy külön kutatást végezzek arra vonatkozóan, hogy a szakmai specialitások mennyire jelennek meg a kiegészítő mellékletben. A vizsgálathoz kérdőívet szerkesztettem, a teljes kérdőívet a *12. mellékletben* mutatom be.

Az erdőgazdaságok speciális **kérdőív**ének fő részei:

- **Általános bemutatás**: Tevékenységek bemutatása; Konszolidációs kötelezettségre vonatkozó információ; Leányvállalatok tevékenységére vonatkozó információ,
- Számviteli politika **speciális erdőgazdálkodással kapcsolatos** előírásai,
- Speciális elszámolás az összemérés elvének érvényesítésére: **vadgazdálkodás; erdőfelújítás; károk; támogatások**,
- Eredménykimutatás vonatkozásában:
  - Önköltségszámítás;
  - **Eredmény összetevői ágazati megbontásban: árbevétel; egyéb bevétel; ráfordítások; terven felüli értékcsökkenés**,
- Befejezetlen beruházás **speciális erdőgazdálkodással** kapcsolatos tételeinek bemutatása: erdőtelepítés; erdőfelújítás; vadgazdálkodás,
- Saját termelésű készletek bemutatása **speciális erdőgazdálkodással** kapcsolatos naturáliákban,
- Időbeli elhatárolások bemutatása **speciális erdőgazdálkodással** kapcsolatos szakmai tartalommal (AIE; PIE; Halasztott bevétel),
- Céltartalék-képzés; biztosítékok, jelzálogok,
- Osztalékra vonatkozó információ,
- **Erdőgazdálkodással kapcsolatos speciális** szakmai mutatók, szakmai elemzés: a mutatók magyarázata; 2007-2008. évek változásnak bemutatása.

7.3.1. Az erdőgazdaságok speciális fémérésének eredménye

A 20 erdőgazdaságnál az ágaztok bemutatása a következő szerkezetben történt, azok előfordulását is tartalmazó *27. táblázat* szerint:

27. táblázat: Az erdőgazdaságok ágazatainak gyakorisági adatai

Ágazatok	Erdőgazdálkodás	Vadgazdálkodás	Fafeldolgozás	Vendéglátás – szállás-szolgáltatás
Gyakorisága (db)	20	20	17	20
Összes cég arányában (%)	100	100	89	100
NA/NV	–	–	1	–

A felmérésben szereplő kérdések egy részében a bemutatás teljes körű, minden társaságra vonatkozó adatain túl, a cég pozicionálását fejezi ki, azt erősíti.

A kérdések másik csoportjába a kiegészítő melléklet kötelező tételeinél a szakmaiság megjelenése szerepelt, amely többnyire meg is valósult. Az előfordulás gyakoriságát mutatja be a *28. táblázat.*

28. táblázat: Ágazat-specifikus bemutatás az Erdőgazdaságok kiegészítő mellékletében

Ágazatok	62. Aktív időbeli elhatárolás	63 Passzív időbeli elhatárolás	64 Halasztott bevételek (MNV)	31. Céltartalék erdőfelújításra
Gyakorisága (db)	18	19	18	3
Összes cég arányában (%)	90	95	95	25
NA/NV	-	-	1	8

Az erdőgazdálkodásban a sajátosságokból ered, hogy igyekeznek a specialitások bemutatására, a tartalmas erdőgazdálkodásból fakadó szinten-tartó gazdálkodást, a visszafogott profitorientációt elfogadtatni. Számos adottság azonban nem kerül nyilvánosságra, a problémák feltárása nem célja a kiegészítő mellékletnek, például:

- az erdőgazdálkodó és az erdő tulajdonosi képviselője közötti vagyonkezelési szerződés ideiglenes,
- az erdő nem szerepel értékkel a vagyonban sem, így növekedése vagy csökkenése sem (vagyonkezelésbe átvett erdők).

Üdítő színfoltként vagy elítélendő túlbuzgóságként jelenik meg az erdőgazdaságok esetében a tevékenység szakmai oldala is, a tevékenységek, naturáliák, költségek, támogatások stb. bemutatása. A felmérésben ennek számos jelét tapasztaltam, ennek a különböző mélységben való előfordulását az egyes erdőgazdaságoknál a *29. táblában* mutatom be.

29. táblázat: Szakmai sajtosságok bemutatása az Erdőgazdaságok kiegészítő mellékeltében (előfordulás, db)

Bemutatott tétel megnevezése	Nincs	Csak főtevékenységre	Néhány tevékenységre	Van
Saját termelésű készletek naturális adatokban	7	7	6	
Eredmény ágazati bontásban	1	5		12
Ágazati fedezet bemutatása	1	3	14	1

29. táblázat folytatása

Bemutatott tétel megnevezése	Nincs	Alig	Esetenként	Sok	Valós bemutatás
Szakmai mutatók	–	1	7	2	10
Szakmai elemzés	–	1	7	2	10

29. táblázat folytatása

Bemutatott tétel megnevezése	Nincs	Alig	Főágazat	Több	Mind
Befejezetlen beruházás ágazati bontása	–	–	20	–	–

29. táblázat folytatása

Bemutatott tétel megnevezése	Nincs	Recesszió	Válság jelek	Gondok	Szinten tartás
2007-2008. változásának bemutatása	–	–	–	7	13

A vizsgálat a kiegészítő mellékletben való megjelenést, a szakmai témák érintését célozta és nem tartotta feladatának a szakmai elemzést, szakmai tevékenység minősítését.

Az összességében megállapítható, hogy a kiegészítő melléklet megjelenítheti a számviteli-pénzügyi vetület mellett a szakmai oldalt is, amely a vállalkozás tevékenységének megértése esetén nagyon lényeges gazdálkodási információk birtoklásához is vezet. Amennyiben a kiegészítő melléklet visszaszorul a „száraz” számviteli adatokhoz, akkor a gazdálkodás élethű bemutatására nem vállalkozhat, az iránta való érdeklődés szűkkörű marad, a számviteli szakemberekre korlátozódik.

Ha a kiegészítő mellékletben megjelenítésre kerülnek a szakmai információk, akkor ezt viszont a jogszabályi előírásokon alapuló részektől elkülönítve önálló fejezetben célszerű megtenni. Mindenképpen jelezni kell, hogy sem formailag, sem tartalmilag nem standardizált, hanem a társaság szabad „önéletrajzának” kinyilvánítása.

7.3.2. A „Zöld számvitel” megjelenése a kiegészítő mellékletben

Az ágazatban különösen jelentős a környezetvédelem szempontjainak figyelembevétele. A számviteli törvény 1994-től írja elő ennek a témának a kiegészítő mellékletben való bemutatását. A környezetvédelmi törvényt 1995-ben fogadták el.

„A zöld számvitel a belső és külső felhasználók számára egyaránt szolgáltat információkat. Feladata a gazdálkodás hatására a természeti erőforrásokban bekövetkezett hatások számbavétele és a környezeti költségek és okozóik feltárása, ennek érdekében előállítja, gyűjti, feldolgozza és elemzi a környezettel kapcsolatos adatokat és információkat. Célja a döntés ökológiai szempontok szerinti optimalizálásának elősegítése azáltal, hogy lehetővé teszi a környezeti ártalmak és hatások megbecsülését és egy-egy termék társadalmi határköltségének és határhasznának meghatározását” (Pál, 2003. a.).

A környezeti számvitelnek „öko-számvitelnek” 2 irányzata különböztethető meg a kevésbé radikális u. n. „halványzöld számvitel” és szigorúbb elvárásokat tartalmazó „sötétzöld számvitel”. Az előbbi által megkövetelt információ a környezeti költségek és kötelezettségek számbavételét, és nyilvánosságra hozatalát követeli meg. A „sötétzöld számvitel” szigorú elvárást támasztva, nemcsak a tájékoztatást, hanem a fenntarthatóság elvének figyelembevételét is előírja, nemcsak mikro- és makro-szinten, hanem a szervezet tevékenységének az egész bolygóra gyakorolt hatását is figyelembe véve kell a költségeinek, és eredményének számbavételéről gondoskodni (Pál, 2003. a.).

Az erdőgazdaságok esetében a környezetvédelemmel kapcsolatos tételek bemutatásának a megfelelőségét a *30. táblázat* tartalmazza:

30. táblázat: A környezetvédelmi témák bemutatásának minősége az erdőgazdaságoknál (1-4 skála)

Megnevezés	8.41	8.42	8.43.	8.44.	8.45
	Környezet-védelmi tárgyi eszközök	Veszélyes anyagok	Környezet-védelmi kötelezettség	Környezet-védelmi kártérítések	Környezet-védelmi ráfordítások
ERDŐ összes	3,95	3,95	3,83	3,68	3,65
Egyéb cégek	2,3	2,4	2,4	2,3	2,3

A táblázat adatai mutatják az erdőgazdaságok magas szintű információ szolgáltatását.

Az IFRS-ek az egyéb témák pl. a környezetvédelemmel kapcsolatos információk bemutatására is az „Egyéb jelentések, kimutatások”-at ajánlja. Ezek a jelentések nem képezik részét a pénzügyi kimutatásoknak. (Balázs et. al, 2006. p. 12.)

7.4. Felszámolás alá került cégek beszámolóinak felmérése

A mintában feldolgozásra került 49 olyan vállalkozás 2008. évi beszámolójának kiegészítő melléklete, amelyek 2009. június – augusztus hónapokban felszámolási eljárás alá kerültek. Ezen cégek beszámolójánál elsősorban arra irányult a vizsgálat, hogy a mérlegben, az eredménykimutatásban szereplő adatok alapján mennyire volt a fizetésképtelenné válás előre-jelezhető. Felmértem, hogy a kiegészítő mellékletben a társaságok milyen módon mutatták be a vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetüket, mérlegelték-e a vállalkozás folytatása elv érvényesülését, figyelembe vették-e ezek hatását az értékeléseknél, hogyan tájékoztattak a gazdálkodási, pénzügyi problémákról, vagyis a külső környezet mennyire támaszkodhatott a beszámolóból nyerhető információkra, azok mennyire voltak megbízhatóak.

A felszámolás alá került cégek felmérésére használt kérdőív mintája a *13. mellékletben* szerepel. Az értékelés során a *31. táblázat* szerinti pontozást használtam.

31. táblázat: A felszámolás alá került cégek értékelési szempontjai

A felszámolás jövőbeli lehetőségeire utaló jelek az Értékelési eljárások, értékelési elvek bemutatása	Nincs	Sejtetés	Enyhe utalás	Erős közlés, a vállalkozás folytatása elv érvényesülésének hiányára
Pontérték	1	3	4	5

A mérleg egyes tételeihez pedig a válaszokat az alábbi szerint súlyoztam:

31. táblázat folytatása

Mérleg egyes tételei vonatkozásában	Nincs	Bemutatás probléma-mentesen	Probléma-sejtetés	Enyhe utalás a válságra	Válságra utaló jelek bemutatása	NA/NV
Pontérték	1	2	3	4	5	6

A mintában 78%-ot tettek ki az egyszerűsített éves beszámolót készítő vállalkozások. A részvénytársaságokat az éves beszámoló miatt előnybe részesítettem, de így is kevés számú éves beszámolót tudtam letölteni és feldolgozni. A *32. táblázat* a mintában szereplő gazdálkodók cégforma és fő tevékenység szerinti megoszlását mutatja be.

32. táblázat: A felszámolás alá került cégek beszámolóinak és a kiegészítő mellékletének főbb adatai (megoszlás %-ban)

Megnevezés	Mg	Ipar	Építő ipar	Kereskedelem	Szolgáltatás
Tevékenység	12	8	16	26	38

32. táblázat folytatása

Megnevezés	Bt	Kft	ZRt	NyRt
Cégforma	17	75	6	2

A beszámoló elkészülésének megoszlását a következő táblázat-részlet mutatja be.

32. táblázat folytatása

Megnevezés	Január	Február	Március	Április	Május
Beszámoló dátuma	2	4	12	76	6

- Az áprilisi magas érték valószínűleg azzal van összefüggésben, hogy addig a beszámolók papír alapon is leadhatóak voltak.
- A kiegészítő mellékletek terjedelme lényegesen rövidebb volt, mint a működő vállalkozások beszámolóinál tapasztaltam, ez visszaigazolódik a minőségének alacsony értékében is. Az egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő melléklete általában nem haladta meg a 10 oldalt. Itt a cégek 4/5-énél, de az éves beszámolók esetében is a 2/3-uknál kevesebb volt, mint 10 oldal. A megoszlást mutatja a *32. táblázat*.

32. táblázat folytatása

Megnevezés (oldal)	**1-5**	**6-10**	**11-20**	**21-50**	**51-**
Éves	20	46	10	24	-
Egyszerűsített éves	43	38	16	3	-

A kiegészítő melléklet minőségének értékeit a *33. sz. tábla és* a *24. sz. ábra* tartalmazza.

33. táblázat: A kiegészítő melléklet tartalmi megfelelősége a felszámolás alá került cégek felmérése alapján (1-5 skála)

Megnevezés	2. kérdés-csoport	6. kérdés-csoport	7. kérdés-csoport	8-9.kérdés-csoport	8. kérdés-csoport	8. kérdés-csoport	Összesített átlag
	Cég-bemutatás, kapcsolt váll	Mérleg	Számvite-li politika	CF, Fordulónap utáni események, perek	Vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzet bemutatása	Elemzés értékelés	
Egyszerűstett éves beszmoló	1,23	1,64	2,47	1,04	1,04	1,54	1,55
Éves beszámoló	1,82	2,01	2,91	1,21	1,47	1,82	2,03

Forrás: saját számítás

24. ábra: A tartalmi megfelelés a kiegészítő melléklet egyes kérdés-csoportjainál a felszámolás alá került társaságok mintájában
Forrás: saját szerkesztés

A felmérés alapján megállapítottam, hogy a fordulónap utáni események bemutatása volt a leggyengébb eleme a kiegészítő mellékletnek.

A beszámoló adataiból képzett mutatószámok alapján vizsgáltam azt is, hogy a kiegészítő melléklet direkt információin kívül a mérleg- az eredménykimutatás adataiból prognosztizálható-e a felszámolás-közeli állapot. Ehhez a cégek teljesítményeinek változásai közül a legjellemzőbb tételek alakulását vizsgáltam.

- Az árbevétel a cégek 17-ánál hasonlóan alakult, mint az előző évben, kismértékű növekedés további 8%-nál volt és a cégek 19%-ánál 30% feletti növekedés volt mérhető. A csökkenő tendenciát mutató cégek esetében a 39%-ánál, jelentős csökkenés és 17%-nál kismértékű csökkenés volt, ez alig több mint a társaságok fele.

- Nagyobb kilengést mutat az üzemi eredmény alakulása, a cégek 34%-ánál még jelentős a növekedés 52%-nál viszont jelentős csökkenés volt.
- A saját tőke változása már szintén nagyon differenciált volt: bár 55%-ánál a jelentős csökkenés jelezhet valamit, de emellett 19%-nál szinten-tartás, 10%-nál enyhe növekedés és 12%-nál jelentős növekedés volt tapasztalható.

Az eredmény alakulásában a csoport tagjainál egységes válságjelek nem mutathatók ki, a szinten-tartó, a jelentős növekedést és jelentős csökkenést elérők egyaránt megtalálhatóak. A 2008. év második felében induló gazdasági válság hatásai, egyértelmű és általános módon még nem jelentkeztek. A változás alakulást a *34-35. sz. táblázatok* mutatják.

34. táblázat: A felszámolás alá került cégek teljesítményei változásának alakulása (%)

Megnevezés	**- 30%**	**- 10-30+**	**± 10%**	**+ 10-30%**	**+ 30%**
Árbevétel	39	17	17	8	19
Üzemi eredmény	52	6	4	4	34
Saját tőke	55	4	19	10	12

A mérleg egyes tételeinek változása sem hozott egyértelmű jeleket, a pénzeszköz-csökkenés viszont a felszámolásra kerülő cégek több mint felénél bekövetkezett.

35. táblázat: A felszámolás alá került cégek vagyonváltozásának megoszlása (%)

Megnevezés	**- 30% alatt**	**hasonló**	**+ 30% felett**
Készlet	26	54	20
Követelés	32	42	26
Pénzeszköz	56	19	25
Kötelezettség	14	46	40

Megállapítottam, hogy sem a beszámoló táblázatos adatai, sem a kiegészítő melléklet szöveges bemutatása a cég válságos helyzetének előrejelzésében számottevő segítséget nem jelentett. A vállalkozásoknak esetenként ahhoz fűződik érdekük, hogy a gazdasági problémáikat inkább takargassák, mint korrekt módon bemutassák. Félnek a helyzet rosszabbra fordulásától. A „lappangási idő” alatt az ügyvezetés és a tulajdonosok összejátszásával a minél kisebb személyes veszteséggel történő „csendes kimentéssel”, vagy a cég „cserbenhagyásával” lehetőség nyílik a hitelezők kárára történő tönkremenetelre. (Tóthné, 2009.) Összességében a kiegészítő mellékletet nem lehetett a válságos helyzet előrejelzéseként hasznosítani.

8. A KIEGÉSZÍTŐ MELLÉKLET FELHASZNÁLÁSÁNAK ÉS KÉSZÍTÉSÉNEK JELLEMZŐI

Felmérést végeztem a közzétételre kerülő számviteli beszámolók információinak felhasználói körében is. A vizsgálat célja a beszámolóban és az annak részét képező kiegészítő mellékletben szereplő információkról a tájékoztatás címzettjei körében kialakult vélemény megismerése volt, ehhez a **felhasználók** közül a finanszírozó hitelintézetek, valamint a cégek vezetői között végeztem felmérést.

A beszámolót **készítő** szakemberek körében végzett felmérésnél a kiegészítő melléklet technikai elkészítésének körülményeire is irányult a vizsgálat, ennek keretében a cégek saját könyvelői, valamint számviteli szolgáltatást végző könyvelőirodák körében végeztem felmérést.

A vizsgálatnál kvantitatív kutatási módszereket alkalmaztam. Kérdőívet szerkesztettem, amelyben nyolc kérdéscsoportban tettem fel kérdéseket a beszámoló egészére és a kiegészítő mellékletre vonatkozóan, azok terjedelméről, minőségi jellemzőiről, készítésének körülményeiről, valamint választ kerestem arra vonatkozóan is, hogy milyen tényleges érdeklődés tapasztalható a kiegészítő mellékletben szereplő információk iránt. A kérdőívek mintái a *14-18. mellékletekben* szerepelnek.

A kérdőívet a hitelintézetek, valamint a cégvezetők részére előzetes telefonos egyeztetés alapján, papír, illetve elektronikus levél formájában juttattam el. A cégek belső könyvelői és a könyvelőirodák részére szintén egyeztetés alapján papír, illetve elektronikus levél formájában juttattam el a kérdőíveket. Az irodákat arra is megkértem, hogy a cégvezetőknek szóló kérdőívet, saját ügyfélkörük részére is továbbítsák.

Az „önkitöltéses adatfelvételi eljárás” alkalmazását egyrészt az alacsony költség- és időigénye indokolta, másrészt azért alkalmaztam, mert azzal, hogy a felmérésben résztvevők maguk töltik ki a kérdőívet, pontosabban tudnak válaszolni, hiszen módjukban áll a kérdéseket alaposabban átgondolni, esetleg tevékenységüket feleleveníteni.

A válaszok kiértékelésénél két eljárást alkalmaztam:

1. *A gyakorisági eloszlásoknál középérték-mutatókat számoltam, a számtani átlag és medián meghatározásával.*
2. *A kvalitatív válaszoknál a legjellemzőbb válaszok arányát mutattam be. (A megoszlási viszonyszámokkal bemutatott tételeknél, a NA/NV válaszokat elhagyva számoltam az értékeket.)*

8.1. A felhasználók véleménye a kiegészítő mellékletről

8.1.1. Hitelintézetek véleménye a kiegészítő mellékletről

A pénzintézetek számára a hitelezési tevékenységhez kapcsolódó döntéseinek megalapozásához, valamint a kihelyezett hiteleik figyelemmel kíséréséhez az egyik legfontosabb információ-forrás a vállalkozások beszámolója.

A mintában szereplő hitelintézetek a beszámolóra és benne a kiegészítő mellékletre vonatkozó informatív kérdésekre a *36. táblázatban* szereplő válaszokat adták:

36. táblázat: A hitelintézetek válaszai a kiegészítő mellékletről

Információ a kiegészítő mellékletről	Éves beszámoló	Egyszerűsített éves beszámoló
A bankok ügyfelei által készített beszámolók megoszlása	30%	70%
Terjedelme (oldal)	11-20	4-6
Az információk mennyiségének változása az előző évhez	Nem változott	Nem változott

A kiegészítő melléklet terjedelme a banki megítélés alapján rövidebb, mint a cégvezetők véleménye alapján. A kiegészítő mellékletben közölt információk mennyisége hasonló az előző évi beszámolóhoz.

A kiegészítő melléklet minőségi jellemzőit, tartalmi megfelelőségét a *36. sz. táblázatban* bemutatottak alapján ítélték meg a bankok.

A tartalmi megfelelésben már nagyobb eltérést jeleznek a válaszok az éves és az egyszerűsített éves beszámoló között. Az éves beszámoló kiegészítő melléklete 67%-ban a törvényi minimumnál több információt tartalmaz, 11%-ban teljeskörű és átfogó bemutatását adja a vállalkozásoknak és a fennmaradó 22% is teljesíti a törvényi minimumot. Ez a vélemény kedvezőnek ítélhető. Az egyszerűsített éves beszámolók esetében csak 11%-ról ítélik meg úgy, hogy a törvényi kötelezettségnél több információt tartalmaz. Az egyszerűsített éves beszámolót készítő vállalkozások többsége, 67%-a is teljesíti a törvény minimális elvárásait és csak a cégek 11%-ánál ítélik hiányosnak és/vagy hibásnak a kiegészítő mellékletet a bankok.

36. táblázat folytatása

Információ a kiegészítő mellékletről	Éves beszámoló	Egyszerűsített éves beszámoló
Törvényi előírásoknak való megfelelés	Törvényi minimumnál több	Törvényi minimum
Bemutatás jellegének átlagértéke	3,3	2,7
Könyvvizsgálói jelentés és záradék típusa	Hitelesítő záradék 94%	Hitelesítő záradék 99%
A 2008. évi beszámoló összeállítása során fordítottak-e kellő figyelmet a válság hatásának figyelembevételére	Néhány esetben	Néhány esetben

A bemutatás jellegében is különbséget jelölnek a válaszok, melyet a következő egyen-értékszámmal értékeltem:

Csak adat	Adat + mutató	Adat + mutató + közlés	Adat + mutató + közlés + magyarázat	Adat + mutató + közlés + magyarázat + elemzés
1	2	3	4	5

A bemutatás átlagos értéke: 3,3 illetve 2,7. Az éves beszámoló 11%-a tartalmaz mutatókat, 56% további közléseket, 22%-uk ezekhez magyarázatokat is fűzött és további 11%-uk elemzésekkel egészítette ki a kiegészítő mellékletét. Az egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő melléklete 11%-ban csak adatot tartalmaz, 33% mutatókkal egészíti ki az adatokat, további 33% közlésekkel, további 11% magyarázatokkal látta el és csak a 11%-uk tartalmazott elemzéseket is.

A könyvvizsgálói vélemények megoszlása, a 2008. évi beszámolókról, a bankok ügyfeleinél a következő volt: éves beszámolók 94%-át hitelesítő záradékkal, 4%-át olyan hitelesítő záradékkal látták el, amelyhez figyelemfelhívó megjegyzést tettek, és 2%-át korlátozó záradékkal látták el. Az egyszerűsített éves beszámoló 99%-áról hitelesítő záradékkal ellátott és 1%-áról korlátozó záradékkal ellátott könyvvizsgálói jelentést adtak ki a bankok ügyfelei részére a könyvvizsgálók.

A 2008. évi beszámolóban, a pénzügyi- gazdasági válság hatásának figyelembe-vételére a bankok megítélése szerint csak néhány esetben került sor.

A bankok véleményét a *37. táblázat* foglalja össze:

37. táblázat: A hitelintézetek véleményének összefoglalása a kiegészítő mellékletről, a felmérés alapján

Vélemény a kiegészítő mellékletről	Éves beszámoló	Egyszerűsített éves beszámoló
A cég helyzetének megbízható és valós bemutatásához a közölt információ	kevés	kevés
KM minősége (1-5 skálán osztályozva)	3	2,7
Mennyiben segíti a könyvvizsgáló véleménye a banki megítélését	Kis mértékben	Kis mértékben
A kiegészítendő mellékletben közölt információ elegendő- e a bank számára?	Csak néhány esetben	nem

A bankok az ügyfél helyzetének megbízható és valós bemutatásához az információkat az éves beszámolók esetében 78%-ban, az egyszerűsített éves beszámolók esetében 89%-ban kevésnek tartották, döntéseikhez további adatokat, számításokat tartalmazó terveket kérnek a hitelt igénylőtől.

A kiegészítő mellékletek minőségét – 5-ös skálájú értékelés szerint – az éves beszámoló esetében 3-as osztályzatra, az egyszerűsített beszámolók esetében 2,7-es osztályzatra értékelték, mindkét érték alacsonyabb, mint a beszámolót készítőknek a saját beszámolóikról az önértékelésük alapján adott osztályzata.

Arra vonatkozó kérdésemre, hogy mennyiben segíti a könyvvizsgáló véleménye (”rövid jelentése”) a bank megítélését, kismértékű segítséget jeleztek az éves beszámolók 57%-ában, illetve az egyszerűsített éves beszámolók 71%-ában és döntő mértékű segítséget csak az éves beszámolók 29%-ában, illetve az egyszerűsített beszámolók 14%-ában jeleztek. Mindkét beszámoló estében nemleges volt a válasz 14%-a.

Végül a kiegészítő mellékletben közölt információ elegendő voltára adott válaszoknál az éves beszámolók esetében 29%-ban az egyszerűsített beszámoló estében 63%-ban volt nemleges a válasz, 57%-a, illetve 37%-a pedig csak néhány esetben tartotta elegendőnek. Igen választ pedig csak az éves beszámolóknál jeleztek az esetek 14%-ában.

A felmérés alapján megállapítottam, hogy a bankok információ igényének a vállalkozások által készített éves beszámolók kiegészítő melléklete csak kis mértékben felel meg, az egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletét pedig elégtelennek ítélték. A hiányos információ-adás nemcsak a beszámolók gyenge minőségében (amit jelez a 3, illetve 2,7 osztályzat) vagy az előírások elégtelen voltában, hanem az előírások által megszabott részletezettség és mélységre vonatkozó előírásának a hiányában is keresendő.

8.1.2. Cégvezetők körében végzett felmérés eredménye

A cégvezetők körében végzett felmérés két aspektusból történt. Egyrészt az általuk vezetett társaság beszámolójának kiegészítő mellékletével kapcsolatos véleményére, másrészt a cégvezetőnek a más gazdálkodó szervezetek beszámolói iránti érdeklődésére irányultak a kérdések.

A megkérdezett cégvezetők által irányított vállalkozások 46%-ban éves beszámolót, 54%-ban egyszerűsített éves beszámolót készítenek. A beszámoló formája nagyságrendi különbségeket is jelent a cégek között, ezért a válaszokat a két beszámoló-formának megfelelően külön értékeltem. A kérdőívben arra kértem választ, hogy döntéseikhez mennyire érzik annak szükségességét, hogy információt szerezzenek más vállalkozások (üzleti partnereik, tulajdonosaik, saját befektetéseik stb.) nyilvános számviteli beszámolóiból, kiegészítő mellékleteiből.

A válaszokat három fő csoportba soroltam és ennek megoszlását tartalmazza a *38. táblázat*.

38. táblázat: A cégvezetők, mint felhasználók véleményének összefoglalása az egyes csoportba tartozó vállalkozások beszámolói iránti érdeklődéséről (%-ban)

Megnevezés	**Éves beszámoló**			**Egyszerűsített éves beszámoló**		
	Nem érdekli	Kis mértékű, esetleges az érdeklődése	Érdemi és rendszeres az érdeklődése	Nem érdekli	Kis mértékű, esetleges az érdeklődése	Érdemi és rendszeres az érdeklődése
Tulajdonos(ok) beszámolói	12	44	44	8	69	23
Leányvállalatok, egyéb kapcsolt vállalkozások	–	44	56	22	56	22
Egyéb befektetések beszámolói	38	38	24	25	75	–
Fontosabb szállító partnerek beszámolói	42	58	–	36	45	19
Egyéb szállítók beszámolói	60	40	–	60	40	–
Fontosabb vevő partnerek beszámolói	33	25	42	8	67	25
Egyéb vevők beszámolói	44	44	12	60	30	10
Leendő üzleti partnerek beszámolói	46	18	36	9	58	33
Hitelező bank beszámolója	80	20	–	56	33	11
Számlavezető bank beszámolója	36	64	–	50	50	–

A cégvezetők felmérésben kifejezett véleménye alapján a tulajdonosok, a leányvállalatok, egyéb kapcsolt vállalkozások beszámolói iránt közepes érdeklődést tanúsítanak. Az éves beszámolót készítők esetében itt mutatkozott a legmagasabb arány (56%).

A „beszállító" üzleti partnereik beszámolója vonatkozásában a teljes érdektelenségnél jobb volt a megítélés. A vevőpartnerek fizetőképességének alakulása jelentősen befolyásolhatja egy-egy ügylet feltételeit. Erre vonatkozó információ iránti érdeklődés az éves beszámolót készítőknél 42% érdemi érdeklődést tükröz, de az egyszerűsített beszámolót készítőknél is figyelemre méltó (25%) az aránya.

Leendő üzleti partnerek beszámolói a megkérdezett cégvezetők 45%-át nem érdekli, a 18%-uk esetleges figyelést jelzett, de már 36%-uk jelentős érdeklődést mutat a leendő partnerek beszámolói iránt.

A hitelező bankok beszámolója iránti érdeklődésnél volt mérhető a legalacsonyabb szint, a számlavezető bankok beszámolói iránti élénkebb, de még mindig csak esetleges az érdeklődés, amit vélhetőleg a pénzügyi válság nyomán a banki szférát érintő bizonytalanság keletkeztetett.

8.2. A kiegészítő mellékletet készítő szakemberek véleménye

8.2.1. A menedzsment részvétele a kiegészítő melléklet összeállításában

A menedzsment beszámoló-késztési feladatai a beszámolóért való felelősségéből fakadóan különösen fontosak. A vezetésnek tisztába kell lenni a beszámolóval kapcsolatos felelősségével és a felelősség tudatosodása mellett, megfelelő szakmai kompetenciával is kell rendelkezni ahhoz, hogy az alkalmazott számviteli politikára, a számviteli elszámolásokra, az alkalmazott értékelésekre vonatkozó döntéseket meg tudja hozni, valamint azok végrehajtását ellenőrizni tudja.

A számviteli szakemberek által technikailag előkészített/elkészített beszámolókkal, az abban foglaltakkal a vezetésnek azonosulni kell. A felmérésem arra irányult, hogy a vezetők hogyan értékelik saját beszámolóikat, abban a kiegészítő melléklet szerepét hogyan látják és az előírásoknak való megfelelőségüket hogyan értékelik.

A *39. táblázatban* a cégek vezetői körében végzett felmérés eredményeit foglalom össze. A válaszokat a cég nagyságrendjéhez igazodó beszámoló-típusok szerint külön értékeltem.

39. táblázat: A menedzsment kiegészítő mellékletről adott információi a felmérés alapján

Információ a kiegészítő melléklet	**Éves beszámoló**		**Egyszerűsített éves beszámoló**	
Terjedelme (oldal)	21-30		11-20	
Készítésének időtartama (óra)	13-18		7-12	
Készítésének hónapja (csúcs)	április		április	
Készítésének módszere	Előző évi KM átírása	Saját fejlesztés	Előző évi KM átírása	Saját fejlesztés
	90%	10%	50%	25%
Külső számviteli szolgáltató igénybevételének aránya, a beszámoló összeállítására	18%		23%	
Az információk mennyiségének változása az előző évhez	Nem változott		Nem változott	

A dokumentum terjedelme és a készítésére fordított idő mind a kiegészítő melléklet összeállításra vonatkozó egyszerűsítés, mind a cégek nagyságrendjéből és vélhetően ennek függvényében a bonyolultságából adódó különbség alapján számottevő, de még a 1,5-2-szeres különbség is azt mutatja, hogy a válaszadó éves beszámolót készítő vállalkozások is kis-közepes méretű vállalkozások.

A kiegészítő melléklet készítésére mindkét beszámoló-típusnál legjellemzőbb megoldás az előző évi átírása. Kevesen használnak saját fejlesztésű vagy vásárolt kiegészítő mellékletet összeállító programot vagy sémát.

A külső számviteli szolgáltatók igénybevétele az éves beszámolót készítő vállalkozásoknál elenyésző, 18%-os mértékű, az egyszerűsített éves beszámolót készítő vállalkozásoknál ennél magasabb, de az aránya itt is „csak” 23% a kérdőívet visszaküldő vállalkozások esetében. Tapasztalataim alapján ezen típusú társaságok döntő mértékben külső szolgáltatókat bíznak meg a számviteli szolgáltatás körébe tartozó feladatok ellátásával, hiszen nincs saját jól képzett apparátusuk. Az ilyen típusú cégek beszámolóinak elkészítéséről a nekik szolgáltató könyvelőirodák felmérésének eredménye alapján sokkal pontosabb, differenciáltabb képet nyerünk. A kiegészítő melléklet minőségi jellemzőit, tartalmi megfelelőségét a *40. táblázat* mutatja be.

40. táblázat: A kiegészítő melléklet minőségi jellemzői a menedzsment véleményének felmérése alapján

Megnevezés	**Éves beszámoló**		**Egyszerűsített éves beszámoló**	
Tartalmi megfelelés	Teljeskörű átfogó értékelés		Törvényi minimum	
Bemutatás jellege	3,5		3,4	
Bemutatás színvonalának változása az előző évhez képest	Nem változott		Nem változott	
A cég helyzetének megbízható és valós bemutatásához a közölt információ	Elegendő		Elegendő	
Kiegészítő melléklet minősége (Önértékelés)	4		3,78	
Könyvvizsgáló értékelése a kiegészítő mellékletről	Elfogadta		Elfogadta	Nincs könyv-vizsgálat
			21%	64%
A 2008. évi beszámoló összeállítása során különösen nagy figyelmet fordítottak-e a válság hatásának figyelembevételére	nem	Néhány esetben	Nem	Néhány esetben
	75%	25%	71%	21%
Véleménye szerint sértheti a közlendő információ az üzleti titkot	Néhány esetben	Igen	Nem	Néhány esetben
	64%	27%	33%	42%

A kiegészítő melléklet tartalmi megfelelését mindkét típusú beszámolónál a törvényi előírások minimális értékéhez igazodónak, az éves beszámoló esetén pedig annál többnek, teljes-körűnek és átfogónak ítélték. A bemutatás jellegében nem jelölnek különbséget a válaszok. A válaszokat a következő egyenértékszámmal értékeltem:

Csak adat	**Adat + mutató**	**Adat + mutató + közlés**	**Adat + mutató + közlés + magyarázat**	**Adat + mutató + közlés + magyarázat + elemzés**
1	2	3	4	5

A cégvezetők a szolgáltatott adatokat is elegendőnek tartják a vállalkozás helyzetének megbízható és valós bemutatásához. A bemutatás jellegének összértékét is magasabb fokúnak ítélik, mint erről a felhasználók véleménye alapján kialakult kép mutatja. A kiegészítő melléklet minőségét összességében mindét beszámolónál jónak ítélik, színvonalát változatlannak, az előző évivel azonosnak tartják. A vezetők úgy értékelték, hogy egyik beszámolótípusban sem fordítottak különösen nagy figyelmet a válság hatásának bemutatására, amely inkább a fordulónap utáni események ismertetését jelentette volna.

A könyvvizsgáló az összeállított kiegészítő mellékletet mindkét csoportnál elfogadta. A felmérésben szereplő egyszerűsített éves beszámolót készítő vállalkozások 64%-ánál nincs könyvvizsgálati kötelezettség.

A kiegészítő mellékletre a könyvelőnek általában már nem jut kellő ideje, a számvitelre, a beszámoló mérleg, eredménykimutatás táblázataira koncentrálnak.

A kiegészítő mellékletben közlendő információkkal kapcsolatban a cégek úgy érzik, hogy üzleti titkaik sérülhetnek egy-egy információ közzétételével. Erre vonatkozó kérdés alapján az éves beszámolót készítő vállalkozások estében a vezetők 27%-a érzi úgy, hogy üzleti titkot sérthető információkat is közzé kell tenni, de további jelentős részük (64%) is érez néhány esetet, amely sértheti az üzleti titkot. Az egyszerűsített éves beszámoló kiegészítő melléklete, a csökkentett adattartalma alapján kisebb arányban, de a vezetők 42%-ában azt az érzést kelti, hogy a közölt információk sérthetik az üzleti titkot.

A következő blokkban a cégvezetőnek a kiegészítő melléklet részletes megnézésre, felhasználására vonatkozó válaszait foglalom össze. A válaszok három fő csoportba soroltam és ennek megoszlását tartalmazza a *41. táblázat.*

41. táblázat: A menedzsment véleménye a kiegészítő melléklet felhasználásáról (%-ban)

Megnevezés	**Éves beszámoló**			**Egyszerűsített éves beszámoló**		
	Nem érdekli	Kis mértékű, esetleges az érdeklődése	Érdemi és rendszeres az érdeklődése	Nem érdekli	Kis mértékű, esetleges az érdeklődése	Érdemi és rendszeres az érdeklődése
Ügyvezetők	8	25	67	16	42	42
Tulajdonos(ok)	8	50	42	15	46	39
Dolgozói képviselet	89	11	–	86	14	–
Bank	18	36	46	17	67	16
Szállító partnerek	60	30	10	57	29	14
Vevő partnerek	82	18	–	88	12	–
Önkormányzat	60	40	–	62	38	–
Adóhatóság	36	37	27	57	43	–
Pályáztató	10	10	80	38	38	24

A vezetők tényleges érdeklődést csak 67%-ban, illetve 42%-ban jeleztek, további 25, illetve 42%-uk kismértékű, esetleges érdeklődést mutat. Saját bevallásuk szerint sem érdekli a cégvezetők 8, illetve 16%-át a saját cégük által készített éves, illetve egyszerűsített éves beszámoló kiegészítő melléklete. A számviteli pénzügyi megközelítés

még ma is idegen a vállalkozások többségénél. A tulajdonosok tényleges érdemi érdeklődése is 50% alatt marad mindkét esetben. Érdektelenség jellemzi a dolgozói képviseltet a munkahelyük helyzete iránt. A szállító és vevő partnerek érdeklődését is alacsonynak ítélik.

Élénkebb érdeklődést két területen jelöltek a vezetők. A hitelező bankok, valamint a pályázatokkal kapcsolatos ellenőrzéseket végző pályáztatók körében, de itt is az éves beszámolót készítő vállalkozásoknál mutatkozott magasabb arány.

8.2.2. Számviteli szakemberek részvétele a kiegészítő melléklet összeállításában

Az éves beszámoló összeállításának folyamatát irányító számviteli szakemberek véleményét a kiegészítő melléklet technikai körülményeinek vizsgálata mellett, arról is megkérdeztem, hogy hogyan értékelik a cégük beszámolójának kiegészítő mellékletében levő információk iránti igényét a cégek vezetői, tulajdonosai, üzleti partnerei és a hatóságok oldaláról.

Kérdéseket tettem fel az általuk készített kiegészítő melléklet minőségére vonatkozóan, valamint véleményt alkothattak a cégük beszámolójának felhasználására, hasznosulására vonatkozóan is. A kérdéseket a saját számviteli/könyvelési apparátussal rendelkező társaságoknál a számvitel körébe tartozó feladatok irányítójának tettem fel, külső számviteli szolgáltatót igénybevevő vállalkozások beszámolóiról a számviteli szolgáltatást végző könyvelőirodákat kérdeztem. A felmérés megállapításainak bemutatását e két készítői kör válaszainak egymás mellé rendelésével végeztem el, melyet a *42. táblába* foglaltam. A táblázatban a válaszok középértékét (Medián értékét) szerepeltetem.

Mindkét beszámoló típus kiegészítő melléklete mind időráfordításban, mind terjedelemben a saját könyvelők esetében magasabb értékűek bár a különbség nem jelentős. A könyvelőirodákban sorozatban készülnek a beszámolók, a kiegészítő mellékletek és a rutin révén érthető az időmegtakarítás, amelyet a terjedelmi rövidítés is fokoz. Sablon, séma, szoftver használata még gyorsíthatja a készítést, hiszen a számszaki adatok a saját rendszerből kerülnek át, a mutatók számolása is automatikus és sablonos értékelő szöveget is „felkínál” a program.

42. táblázat: A számviteli szakemberek véleménye a kiegészítő mellékletről a felmérés alapján

<table>
<tr><th rowspan="2">Kérdés</th><th colspan="3">Éves beszámoló</th><th colspan="3">Egyszerűsített éves beszámoló</th></tr>
<tr><th>Cégkönyvelő</th><th colspan="2">Könyvelőiroda</th><th colspan="2">Cégkönyvelő</th><th colspan="2">Könyvelőiroda</th></tr>
<tr><td>Terjedelem (oldal)</td><td>11-20</td><td colspan="2">Leghosszabb: 16-25
Legrövidebb: 6-10
Átlagosan: 11-20</td><td colspan="2">11-20</td><td colspan="2">Leghosszabb: 10-20
Legrövidebb: 3-5
Átlagosan: 6-8</td></tr>
<tr><td>Készítésének időtartama (óra)</td><td>13-18</td><td colspan="2">Leghosszabb: 16-20
Legrövidebb: 5-6
Átlagosan: 8-12</td><td colspan="2">7-12</td><td colspan="2">Leghosszabb: 6-9
Legrövidebb: 1-2
Átlagosan: 4-6</td></tr>
<tr><td>Készítésének hónapja</td><td>Május</td><td colspan="2">Legkorábbi: március
Legkésőbbi: május
Átlagosan: május</td><td colspan="2">Május</td><td colspan="2">Legkorábbi: március
Legkésőbbi: május
Átlagosan: április</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Készítésének módszere</td><td rowspan="2">Előző évi KM átírása</td><td>Előző évi KM átírása</td><td>Saját fejlesztés</td><td>Előző évi KM Átírása</td><td>Sablon</td><td>Előző évi KM átírása</td><td>Saját fejlesztés</td></tr>
<tr><td>45%</td><td>27%</td><td>75%</td><td>25%</td><td>57%</td><td>24%</td></tr>
<tr><td>Az információk mennyiségének változása az előző évhez</td><td>Nem változott</td><td colspan="2">Nem változott</td><td colspan="2">Nem változott</td><td colspan="2">Nem változott</td></tr>
</table>

A beszámolók elkészítése későre a közzétételre rendelkezésre álló időszak végére tolódik. A könyvelőirodák egyszerűsített beszámolójának elkészítése – amely az ilyen típusú beszámolók nagy száma miatt nem torlódhat fel az utolsó hónapra – kicsit korábbra, átlagosan áprilisra esik. A hitelezett cégek beszámolóinak korábbi elkészülését pedig a bank is sürgeti. A beszámolók fordulónapot követő öt hónapos, vagy ezen túli közzététele a piaci szereplők gyors naprakész informáltságát nem segíti, az érdektelenségben a már aktualitását vesztett információk adása is szerepet játszik.

A táblázatban a legjellemzőbb válaszok arányát is feltüntettem ott, ahol nem volt egyöntetű a válasz. A cégkönyvelők azonosnak ítélik meg a kiegészítő mellékletet a beszámoló típusától függetlenül, a könyvelőirodák a nem túl nagyszámú éves beszámolóval többet törődnek.

A kiegészítő melléklet tartalmi megfelelőségére vonatkozó adatokat a *43. táblázatban* mutatom be. Az adott válaszok kedvezőbb képet festenek a kiegészítő mellékletről mint amit a felmérésem igazolt.

43. táblázat: A kiegészítő melléklet tartalmi megfelelőségére a könyvelők véleménye alapján

<table>
<tr><th rowspan="2">Kérdés</th><th colspan="4">Éves beszámoló</th><th colspan="4">Egyszerűsített éves beszámoló</th></tr>
<tr><th colspan="2">Cégkönyvelő</th><th colspan="2">Könyvelőiroda</th><th colspan="2">Cégkönyvelő</th><th colspan="2">Könyvelőiroda</th></tr>
<tr><td>Tartalmi megfelelés</td><td colspan="2">Törvényi minimum</td><td colspan="2">Törvényi minimum</td><td colspan="2">Törvényi minimum</td><td colspan="2">Törvényi minimum</td></tr>
<tr><td>Bemutatás jellege</td><td colspan="2">Adat
+ mutató
+ közlés
+ magyarázat</td><td colspan="2">Adat
+ mutató
+ közlés
+ magyarázat</td><td colspan="2">Adat
+ mutató
+ közlés
+ magyarázat</td><td colspan="2">Adat
+ mutató
+ közlés</td></tr>
<tr><td>Bemutatás színvonalának változása az előző évhez képest</td><td colspan="2">Nem változott</td><td colspan="2">Nem változott</td><td colspan="2">Nem változott</td><td colspan="2">Nem változott</td></tr>
<tr><td>A cég helyzetének megbízható és valós bemutatásához a közölt információ</td><td colspan="2">Elegendő</td><td colspan="2">Elegendő</td><td colspan="2">Elegendő</td><td colspan="2">Elegendő</td></tr>
<tr><td>KM minősége (Önértékelés)</td><td colspan="2">3,67</td><td colspan="2">Legjobb: 4,45
Legrosszabb: 2,73
Átlagosan: 3,55</td><td colspan="2">3,7</td><td colspan="2">Legjobb: 4,14
Legrosszabb 2,9
Átlagosan: 3,14</td></tr>
<tr><td>Könyvvizsgáló értékelése a KM-ről</td><td colspan="2">Teljes mértékben megfelelőnek találta</td><td colspan="2">Elfogadta</td><td colspan="2">Elfogadta</td><td colspan="2">Elfogadta</td></tr>
<tr><td rowspan="2">A válság hatásának figyelembevétele</td><td>Nem</td><td>Néhány esetben</td><td>Nem</td><td>Néhány esetben</td><td colspan="2" rowspan="2">Nem</td><td>Nem</td><td>Néhány esetben</td></tr>
<tr><td>66%</td><td>33%</td><td>45%</td><td>45%</td><td>52%</td><td>38%</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Véleménye szerint sértheti-e a közlendő információ az üzleti titkot</td><td>Nem</td><td>Néhány esetben</td><td>Nem</td><td>Néhány esetben</td><td>Nem</td><td>Néhány esetben</td><td>Nem</td><td>Néhány esetben</td></tr>
<tr><td>33%</td><td>67%</td><td>55%</td><td>27%</td><td>50%</td><td>50%</td><td>43%</td><td>52%</td></tr>
</table>

Végül felmértem a belső és külső könyvelők véleményét, hogy az egyes felhasználói csoportok mennyire használják, hasznosítják a kiegészítő mellékletet. A válság a mérleg fordulónap utáni események kezelése gyenge pontja a kiegészítő mellékleteknek, ehhez képest az önértékelés kedvező, de a válsággal kapcsolatban végzett célvizsgálatban mást tapasztaltam. A válaszokat három fő csoportba soroltam és ennek megoszlását tartalmazza a *44. táblázat.*

44. táblázat: A kiegészítő melléklet készítőinek véleménye az érdeklődés intenzitásáról (%-os megoszlás)

Megnevezés	Éves beszámoló						Egyszerűsített éves beszámoló					
	Cégkönyvelő			Könyvelőiroda			Cégkönyvelő			Könyvelőiroda		
	Nem érdekli	Kis mértékű, esetleges sz érdeklődése	Érdemi és rendszeres az érdek-lődése	Nem érdekli	Kis mértékű, esetleges sz érdeklődése	Érdemi és rendszeres az érdek-lődése	Nem érdekli	Kis mértékű, esetleges sz érdeklődése	Érdemi és rendszeres az érdek-lődése	Nem érdekli	Kis mértékű, esetleges sz érdeklődése	Érdemi és rendszeres az érdek-lődése
Ügyvezetők	-	67	33	43	4	53	25	25	50	50	16	34
Tulajdonosok	20	60	20	50	8	42	33	-	67	53	14	33
Dolgozók	75	25	-	83	17	-	100	-	-	100	-	-
Bank- hitelező	33	17	50	18	25	57	-	33	67	25	22	53
Szállítók	50	17	33	94	3	3	100	-	-	78	20	2
Vevők	66	34	-	97	3	-	100	-	-	91	8	1
Önkormányzat	20	60	20	83	17	-	100	-	-	98	2	-
APEH	17	33	50	80	17	3	100	-	-	62	34	4
Pályáztató	40	-	60	38	28	34	-	-	100	26	21	53

Az érdeklődés intenzitása változó. A könyvelőirodák nagyobb ügyfélkörére vonatkozóak a válaszok elsősorban a kisvállalkozások magatartását tükrözik, amit a saját beszámolójuk iránti alacsony figyelem jellemez. A tulajdonosok, ügyvezetők számviteli-pénzügyi felkészültség esetén foglalkoznak többet a beszámolóval.

A következő kérdéskörben csak a cégkönyvelők véleményét mértem fel arról, hogy vállalkozásuk, mint felhasználó mennyire figyel más vállalkozások beszámolóira. A válaszok értékelése az előző, hármas értékelés szerint a *45. táblázatban* bemutatott eredményt adta.

45. táblázat: Vállalkozások érdeklődése más vállalkozás kiegészítő melléklete iránt, a cégkönyvelők véleménye alapján %-os megoszlásban

Megnevezés	Éves beszámoló			Egyszerűsített éves beszámoló		
	Nem érdekli	**Kis mértékű, esetleges az érdeklődése**	**Érdemi és rendszeres az érdeklődése**	**Nem érdekli**	**Kis mértékű, esetleges az érdeklődése**	**Érdemi és rendszeres az érdeklődése**
Tulajdonos(ok) beszámolói	60	40	–	50	50	–
Leányvállalatok, egyéb kapcsolt vállalkozások	50	–	50	50	–	50
Egyéb befektetése beszámolói	80	20	–	50	v	50
Fontosabb szállító partnerek	60	40	–	100	–	–
Egyéb szállítók	80	20	–	100	–	–
Fontosabb vevő partnerek	17	66	17	50	50	–
Egyéb vevők	60	40	–	100	–	–
Leendő üzleti partnerek	60	40	–	75	25	–
Hitelező bank	100	–	–	100	–	–
Számlavezető bank	80	20	–	100	–	–

A cégek saját könyvelői alacsonyabb érdeklődést érzékelnek, mint a vállalkozások vezetőinek megkérdezésénél tapasztaltam. Érdemi és tényleges érdeklődést csak a kapcsolt vállalkozások és egyéb befektetések beszámolója, illetve kiegészítő mellékletének információja iránt tapasztaltak. Az „esetleges érdeklődés” kimutatott aránya is alacsonyabb értékeket jelez a könyvelők véleménye alapján.

A készítők, felhasználók kiegészítő melléklettel kapcsolatos véleménye alapján a következőket fogalmazom meg:

A felhasználók ez idáig nem jutottak könnyen a kiegészítő melléklethez, így azokat alig nézték át.

A készítők a kiegészítő mellékletet jó közepesnek ítélik meg, bár többnyire az előző évit írják át, igyekeznek azt röviden, kevés időráfordítással elintézni. A készítők a számviteli törvény gyakori változásait alig követik. A felhasználóktól nem érkezik visszajelzés, ezért nincs erős külső igény a minőség javítására.

A beszámoló a kiegészítő melléklet erősen számviteli jellegű, nem foglalkozik a gazdálkodás egészének más lényegi elemének bemutatásával, amelyet az ágazati elemzésnél a felszámolás alá került cégek értékelésénél a felmérésből levont következtetésekkel alá is támasztottam.

9. AZ EGYSZERŰSÍTETT ÉVES BESZÁMOLÓ KIEGÉSZÍTŐ MELLÉKLETÉNEK FORMAI ÉS TARTALMI FEJLESZTÉSE

9.1. A fejlesztési igényt kiváltó megállapítások összefoglalása

A nemzetközi és a hazai szabályozás áttanulmányozásával megállapítottam a kiegészítő melléklettel szembeni követelményeket a megbízható-valós számviteli-pénzügyi összkép kialakításában.

Az éves beszámolót érintő változások az előírások számának növekedését és kiterjesztését jelentik, amelyet a magyar jogszabályok a számviteli–pénzügyi területen kívüli eső témák vonatkozásában is bevezettek (pl.: környezetvédelemre vonatkozó információk).

Ezzel párhuzamosan az adminisztrációs terhek csökkentésére való hivatkozással a kisebb szervezeteknél egyszerűsítési folyamat zajlik, amelynek a végén már a kiegészítő melléklet mellőzésével az eredeti cél, a számviteli-pénzügyi helyzet megbízható-valós bemutatása is sérülhet. Ezt a kisvállalkozások nagy tömege, jelentős nemzetgazdasági súlya – különösen a foglalkoztatásban – alapján indokolatlan kockázatvállalásnak ítélem meg.

Ugyanakkor a kiegészítő melléklet elkészítésének nehézségeit (az állandó jogszabály-változásokat, a sok helyen megjelenő előírásokat) a felhasználás problémáit (hozzáférés nehézkessége, aktualitás problémája, csak számviteli-pénzügyi jelleg stb.) felmérve javaslatot teszek a kiegészítő melléklet információ hasznosításának javítására.

Természetesen fontos a költség-haszon összevetés elvégzése, de az eddig bevezetett és javasolt egyszerűsítéseknek alig volt érdemi költségcsökkentő hatása, a hasznosság pedig költségnövelés nélkül is fokozható (pl. a társasági adóbevallásban úgy is szerepeltetendő adatok felhasználása). Továbbá a lényegesség témakörét is ki kell emelni.

A primer kutatásoknál megállapítottam, hogy a jelenlegi kiegészítő mellékletnél a felhasználó nem tudja megfelelő biztonsággal eldönteni, hogy a kiegészítő melléklet hiányos/hibás, vagy a társaság, a készítő nem jellemzőnek, nem lényegesnek, nem jelentősnek ítélt meg bizonyos információs szituációkat.

Az egyszerűsítés a cég nagyság mutató alapján generálisan jelentkezik. A felmérések tapasztalataiból, pedig arra a következtetésre jutottam, hogy a magyar viszonylatban nagy cégek (TOP-100 Közép) számvitelében sem fordul elő számos speciális elszámolás, így a kiegészítő mellékletben sincs megjelenítési kötelezettség, indokoltság. A lényegesség,

jelentőség a cég nagyságához, működéséhez mérendő, és az esetlegesen még kisebb gyakorisággal előforduló sajátos elszámolások, különleges helyzetek bemutatása viszont szükséges a megfelelő szintű tájékoztatáshoz.

Ezt a számviteli előírásokhoz hasonlóan a lényegesség, jelentőség általános kitételével meg lehet oldani, a hosszú tételes felsorolások csökkentésével egy időben.

A kiemelten fontosnak tartott témakörök esetében lehetősége van a szabályozóknak, hogy az adott tétel kiegészítő mellékletben való szerepeltetését egyértelműsítse, ezekben az esetekben a nemleges, nem jellemző válasz megadását is kötelezővé tegye.

A kiegészítő mellékletben a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően kell kezelni az információ hatásainak figyelembe vételét (üzleti titok, személyes adat közzététele hátrányt okozhat stb.).

A fenti megfontolások alapján a kiegészítő melléklet - jelenlegi számviteli-pénzügyi jellegét nem bővítve – a formájára, tartalmára javaslatot dolgoztam ki, amelynek alkalmazásával javítható a kiegészítő melléklet minősége.

Formai szempontból kívánatos a sablon elkészítése, standardizálása és ajánlása. Tartalmi szempontból a lényegesség - jelentőség érvényesítésére kell törekedni, a megbízható-valós kép bemutatásának kötelezettsége miatt további általános egyszerűsítést nem javaslok.

9.2. Az egyszerűsített éves beszámoló kiegészítő melléklete gyakorlati megvalósításának tartalmi és formai javaslata

A fejezetben a kiegészítő melléklet tartalmára teszek javaslatokat kiegészítve a gyakorlatban használható formai megoldásokkal is. A lényegesség, jelentőség figyelembevételével a legfontosabb elemeket vastag betűvel szedtem, jelezve ezzel, hogy a társaságok részéről a bemutatása mindenképpen szükséges.

Az ajánlásban végigvezetem a kiegészítő mellékletben bemutatandó információkat. A megvalósításhoz táblázatokat is szerkesztettem, amelyek egyrészt segítik a teljeskörűség és a lényegkiemelés elvárásának érvényesülését, másrészt a hozzá kapcsolódó Excel program segítségével a legfontosabb mutatók számítása elvégezhető, amelyek jelentős segítséget nyújthatnak a vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzet elemzéséhez, értékeléséhez. (Himber et.al. 2006.) Javaslataimmal a beszámoló készítők és a felhasználók munkájának segítése volt a célom.

AJÁNLÁS

az egyszerűsített éves beszámoló kiegészítő mellékletének összeállításához

I. Általános kiegészítések

1.	A társaság alapadatai
	A társaság neve. **A társaság bemutatása.** A társaság működésének rövid ismertetése. **A vállalkozás folytatása: a tulajdonosok, ügyvezetők nyilatkoznak, hogy a kiegészítő melléklet elfogadásával ebben véleményt formáltak.** **A társaság tagjai és a tagok törzsbetétei.** **A társaság székhelye.** **A társaság telephelye, fióktelepei.** **A társaság főtevékenysége, tárgyévben gyakorolt tevékenységei.** Kapcsolt vállalkozások, kapcsolt felek bemutatása.

2.	A társaság árbevétele és főbb piacai
	Nettó árbevétel megoszlása belföldi –külföldi. Az export árbevétel megoszlása az EU tagországoknak teljesített, illetve harmadik országok megbontásban. Az export árbevétel megoszlása földrajzi bontásban. **Fontosabb vevők, szállítók.** Az EU-ba lépéssel ennek jelentősége csökkent, a piaci struktúra azonban fontos.

3.	Számviteli politika fő vonásai
	A számviteli politikában meghatározott elvek, célok, az előző időszak politikájához képest bekövetkezett változás. A beszámoló típusa, nyelve, pénzneme, a beszámolót megalapozó könyvvezetés módja, a költségelszámolás rendszere. **A beszámoló fordulónapja, a mérlegkészítés időpontja.** Alkalmazott értékelési eljárások, értékvesztések elszámolása, leltározás, készletek nyilvántartása. Az értékcsökkenés, terven felüli értékcsökkenés elszámolásának módja, módszerei, az eszközök hasznos élettartamában, értékcsökkenésének elszámolásában utólag bekövetkezett változás. **Jelentős, lényeges hiba meghatározása**. *A törvényi előírásokra utalás jelenleg elegendő lenne, a törvényi szöveg átemelése, ismétlése csak minimális terjedelemben ajánlott.* *A beszámoló típusa, nyelve, pénzneme, a beszámolót megalapozó könyvvezetés módja stb. esetében választási lehetőség alig van, illetve a gyakorlatban esetenként fordul elő.* *Az értékvesztések elszámolásánál a problémát számvitelileg szükséges rendezni, a tartósság, jelentőség megítélési nehézsége miatt jelenleg a készleteknél, követeléseknél ritkán fordul elő.* *Az értékcsökkenés elszámolása elég egysíkú, az esetleges eltérés a tárgyi eszköz táblázatban szerepeltethető.*

4.	**A társaság vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetének bemutatása**
	Elemzés mutatószámok alapján. *Az adatközlésen túl a lényeges, jelentős tételek emelendők ki (A számviteli alapműveltséggel megállapítható leíró közlések elhagyhatók.) A mutatószámok mellékletként is csatolhatók.*

5.	**Egyéb**
	Sajátos tevékenységgel kapcsolatos további információk. Össze nem hasonlítható adatok a beszámolóban. Értékhelyesbítés, valós értéken történő értékelés alkalmazása.

6.	**Tájékoztató kiegészítések**
	Döntés az adózott eredmény felhasználásáról. Bér- és létszámadatok (állománycsoportonként). Tisztségviselők javadalmazásának bemutatása, részükre kifizetett egyéb összegek részletezése. *A nemzetközi gyakorlatban a személyiségi jogok tiszteletben tartása miatt ennek bemutatása elhagyható (*a *tőzsdei cégek kivételével), ha a közlendő adat alapján az adott szerv egy tagjának jövedelme megállapítható.* Környezetvédelemmel kapcsolatos tételek /veszélyes hulladékok, környezetvédelmi költségek, céltartalékok, tárgyi eszközök/ *Nem* számviteli, *pénzügyi kategória. Sajátos magyar előírás, csak a jelentős tételek közlendők, de azok a beszámoló adataiban is megjelentethetők.* A **beszámoló összeállításáért felelős személy neve**, címe, regisztrációs száma. A beszámoló **aláírására jogosult** neve, címe. A társaság **könyvvizsgálójának** neve, címe. A könyvvizsgálatért felszámított **díj**. *A társaság határozatainak egyes elemei közfigyelemre érdemesek, így a kiegészítő mellékletben való megjelenítésük is megfontolandó: pl.: Az ügyvezetőt a tulajdonosok mentesítették a felelősség alól. Az ügyvezető nyilatkozott, hogy az osztalék a likviditás veszélyeztetése nélkül kifizethető.*

II. A beszámolóhoz kapcsolódó kiegészítések

1) Mérleghez kapcsolódó kiegészítések

Az előző éveket érintő ellenőrzésekkel feltárt jelentős összegű hibák, hibahatások bemutatása.

Immateriális javak és tárgyi eszközök

Immateriális javak és tárgyi eszközök állományának alakulása *(adatok eFt-ban)*

Megnevezés	***Immateriális javak***	***Beruházás***	***Ingatlanok***	***Műszaki gép, berendezés***	***Egyéb gépek, berendezés***	***Összesen***
Nyitó bruttó érték						
Növekedés						
Csökkenés						
Záró bruttó érték						
Nyitó értékcsökkenés						
Növekedés						
Csökkenés						
Értékcsökkenés záró á.						
Záró nettó érték						

Tárgyévi értékcsökkenés *(adatok eFt-ban)*

Megnevezés	**Számviteli tv. szerint**	**Társasági adó tv. szerint**
Immateriális javak		
Ingatlanok		
Műszaki gépek, berendezések		
Egyéb gépek, berendezések		
Kisértékű immateriális javak és tárgyi eszközök egyösszegű elszámolása		
Összesen:		

A terv szerintii értékcsökkenés típusait lényeges esetben itt lehet részletezni.

Terven felüli értékcsökkenés elszámolása, visszaírása magyarázatokkal.

Beruházások tételei: jelentősebb tárgyévi aktiválások /kapcsolódó támogatások bemutatása, elhatárolása/, értékesítés, selejtezés, átsorolás. Lekötött tartalék képzés. Kisvállalkozói kedvezmény.

A számviteli törvény szerinti értékcsökkenés típusait lényeges esetben itt lehet részletezni.

Befektetett pénzügyi eszközök, értékpapírok.

Jelentősebb tételek bemutatása, devizás téttelek, értékvesztések, visszaírások elszámolása.
Visszavásárolt saját üzletrészek.

Készletek

Készletek megoszlása /vásárolt, saját/ jelentős tételek kiemelése.
Tárgyévi értékvesztések elszámolása, az okot adó körülmények bemutatása, változása az előző évihez képest.
Jelentős érték nélkül nyilvántartott készletek.

Követelések

A követelések részletezése, **jelentős tételek kiemelése.**
Lejárt fizetési határidejű követelések bemutatása, tárgyévi értékvesztés, értékvesztés változása.
Követelésekkel kapcsolatos **peres ügyek** bemutatása.

Időbeli elhatárolások

Jelentősebb tételek ismertetése.
A több évet érintő tételek részletezése.
Az öt évnél hosszabb idő alatt megszüntetendő halasztott bevételek bemutatása.

Saját tőke változása *(adatok eFt)*

Megnevezés	**20X1. év**	**Növekedés**	**Csökkenés**	**20X2. év**
Saját tőke				
Jegyzett tőke				
Jegyzett, de még be nem fizetett tőke				
Tőketartalék				
Eredménytartalék				
Lekötött tartalék				
Értékelési tartalék				
Mérleg szerinti eredmény				

Az egyes tőkeelemek változásához fűzött magyarázatok.

Lekötött tartalék képzés jogcímenkénti részletezése.
Adózott eredmény felhasználása.
A nemzetközi gyakorlatban előforduló tárgyévi növelő és csökkentő tételek oszlopa a hazai gyakorlatban is javasolt. A nemzetközi gyakorlat az osztalék megállapítását már a tárgyév utáni gazdasági események közé sorolja, a mutatók összehasonlítása szempontjából a magyar szabályozás harmonizálása megfontolandó.

Céltartalékok
A képzett céltartalékok és feloldásuk bemutatása.

Kötelezettségek
Hátrasorolt kötelezettségek részletezése.
Hosszúlejáratú kötelezettségek részletezése.
Rövidlejáratú kötelezettségek részletezése (Különösen pl.: osztalék, tagi kölcsön), az átsorolt, az egy éven belül esedékes törlesztő részletek bemutatása.
Bemutatandó, ha a visszafizetendő összeg nagyobb a kapott összegnél (kötvénykibocsátás, váltótartozás, egyéb kötelezettség.)
Zálogjoggal, vagy hasonló joggal biztosított kötelezettségek bemutatása.

Mérleg alatti tételek.
Perek várható kötelezettségei.

A fenti tételekből a jelentős elemek bemutatását tartom különösen indokoltnak.

2) Az eredménykimutatáshoz kapcsolódó kiegészítések

A **nettó árbevétel** megoszlása tevékenységenként.

Az anyagjellegű, és személyi jellegű ráfordítások bemutatása:

Anyagjellegű ráfordítások:			
	ebből:	anyagköltség	
		igénybevett szolgáltatások	
		egyéb szolgáltatások	
		ELÁBÉ	
		Eladott (közvetített) szolgáltatások	
Személyi jellegű ráfordítások:			
	ebből:	munkabér	
		egyéb személyi jellegű kifizetések	
		bérjárulékok	

Az igénybevett szolgáltatások főbb tételei.

A lényeges egyéb bevételek és egyéb ráfordítások részletezése
(Pl. bírságok, kapott támogatások).

A **pénzügyi műveletek** lényeges bevételeinek és ráfordításainak részletezése
(Pl. árfolyam-különbözet).

A rendkívüli bevételek és ráfordítások jelentősebb tételeinek ismertetése.
A kapott fejlesztési célú támogatások bemutatása.

A tárgyévi *társasági adó* megállapítása:

Adózás előtti eredmény	
Társasági adóalapot növelő tételek	
Társasági adóalapot csökkentő tételek	
Társasági adóalap	
Számított társasági adó	
Adókedvezmény	
20X2. évi társasági adó	

III. Javaslat az egyszerűsített kiegészítő melléklet legfontosabb mutatóit számító táblázatra

Az általam kidolgozott Excel táblás megoldás a mérleg és eredménykimutatás rögzítésével párhuzamosan a legfontosabb mutatószámokat generálja, így jelentős időmegtakarítást és megbízható értéket eredményez.

A társaság vagyoni, jövedelmi és pénzügyi helyzetének mutatószámai					
1. Az eszközök összetétele					
Az eszközök összetétele	**Bázis** (eFt)	**Megoszlás** (%)	**Tárgy év** (eFt)	**Megoszlás** (%)	**Változás** (%)
Befektetett eszközök					
Immateriális javak					
Tárgyi eszközök					
Befektetett pénzügyi eszközök					
Forgóeszközök					
Készletek					
Követelések					
Értékpapírok					
Pénzeszközök					
Aktív időbeli elhatárolás					
Eszközök összesen					

2. A források összetétele					
A források összetétele	**Bázis** (eFt)	**Megoszlás** (%)	**Tárgy év** (eFt)	**Megoszlás** (%)	**Változás** (%)
Saját tőke					
Jegyzett tőke					
- ebből visszav. tul. részes. névért.					
Jegyzett, de még be nem fizetett tőke					
Tőketartalék					
Eredménytartalék					
Lekötött tartalék					
Értékelési tartalék					
Mérleg szerinti eredmény					
Céltartalékok					
Kötelezettségek					
Hátrasorolt kötelezettségek					
Hosszú lejáratú kötelezettségek					
Rövid lejáratú kötelezettségek					
Passzív időbeli elhatárolások					
Források összesen					

A táblázat megoszlás és változás értékei vezetik a készítőt, hogy mely tételek igényelnek „magyarázatot”. (A számítás szöveges közlése felesleges.)

3. Az eredménykimutatás összetétele					
Az eredménykimutatás összetétele	**Bázis** (eFt)	**Megoszlás** (%)	**Tárgy év** (eFt)	**Megoszlás** (%)	**Változás** (%)
Értékesítés nettó árbevétele					
Aktivált saját teljesítmények értéke					
Egyéb bevételek					
Összes hozam					
Anyagjellegű ráfordítások					
Személyi jellegű ráfordítások					
Értékcsökkenési leírás					
Egyéb ráfordítások					
Üzemi (üzleti) tevékenység eredménye					
Pénzügyi műveletek bevételei					
Pénzügyi műveletek ráfordításai					
Pénzügyi műveletek eredménye					
Szokásos vállalkozási eredmény					
Rendkívüli bevételek					
Rendkívüli ráfordítások					
Rendkívül eredmény					
Adózás előtti eredmény					
Adófizetési kötelezettség					
Adózott eredmény					
Mérleg szerinti eredmény					

4. Jövedelmezőségi mutatók				
Jövedelmezőségi mutatók		**Bázis**	**Tárgy év**	**Változás**
Adózás előtti eredmény/Értékesítés nettó árbevétele	%			
Adózás előtti eredmény/Eszközök összesen	%			
Adózás előtti eredmény/Saját tőke	%			
Haszonkulcs: Üzemi eredmény/Értékesítés nettó árbevétele	%			
Haszonrés: (Ért. n. árbevétele-(Anyag j. ráf.+ Személyi j. ráf.))/Ért. árbevétele	%			

A jövedelmezőséget a mérleg szerinti eredmény már nem fejezi ki, ezért a megelőző eredménykategória használatát javaslom.

5. Pénzügyi helyzet				
Likviditási mutatók		**Bázis**	**Tárgy év**	**Változás**
Likviditási gyorsráta (Értékpapírok + Pénzeszközök) / Rövid lejáratú kötelezettségek	–			
Likviditási ráta Forgóeszközök/Rövid lejáratú kötelezettségek	–			
Dinamikus likviditás Adózott eredmény/Rövid lejáratú kötelezettségek	–			
Időtartam mutató (Forgó eszközök - Készletek) / (Anyag jellegű ráfordítások + Személyi jellegű ráfordítások + Egyéb ráfordítások + Adófizetési kötelezettség) / 365	nap			
Adósságfizetési képesség (Adózott eredmény + Értékcsökkenési leírás) / Kötelezettség	-			
Cash flow Mérleg szerinti eredmény + Értékcsökkenési leírás	eFt			

A pénzügyi helyzet bemutatásánál több mutató használatát ajánlom, hisz ennek érzékeltetése bonyolultabb. A szokásos likviditási ráták mellett az adósságfizetési képességen kívül fontosnak tartom a működési cash flow bemutatását is. (Itt ajánlatos még több év alapján vizsgálni a tendenciákat.)

Egyéb mutatók		**Bázis**	**Tárgy év**	**Változás**
Működő tőke Forgóeszközök - Rövid lejáratú kötelezettségek	eFt			
Bruttó termelési érték Nettó árbevétel - Anyagjellegű ráfordítás +/- Aktivált saját teljesítmények értéke	eFt			

Az egyéb mutatók részben „mérleg”, részben „eredmény”, „jövedelem”, részben „pénzügyi” jellegűek.
A kiegészítő melléklet tanulmányozásakor még további mutatókkal találkoztam, de a fentiek közül bizonyára mindenki talál olyat, amelyhez elemző-értékelő megjegyzést fűzve javítja a társaság megbízható, valós vagyoni-, jövedelmi- és pénzügyi helyzetének bemutatását.

9.3. A magyarországi vállalkozások szerkezete a nagyságrendi besorolás alapján, valamint az értékhatárok változtatásának hatása a számviteli kötelezettségekre

A gazdálkodók nagyságrendi besorolására, az egyes csoportok kötelező számviteli információ közlésére nemzetközileg és hazailag különböző, időben is változó szabályok vonatkoznak. A fejezetben megvizsgálom az értékhatár módosítások hatását a közzétételi kötelezettségre, a KKV besorolásokra.

A hazai szabályozásban - a számviteli törvényben - a beszámoló formája (éves beszámoló, egyszerűsített éves beszámoló, sajátos beszámoló) illetve a könyvvizsgálati kötelezettség feltételei kerültek meghatározásra az árbevétel, a mérlegfőösszeg és a foglalkoztatottak létszáma alapján.

A változások az elmúlt évtizedben a határok emelését jelentették, többször az adminisztráció csökkentésének szándékával. Az éves beszámoló készítésének határértéke az árbevétel vonatkozásában 300 millió Ft-ról 1 milliárd Ft-ra, a mérlegfőösszeg szintén több mint háromszorosára 150 millióról 500 millió Ft-ra növekedett. A létszám esetében csökkenés történt, 100 főről 50 főre mérsékelték a határt. Ezek az értékhatárok lényegesen különböznek az EU szabályozástól, illetve a fejlett piacgazdasággal rendelkező EU tagállamokban alkalmazottaktól.

A kis és középvállalkozások (KKV) vonatkozásában az általános EU-s értékeknek megfelelő kategorizálás (a mikro-vállalkozási határok definiálása) Magyarországon 2000. évtől került szabályozásra. Az értékhatárok átvétele itt is növekedést jelentett. Árbevétel esetében az értékük több mint háromszorosára emelkedett (kivéve a mikro-vállalkozásokat), a mérlegfőösszeg esetében már ötszörös a szorzó (kivéve a mikro-vállalkozásokat, ahol csökkentették az értékhatárokat). A létszám határok az elmúlt évtizedben nem változtak. A KKV-k támogatásáról szóló törvény és a számviteli törvény szerinti besorolási határértékeket, azok változásait a *19. sz. mellékeltbe* foglalva mutatom be. Ezek a besorolások a számviteli beszámoló típusára hatva lényegesen módosíthatják a cégek közzétételi kötelezettségét, illetve a versenyszféra tájékozódási lehetőségét.

A határérték, illetve a besorolás változás hatásvizsgálatához, a vállalkozások különböző csoportjainak meghatározásához, a különböző csoportok jellemzőinek megállapításához adatbázis elemzést végeztem a Céghírek Plusz 2009. adatbázisának felhasználásával, melynek során különböző egyedi és komplex változók (létszám, árbevétel, mérlegfőösszeg) hatását modelleztem. (Az elérhető feldolgozás 2007. adatait tartalmazta.)

Az adatbázis adatai szerint több mint félmillió (527.900) gazdasági társaság működött, amelyből 306.886 társaságról voltak a létszám-, árbevétel- és mérlegfőösszeg adatok legalább részben megállapíthatók. A minta a szűkítések során csökkent, mert a társaságokból csak a betéti társaságokat, korlátolt felelősségű társaságokat és részvénytársaságokat vizsgáltam. A különböző értékek (létszám, az árbevétel és a mérlegfőösszeg adatok) hiányában a vállalkozások egy részét nem tudtam a számításba bevonni. Az adatbázisban szereplő vállalkozások cégforma és árbevétel szerinti megoszlását a *46. sz. táblában* mutatom be.

46. sz. táblázat: A cégek megoszlása cégformák és árbevétel-kategóriák szerint

Árbevétel kategóriák	**Cégforma**							
	Bt.		Kft.		Rt.		Végösszeg	
mFt	db	kum db	db	kum db	db	kum db	db	kum db
– 10	86 697	86 697	77 612	77 612	550	550	164 859	164 859
10 – 100	31 596	118 293	70 086	147 698	456	1 006	102 138	266 997
100 – 300	2 673	120 966	19 611	167 309	444	1 450	22 728	289 725
300 – 540	623	121 589	5 847	173 156	283	1 733	6 753	296 478
540 – 1 000	212	121 801	3 987	177 143	322	2 055	4 521	300 999
1 000 – 2 700	61	121 862	2 978	180 121	481	2 536	3 520	304 519
2 700 – 13 500	40	121 902	1 426	181 547	407	2 943	1 873	306 392
13 500 –	9	121 911	291	181 838	174	3 117	474	306 866
Összesen	121 911		181 838		3 117		306 866	
(Üres)	87 988	209 899	129 643	311 481	3 403	6 520	221 034	527 900

Forrás: Saját szerkesztés Céghírek Plusz adatai alapján

Bár a rendelkezésre álló adatok nem teljes körűek, a vizsgálatot szükségesnek ítélem meg, hiszen az eredmények a nagyságrendeket és a tendenciát jelzik és rávilágítanak arra, hogy a jövőben a közzététel szerepe növekedni fog.

Értékesítés nettó árbevétele

A társaságok gazdasági nagyságának jellemzése általában az árbevétel alapján történik, (bár a kereskedelmi ágazat esetén bizonyos korrekciót lehetne alkalmazni). Az árbevételi nagyságrendi határokat a számviteli beszámoló készítési előírásokhoz, illetve a KKV besorolásokhoz kötöttem. Az árbevételi kategóriákba sorolás és az oda tartozó vállalkozások száma, az összes árbevételben való aránya alapján kalkulációt végeztem (a kategóriák, illetve a limitek árbevételi vonzatát a *47. sz. táblázatban* mutatom be).

47. sz. táblázat: A cégek besorolása és elért árbevétele árbevétel kategóriánként

Árbevétel kategóriák mFt	db				Árbevétel			
	db	%	kumulált %	fordított kum. %	millió Ft	%	kumulált %	fordított kum. %
– 10	164 859	54	54	100	824 295	2	2	100
10 – 100	102 138	33	87	46	5 106 900	10	12	98
100 – 300	22 728	7	94	13	4 545 600	9	22	88
300 – 540	6 753	2	97	6	2 836 260	6	27	78
540 – 1 000	4 521	1	98	3	3 481 170	7	34	73
1 000 – 2 700	3 520	1	99	2	6 512 000	13	48	66
2 700 – 13 500	1 873	1	100	1	15 171 300	31	79	52
13 500 –	474	0	100	0	10 238 400	21	100	21
Összesen	306 866				48 715 925			
(Üres)	221 034				0			
Végösszeg	527 900				48 715 925			

Forrás: Saját számítás Céghírek Plusz adatai alapján

10 millió Ft alatt nem kell mérlegképes könyvelőnek összeállítani a beszámolót, ez a társaságok 54%-át jelenti. Könyvvizsgálati kötelezettség alá nem tartozó és jogi személyiséggel nem rendelkező társaságok esetében (pl.: bt.) sajátos egyszerűsített éves beszámoló választható, amelyhez nem tartozik kiegészítő melléklet. Ez a társaságok 13%-át érinti. 300 millió Ft (~ 1,1 millió euro) értékhatár felett a társaságok 6%-a teljesített. 540 millió Ft (~ 2 millió euro) árbevételt (ez lenne a KKV mikro-vállalkozás értékhatára) a társaságok 3%-a ért el. (Az EU Bizottsága által javasolt adminisztratív egyszerűsítés, amelyet Magyarország elvileg nem támogatott, a fenti társaságok beszámolási kötelezettségének megszüntetéséhez vezetne.)

1 milliárd Ft árbevételt ér el társaságok 1,8%-a. E társaságokra, valamint a részvénytársaságra vonatkozik éves beszámoló készítési kötelezettség. 2,7 milliárd Ft (~ 10 millió Euró)-nál nagyobb árbevételt – amely a KKV besorolása szerinti kisvállalkozás értékhatára –- a cégek 0,76%-a ért el. 13,5 milliárd Ft (~ 50 millió Euró)-nál nagyobb árbevételt – a KKV besorolása szerinti középvállalkozás értékhatára – a cégek mindössze 0,15%-a teljesített.

A vállalkozások abszolút többségénél (96,99% feletti részénél) kétséges az adminisztratív költségcsökkentésre való hivatkozással a számviteli beszámoló egyszerűsítése, mivel az információvesztés jelentős nemzetgazdasági kockázatot rejt.

A jelenlegi értékhatárok kb. 15 év alatt alakultak ki, az EU csatlakozás után számos besorolást, értékhatárt átvettünk ezek változásait a *19. sz. mellékletben* foglaltam össze.

- a 10 m Ft-os értékhatár árbevétel hatása az árbevételben való részesedésre tényleg elenyésző (2%), de ez a vállalkozások több mint felét érinti (54%),
- a könyvvizsgálati kötelezettség alá nem eső, sajátos beszámolási kötelezettség választására jogosult társaságok kumuláltan az árbevétel egy-nyolcadát (12%-át), darabszámban 87%-át (7/8-adát) jelentik,
- az éves beszámoló 1 milliárd Ft-os határa a társaságok 3%-át érinti.

Az adatbázis elemzés alapján végzett kalkuláció szerint a nagyvállalatok 1%-a teljesíti az árbevétel 1/5-ödét (21%-át).

Hasonló kalkulációkat végeztem a KKV kategóriákat, a beszámoló formák gyakoriságát, illetve az árbevételi részesedését illetően, amelyek eredményeit a mellékletben szerepeltetem. A szűrésnél 360 ezer vállalkozás (az összes 68,3%-a) adatait használtam (*20. sz. melléklet).*

Az átlagos statisztikai állományi létszám

A létszám – árbevétel kigyűjtést 190 ezer gazdasági társaságról tudtam végezni, ami a gazdasági társaságok 36%-át jelenti. A létszám esetében alkalmazott kategóriák között az 1 fő, mint önálló kategória figyelembevételre került, mivel a vállalkozások 2/5-énél a munkavállalók száma 1 fő (ezek nem egyéni vállalkozók, hanem gazdasági társaságok). A társaságok közel felénél (további 46%-nál) 2-10 fő a létszám. 11-50 fő közötti kategóriába tartozik vállalkozások 10 %-a, amelyek a KKV besorolás szerint kisvállalkozás, rájuk a számviteli törvény szerint éves beszámoló készítési kötelezettség vonatkozik. 51-250 közötti kategóriába esik a társaságok 2%-a, ez a KKV besorolás szerint középvállalkozás.

48. táblázat: Vállalkozások megoszlása létszám- és árbevétel-kategóriák szerint

Árbevétel kategóriák mFt	**Létszám kategóriák**							
	1	2-10	11 - 50	51 - 250	251 -	**Összesen**	kum %	ford kum %
	%							
– 10	24	11	0	0	0	**36**	36	100
10 – 100	15	27	2	0	0	**44**	80	64
100 – 300	1	6	3	0	0	**11**	91	20
300 – 540	0	1	2	0	0	**3**	95	9
540 – 1 000	0	1	1	0	0	**2**	97	5
1 000 – 2 700	0	0	1	1	0	**2**	99	3
2 700 – 13 500	0	0	0	0	0	**1**	100	1
13 500 –	0	0	0	0	0	**0**	100	0
Összesen	**41**	**46**	**10**	**2**	**0**	**100**		
kumulált	41	87	97	100	100			
fordított kum.	100	59	13	3	0			

Forrás: saját számítás Céghírek Plusz adatai alapján

A foglalkoztatottak létszámára, az összes foglalkoztatotton belüli arányára kalkulációt végeztem az egyes vállalkozási nagyság csoportok szerint. A foglalkoztatottak létszámmegoszlása: a 49. sz. táblázatban és a *20. mellékletben* került bemutatásra.

10 fő alatti vállalkozásokban dolgozik a foglalkoztatottak 29,6-a, 50 fő alatti vállalakozásokban dolgozik a munkavállalók több mint fele (58,1-a), amely jelentős létszámot jelent a foglalkoztatottak viszonylatában.

Ha az árbevételt nézzük, hasonló itt is a kép 10 millió Ft árbevétel alatti cég a társaságok 1/8-a (12,1%), 100 millió Ft alatt a cég a társaságok 37,7%-a, több mint 1/3-a.

49. táblázat: A vállalkozások létszám és árbevétel szerinti megoszlása

Árbevétel kategóriák mFt	**Létszám kategóriák**							
	1	2-10	11 - 50	51 - 250	251 -	**Összesen**	(Üres)	Végösszeg
	db							
– 10	45 613	21 302	843	154	26	**67 938**	96 921	164 859
10 – 100	28 898	50 498	4 713	165	8	**84 282**	17 856	102 138
100 – 300	2 379	11 955	6 580	353	9	**21 276**	1 452	22 728
300 – 540	429	2 463	3 104	424	6	**6 426**	327	6 753
540 – 1 000	220	1 034	2 210	816	22	**4 302**	219	4 521
1 000 – 2 700	162	485	1 452	1 196	101	**3 396**	124	3 520
2 700 – 13 500	50	128	435	835	369	**1 817**	56	1 873
13 500 –	16	36	45	108	253	**458**	16	474
Összesen	**77 767**	**87 901**	**19 382**	**4 051**	**794**	**189 895**	116 971	306 866
(Üres)	27 945	24 453	3 142	820	192	56 552	164 482	221 034
Végösszeg	105 712	112 354	22 524	4 871	986	246 447	281 453	527 900

Forrás: saját számítás Céghírek Plusz adatai alapján

A *25. ábra* jól szemlélteti a szerkezetet.

25. ábra: Cégek megoszlása létszám és árbevétel-kategóriák szerint
Forrás: saját számítás

Ágazati számítások

A főbb nemzetgazdasági ágazati kategóriák[47] szerinti besorolás alapján végeztem az adatok kigyűjtését, a rendelkezésre álló adatok alapján csak 101.600 társaságot tudtam besorolni, 19,2%, ami az egyéb ágazatok jelentős számából is adódik. *(20. sz. melléklet)*

Az *50. táblázat* és a *26. ábra:* a társaságok ágazat és árbevétel szerint:

[47] TEÁOR-2008: **A.** Mezőgazdaság, Erdőgazdálkodás, Halászat; C: Feldolgozóipar; F: Építőipar; G: Kereskedelem, Gépjárműjavítás; H: Szállítás, Raktározás; I: Szálláshely-szolgáltatás, Vendéglátás

50. táblázat: A társaságok ágazati és árbevétel szerinti szerkezete

Ágazat	Árbevétel										
	–10 mFt	10 – 100 mFt	100 – 300 mFt	300 – 540 mFt	540 – 1 000 mFt	1 000 – 2 700 mFt	2 700 – 13 500 mFt	13 500- mFt	**Össze-sen**	(Üres)	Vég-összeg
	db										
A	1 573	1 577	605	236	182	120	34	1	**4 328**	1 236	5 564
C	5 659	6 140	2 201	747	590	545	389	117	**16 388**	5 692	22 080
F	7 560	6 578	1 639	461	253	183	94	23	**16 791**	9 437	26 228
G	19 367	17 736	5 930	1 912	1 353	1 090	533	131	**48 052**	21 892	69 944
H	2 043	2 190	675	250	159	130	87	22	**5 556**	2 791	8 347
I	6 040	3 927	385	79	34	29	9	3	**10 506**	5 570	16 076
Összesen	**42 242**	**38 148**	**11 435**	**3 685**	**2 571**	**2 097**	**1 146**	**297**	**101 621**	46 618	148 239
(Üres)	122 617	63 990	11 293	3 068	1 950	1 423	727	177	205 245	174 416	379 661
Végösz-szeg	164 859	102 138	22 728	6 753	4 521	3 520	1 873	474	306 866	221 034	527 900

Forrás: saját számítás Céghírek Plusz adatai alapján

26. ábra: A társaságok ágazati és árbevétel szerinti szerkezete
Forrás: saját szerkesztés

Az 51. táblázat és a 27. ábra az ágazatok árbevétel kategóriánkénti volumenét mutatja.

51. táblázat: Az ágazatok árbevétel struktúrája *(Millió Ft)*

Ágazat	**Árbevétel**										
	–10 mFt	10 – 100 mFt	100 – 300 mFt	300 – 540 mFt	540 – 1 000 mFt	1 000 – 2 700 mFt	2 700 – 13 500 mFt	13 500 – mFt	**Összesen**	(Üres)	Végösz-szeg
	árbevétel mFt										
A	7 865	78 850	121 000	99 120	140 140	222 000	275 400	21 600	**965 975**	0	965 975
C	28 295	307 000	440 200	313 740	454 300	1 008 250	3 150 900	2 527 200	**8 229 885**	0	8 229 885
F	37 800	328 900	327 800	193 620	194 810	338 550	761 400	496 800	**2 679 680**	0	2 679 680
G	96 835	886 800	1 186 000	803 040	1 041 810	2 016 500	4 317 300	2 829 600	**13 177 885**	0	13 177 885
H	10 215	109 500	135 000	105 000	122 430	240 500	704 700	475 200	**1 902 545**	0	1 902 545
I	30 200	196 350	77 000	33 180	26 180	53 650	72 900	64 800	**554 260**	0	554 260
Összesen	**211 210**	**1 907 400**	**2 287 000**	**1 547 700**	**1 979 670**	**3 879 450**	**9 282 600**	**6 415 200**	**27 510 230**	0	27 510 230
(Üres)	613 085	3 199 500	2 258 600	1 288 560	1 501 500	2 632 550	5 888 700	3 823 200	21 205 695	174 416	379 661
Végösszeg	824 295	5 106 900	4 545 600	2 836 260	3 481 170	6 512 000	15 171 300	10 238 400	48 715 925	221 034	527 900

Forrás: saját számítás Céghírek Plusz adatai alapján

27. ábra: Az árbevétel alakulása ágazatonként, kategóriánként
Forrás: saját számítás

A magyar vállalkozások adatainak elemzésből azt a következtetést vontam le, hogy pusztán az EU-s értékhatárok alapján történő számviteli, adminisztratív egyszerűsítés – a magyarországi vállalat-szerkezet miatt – a közzétett számviteli információkat olyan kis vállalati halmazra csökkentené, ami a piac szereplői számára a gazdasági kapcsolataikban az üzleti döntésekhez szükséges korrekt információhoz jutás lehetőségét kizárhatná.

10. EREDMÉNYEK, KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

10.1. Kutatási eredmények – új tudományos eredmények

T1. A nemzetközi, az Európai Uniós és a környező országok számviteli szabályozása alapján megállapítottam, hogy

- a kiegészítő mellékletre nincs egységes séma, szerkezet, az előírások is a vonatkozó jogszabályok különböző helyein fogalmazódnak meg,
- a hasonló elvi megközelítést szabad formai kidolgozással teljesítik,
- általánosan érvényesül az egyszerűsítési tendencia.

T2. A magyarországi szabály módosítások és a jelenlegi helyzet alapján megállapítottam, hogy

- a nemzetközi és hazai szabályozás állandó változásai nem kedveznek a készítők és felhasználók hozzáállásának, a kiegészítő melléklet minőségének,
- a kiegészítő melléklet további egyszerűsítése, a lényeges és jelentős tételek kötelező közzétételének enyhítése a számviteli beszámoló megbízható és való összképének további gyengüléséhez vezet, az auditálás visszafogása a minőséget gyengíti,
- a nem megfelelő minőség regisztrálása ne a szabályok eltörlésére, csökkentésére ösztönözzön, hanem az ellenőrzött információk közzétételét segítő intézkedések meghozatalát serkentse.

A beszámoló-készítési szabályokkal kapcsolatban megállapításra került, hogy:

- a beszámolási és közzétételi kötelezettség mentesítésének kiterjesztése (az EU mértékek átvétele a más szerkezetű hazai gazdaságban) a teljesítmény, a foglalkoztatás és a komplexitás vonatkozásában a kockázatokat emeli,
- néhány ezer magyarországi közép- és nagyvállalkozás tanulmányozhatósága nem jelent nemzetgazdasági információ tömeget,
- a nagyvállalkozások sem szolgáltattak lényegesen jobb, felhasználhatóbb adatokat, mutatókat és elemzéseket, ezek helyzetének bemutatását más módon biztosítják (tőzsde, kockázatelemzők stb.),
- a vállalkozásokat a közeli partnerek helyzete érdekelné, hogy a problémák megelőzhetők, kezelhetők és mérsékelhetők legyenek.

T3. A jogszabályi kötelezettség teljesítésének felmérésére szolgáló kérdőív alapján a kiegészítő mellékletek minősítésére alkalmas jellemzők és mutatók kerültek meghatározásra.

A felméréssel és a kiértékeléssel kapott adatok:

- a kiegészítő mellékletek összehasonlítására alkalmasak,
- a társaságokat és azok csoportjait megfelelően jellemzik.

Ugyanakkor megállapítást nyert, hogy a kiegészítő mellékletre vonatkozó szabályok, „a megbízható és valós vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetre vonatkozó összkép”-hez szükséges „kiegészítések” általános teljesítésének ellenőrzése pontosan nem végezhető el.

T4. A vizsgálat alapján megállapítottam, hogy a követelmények szintjén a társaságoknak a gazdasági mutatók szerinti mechanikus besorolása helyett a „megbízható és valós összkép” érvényesítését kell előtérbe helyezni, a lényeges tételek szerepeltetése javítja a felhasználhatóságot.

A vállalkozás folytatása elv érvényesülése – mint kiemelt számviteli kategória – megítéléséhez közvetlen elem nincs, a közvetett tételekből határozott következtetés nem vonható le.

T5. A kutatás eredményeként megállapítottam, hogy az éves beszámoló kiegészítő melléklete egyes csoportoknál kimondottan jó minőségű, a törvényi előírásokat is meghaladó információ tartalmú.

A felmérés alapján bizonyítható, hogy a számviteli beszámoló, annak kiegészítő melléklete számviteli-pénzügyi jellegű, mivel

- a tevékenységek ágazati sajátosságainak,
- a naturális és a gazdálkodás egyéb jellemzőknek – a felhasználók számára fontos – információit kellő mélységben nem publikálják.

Megállapítást nyert, hogy a nagyobb gazdasági szervezetek kiegészítő mellékleteinek minősége alig haladja meg az átlagost, néhány témában a törvényi előírások teljesítése is problémás.

Megállapítást nyert, hogy a mintában szereplő **egyéb általános** jellemzőkkel bíró cégek kiegészítő melléklete csak részlegesen tudja kielégíteni a jogszabályi elvárásokat.

Megállapítást nyert, hogy az **egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletei** az egyszerűsítési szabályok szerinti csökkentett követelményeknek is csak részlegesen felelnek meg.

T6. A felmérés alapján igazoltam, hogy a beszámoló adatai és a kiegészítő melléklet információ-közlései alapján a rövidesen bekövetkező **felszámolási helyzet** nem szűrhető ki megfelelő biztonsággal. Ennek legfontosabb okai:

- a fordulónap utáni lényeges események bemutatása az egyik leggyengébb eleme a kiegészítő mellékletnek, így ezen cégek sem foglalkoztak ezzel, nem közölték a már mutatkozó problémákat, lényeges információkat,
- a 2008. év végén kialakult pénzügyi és gazdasági válság a 2008. évi beszámolók adatait lényegesen még nem befolyásolta.
- ezen vállalakozások beszámolóiban szereplő 2008. és 2007. évi adatok alapján a főbb elemek változásának számszerűsítésével megállapítható, hogy a változás intenzitás jelentős szórást mutat, így pusztán ennek a vizsgálata a később felszámolásra került társaságok kiszűrésére megfelelő biztonsággal nem volt alkalmas. A legfontosabb jeleknek a pénzeszköz fogyása, a saját tőke csökkenése és a kötelezettségek növekedése tekinthető.

T7. A kiegészítő melléklet felhasználói és készítői véleményének feldolgozása és értékelése általánosítható következtetésekhez vezetett.

Meghatározásra került a kiegészítő melléklet problémáját leíró hatás-mechanizmus, a **felhasználók oldaláról**:

- a felhasználók ez ideig nehezen juthattak a közzétett beszámolókhoz,
- nem érdeklődtek iránta,
- számukra releváns információt alig találtak benne (naprakészség, „számviteli nyelvezet”, formális megfelelés stb.),
- a kiegészítő mellékletet többnyire a könyvvizsgáló, az Igazgatóság és a Felügyelő Bizottság tagjai, a hitelintézet, illetve a pályáztató munkatársai tekintették csak meg.

Meghatározásra került a kiegészítő melléklet problémáját leíró hatás-mechanizmus, a **készítők oldaláról**:

- a készítők felé ez ideig az előzőek alapján a felhasználók részéről érdemi tartalmi, szakmai igény nem jelentkezett,

- a beszámoló számviteli (mérleg és eredmény-kimutatás, cash flow-kimutatás) táblázataira koncentrálás után a kiegészítő melléklet elkészítése „még szükséges elemként” jelent meg, melyet:
  - időzavarban,
  - többnyire az előző évi kiegészítő melléklet átírásával készítettek,
- az üzleti titok őrzése, a hátrányossá válható információk visszatartása, az informálás minimálisra szorítása jellemzi a készítők attitűdjét.

Mindezek a kiegészítő melléklet formális megfeleléséhez vezettek.

T8. A disszertáció bizonyította, hogy a kiegészítő melléklet minőségét javítani szükséges.

Megállapítást nyert, hogy a kiegészítő melléklet minősége érdemi javításának kiinduló pontja lehet a közzététel 2009. májustól való megváltoztatása, a beszámoló és a kiegészítő melléklet könnyű, gyors és díjtalan elérhetősége.

A közzétett számviteli beszámolók felhasználásának tényleges gyarapodása, a felhasználói megjegyzések visszacsatolásának növekedése, súlyának fokozódása hosszabb folyamat eredményeként fog hatni a készítők hozzáállására, bár már rövidtávon a megtekinthetőség éreztetni fogja hatását a formai minimumok teljesítésében.

A tartós javuláshoz az egyéb gátló tényezőket is csökkenteni, a pozitív ösztönzőket fokozni szükséges:

- az aktualitás, az időszerűség fokozása (pl.: a munka átszervezésével a mérleg fordulónapjához közelebbi közzététel megcélozása révén),
- a beszámoló készítés, a közzétett információk auditálásának szélesítése a jelenleg uralkodó szűkítési, egyszerűsítési irányzat megfordításával.

10.2. Következtetések és javaslatok

A disszertáció javaslatot ad a kiegészítő melléklet korszerűsítésére, mellyel a következő irányú elmozdulás segíthető:

- a mechanikusan beillesztett általános elemek (a számviteli politika átírása, az alig előforduló választási lehetőségek kihagyása, a kevéssé kifejező erejű mutatók) csökkentése,
- a megbízható és való összképhez való érdemi hozzájárulás növelése:

  - a vállalkozás folytatása elve szerinti minősítés megjelenítésének szigorítása,
  - a lényeges és jelentős tételek és értékek kiemelésére törekvés,
  - a nemleges információ közlését is igénylő tételek meghatározása (a lényeges-jelentős kritériumokkal összhangban),
- a kiegészítő melléklet-szabályozás tisztázása, esetleges standardba foglalása,
- segítő szoftverek és sémák elérhetősége.

Mindezen intézkedések után, a javítások ellenére is a kiegészítő melléklet számviteli-pénzügyi jellegű lesz, így a más, tevékenységi, gazdálkodási információk fontossága sem fog csökkeni.

ÖSSZEFOGLALÁS

A **disszertáció célja** annak megállapítása, hogy a számviteli beszámoló kiegészítő melléklete a beszámoló fő elemeihez a mérleghez, az eredménykimutatáshoz és a cash flow-kimutatáshoz fűzött magyarázatokkal, értékelésekkel, elemzésekkel és egyéb tájékoztató adatokkal megfelelő mértékben szolgálja-e a beszámoló teljességét. A kiegészítő melléklet segítségével megbízható, valós és hű kép nyerhető-e a gazdálkodók vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről, vagyis mennyire tudja szolgálni a beszámolót készítő és nyilvánosságra hozó megítélését.

A témára vonatkozó szakirodalom, valamint a nemzetközi és a hazai számviteli szabályozás előírásainak feldolgozásával meghatároztam a kiegészítő melléklet helyét és szerepét a számviteli beszámoló (pénzügyi kimutatások) rendszerében.

Tágabb kitekintésben a kutatás célja, hogy a témát nemzetközi környezetbe helyezve kövesse a számviteli beszámoló – a pénzügyi kimutatások – elmúlt, közel négy évtizedbeli fejlődését és megvizsgálja a magyar és a nemzetközi előírások összhangját, a nemzetközi változások magyarországi adaptálását. Néhány környező ország (amelyek gyakori szereplői a magyarországi a tőkebefektetésnek, vállalkozás-alapításnak) nemzeti szabályozási sajátosságainak és fejlődésének megismerése és bemutatása segíti a hazai rendszernek a környezethez való viszonyítását.

Történeti megközelítésben a kutatás célja, hogy a magyar számviteli szabályozás politikai-gazdasági rendszerváltás óta történő nyomon kísérésével kiemelje a ható tényezőket, a módosítási csomópontokat, és rögzítse az aktuális állapotot, valamint vizsgálja a nemzetközi előírások és más nemzetek számviteli előírásainak hatását és azok filozófiájának, valamint egyes elemeinek a beépülését a magyar szabályozásba.

A számviteli törvényt a megalkotását és 1992. január 1-i hatálybalépését követően, sorozatosan módosították. A módosítások egyrészt az európai uniós irányelvek, a nemzetközi számvitel standardok (IAS/IFRS-ek) előírásainak, elemeinek fokozatos beépítését szolgálták, másrészt – a szabályozás tételes jellege miatt - a gyakorlatban jelentkező problémák megoldására adandó válaszokat, harmadrészt a más törvények (elsősorban a társasági törvény, adótörvények) módosításakor a számvitelt érintő vonatkozásait kellett lekezelnie. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk a jogharmonizációs feladatokat felgyorsította és a teljes megfelelésig történő szabályváltozásokat követelte meg.

A Primer kutatás arra irányult, hogy a kiegészítő mellékletre vonatkozó szabályozás elvárásait vesse össze a kutatásba bevont gazdálkodó szervezetek által készített egyedi beszámolók kiegészítő mellékletével. A vizsgálat kiterjedt továbbá arra is, hogy a kiegészítő mellékletek információinak mennyisége, tartalma és minősége mennyire felel meg a szabályozás szerinti előírásoknak, és a megfelelőség mellett ténylegesen segíti-e a megbízható és valós összkép bemutatását.

A kutatás célkitűzésének megfelelően:

- meghatároztam a törvényi és a szakmai elvárásoknak megfelelő kiegészítő melléklet jellemzőket, ehhez tematizált kérdőívet szerkesztettem,
- a kiválasztott mintában szereplő kiegészítő mellékleteket – a beszámoló komplex összefüggésrendszerében elhelyezve – a kérdőív szerint feldolgoztam,
- a kérdőív feldolgozásához minősítési, értékelési rendszert (minősítésre alkalmas skálaértékeket, abból képzett átlagokat, mutatókat) dolgoztam ki, amely alapján a kutatásban szereplő kiegészítő mellékletek kvantitatív módon kiértékelhetővé, összehasonlítatóvá váltak,
- feltártam az összefüggéseket a cégállapotot leíró tényezők és a kiegészítő melléklet információinak mennyisége és minősége között.

A kutatás eredményeként feltártam a szervezetek jellemzői és a kiegészítő melléklet minőségi mutatói közötti összefüggéseket, hatásokat, megállapítottam, hogy a különböző csoportok eltérése lényeges. Meghatároztam, hogy az éves beszámoló kiegészítő melléklete egyes csoportoknál (az erdőgazdasági részvénytársaságoknál) kimondottan jó minőségű, a törvényi előírásokat is meghaladó információ tartalmú. Megállapítottam, hogy a nagy gazdasági szervezetek (TOP-100 középvállalkozásba tartozó csoport) kiegészítő mellékleteinek minősége már alacsonyabb színvonalú, néhány témában a törvényi előírások teljesítése is problémás. A mintában szereplő egyéb cégek kiegészítő melléklete is csak részlegesen tudja kielégíteni a jogszabályi elvárásokat.

A számvitelben lehetséges egyszerűsítések a kiegészítő mellékletre is vonatkoznak, így a „kisebb” szervezetek bizonyos előírások alól mentesítést kapnak. Megállapítottam, hogy az egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletei ezen csökkentett követelményeknek is csak részlegesen felelnek meg.

Az egyes cégcsoporti és ágazati vizsgálatokon túl kimutattam az összefüggéseket a kiegészítő melléklet minősége, valamint a beszámolókésztés ideje, a készítő személye (belső,

külső), a cégtulajdonosok (belföldi, külföldi), az irányító testület formája, a kiegészítő melléklet terjedelme és más meghatározó jellemzőkkel kapcsolatosan.

További kutatást végeztem a kiegészítő mellékletet **készítők és a felhasználók véleményének** megkérdezésével a kiegészítő mellékletek összeállításának és hasznosíthatóságának gyakorlatáról, a kiegészítő melléklet elkészítésének körülményeit feltárva, megállapítani az általánosítható jellemzőket.

A kutatás eredményeként megállapítottam a kiegészítő melléklet problémáját leíró hatásmechanizmust. A **felhasználók** ez ideig nehezen juthattak a beszámolókhoz, de érdemi érdeklődést sem mutattak iránta. A felhasználók számára releváns információt alig találtak benne (naprakészség, „számviteles" nyelvezet stb.). A kiegészítő mellékletet többnyire a könyvvizsgáló, az Igazgatóság és a Felügyelő Bizottság tagjai, a hitelintézet, illetve a pályáztató munkatársai tekintették csak meg.

A **készítők** felé ez ideig - az előzőek alapján - a felhasználók részéről érdemi szakmai igény nem jelentkezett. A beszámoló számviteli táblázataira (mérleg és eredménykimutatás, cash flow-kimutatás) koncentrálás után a kiegészítő melléklet elkészítése még szükséges elemként jelent meg, melyet időzavarban, többnyire az előző évi kiegészítő melléklet átírásával készítettek el. Az üzleti titkot sérthető információk őrzése, a hátrányossá válható információk visszatartása, az informálás minimálisra szorítása jellemzi a készítők attitűdjét, ami a kiegészítő melléklet formális, de szakmailag hiányos megfeleléséhez vezetett.

További célkitűzésem volt megállapítani, hogy a számviteli beszámoló szigorú számszaki és szöveges korlátozása közben a kiegészítő melléklet mennyire képes összességében és reálisan bemutatni a vállalkozás tevékenységét, adottságait és körülményeit, lehetőségeit és nehézségeit. A pénzügyi és számviteli adatok, a hozzájuk kapcsolódó kiegészítésekkel kirajzolnak egy vállalkozási gazdasági képet, de nélkülözik a társaságok szervezetének, telephelyi összetettségének, fő és egyéb tevékenységének bemutatását, tehát megismerésükre egyéb információforrásokat is igénybe kell venni a megítélés pontosításához.

Az erdőgazdaságok csoportjának kiegészítő mellékletei alapján bizonyítottam, hogy a számviteli beszámoló, annak kiegészítő melléklete számviteli-pénzügyi jellegű, a tevékenységek **ágazati sajátosságainak**, a naturális és gazdasági jellemzőknek a felhasználók számára fontos információi kellő mélységben nem publikusak, ez alapján a felhasználók ilyen irányú igényének a kiegészítő melléklet nem felel meg.

A kiegészítő melléklet felhasználhatóságát a 2009. június – augusztus hónapokban **felszámolási eljárás alá vont cégek** esetében külön teszteltem. Megállapítottam, hogy a beszámoló adatai és a kiegészítő melléklet közlései alapján a rövidesen bekövetkező felszá-

molási helyzet nem szűrhető ki megfelelő biztonsággal. Meghatároztam ennek legfontosabb okait:

- a fordulónap utáni lényeges események bemutatása az egyik leggyengébb eleme a kiegészítő mellékletnek, így ezen cégek sem foglalkoztak ezzel, nem közölték a már mutatkozó problémákat, lényeges információkat,
- a kiegészítő melléklet kötelező tartalmi előírásainak be nem tartása miatt nincs szankció, így a cégek érdeke lehet a hiányos közlés vagy egy lényeges információ elhallgatása,
- nemleges információ közlésének előírása csökkentené az abból erdő bizonytalanságot, hogy egy tétel bemutatására, vagy ahhoz fűzött magyarázatra azért nincs információ, mert az nincs vagy nem jelentős, vagy pedig mulasztásból eredően, vagy szándékosan nem tették közzé.

A változó szabályozás kiterjed a beszámolási kötöttségek vállalkozási jellemzőkhöz igazítására az **egyszerűsítésekre** is. A magyar és hasonlóan kis- (és főleg mikro-) vállalkozásokból álló nemzetgazdaságok társaságainak összetétele jelentősen eltér a meghatározó országokétól. Lényeges különbség van az adott nagyságú vállalkozás-csoportok versenygazdálkodási befolyásában. Számítást végeztem a különböző értékhatár-módosítások cégcsoportokat alakító hatására. A vállalkozások besorolására általánosan alkalmazott jellemzők (létszám, árbevétel, mérlegfőösszeg) alapján képzett kategóriák (KKV kategóriák, számviteli beszámoló típusa, könyvvizsgálati kötelezettség vagy mérlegképes könyvelő előírása) alakulása a mértékek változtatásával lényeges kihatással vannak a beszámoló és a kiegészítő melléklet információinak mennyiségére és minőségére. Bemutatom, hogy az európai uniós mértékek alkalmazásával mekkora számú, súlyú céghalmaz marad ki az információ-nyújtásból, a szakmai kontrollból a magyar nemzetgazdaság jelenlegi vállalkozási struktúrájában.

Az **értekezés újszerűsége** abban rejlik, hogy:

- a számviteli beszámolónak eddig még nem vizsgált elemét, a kiegészítő mellékletet vonja vizsgálat alá, és átfogó áttekintést ad a kapcsolódó nemzetközi és hazai előírásokról,
- modellezi a kiegészítő melléklet minőségének, megfelelőségének mérhetőségét,
- empirikus kutatással összefüggéseket tár fel a cégjellemzők, a készítés körülményei és a kiegészítő melléklet minősége között, amelyből általánosítható következtetések vonhatók le,
- vizsgálja a beszámolót készítők és felhasználók véleményét a készítés körülményeiről, valamint a kiegészítő melléklet felhasználásának gyakorlatáról.

Következtetések és javaslatok

A kutatás tapasztalati alapján célom ajánlást készíteni a kiegészítő melléklet szakszerűségének javítására, elkészítésének egyszerűsítésére és hasznosíthatóságának egyértelműsítésére. A javaslatban a „megbízható és valós összkép-nyújtás” jobbításához a gyakorlatban hasznosítható elemek megfogalmazására, valamint a szemléleti egységesítés szükségességére és lehetőségeire törekszem, elsősorban a mikro-, illetve a kisvállalkozások számára.

Javaslatom elkészítésével a kiegészítő melléklet szakszerűségének és felhasználhatóságának növelését támogatom, mellyel a következő irányú elmozdulást szeretném segíteni:

- a mechanikusan beillesztett általános elemek (a számviteli politika átírása, az alig előforduló választási lehetőségek kihagyása, a kevéssé kifejező erejű mutatók szűkítése) csökkentése,
- a megbízható és való összképhez való érdemi hozzájárulás növelése:
  - a vállalkozás folytatása elve szerinti minősítés megjelenítésének szigorítása,
  - a lényeges és jelentős tételek és értékek kiemelésére törekvés,
  - a nemleges információ közlését is igénylő tételek meghatározása (a lényeges-jelentős kritériumokkal összhangban),
- a kiegészítő melléklet-szabályozás tisztázása, standardba foglalása:
  - segítő szoftverek és sémák elérhetősége.

SUMMARY

The **objective of this dissertation** is to establish whether the notes to the financial statements, by providing explanations, assessments, analyses and other auxiliary information in connection with the main items of the balance sheet, the income statement and the cash flow statement, adequately serve the purpose of making the annual accounts complete and whether one is able to obtain a true and fair view of the financial position and performance of enterprises by relying on the notes as a source of information. Put another way the focus is on establishing to what extent the notes to the financial statements play a role in shaping the perception of the reporting entity by stakeholders.

Drawing on specialist literature and the corresponding provisions of both international and domestic accounting regulations I determined the position and the role of the notes to the accounts in the accounting and financial reporting universe.

Using a broader perspective my research aims to trace the development of financial statements over the past four decades in an international setting, to establish the level of conformity between Hungarian and international regulations and to follow up the process of introducing international regulations and their amendments in Hungary. By gaining a better understanding of the idiosyncrasies and the development of the respective national regulations of some neighbouring countries (the economic agents of which often act as participants in FDI transactions in Hungary) and highlighting the similarities and differences one is better positioned to assess the domestic system.

From the historical perspective the objective of the research is to highlight the influencing factors, to identify the junctions where major changes occurred, to give an account of the current situation and to review the effects and the underlying philosophy of international regulations and the regulations of other countries, as well as to analyse how and to what extent certain elements of such international and foreign regulations were introduced into Hungarian regulations.

Ever since the Accounting Act was passed and entered into force on January 1, 1992 it has been subject to constant amendments. These amendments were necessary in order to gradually incorporate EU directives and the provisions of international accounting and reporting standards (IAS/IFRS) into domestic law and regulations. On the other hand such amendments were necessary because of the exhaustive character of the regulation – issues

that arose but were not covered needed to be addressed. Thirdly, whenever accounting related provisions of other Acts (primarily the Companies Act and various tax laws) were amended, such changes had to be dealt with accordingly in the Accounting Act. The accession of Hungary to the European Union accelerated the process of legislative harmonization and required amendments until full compliance was achieved.

Primary research was geared towards comparing the requirements stemming from regulations applying to notes to the accounts with the notes to the non-consolidated financial statements of the enterprises surveyed. Furthermore research encompassed the question to what extent the amount, contents and quality of information provided in the notes comply with regulations and whether, in addition to compliance, such notes further the cause of presenting a true and fair view.

Based on the research objectives:

- I established what the characteristics of notes to the financial statements should be based on mandatory and professional requirements and drew up a questionnaire accommodating such aspects;
- I analysed the notes included in the sample according to the questionnaire allowing for their status in the complex context of the financial statements;
- I developed a rating and assessment system (a rating scale based on which means and other indicators can be calculated), allowing for quantitative analysis methods to be applied in comparing and assessing the notes included in my research;
- I explored the relationships between factors describing the position of companies and the amount and quality of information disclosed in the notes to the financial statements.

As a result of my research I identified the correlations between some distinguishing features of organizations and the qualitative aspects of the notes, concluding that there are significant differences between various groups of organizations. I established that the notes to the financial statements are of decidedly high quality in case of certain groups of companies (such as forestry companies operated as public limited companies), providing information in excess of mandatory requirements. I observed that the notes to the financial statements of other large companies (such as the top 100 medium sized enterprises) are of inferior quality, having trouble in certain areas to comply with mandatory requirements. The notes prepared by other companies included in the sample were also only partially up to the task of satisfying the requirements prescribed by law.

Simplifications allowed under accounting rules also apply to the notes to the financial statements. Thus “small” enterprises are exempt from certain requirements. I concluded that, in spite of the less stringent requirements applying, all of the notes to the simplified financial statements of the small businesses analysed failed to achieve full compliance.

In addition to conducting analyses related to groups of affiliated companies and industry-specific analyses I established links between the quality of the notes and the time at which they were prepared, the individual(s) preparing them (employee or external), the company owners/shareholders (domestic, foreign), the setup of the managing body, the extent of the notes and other distinguishing features.

Carrying on with my research I conducted interviews both with **individuals preparing** and with **ones using** the notes to the financial statements in order to elicit information on the practical aspects of compiling the notes and their usefulness, respectively. This enabled me to explore the circumstances and factors considered in preparing the notes and to distinguish the features that may be generalized.

As a result I was able identify the mechanism describing the problem associated with notes to the financial statements. Up until recently financial statements were difficult to come by for **potential users**, while one has to mention for the sake of fairness that stakeholders, on their part, failed to show significant interest for such statements. There was hardly any information in the notes that was relevant to users (timeliness, accounting lingo, etc.). The group of individuals and bodies looking into the notes to the accounts was largely confined to auditors, members of the executive and supervisory boards, financial institutions and employees of other organizations issuing calls for tenders.

Thus, as is obvious from the above description, individuals in charge of preparing the notes were up until recently not confronted with complaints and demands on professional grounds from the users. With heavy focus on other constituent parts of the financial statements (most notably on schedules such as the balance sheet, the income statement and the cash-flow statement) notes were, though recognized as a necessary element, treated as something of a nuisance. Acting under time pressure, individuals in charge of preparing the notes to the accounts often resorted to reediting prior period notes without actually changing them. The attitudes of those preparing such notes are characterised by caution manifesting itself in the withholding of information that may constitute a violation of trade secrets or information that may become detrimental to the company if disclosed, as well as the in the aim to reduce the informative function to a minimum. These attitudes resulted in notes to the accounts complying with formal but at least partially failing to meet professional requirements.

Another objective of my research was to establish to what extent notes to the accounts, as a vehicle for information, are well-positioned to provide a complete and realistic view of the operations, features, operating environment, strengths and weaknesses of companies given the strict limitations applying to financial statements in terms of stating information in the form of a figures, numbers and the text. Data from various accounting schedules and the financial statements, together with their corresponding appendices, do outline the basic features and characteristics of a given company but fall short of providing information on organizational aspects, the complexity arising from operating at various locations, as well as on principal and auxiliary operations. To gain a deeper insight into and a better understanding of companies one needs to resort to other sources of information.

Based on the notes to the accounts prepared by forestry companies included in my research I established that such notes use a rather "accounting minded" approach, with information on **industry-specific aspects** and on various physical and operational characteristics not disclosed in the necessary detail. The notes to the accounts have thus frustrated the expectations of users interested in this kind of information.

In case of **companies** included in the sample that were **put into liquidation** in the period June to August 2009 I performed a separate review to examine the usefulness and predictive power of the notes to the accounts. Based on data from the financial statements and the additional information from the notes to the accounts I concluded that imminent liquidation cannot be forecasted with a sufficient degree of certainty. The main reasons for this failure are the following:

- the review of so-called subsequent events is one of the weakest links in notes to the accounts; the companies surveyed failed to address this issue and thus did not disclose looming problems and significant information;
- no penalties are imposed on companies that fail to comply in content with the relevant requirements; this shortcoming may even encourage companies to disclose flawed or insufficient data or to withhold significant information altogether;
- introducing the mandatory requirement to report items even if their value is nil would reduce the uncertainty emanating from the fact that one cannot be sure whether the lack of reporting is due to the item being non-existent or insignificant or due to an omission or deliberate non-disclosure.

Amendments in regulations will encompass **simplifications** and the alignment of reporting and disclosure requirements with certain company characteristics. As far as the structure of their economies is concerned Hungary and other countries the private sectors of

which are mainly made up of small (or even micro-) enterprises differ markedly from their economically more powerful counterparts. Groups of companies categorized according to the same set of criteria may differ significantly in their relative importance. I performed calculations on how various changes in threshold values may influence the categorization of companies. Categories based on characteristics (such as the number of employees, net sales, total assets) used in assigning companies to certain groups (SME categories, type of the financial statements to be prepared, whether or not the financial statements must be audited, whether or not a chartered accountant must be hired) are affected by changes in threshold values applying to such characteristics, influencing, in turn, the amount and quality of information provided in the notes to the accounts. Based on the thresholds used in the European Union and on the current structure of the Hungarian economy I established the share and importance companies thus exempted from reporting duties and eluding control by professionals.

The **approach** in this treatise is **novel** in that it

- focuses on the notes to the accounts, as a constituent part of the financial statements hitherto not examined, simultaneously reviewing the relevant international and domestic regulations;
- proposes a model to quantify and measure the quality and compliance of the notes to the accounts;
- uses empirical data to establish links between company characteristics, the circumstances surrounding the preparation of the notes to the accounts and the quality of such notes, allowing for generalized conclusions to be drawn;
- reviews the opinions of those who prepared and those who use the notes to the accounts regarding the circumstances surrounding their preparation and their practical uses, respectively.

Conclusions and Suggestions

Based on the practical insights gained from my research I shall make recommendations aimed at improving the professional aspects of notes to the accounts, as well as at developing strategies to simplify their preparation and clarifying their uses. In my recommendation the focus shall be on setting out practical building blocks aimed at improving the provision of a “true and fair view” as well as on stressing the importance of a standardized approach geared towards small and micro enterprises in particular.

With my recommendation I commit myself to improving the relevance, the professional aspects and the usefulness of notes to the financial statements. In doing so I would like to further the following developments:

- reducing the use of general elements pasted into the document (re-editing prior period accounting policies, failure to mention scarce recognition and measurement options, doing away with the use of indicators of little significance);
- enhancing the relevance of the notes to the accounts in the presentation of a true and fair view of the company:
  - stricter rules applying to the presentation of the assessment based on going concern valuation;
  - the pursuit to highlight important and material items and amounts;
  - defining the set of items to be reported even if the corresponding value is nil or non-existent (in conjunction with the importance and materiality criteria above);
- defining a set of clear rules or even standards regarding notes to the financial statements:
  - making available auxiliary software and templates.

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

1. melléklet: Irodalomjegyzék
2. melléklet: A kiegészítő mellékletre vonatkozó előírások tételes összehasonlítása az EU irányelv és számviteli törvény előírásai szerint
3. melléklet: Beszámolási, könyvvezetési és közzétételi kötelezettség Németországban
4. melléklet: Beszámolási, könyvvezetési és közzétételi kötelezettség Ausztriában

5/a. melléklet: Nyilvánosságra hozandó kiegészítő melléklet (Osztrák forma)

5/b. melléklet: Az osztrák minta (70 e€) témakörönként csoportosítva

6. melléklet: Beszámolási, könyvvezetési és közzétételi kötelezettség Szlovákiában
7. melléklet: A magyar számviteli törvény kiegészítő mellékletre vonatkozó módosításai (1992-2008.)
8. melléklet: Számviteli törvények és a kiegészítő mellékletre vonatkozó előírások változása időrendben és tematikusan bemutatva
9. melléklet: A számviteli törvény kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásának az uniós irányelvek előírásit meghaladó tételei
10. melléklet: Kiegészítő melléklet felmérő kérdőív éves beszámolóhoz
11. melléklet: Kiegészítő melléklet felmérő kérdőív egyszerűsített éves beszámolóhoz
12. melléklet: Erdőgazdaságok szakmai felmérő lapja
13. melléklet: Felmérőlap a felszámolás alá került cégekre
14. melléklet: Felmérőlap a hitelintézetekre
15. melléklet: Felmérőlap a cégvezetőkre
16. melléklet: Felmérőlap a cégkönyvelőkre
17. melléklet: Felmérőlap a könyvelőirodákra (éves beszámolóhoz)
18. melléklet: Felmérőlap a könyvelőirodákra (egyszerűsített éves beszámolóhoz)
19. melléklet: A KKV és a számviteli törvény szerinti vállalati besorolások
20. melléklet: Adatbázis elemzés számítási táblázatai
21. melléklet: Köszönetnyilvánítás
22. melléklet: Jogi nyilatkozat

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: Kis és középvállalkozások aránya Magyarországon és az EU átlag szerint ... 31
2. táblázat: Az Európai Unió negyedik irányelvének hatálya alá tartozó társasági formák ... 34
3. táblázat: Az Uniós vállalati besorolások (Euróban és forintban) ... 35
4. táblázat: Kis – közepes vagyonegyesítő társaságok besorolása a HGB előírása alapján ... 37
5. táblázat: A HGB kiegészítő mellékletre vonatkozó fontosabb előírásai az alkalmazható egyszerűsítésekkel ... 38
6. táblázat: Kis – közepes társaságok besorolása az UGB előírása alapján ... 42
7. táblázat: Az UGB kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásai és az egyes társaságokra vonatkozó egyszerűsítési lehetőségek ... 43
8. táblázat: A számviteli szabályozás mechanizmusa Magyarországon 1992. előtt ... 50
9. táblázat: A számviteli alapelvek prioritásának változása a törvénymódosítások által ... 54
10. táblázat: A magyar számviteli törvény kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásainak tételes összehasonlítása (1992-2008) ... 56
11. táblázat: Egyszerűsített éves beszámoló készítésére vonatkozó határértékek ... 67
12. táblázat: A beszámolók néhány elemének összehasonlítása a vizsgált nemzeti szabályzásokban ... 67
13. táblázat: A kiegészítő mellékletet felmérő kérdőív felépítése ... 75
14. táblázat: Kiegészítő mellékletre vonatkozó kérdőív válaszainak értékelési szempontjai (adat-közlés) ... 78
15. táblázat: Kiegészítő mellékletre vonatkozó kérdőív válaszainak értékelése (elemzés-értékelés) ... 79
16. táblázat: Az éves beszámolók kiegészítő mellékletének főbb adatai (megoszlás %) ... 81
17. táblázat: A mérlegkésztés időpontja és a kiegészítő melléklet tartalmának összefüggése (1-4 skálán) ... 86

18. táblázat: Az éves beszámolók kiegészítő mellékletének főbb csoport-értékei a minta meghatározó csoportjai szerint (1-4 skálán) ... 88
19. táblázat: A mérleghez kapcsolódó kérdéscsoport kiscsoport – értékei (1-4 skálán) ... 89
20. táblázat: A kiegészítő mellékletben szereplő tájékoztató adatok megfelelősége ... 90
21. táblázat: Elemzés- értékelés minőségnek gyakorisági megoszlása az éves beszámolót készítőknél (%) ... 92
22. táblázat: A mérlegkészítés időpontja és a elemzés – értékelés színvonala (1-5 skálán) ... 92
23. táblázat: Az éves beszámolók kiegészítő mellékletének „Elemzés - értékelés” értékei ... 94
24. táblázat: Az egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletének főbb gyakorisági adatai (%) ... 96
25. táblázat: Az egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletének értékelése az éves beszámolókkal összehasonlítva ... 99
26. táblázat: Az éves és az egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletének „Elemzés - értékelés” értékeinek összehasonlítása (1-5 skála) ... 101
27. táblázat: Az erdőgazdaságok ágazatainak gyakorisági adatai ... 103
28. táblázat: Ágazat-specifikus bemutatás az Erdőgazdaságok kiegészítő mellékletében ... 103
29. táblázat: Szakmai sajtosságok bemutatása az Erdőgazdaságok kiegészítő mellékletében (előfordulás, db) ... 104
30. táblázat: A környezetvédelmi témák bemutatásának minősége az erdőgazdaságoknál (1-4 skála) ... 105
31. táblázat: A felszámolás alá került cégek értékelési szempontjai ... 106
32. táblázat: A felszámolás alá került cégek beszámolóinak és a kiegészítő mellékletének főbb adatai (megoszlás %-ban) ... 106
33. táblázat: A kiegészítő melléklet tartalmi megfelelősége a felszámolás alá került cégek felmérése alapján (1-5 skála) ... 108
34. táblázat: A felszámolás alá került cégek teljesítményei változásának alakulása (%) ... 109
35. táblázat: A felszámolás alá került cégek vagyonváltozásának megoszlása (%) ... 109
36. táblázat: A hitelintézetek válaszai a kiegészítő mellékletről, a felmérés alapján ... 111

37. táblázat: A hitelintézetek véleményének összefoglalása a kiegészítő mellékletről, a felmérés alapján ... 113
38. táblázat: A cégvezetők, mint felhasználók véleményének összefoglalása az egyes csoportba tartozó vállalkozások beszámolói iránti érdeklődéséről (%-ban) ... 114
39. táblázat: A menedzsment kiegészítő mellékletről adott információi a felmérés alapján ... 116
40. táblázat: A kiegészítő melléklet minőségi jellemzői a menedzsment véleményének felmérése alapján ... 117
41. táblázat: A menedzsment véleménye a kiegészítő melléklet felhasználásáról (%-ban) ... 118
42. táblázat: A számviteli szakemberek véleménye a kiegészítő mellékletről ... 120
43. táblázat: A kiegészítő melléklet tartalmi megfelelőségére a könyvelők véleménye alapján ... 121
44. táblázat: A kiegészítő melléklet készítőinek véleménye az érdeklődés intenzitásáról (%-os megoszlásban) ... 122
45. táblázat: Vállalkozások érdeklődése más vállalkozás kiegészítő melléklete iránt, a cégkönyvelők véleménye alapján %-ban ... 122
46. táblázat: Cégek megoszlása cégformák és árbevétel-kategóriák szerint ... 135
47. táblázat: A cégek besorolása és elért árbevétele árbevétel kategóriánként ... 135
48. táblázat: Vállalkozások megoszlása létszám és árbevétel kategóriák szerint (%) ... 138
49. táblázat: Vállalkozások létszám- és árbevétel szerinti megoszlása ... 138
50. táblázat: A társaságok ágazati és árbevétel szerinti szerkezete ... 139
51. táblázat: Az ágazatok árbevétel struktúrája ... 140

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Az IASB szervezete ... 23
2. ábra: A számvitel nemzetközi szabályozásának "mérföldkövei” ... 25
3. ábra: A magyar számviteli szabályozás új modellje ... 53
4. ábra: A beszámoló elkészítésének hónapok közötti megoszlása könyvelési szolgáltatókként ... 83
5. ábra: A beszámoló dátuma tevékenységenkénti alakulása az éves beszámolók mintájában ... 83
6. ábra: A kiegészítő melléklet terjedelmének megoszlása ágazatonként az éves beszámolók mintájában ... 84
7. ábra: Az üzemi eredmény változása ágazatonként az éves beszámolók mintájában ... 84
8. ábra: Az adózás előtti eredmény változása ágazatonként az éves beszámolók mintájában ... 85
9. ábra: A saját tőke-változásnak alakulása ágazatonként az éves beszámolók mintájában ... 85
10. ábra: A mérlegkészítés időpontja és a tartalmi megfelelőség összefüggése az éves beszámolók mintájában ... 86
11. ábra: A beszámoló dátuma és a tartalmi megfelelőség összefüggése az éves beszámolók mintájában ... 86
12. ábra: A könyvviteli szolgáltatásért felelős személy és a kiegészítő melléklet tartalmi megfelelősége az éves beszámolók mintájában ... 87
13. ábra: A kiegészítő melléklet tartalmi megfelelősége a beszámoló dátumának és a könyvviteli szolgáltató személyének összefüggésében az éves beszámolók mintájában ... 87
14. ábra: A terjedelem és a tartalmi megfelelőség az éves beszámolók mintájában ... 88
15. ábra: Éves beszámolók kiegészítő mellékletének összesített értékelése (Adat - közlés) ... 88
16. ábra: A beszámoló dátumának és a kiegészítő mellékletnek a tartalmi megfelelősége ágazatonként ... 91

17. ábra: Az elemzés értékelés színvonala a kiegészítő mellékletben a készítő személye és a beszámoló dátuma alapján az éves beszámolók mintájában 93
18. ábra: A beszámoló dátuma és az elemzés-értékelés minősége ágazatonként az éves beszámolók mintájában 93
19. ábra: Éves beszámolók kiegészítő mellékletének összesített értékelése (Elemzés - értékelés) 94
20. ábra: A mérlegkészítés időpontja a beszámoló készítőjének személye szerint az egyszerűsített éves beszámolók mintájában 96
21. ábra: Az üzemi eredmény változásának megoszlás ágazatonként az egyszerűsített éves beszámolók mintájában 98
22. ábra: A beszámoló dátuma és a tartalmi megfelelőség értéke az egyszerűsített éves beszámolók mintájában 100
23. ábra: A tartalmi megfelelőségnek ágazatonkénti és az üzemi eredménnyel való összefüggése az egyszerűsített éves beszámolók mintájában 110
24. ábra: A tartalmi megfelelés a kiegészítő melléklet egyes kérdés-csoportjainál a felszámolás alá került társaságok mintájában 108
25. ábra: Cégek megoszlása létszám és árbevétel-kategóriák szerint 138
26. ábra: A társaságok ágazati és árbevétel szerinti szerkezete 139
27. ábra: Az árbevétel alakulása ágazatonként, kategóriánként 141

MELLÉKLETEK

IRODALOMJEGYZÉK

Adorján Csaba (2008) 2.8. *Az eredménykimutatás és a kiegészítő melléklet* In: Dr Róth József (szerk.) Mérlegképes továbbképzés – MKVK OK 77-79. o. ISBN 787-963-9878-00-6

Balázs [et. al.](2006) *Az IFRS-ek rendszere* – MKVK Oktatási Központ ISBN 963 86989 2 6

Bandlerová Anna (2004) *ANALÝZA ÚČTOVNÉHO SYSTÉMU A JEHO HARMONIZÁCIA S EURÓPSKYMI A MEDZINÁRODNÝMI ÚČTOVNÝMI ŠTANDARDAMI* - Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Fakulta ekonomiky a manažmentu, Vedecká rada Fakulty ekonomiky a manažmentu www.uniag.sk/SKOLA/rvv/doc/anna_bandlerova.rtf - Autoreferát dizertačnej práce

Baricz Rezső Róth József (2006) *Könyvviteltan* -(2002. kiadás változatlan utánnyomása) Aula Kiadó ISBN 963 9585 38 6 (p: 6)

Baricz Rezső (1997. a) *Mérlegtan* - Aula Kiadó ISBN 963 9078 22 0 (p: 19)

Baricz Rezső (1997. b) *A magyar számvitel a nemzetközi és a nemzeti szabályozások tükrében* – Számvitel és Könyvvizsgálat, (39), 10, (pp: 410-416.)

Birch L. Michael (2008) *Az IFRS és a magyarországi beszámolórendszer* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (51), 7-8, (pp: 329-331.)

Borbély Katalin (2006) *Hosszúra nyúlt átmenet*? – Doktori (Ph.D) értekezés Széchenyi István Egyetem, Győr

Botka Erika (2009) *A számviteli törvény 2009. évi változásai* – Periodika (19) 1, (pp: 2-7.)

Bullinger, H.-J. (et. al) (2009) - *Handbuch Unternehmensorganisation: Strategien, Planung, Umsetzung* – Springer kiadó; 3. kiadás (2009) – (p: 415.)

Burin Ed de (2000) *A különbségek közelítése* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (42), 9, (pp: 398-400.)

Chadwick Leslie (1999) *Vezetői számvitel* - Panem Kiadó ISBN 963 545 227 6 (pp:14-17)

Chikán Attila (2000) *Vállalatgazdaságtan* – AULA Kiadó ISBN 963 9215 63 6 (második kiadás harmadik utánnyomása) (pp. 305-314)

Deák István (2006) *A megbízható és valós összkép érvényesülési környezete a hazai és a nemzetközi számviteli szabályozásban* - Doktori (Ph.D) értekezés Szegedi Tudományegyetem, Közgazdaságtani Doktori Iskola (pp: 23-26.)

DELOITTE (2009) *History of IAS 1*- www.iasplus.com/standard/ias01

Dudás Jánosné (1995) *A számviteli politikáról* - Számvitel és Könyvvizsgálat, (37),11, (pp: 460-464.)

Eperjes Ferenc (1999) *A nemzetközi számviteli standardok és ami a színfalak mögött van* (Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 1999/6.)

Epstein , B.J.- Mirza, A.A. (2003) *Nemzetközi számviteli standardok. Magyarázatok és alkalmazások.* Perfekt, Budapest

Európai Bizottság: *A könyvvizsgáló szerepe, helyzete és felelőssége az Európai Unióban* Brussels DG XV., 1996.

Éva Katalin: *Számvitel-elemzés I.* (ISBN 963 394 644 1 ö) PERFEKT kiadó

Fekete Imréné: (2004. a) *A Parmalat-ügy apropóján* SZAKma 2004/4.

Fekete Imréné: (2004 b.) *FEE felhívás* SZAKma 2004- 6.szám (p: 266.)

Ferenczi András: (2002) *Az Enron-ügy könyvvizsgálói tanulságai* (Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2002/2.)

Gálicz Tibor (1993) *A kiegészítő melléklet szerepe és tartalma* – Számvitel és Könyvvizsgálat, (35), 2, 64-66. o.

Himber Péter, Kapásiné Búza Mária, Kovácsné Soós Piroska Számvitel (2006) *Számvitel elemzés II* szerk: Pálesné Retezi Katalin II ISBN 963 394 644 1 PERFEKT kiadó

IASB (2007.) *IFRS for Small and Medium-sized Entities* - www.iasb.org/NR/ rdonlires /DFF3CBSE-7C89-4DOB-AB85-BC099E84470F/0/SME

IFRS-ek nagyító alatt KPMG- kiadvány a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok értelmezéséről és alkalmazásáról 2005/6 Perfekt Kiadó ISBN 963 394 665 4 (p. 702)

Kapásiné Dr. Búza Mária (2000) *A számviteli törvény új előírásai az elemző szemével* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (42), 9, (pp: 394-397.)

Kapásiné Dr. Búza Mária (2004.a.): *A nyolcadik irányelv modernizálása* (SZAKma 2004/3.)

Kapásiné Dr. Búza Mária (2004.b.) *Az Európai Unió számviteli elvárásai* (SALDO 2004.)

Kapásiné Dr. Búza Mária (2005) *Az Európai Unió számviteli irányelvei és a nemzetközi számviteli standardok* (Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2000/5.)

Kapásiné Dr. Búza Mária (2002) *Az IASB törekvései a számvitel összehangolására* (Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat 2002/3.)

Karai Éva (2005) *A hazai és a német beszámoló a nemzetközi számviteli ajánlások tükrében* - PhD értekezés BME

Kresalek Péter (2002) *III. Az éves beszámoló* In: Dr Garajszki Zoltán (szerk.) *A számviteli törvény magyarázata* Budapest HVG-ORAC ISBN 963 94 04 20 9

Laáb Ágnes: (2006) *Számvitelei alapok* Typotex Kiadó ISBN 963 9664 13 8 (pp. 43-44)

Lett Béla (2004): *Számvitel, Számviteli vázlatok, Gazdasági események könyvvitele*; NYME, Közgazdaságtudományi Kar, Sopron (p: 67.)

Lukács János (2009): *Valódiság vs. Óvatosság elvének érvényesülése válság idején* - NYME, Közgazdaságtudományi Kar „Válság a pénzügyekben – pénzügyek a válságban" Konferencia (www. spek.hu/ konferencia anyagok)

Madarasiné Szirmai Andrea, Matukovics Gábor (2004): *IAS vs. US GAAP* - Verlag-Dashöfer ISBN: 963 9313 35 1

Madarasiné Szirmai Andrea: (2009) *Változások az IFRS-ben* – MKVK Országos Konferencia, 2009. szeptember 3-4.

Magyar nemzeti Könyvvizsgálati Standardok 2001. IFAC „Nemzetközi Könyvvizsgálati Standardok" magyar adaptációja. Szerk. Somogyiné dr. Kovács Erzsébet, Kiadja MKVK Oktatási Központ Kft.

Max H. Bazerman, George Lowenstein, Don A. Moore: *Why Good Accauntants Do Bad Audits* (Harvard Business Review, 2002. november, pp: 97-102.)

Mészáros László (2003) *A számviteli törvény várható módosításai* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (45), 9, (pp: 364-368.)

Mészáros László: (2003) - *Az uniós csatlakozással megkezdődik a magyar számviteli standardalkotás* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat (45) 12, (pp: 521-522.)

Mészáros László (2004) *A számviteli törvény várható változásai* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (46), 10, (pp: 410-416.)

Mészáros László (2007) *Módosuló adó- és számviteli jogszabályok, új ÁFA törvény* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (49), 10, (pp: 404-407.)

Mészáros László (2008) *A számvitelt és könyvvizsgálatot érintő várható módosítások* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (50), 11, (pp: 452-455.)

Nagy Gábor (2000.a) *A számviteli törvény várható módosításai I.* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (42), 5, (pp: 212-217.)

Nagy Gábor (2000.b) *A számviteli törvény várható módosításai II.* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (42), 6, (pp: 260-268.)

Nagy Gábor (2000.c) *A számviteli törvény várható módosításai III.* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (42), 7-8, (pp: 316-325.)

Nagy Gábor (2002) *A kiegészítő melléklet tatalma, a megbízható és valós összkép elemzése* – Számviteli Hírek, Magyar Számviteli Szakemberek Egyesületének lapja (6), 14, (pp: 31-60)

Nagy János (1997) *A számviteli szabályozás hazai fejlődése* – Számvitel és Könyvvizsgálat, (39), 10, (pp: 417-421.)

Nádasi András [2006]: *A magyar számvitel jövője: Hogyan látják a szakértők*?; PWC konferencia (számvitel jövője, Google), http://www.pwc.com/extweb/ncevents.nsf/ docid/709D03C178B 635608025723300442486

Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok 2003. (International Accounting Standards Board) Magyar Számvitel Fejlesztéséért Alapítvány fordításában

Nemzetközi Számviteli Standardok alapelvei és fő tartalmi elemei (MKVK oktatási anyag 2003.)

Nyikos László *Könyvvizsgálat – ellenőrzés* (www. asz.munkatársak publikációi)

Pankucsi Zoltán (2008) *A magyar és a nemzetközi standardok kapcsolta* Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (50), 10, (pp: 402-404.)

Pál Tibor et. al. (2003 a) *Számviteli rendszerek, speciális eljárások* - ECONOMIX Kiadó ISBN 963 214 114 8 (pp: 200-202.)

Pál Tibor (2003 b) *Bevezetés a számvitelbe* ECONOMIX Kiadó ISBN 963 210 107 3 – (pp: 187-196.)

PricewaterhouseCoopers (2001.) *A Study on Similarities and Differences between Hungarian Accounting Standards (HAR) and International Accounting Standards (IAS)*

Sípos Petra (2009) *Uniós javaslat a mikrogazdálkodók számviteli irányelv alóli mentesítéséről* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (51), 3, (p: 135.)

Readability of Accounting and Auditing Messages (1979) - Journal of Business Communication, Vol. 16, No. 3, (pp 49-59)

Suhányi Erzsébet: (2003) *Magyarország és Szlovákia számviteli szabályozása az Európai Unió integrációs követelményeire tekintettel* – Doktori (Ph.D) értekezés Miskolci Egyetem

Suhányi Erzsébet (2004) *Követelmény a hű és valós ábrázolás* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (46), 1, (pp: 15-19.)

Suhányi Erzsébet (2008) *Számviteli változások Szlovákiában* - Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (50), 6, (pp: 284-288)

Tóthné Szabó E. (2004): *A survey of the impact of globalization on accounting and auditing regulation.* – Sesiune de Comuniári Sthntifice Cu Participare Internationala Lumea Financiara – Present Si Perspesctive. Universitatea „Babes-Bolyi" Cluj-Napoca (12-13 Noiembrie 2004**.)** (p. 465-470) Szerk: Babes Bolyai Universiti Cluj-Napoca Kiadó: Sincron Cluj-Napoca (Románia, Kolozsvár)

Tóthné Szabó E. – Varga J. – Dr. Vágyi F. *(2005): Számviteli ismeretek 2005*. ISBN: 963 00 6209 7, Nebuló 2001 Kiadó Budapest

Tóthné Szabó E. (2007): *A számvitel szabályozása*. „Versenyképesség - Fejlődés - Reform" Konferencia**,** NYME Sopron (2007. november 7-8.) Kiadó: Sopron Felsőoktatásért Alapítvány, ISBN:978-963-06-6387-8 (CD)

Tóthné Szabó E. (2009): *A számvitel információ szerepe a válságban*. Tudomány napja rendezvény**,** NYME Sopron (2009. november 3.) Kiadó: Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar, ISBN: 978-963-9871-30-4 (CD)

Zboray Ilona (2009) *Az IASB válasza a globális pénzügyi válságra* –Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, (51), 7-8, (pp: 329-331.)

Jogszabályok:

Eu negyedik irányelv

Eu hetedik irányelv

Eu nyolcadik irányelv

EU 1606/2002 rendelet

A Bizottság közleménye (2007-394) – a társaságok számára biztosított egyszerűsített üzleti környezetről a társasági jog, a számvitel és a könyvvizsgálat területén (http://ec.europa.eu/internal-market/company/docs/simplifikation/com2007-394-hu)

2000. évi C. törvény a számvitelről

1991. évi XVIII. törvény a számvitelről

Számviteli törvény törvénymódosításai és törvényi indoklásai

1997. évi CXLIV. törvény a gazdasági társaságokról

Az állami pénzügyekről szóló 1979. évi II. törvény

Gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény

Handelsgesetzbuch (HGB)

Unternehmesgesetzbuch (UGB)

UGB-Formblatt-Verordnung, az igazságügyi miniszter 316/2008 számú rendelete, kihirdetve: BGBl. II Nr. 316/2008 (BGBl. Bundesgesetzblatt). (Offenzulegender Anhang)

Internetes honalapok:

MOL NYRT: Éves jelentés 2008. – Konszolidált pénzügyi kimutatások (p. 89.) www,mol.hu /a-molrol/befektetoknek/jelentesek

www.ifac.org/MediaCenter/facts_aboutIFAC

www.fee.be

www.kpmg.hu

www.pm.nemzetközijogszabályok

A kiegészítő mellékletre vonatkozó előírások tételes összehasonlítása az EU negyedik irányelve és a 2000. évi C. törvény előírásai szerint

A táblázat „a” és „b” oszlopában az irányelv jogszabályi helyét és előírását, „c” és „d” oszlopában az egyszerűsítésre vonatkozó előírásokat mutattam be. Az uniós előírás két egyszerűsítési lehetőséget enged meg, az egyiket maga az irányelv szabályozza (ez szerepel a „c” oszlopban) a másikat a tagállamok saját hatáskörben állapíthatják meg (ez szerepel a „d” oszlopban). A táblázat további oszlopaiban a magyar szabályokat mutatom be: az „e” oszlopban X-el jelölöm, ha az előírás a magyar szabályozásban is létezik, az ehhez kapcsolódó törvényi helyet a „g” oszlopban adom meg, az „f” oszlopban pedig azt jelölöm, ha az adott előírás vonatkozásában egyszerűsítési lehetőséget enged meg a számviteli törvény.

Az előírásokból nem vontam vizsgálat alá azokat, amelyek a vállalkozásoknak csak szűk körét érintik, így nem vizsgáltam például a valós értékelésre és a konszolidációra vonatkozó előírásokat.

EU 4. irányelv				**Magyar szv. törvény**		
cikk	**Előírás**	Egyszerűsítés	Egyszerűsítés*	KM	Egyszerűsítés	Számviteli törvényi hely
a	b	c	d	e	f	g
ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK						
2. cikk (5)	Ha kivételes esetben ezen irányelv valamely rendelkezésétől el kell térni annak érdekében, hogy a beszámoló megbízható és valós képet adjon			X		4. § (4)
MÉRLEGRE ÉS EREDMÉNYKIMUTATÁSRA VONATKOZÓ ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK						
3. cikk	A mérleg és az eredménykimutatás felépítése, formájának kivételes esetben történő megváltoztatásának			X		22. § (1)
4. cikk (1)	Mérleg egyes tételeinek továbbtagolása, új tételek felvétele esetén magyarázat a kiegészítő mellékletben			X		22. § (2)
4.cikk (3) b.	Mérleg, Eredménykimutatás tételeinek összevonása			X		22. § (3-5) 71. § (5)
4.cikk (4)	Össze nem hasonlítható adatok bemutatása. Előző évi adatok helyesbítése és az ezekre vonatkozó magyarázatok			X[1]		19.§ (3)
MÉRLEGTÉTELEK MAGYARÁZATÁRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK						
13.cikk (1)	Ha egy eszköz vagy forrás egynél több mérlegtételhez tartozik, a többi tétellel való kapcsolatát ki kell mutatni			X		19. § (4)
14. cikk	Biztosítékok, ha ezeket kötelezettségként nem mutatták ki. biztosítékfajtákat; a kezességvállalásról. A kapcsolt vállalkozásokkal szemben fennálló ilyen kötelezettségvállalásokat elkülönítetten kell kimutatni.					90.§ (4) a
15c (3)a	Befektetett eszköz tükör	X		X		53.§ (4)
15. cikk (3) b.	Ha az éves beszámolót első alkalommal állítják össze ennek az irányelvnek megfelelően, a beszerzési ár vagy előállítási költség megállapításával kapcsolatos különleges rendelkezés alkalmazása.					
18. cikk	Az aktív időbeli elhatárolások jelentős tételei	X		X	X	98. § (1)a
21. cikk	A passzív időbeli elhatárolások jelentős tételei	X		X	X	98§ (1)c

[1] a magyar számviteli törvény az előző évek módosításánál előírja: „Amennyiben az ellenőrzés az előző üzleti év(ek) éves beszámolójában elkövetett jelentős összegű hibá(ka)t állapított meg, akkor az előző év(ek)re vonatkozó - a mérlegkészítés napjáig megismert és nem vitatott, nem fellebbezett, illetve a jogerőssé vált megállapítások miatti - módosításokat a mérleg és az eredménykimutatás minden tételénél az előző év adatai mellett be kell mutatni, azok nem képezik részét az eredménykimutatás tárgyévi adatainak. Ez esetben a mérlegben is, az eredménykimutatásban is külön-külön oszlopban szerepelnek az előző üzleti év adatai, a lezárt üzleti év(ek)re vonatkozó módosítások, valamint a tárgyévi adatok.” Ez az u. n. „háromoszlopos mérleg és eredménykimutatás” a nemzetközi gyakorlatban nem szokásos és a magyar gyakorlatban sok technikai, megvalósítási problémát rejt, az esetek többségében az előírás végrehajtása csorbát szenved. (Speciális magyar előírás az újra közzététel is. A kiegészítő mellékletben a fő témák megjelenítése támogatható. A három oszlopos mérleg a felmérésbe bevont vállalkozásoknál egyszer sem fordult elő.)

2. sz. melléklet

EU 4. irányelv				Magyar törvény		
cikk	**Előírás**	Egy-sze-rűsí-tés	Egysz e-rűsí-tés*	KM	Egysz e-rűsí-tés	Számviteli törvényi hely
a	b	c	d	e	f	g
EREDMÉNYKIMUTATÁS TÉTELEINEK MAGYARÁZATÁRARA VOANTKOZÓ RENDELKEZÉSEK						
29. cikk (2)	A rendkívüli bevételek és ráfordítások összegéről és jellegéről magyarázatot kell adni, ha azok jelentősek	X		X		86.§ (8)
30. cikk	A rendszeres tevékenység eredményét terhelő adó és a rendkívüli eredményt terhelő adó összesített kimutatása			X		87.§ (1) (2)
	Közölni, hogy az eredményt terhelő adó milyen mértékben befolyásolja a rendszeres, valamint a rendkívüli eredmény	X		X	X	91. § c.) d.)
31. cikk (2)	Kivételes esetben, az általános elvektől való eltérés engedélyezésekor, az eltérés alapjául szolgáló indokok ismertetése, hatásának bemutatása			X		4.§ (4)
33. cikk (1)	Beszerzési ár, vagy előállítási költségtől eltérő értékelés esetén, az értékelési módszerek bemutatása			X		59.§ (1)
33. cikk (2)	Az (1) bekezdés alkalmazása esetén, a forrásoldalon szereplő értékelési tartalék bemutatása			X		39.§ (1)
33. cikk (3)	Az értékmódosítások évenkénti, az adott üzleti évben elfogadott érték alapján történő kiszámításra,			X		59.§ (1)
33. cikk (4)	Az (1) bekezdés alkalmazása esetén, mérlegtételenként feltüntetni: az általános szabálynak megfelelően megállapított érték összegét és az értékmódosítások összegét; vagy az e cikknek megfelelően végzett értékelés és a 32. cikk alapján végzett értékelés közötti különbözet			X		59.§ (1)
34. cikk (2)	(2) Az alapítási költségek alatt kimutatott összegekhez a kiegészítő mellékletben magyarázatot kell fűzni.	X		X		25. § (3)
35. cikk (1)	A befektetett eszközök értékelésével kapcsolatban: A terv szerinti értékcsökkenés elszámolására, a befektetett pénzügyi eszközök értékvesztése és visszaírása elszámolására, valamint a terven felüli értékcsökkenésnek elszámolása és annak visszaírása vonatkozó információk.			X		53.§ (4) (5) 54. § 92.§ (1)
35. cikk (4)	Az előállítási költségekbe a befektetett eszközök előállításának finanszírozásához felvett kölcsöntőke kamatának beszámítása			X		47.§ (4)
37. cikk (1)	A kutatás és a fejlesztés költségeivel kapcsolatos információk			X		93.§ (4)
37. cikk (2)	Ha az üzleti- vagy cégértéket egy öt évet meghaladó időtartam alatt írják le, feltéve, hogy ez az időtartam nem haladja meg az eszköz hasznos élettartamát, közölni kell az alapjául szolgáló indokokkal együtt.			X		53.§ (4) (5)
39. cikk (1)	b) A forgóeszközök értékmódosításai, értékvesztése, visszaírása			X	X	92.§ (3) 55.§ (4)
39. cikk (1)	e) Ha a forgóeszközökön csupán adózási célból hajtanak végre kivételes értékmódosítást, a kiigazítások összegét és az ezek alapjául szolgáló indokokat					

EU 4. irányelv				Magyar törvény		
cikk	**Előírás**	Egy-sze-rűsí-tés	Egysz e-rűsí-tés*	KM	Egysz e-rűsí-tés	Számviteli törvényi hely
a	b	c	d	e	f	g
41. cikk (1)	(1) Ha a kötelezettség fejében visszafizetendő összeg nagyobb, mint a kapott összeg, a különbözetet eszközként lehet kimutatni. Ezt az összeget a mérlegben vagy a kiegészítő mellékletben elkülönítetten kell kimutatni.			X		68.§ (1)
42. cikk	A céltartalékok mértéke nem haladhatja meg a szükséges összeget. A mérlegben az egyéb céltartalékok tétel alatt ismertetett céltartalékokat, ha azok jelentősek, a kiegészítő mellékletben közölni kell	X[2]		X		41. § (8)
42d cikk	Pénzügyi instrumentumok valós értékelése esetén bemutatandó információk			X		59/C. § (2)
A KIEGÉSZÍTŐ MELLÉKLET TARTALMA						
43.cikk (1)	1. Alkalmazott értékelési elvek, módszerek			X		88.§ (4) 46. § (2)
43.cikk (1)	1. Külföldi pénznemben kifejezett tételek átszámítási módja			X		60. § (6)
43.cikk (1)	2. Kapcsolt vállalkozásokra vonatkozó információk Az egyes vállalkozások neve és székhelye, a legutolsó üzleti évére elfogadott, beszámoló szerinti saját tőke és eredmény összegét. minden olyan vállalkozás cégneve, székhelye és társasági formája, amelynek társaság a korlátlan felelősségű tagja.		X[3]	X	X	89. § (1) (2) (3)
43.cikk (1)	3. Az engedélyezett tőke határain belül az üzleti év során jegyzett részvények száma és névértéke, vagy névérték hiányában, azok számított értéke					
43.cikk (1)	4. Egynél több részvényfajta esetén minden egyes részvényfajta száma és névértéke, vagy névérték hiányában, azok számított értéke;			X		91.§ b.
43.cikk (1)	5. Bármely részesedést tanúsító okirat, átváltoztatható kötvény, illetve hasonló értékpapír vagy jog léte, jelezve azok számát és a hozzájuk kapcsolódó jogokat;	X				
43.cikk (1)	6. A táraság öt évnél hosszabb lejáratú kötelezettségeinek összege, biztosítéka, mérlegtételenkénti bontásban	X[4]		X		90. § (3) a.
43.cikk (1)	7. A mérlegbe fel nem vett pénzügyi kötelezettségek teljes összege, amennyiben ez az adat segítséget nyújt a pénzügyi helyzet értékeléséhez. Külön kell közölni a nyugdíjakkal és a kapcsolt vállalkozásokkal szembeni kötelezettségvállalásokat;	X		X	X	90. § (3) b.
43.cikk (1)	**7a. A** társaság mérlegében nem szereplő megállapodások jellege és üzleti célja, valamint e megállapodások pénzügyi kihatása a társaságra, feltéve, hogy az ilyen rendelkezésekből származó kockázatok vagy előnyök lényegesek és amennyire az ilyen kockázatok és előnyök nyilvánosságra hozatala szükséges a társaság pénzügyi helyzetének megítélése szempontjából.	X		X	X[5]	90. § (3) c.
EU 4. irányelv				Magyar törvény		

[2] Második mondatra
[3] ne vegyék figyelembe, ha jellegük miatt súlyos hátrányt jelentenének az olyan vállalkozások bármelyikére, amelyekre a 43. cikk (1) bekezdésének 2. pontját kell alkalmazni. A tagállamok ezt az elhagyást előzetes közigazgatási vagy bírói engedélyezés tárgyává tehetik. Minden ilyen mellőzést a kiegészítő mellékletben közölni kell.
[4] Az adatokat összevontan közölni kell
[5] Az egyszerűsített beszámolónál a pénzügyi hatásokat nem kell bemutatni

cikk	**Előírás**	Egy-sze-rűsí-tés	Egysz e-rűsí-tés*	KM	Egysz e-rűsí-tés	Számviteli törvényi hely
a	b	c	d	e	f	g
43.cikk (1)	7b. azok a tranzakciók, amelyeket a társaság kapcsolt felekkel hozott létre, ideértve az ilyen tranzakciók összegét, jellegét és a tranzakcióval kapcsolatos egyéb, a társaság pénzügyi helyzetének megértéséhez szükséges információkat, ha e tranzakciók lényegesek és nem szokásos piaci feltételek között jöttek létre. Az egyedi tranzakciókra vonatkozó információkat összesíteni lehet a tranzakciók jellege szerint, kivéve, ha a különálló információk szükségesek a kapcsolt felekhez fűződő tranzakcióknak a társaság pénzügyi helyzetére gyakorolt hatásainak a megértéséhez. A tagállamok engedélyezhetik a nyilvánosságra hozatal elhagyását, vagy azokra a tranzakciókra korlátozását, amelyek közvetve vagy közvetlenül a következők között jöttek létre: - a társaság és főbb részvényesei; - a társaság és az ügyviteli, ügyvezető és felügyelő testületek tagjai.	X		X	X	89.§ (6)
43.cikk (1)	8. A nettó árbevétel, tevékenységi csoportok és földrajzi piacok szerinti részletezésben, amennyiben ezek a tevékenységi csoportok és piacok lényegesen különböznek egymástól	X	X[6]	X	X	93. § (1)
43.cikk (1)	9. Az üzleti évben átlagosan foglalkoztatottak létszáma, állománycsoportonként, valamint, a személyi jellegű ráfordítások részletezése	X		X		91. § a.
43.cikk (1)	10. Annak mértéke, hogy a tételek értékelése mennyire befolyásolta az üzleti év eredményének kiszámítását, amely értékelést az adó mérséklése céljából, a 31. és a 32c. cikkben megállapított elvektől való eltérés útján a végeztek el. Amennyiben ez az értékelés a jövőbeni adófizetési kötelezettséget lényegesen befolyásolja, azt részletezni kell;	X				
43.cikk (1)	11. Az üzleti évre és az előző üzleti évekre megállapított adókötelezettség közötti és az ezen években fizetendő vagy fizetett adókülönbözet, feltéve, hogy ez a különbözet a jövőbeni adófizetés szempontjából lényeges. Ezt az összeget a mérlegben is lehet közölni megfelelő elnevezésű külön tétel alatt összesítetten;	X				
43.cikk (1)	12. A vezető tisztségviselőknek, az igazgatóság és a felügyelő bizottság tagjainak tevékenységükért az üzleti év után járó járandóság, valamint a korábbi ilyen tagokkal szembeni nyugdíjfizetési kötelezettség összege, csoportonként összevontan;	X	X[7]	X	X	89. § (4) a.
43.cikk (1)	13. A vezető tisztségviselőknek, az igazgatóság és a felügyelő bizottság tagjainak folyósított előlegek és hitelek összege, a kamat, a lényeges feltételek és a visszafizetett összegek egyidejű közlésével, valamint a nevükben vállalt garanciák, csoportonként összevontan.			X		89. § (4) b.

[6] Ugyanaz, mint a 2. hivatkozásnál

[7] (3) A tagállamok eltekinthetnek az (1) bekezdés 12. pontjában említett tájékoztatási kötelezettség alól, amennyiben az ilyen adat lehetővé teszi a szerv adott tagja helyzetének azonosítását.

EU 4. irányelv				Magyar törvény		
cikk	**Előírás**	Egy-sze-rűsí-tés	Egysz e-rűsí-tés*	KM	Egysz e-rűsí-tés	Számviteli törvényi hely
a	b	c	d	e	f	g
43.cikk (1)	14. a) Amennyiben a pénzügyi instrumentumokat nem valós értéken értékelik, a 7a. szakasszal összhangban, az ezzel összefüggő információk	X				
43.cikk (1)	14. b) a 42a. cikk alá tarozó olyan befektetett pénzügyi eszközökre vonatkozóan, amelyeket a valós értéküket meghaladó értéken tartanak nyilván anélkül, hogy azokra értékvesztés elszámolását: i) vagy az egyedi eszközök vagy azok megfelelő csoportjainak könyv szerinti értéke és valós értéke; ii) annak oka, hogy miért nem csökkentették a könyv szerinti értéket, azt a körülményt is bemutatva, amely alátámasztja azt a nézetet, hogy a könyv szerinti érték visszanyerhető lesz.			X	X	90.§ (4) b.
43.cikk (1)	15. Külön-külön a jog szerinti könyvvizsgáló vagy könyvvizsgáló cég által az éves beszámolók jog szerinti könyvvizsgálatáért a pénzügyi évre felszámított díjak összessége, és az egyéb bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokért felszámított díjak összessége, az adótanácsadói szolgáltatásokért felszámított díjak összessége és az egyéb nem könyvvizsgálói szolgáltatásokért felszámított díjak összessége.	X	X	X	X[8]	88.§ (8) b.
45.cikk (1)	(1) A tagállamok lehetővé tehetik, hogy a 43. cikk (1) bekezdésének 2. pontjában, (*a kapcsolt vállalkozásokra vonatkozó)* előírt adatok vonatkozásában a) letétbe helyezett nyilatkozat formáját öltsék; ezt a kiegészítő mellékletben közölni kell; b) ne vegyék figyelembe, ha jellegük miatt súlyos hátrányt jelentenének a kapcsolt vállalkozásra. Minden ilyen mellőzést a kiegészítő mellékletben közölni kell.					
45.cikk (2)	(2) Az (1) bekezdés b) pontját kell alkalmazni az *árbevételek megbontására vonatkozóan* előírt adatokra is. A tagállamok megengedhetik a 27. cikkben említett társaságok számára az - *alapítási költségek bemutatására*, - *árbevételek megbontására vonatkozó* előírt adatok közzétételének elhagyását, valamint a - *a könyvvizsgálati díjra* előírt adatok bemutatásának elhagyását, amennyiben ezt az információt a könyvvizsgálati irányelvben említett közfelügyeleti rendszer rendelkezésére bocsátják, amikor azt ezen közfelügyeleti rendszer kéri.					

[8] Összevontan kell megadni

EU 4. irányelv				Magyar törvény		
cikk	**Előírás**	Egy-sze-rűsí-tés	Egysz e-rűsí-tés*	KM	Egysz e-rűsí-tés	Számviteli törvényi hely
a	b	c	d	e	f	g
EGYÉB KÖZZÉTÉTELEK						
47. cikk (2-3)	(2) Eltérési lehetőségként a tagállamok lehetővé tehetik a 11. cikkben említett társaságok számára, hogy egyszerűsített formában tegyék közzé: ab) az egyszerűsített kiegészítő melléklet (3) A tagállamok engedélyezhetik a 27. cikkben említett társaságok számára, hogy egyszerűsített formában tegyék közzé a kiegészítő mellékletben a következőre - *átváltoztatható kötvény* - *5 évnél hosszabb lejáratú kötelezettség (összevontan)* - *árbevétel bemutatása* - *adómegítélési célból végrehajtott értékelések hatása* - *előző évre megállapított adókötelezettség*			X	X	96.§
56. cikk (2)	(2) A kiegészítő mellékletben a következőket is fel kell tüntetni: a) a legnagyobb vállalkozáscsoportjának - amelynek a társaság leányvállalati formában részét képezi - konszolidált éves beszámolóit elkészítő vállalkozás neve és székhelye; b) a legkisebb vállalkozáscsoportjának - amelynek a társaság leányvállalati formában részét képezi, és amely a fenti a) pontban említett csoportba tartozik - konszolidált éves beszámolóit elkészítő vállalkozás neve és székhelye; c) az a hely, ahol a fenti a) és b) pontban említett konszolidált éves beszámoló másolatát be lehet szerezni, feltéve, hogy rendelkezésre áll.			X X X	X X X	89/A. § a.) b.) c.)

Forrás: sajt kigyűjtés az EU negyedik irányelv és a számviteli törvény alapján

Beszámolási, könyvvezetési és közzétételi kötelezettség Németországban

	Közkereseti társaság, Betéti társaság	**Vagyonegyesítő társaságok (*Kapitalgesellschaften*)**
Pénzügyi beszámoló készítésének kötelezettsége	* a HGB 242. § alapján: - mérlegből és eredményszámításból álló pénzügyi beszámoló készítése; - tételek mérlegben történő kimutatása a HGB 246-256. § alapján - a mérleg tagolása megfelelő kell, hogy legyen (HGB 247. § (1) bek.)	* a HGB 264. §. (1) bek. 1. mondat és 242. § alapján: - mérlegből, eredményszámításból és kiegészítő mellékletből álló pénzügyi beszámoló készítése, valamint üzleti jelentés készítése; - tételek mérlegben történő kimutatása a HGB 246.-251. § és 268.-274. § alapján; - tételek értékelése a HGB 252.-256. § és 279.-283. § alapján; - a mérleg tagolása a társaság méretének függvényében (HGB 266. §); - az eredménykimutatás tagolása az összköltség vagy a forgalmi költség eljárás szerint (HGB 275. § (2) és (3) bekezdés alapján), erre vonatkozó könnyítések a társaság méretének függvényében (HGB 276. §); - kiegészítő melléklet készítése a HGB 284.-285. § alapján; - üzleti jelentés készítése a HGB 289. § alapján; - mentesség lehetséges a HGB 264b. § alapján.
Könyvvizsgálati kötelezettség	* A PublG[1] 1. §-ban meghatározott értékek meghaladása esetén (forgalom > 130 millió euró; munkavállalók száma > 5.000 fő; mérlegfőösszeg > 65 millió euró) a PublG 6. § szerint	* Közepes és nagy vagyonegyesítő társaságok esetén könyvvizsgálóval (HGB 316. § (1) bek. 1. mondat)
Közzététel	* A PublG 1. §-ban meghatározott értékek meghaladása esetén a PublG 9. § szerint (HGB 325., 326. és 327. §)	* A HGB 325.-329. § alapján a nagyság függvényében fennálló könnyítésekkel

Forrás: Bullinger, H.-J. (szerk.); Spath, D. (szerk.); Warnecke, H.-J. (szerk.); Westkämpfer, E; (szerk.) Handbuch Unternehmensorganisation: Strategien, Planung, Umsetzung – Springer kiadó; 3. kiadás (2009) – 415. o. 6.5 sz. ábra

[1] Bizonyos vállalkozások és konszernek számviteléről szóló törvény (Publicitási törvény) – Gesetz über die Rechnungslegung von bestimmten Unternehmen und Konzernen (Publizitätsgesetz - PublG)

Beszámolási, könyvvezetési és közzétételi kötelezettség Ausztriában

	Közkereseti társaság, Betéti társaság	**Vagyonegyesítő társaságok (*Kapitalgesellschaften*)**
Pénzügyi beszámoló készítésének kötelezettsége	* UGB 193. § (2) alapján: - mérlegből és eredménykimutatásból álló pénzügyi beszámoló (UGB 193. § (4)) - mérleg és eredményszámítás tartalma (UGB 196.-200. §) - értékelésre és kimutatásra vonatkozó előírások (UGB 201. – 211. §) * Amennyiben a személyegyesítő társaság egyetlen korlátlan felelősségű tagja sem természetes személy, úgy az UGB 221. § (5) alapján kell eljárni	UGB 193. § (2), illetve UGB 222. § alapján: - mérlegből, eredményszámításból és kiegészítő mellékletből álló pénzügyi beszámoló készítése, valamint üzleti jelentés készítése, adott esetben vállalati kormányzásról szóló jelentés készítése - mérleg tagolására és tartalmára vonatkozó előírások (UGB 224.-230. §) - eredménykimutatás tagolására és tartalmára vonatkozó előírások (UGB 231.-235. §) - kiegészítő mellékletre és üzleti jelentésre vonatkozó előírások (UGB 236.-243b. §), a kiegészítő mellékletre vonatkozó köny-nyítések a társaság nagyságrendi besorolásának függvényében (UGB 242. §)
Könyvvizsgálati kötelezettség	* Alapvetően nincsen, de amennyiben a személyegyesítő társaság egyetlen korlátlan felelősségű tagja sem természetes személy, úgy az UGB 221. § (5) alapján kell eljárni	* Az UGB 268.-276. § szerint a társaság nagyságrendi besorolásának függvényében fennálló könnyítésekkel a pénzügyi beszámolóra és az üzleti jelentésre kiterjedően (UGB 268. § (1), illetve UGB 221. § (1))
Közzétételi kötelezettség	* Nincsen (amennyiben a társaság rendelkezik személyesen felelős taggal) * GmbH & Co KG (betéti korlátolt felelősségű társaság) és az AG & Co KG (betéti részvénytársaság) társasági formák ez alól kivételt képeznek és a közzététel szempontjából vagyonegyesítő társasági megítélés alá esnek (lásd UGB 221. § (5)[1]	* Az UGB 277.-281. § szerint a társaság nagyságrendi besorolásának függvényében (UGB 278., 279. §, illetve UGB 221. §)

Forrás: UGB, saját szerkesztés a német minta alapján

[1] 221.§ (5) Amennyiben egy vállalkozói tevékenységet folytató, bejegyzett személyegyesítő társaságban a korlátlanul felelős tagok egyike sem természetes személy, úgy ezen személyegyesítő társaságra a 222.-243. §-okban és a 268.-283. §-okban szabályozott tényállások szempontjából a korlátlan felelősségű tag társasági formája szerinti jogszabályok vonatkoznak; amennyiben ez nem vagyonegyesítő társaság, úgy a korlátolt felelősségű társaságokra vonatkozó előírások érvényesek.

UGB-Formblatt-Verordnung,
az igazságügyi miniszter 316/2008 számú rendelete, kihirdetve: BGBl. II Nr. 316/2008 (BGBl. Bundesgesetzblatt). (Offenzulegender Anhang)

„2. sz. melléklet”

Nyilvánosságra hozandó kiegészítő melléklet[1)2)]

Cégjegyzékszám	Cégbíróság	Az üzleti év kezdete és vége

Cégnév:
A benyújtandó pénzügyi beszámoló mérlegfordulónapját megelőző tizenkét hónapban az árbevétel nem haladta meg a 70.000 euró összeget: Igen[3]

1. Kérjük, adja meg, ha a társaság a bemutatás egyszer választott formáját, különösképpen a mérleg tagolását/szerkezetét, nem tartotta meg (UGB 223. § (1) bek.):

   - ennek oka:

2. Kérjük, adja meg és fűzzön magyarázatot hozzá, ha a megelőző év összegei nem hasonlíthatók össze vagy korábbi évek összegét módosította a társaság (UGB 223. § (2) bek.):

3. Eltérés az egy üzletágra előírt tagolás/szerkezet miatt (UGB 223. § (3) bek.):

   - ennek oka:

4. A mérleg egy tételének egy másik tételhez/másik tételekhez is tartozása, amennyiben ez szükséges a világos és áttekinthető pénzügyi beszámoló elkészítéséhez (UGB 223. § (5) bek.):

5. „Negatív saját tőke” kimutatása esetén: annak magyarázata, hogy a csődjog szerinti eladósodottság esete forog-e fenn (UGB 225. § (1) bek.):
6. Mérlegkészítési- és értékelési módszerek változásai (UGB 236. § 1. pont):

   - ezek okai:

   - a vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetre gyakorolt hatás külön kimutatása:

7. Idegen tőke aktivált kamatai az UGB 203. § (4) bek. szerint (UGB 236. § 2. pont):

[1)] Figyelem: a) Amennyiben az UGB 268. § alapján könyvvizsgálati kötelezettség áll fenn, úgy a könyvvizsgálati záradékot vagy az elutasító vagy korlátozó záradékot is nyilvánosságra kell hozni.
b) Amennyiben a rendelkezésre álló hely nem elég az adatok közlésére, úgy mellékletet kell becsatolni.

[2] Amennyiben jelen melléklet egy pontja nem kerül kitöltésre, úgy ez arra vonatkozó nyilatkozatként értelmezendő, hogy a vonatkozó adatok a társaság vonatkozásában nem értelmezhetők.

[3] A pénzügyi beszámoló ezért tehát az UGB 277. § 6. bekezdése alapján papírformában is benyújtható.

8. Aktivált igazgatási és értékesítési költségek az UGB 206. § (3) bek. értelmében (UGB 236. § 4. pont):

   - az üzleti évben:

   - összesen a gyártási költségeken túlmenően:

9. A kötelezettségek egyes tételei vonatkozásában összevontan (UGB 237. § 1. pont az UGB 242. § (2) bek.-kel összefüggésben)

   - az öt évet meghaladó hátralévő futamidejű kötelezettségek összértéke:

   - a két évet meghaladó hátralévő futamidejű kötelezettségek összértéke:

   - azon kötelezettségek összértéke, amelyekre vonatkozóan dologi biztosítékok állnak fenn:

   - ezen biztosítékok fajtája és formája:

10. A devizára szóló tételek euróra történő átszámításának alapjai (UGB 237. § 2. pont):

11. Az UGB 199. § alapján kimutatott függő kötelezettségek részletezett kimutatása és magyarázata (UGB 237. § 2. pont):

    - ebből kapcsolt vállalkozásokkal szembeni felelősségvállalások:
    - ebből zálogjogok:
    - ebből egyéb dologi biztosítékok:

12. Csendestársak mérlegben külön ki nem mutatott betéteinek összege (UGB 237. § 10. pont):

13. A társaság azon anyavállalatának neve és székhelye, amely a vállalkozások legnagyobb körére vonatkozóan készíti el konszolidált pénzügyi jelentését, és azon anyavállalatának neve és székhelye, amely a vállalkozások legkisebb körére vonatkozóan készíti el konszolidált pénzügyi beszámolóját, valamint az ezen anyavállalatok által elkészített konszolidált pénzügyi beszámolók közzététele esetén az a hely, ahol ezek elérhetők (UGB 237. § 12. pont):

14. Azon egyéb vállalkozások neve és székhelye, amelyekben a vállalkozás vagy annak számlájára egy más személy legalább a tulajdonrészek ötödével rendelkezik, valamint

    - a tőkében való részesedés mértéke:

    - a saját tőke:

    - és ezen vállalkozások utolsó olyan üzleti évének eredménye, amelyekre vonatkozóan rendelkezésre áll az éves pénzügyi beszámoló (UGB 238. § 2. pont).

15. Azon vállalkozások neve, székhelye és társasági formája, amelyeknek a társaság korlátlanul felelős tagja (UGB 238. § 2. pont):
16. A munkavállalók átlagos száma az üzleti év során (UGB 239. § (1) bek. 1. pont)

    - összesen:

    - ebből fizikai dolgozó:

    - ebből szellemi alkalmazott:

17. Adott előlegek, hitelek és kötelezettségvállalások (UGB 239. § (1) bek. 2. pont) az alábbi személyek részére, illetve vonatkozásában:
    a) Ügyvezetők
    - az előlegek/hitelek összege:

    - ezek kamatai:

    - ezek jelentős feltételei:

    - az üzleti év során visszafizetett összegek:

    - az ügyvezető(k) vonatkozásában tett felelősségvállalások:

    b) Felügyelőbizottsági tagok
    - az előlegek/hitelek összege:

    - ezek kamatai:

    - ezek jelentős feltételei:

    - az üzleti év során visszafizetett összegek:

    - a felügyelőbizottsági tagok vonatkozásában tett felelősségvállalások:

18. Az ügyvezetés és a felügyelőbizottság tagjai (vezetéknév és családnév, UGB 239. § (2) bek.):

    - ügyvezetés:

    - felügyelőbizottság:

19. A befektetett eszközök tételei és a „Vállalkozás alapításának és bővítésének ráfordításai”[4] tétel alakulásának bemutatása (tárgyi eszköz tükör, UGB 226. § (1) bek.): (adott esetben kérjük mellékletként becsatolni)

[4] *Aufwendungen für das Ingangsetzen und Erweitern eines Betriebs*

20. Értékelési tartalékok képzése és feloldása a befektetett eszközök tételeinek megfelelően (értékelési tartalék tükör, UGB 230. § (2) bek.): (adott esetben kérjük mellékletként becsatolni)

21. Egyéb adatok és információk, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a pénzügyi beszámoló a társaság vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről lehetőleg hű képet nyújtson (UGB 222. § (2) bek. és 236. § első mondat):

22. Vannak-e olyan, az UGB 238. § 2. pontja szerinti adatok, amelyek közlése nem történt meg, mivel alkalmasak arra, hogy a vállalkozásnak vagy egy más vállalkozásnak jelentős hátrányt okozzanak (UGB 241. § (2) bek. utolsó mondat)?

23. A jegyzett, de be nem fizetett törzsbetétek összege (UGB 229. § (1) bek.)

24. A befektetett pénzügyi eszközökhöz tartozó olyan pénzügyi instrumentumok, amelyek valós értéküket[5] meghaladó értéken kerültek kimutatásra, amennyiben az UGB 204. § (2) bek. 2. mondata szerinti értékvesztés elszámolása elmaradt. Meg kell adni

    - az egyes vagyonelemek vagy azok megfelelő elvek alapján képzett csoportjainak könyv szerinti értékét és valós értékét:

    - valamint az UGB 204. § (2) bek. 2. mondata szerinti értékvesztés elszámolása elmaradásának okait és azokat a támpontokat, amelyek arra utalnak, hogy az értékcsökkenés előreláthatólag nem lesz tartós:

Az ügyvezető/az ügyvezetők aláírása a képviseleti jogosultságnak megfelelő számban ……	……. (hely), …….…….. (dátum)

[5] Itt a német szöveg a speciális "*beizulegender Zeitwert*" kifejezést használja. Valós értékként vagy piaci értékként fordítható (l. „*fair value*" kifejezés az angolban).

A nyilvánosságra hozandó kiegészítő melléklet formalizált javaslata (osztrák minta) témakörönként csoportosítva

Témakör	Vonatkozó pont	
	száma	**Előírása**
Következetesség elvének érvényestése	1	A bemutatás korábban választott formájának, különösen a mérleg szerkezetétnek változtatása és ennek oka (UGB 223.§ (1))
	2	Össze nem hasonlítható adatok (UGB 223.§ (1))
	3	Eltérés egy üzletágra előírt tagolás/szerkezet miatt és ennek oka (UGB 223.§ (3))[1]
	4	Ha egy tétel a mérleg több tételéhez is tartozhat, akkor a többi tételnél is jelezni kell, hogy hol van kimutatva (UGB 223.§ (5))
	6	Mérlegkészítési és értékelési módszerek változásai, ennek okai és vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetre gyakorolt hatása (UGB 236.§ 1. pont))
Számviteli politika	7	Idegen tőke aktivált kamatai (UGB 236.§ 2. pont és 206§ (4))[2]
	8	Aktivált igazgatási és értékesítési költségek (UGB 236.§ 4. pont és 206 § (3))[3]
	10	Devizás tételek átszámítási alapjai (UGB 237.§ 2. pont)
Mérleghez kapcsolódó kiegészítések	9	Kötelezettségek egyes tételeinek bemutatása összevontan[4] (UGB 237.§ 1. pont és UGB 242.§ (2))
	24	Befektetett pénzügyi eszközök, amelyek értékelése során a piaci értéknél magasabb érétken került kimutatásra, értékvesztés elszámolása elmaradásának okai és hatása (UGB 204.§ (1))
	19	Befektetett eszközök tételei. Tárgyi eszköz tükör. Beleértve a „vállalkozás alapításának és bővítésének ráfordítását” is. (UGB 226.§ (1))
	20	Értékelési tartalék képzése, feloldása (értékelési tartalék tükör) (UGB 230§(2))
Saját tőke	5	„Negatív saját tőke” kimutatása estén magyarázatot adni, hogy a csődjog szerinti eladósodottság esete valósul-e meg (UGB 225.§ (1))
	23	Jegyzett de be nem fizetett tőke (UGB 229.§ (1))
Mérlegen kívüli tételek	11	Függő kötelezettségek kimutatása és magyarázata, kapcsolódó zálogjogok és biztosítékok, kapcsolt vállalkozásokkal szembeni tételei (UGB 237 § 3. pont és UGB 199 §)
Kapcsolt vállalkozások	13	Anyavállalat neve székhelye, aki a legnagyobb körre vonatkozóan és aki a legkisebb körre vonatkozóan készíti a konszolidált pénzügyi beszámolót (UGB 237.§ 12. pont)
	14	Kapcsolt vállalkozások bemutatása
	15	Azon társaságok bemutatása, amelynek korlátlanul felelős tagja (UGB 238.§ 2. pont)
Tájékoztató információk	12	Csendestársak[5] mérlegben külön ki nem mutatott összege (UGB 237.§ 10. p.
	16	Munkavállalókkal kapcsolatos információk. Létszámadatok (UGB 239.§ (1) 1. pont)
	17	Adott előlegek, hitelek és kötelezettségvállalások ügyvezetés, felügyelő bizottság tagjai vonatkozásában (ezek összege, kamata, visszafizetései) (UGB 239 § (1) 2. pont)
	18	Ügyvezetés és a felügyelő bizottság tagjai (UGB 239 § (2))[6]
Egyéb kiegészítések	21	Egyéb adatok és információk, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a pénzügyi beszámoló a társaság vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről lehetőleg hű képet nyújtson (UGB 222. § (2) bek. és 236. § első mondat):
Nyilatkozat	22	Vannak-e olyan, az UGB 238. § 2. pontja szerinti adatok, amelyek közlése nem történt meg, mivel alkalmasak arra, hogy a vállalkozásnak vagy egy más vállalkozásnak jelentős hátrányt okozzanak? (UGB 241. § (2) bek. utolsó mondat)

Forrás: UGB-Formblatt-Verordnung alapján saját szerkesztés

[1] A hivatkozott bekezdés előírása szerint, a legjelentősebb üzletágra vonatkozó tagolás szerint kell készíteni, további üzletágra vonatkozó tagolás esetén, erre utalni kell a kiegészítő mellékletben
[2] idegen tőke kamatainak aktiválása opcionális lehetőség
[3] közvetett költségek egy részének a bekerülési értékben való szerepeltetés opcionális lehetőség
[4] öt évet meghaladó, két évet meghaladó kötelezettségek értéke, kapcsolódó biztosítékok összértéke, formája
[5] olyan társak, akik sem a Társasági Szerződésben, sem a Cégkönyvben nincsenek benne
[6] akkor is be kell mutatni a tisztségviselőket, ha évközben megszűnt ezen jogviszonyuk

6. sz. melléklet

Beszámolási, könyvvezetési és közzétételi kötelezettség Szlovákiában

	Kis társaságok és egyéb gazdálkodók	Részvénytársaságok és nagy kft-k, bt-k és egyéb gazdálkodók
Pénzügyi beszámoló készítésének kötelezettsége	Mérleg Eredménykimutatás Kiegészítő melléklet 17.§ (3)	Mérleg Eredménykimutatás Kiegészítő melléklet 17.§ (3) Üzleti jelentés (annak kell készíteni, akinek könyvvizsgálati kötelezettsége van) 20.§ A (1)
		Az egyedi beszámolót is az IAS/IFRS szerint kell elkésztenie a: - Bankok-, befektetési-, biztosítók társaságoknak - olyan kereskedelmi társaságoknak, ahol: - - mérlegfőösszeg 5 milliárd SK felett - - nettó árbevétel 5 milliárd SK felett - - foglalkoztatottak 2.000 fő felett
Könyvvizsgálati kötelezettség		részvénytársaságnak 19.§ (1) b annak a vállalkozásnak, szövetkezetnek van, amelynek a három mutatóérték közül 2 értéke meghaladja a következőket: Mérlegfőösszeg: 20 millió SK, Árbevétel: 40 millió SK, foglalkoztatottak száma: 20 fő. 19.§ (1) a Külön törvényben meghatározott gazdálkodónak 19.§(1) c
Közzétételi kötelezettség	Minden cégbíróságon bejegyzett gazdálkodó a beszámolóját Cégbíróságon letétbe helyezi	Jóváhagyást követő 30 napon belül kell megtenni, azon gazdálkodóknak, akiknek üzleti jelentést kell készíteni (21.§ (1)) (az üzleti jelentés része a pénzügyi jelentés és a könyvvizsgálói jelentés is)

Forrás: Szlovák számviteli törvény, saját szerkesztés

A magyar számviteli törvény kiegészítő mellékletre vonatkozó módosításai

I. Módosítások 2000-ig

Az 1993. évi CVIII. törvény a számviteli törvény módosításáról

A számviteli törvény hatálybalépését követő második évtől (1994. január 1-től) érvényes változtatásai a következő főbb témaköröket érintették:

- az exportárbevétel fogalmának és tartalmának változása,
- devizás tételek elszámolásának a Magyar Nemzeti Bank hivatalos devizavételi és deviza-eladási árfolyama helyett a devizaműveletek végzésére felhatalmazott - az adott ügyletet lebonyolító - pénzintézet által meghirdetett árfolyamok használatát is lehetővé tette,
- vevők értékelése,
- tulajdonviszonyt megtestesítő értékpapírok értékelése.

Szükségessé vált az időközben eltelt időszak tapasztalatai alapján törvény néhány előírásának pontosítása is, Pl.:

- egyéb követelés, egyéb kötelezettség meghatározása,
- rendkívüli bevétlek, rendkívüli ráfordítások, köztük az ellenőrzések, önellenőrzések hatásainak elszámolása.

A számviteli törvényben a környezetvédelemre vonatkozó információk bemutatása az életbelépéskor még nem volt elvárás. A törvényben csak az 1993. évi módosítása során 1994-től került előírásra környezetvédelemmel kapcsolatosan közzétételre kerülő információk köre. A kiegészítő mellékletben információt kellet szolgáltatni a következőkre:

- a környezet védelmét közvetlenül szolgáló tárgyi eszközök részletezett adatai,
- a veszélyes hulladékok nyitó és záró készletének mennyiségi és értékadatait, a veszélyes hulladékok mennyiségének és értékének tárgyévi növekedését és csökkenését, a vonatkozó jogszabály szerinti veszélyességi osztályok alapján,
- a környezetvédelmi garanciális kötelezettségek fedezetére a tárgyévben, az előző évben képzett céltartalék összegét, jogcímenként elkülönítetten,
- a tárgyévben, illetve az előző évben környezetvédelmi garanciális költségként elszámolt összegeket, valamint
- a mérlegben nem szereplő környezetvédelmi károk, kötelezettségek várható összegét.

Az 1995. évi XX. törvény a Számviteli törvény módosításáról

A törvény 1995. évi előírásait már 1994. évi beszámoló összeállításánál is lehetett alkalmazni. A főbb változások oka, a forint jelentős árfolyamváltozása, gyengülése, illetve az infláció hatásának kezelésére. Két új elszámolási lehetőség került bevezetésre, aminek a célja a vállalkozások vagyoni és jövedelmi helyzetének megfelelő értékeléséhez, a fenti témák miatt szükségessé váló lehetőség megteremtése volt. Az újlehetőség – ami az EU 4. számú irányelve szerint megengedett módszer – a befektetett eszközök pozitív értékkorrekciója, a befektetett eszközök értékhelyesbítése. A módszer alkalmazása nem kötelező, de ha alkalmazzák, akkor az évenkénti értékelést könyvvizsgálóval kell hitelesíteni. Az értékelésből adódó értékhelyesbítést (amely csak értéknövelő lehet) az eszközök között elkülönítetten kell kimutatni, és az analitikus nyilvántartásokban, eszközönként kell nyilvántartani, az értékhelyesbítés forrását - a saját tőke részeként – értékelési tatalékként kell kimutatni. Az értékhelyesbítés eszközcsoportonkénti értékét és változást a kiegészítő mellékletben be kell mutatni.

Pontosításra került a sajátos elszámolások között, az idegen pénznemben történő könyvvezetés alkalmazása esetén, a devizáról forintra, illetve forintról devizára történő áttérés szabályai. Szintén pontosításra kerültek a tulajdonviszonyt megtestesítő értékpapírok értékelésének szabályai, valamint a kamatozó értékpapírok után képzendő céltartalék képzés szabályai.

Az 1996. évi CXV. törvény a számviteli törvény módosításáról

„A számviteli törvény módosítását a nemzetközi számviteli standardok és azok intézményesített változásai, továbbá az Európai Unió tagállamai - nemzetközi számviteli standardokat is figyelembe

vevő - számviteli gyakorlatának megismerése indokolják. Ugyanis azokban az esetekben, amikor az irányelvek a felmerülő kérdésekre nem adnak választ, vagy éppen több variációból lehet választani, akkor - nemzeti számviteli standardok hiányában - a törvényi előírásokba a nemzetközi számviteli standardok ajánlásai, illetve a már hivatkozott országok számviteli gyakorlatának tapasztalatai épülnek be."[1]

A módosítás során a számviteli törvény három új számviteli alapelvvel egészült ki:
„Tartalom elsődlegessége a formával szemben" alapelv,[2] melyet a sok vitát kiváltó pl.: bérlet-lízing konstrukciók elszámolásnak anomáliái is indokoltak bevezetni.
„Indokolt ezen alapelvnek a törvényben való rögzítése, tekintettel arra, hogy egyrészt az üzleti életben előfordulnak olyan ügyletek, amelyek jogszabályi megalapozottsága nem teljesen egyértelmű, másrészt előfordul, hogy a szerződésekre alapozott ügyletek tartalma a szerződésben foglaltak alapján számviteli szempontból megkérdőjelezhető, harmadrészt megjelennek a gazdasági életben olyan újszerű, a Polgári törvénykönyvben nem szabályozott, úgynevezett atipikus szerződésekre alapozott ügyletek (pl. lízingügyletek, franchise ügyletek, határidős ügyletek stb.), amelyek számviteli elszámolása „különös" kell legyen."[3]

További két alapelv került nevesítésre, a lényegesség elve[4] és a költség haszon összevetésének[5] elve. A lényegesség elve hatással volt a kiegészítő melléklet tartalmára is, mivel a világosság alapelvével kölcsönhatásban, előírja mindazon tételek bemutatását, amelyek a mérlegben és/vagy az eredménykimutatásban nem szerepelnek, vagy ha szerepelnek, de nem kellő mélységben lettek bemutatva, és az éves beszámoló megítélésének szempontjából lényegesek, akkor a kiegészítő mellékletben be kell mutatni.

A költség haszon összevetésének elve jelentős egyszerűsítések alkalmazását is lehetővé tette, a következő területeken is:

- készletek értékelése (csoportos értékelés, nyilvántartási ár százalékában meghatározott értékvesztés elszámolás lehetősége),
- követelések értékelése (csoportos értékelése),
- devizás tételek év végi értékelése.

A törvény módosítás további főbb témakörei:

- az új számviteli alapelvek hatása az egyes mérlegtételek értékelésére,
- az ellenőrzés, az önellenőrzés miatti hatások bemutatása az éves beszámolóban, (u.n. háromoszlopos mérleg), ezzel a tárgyévi beszámolóban - azon belül elkülönítetten - kerül bemutatásra a korábbi években elkövetett hibák korrekciója, annak vagyonra és eredményre gyakorolt hatása. A kiegészítő mellékletben évekre lebontva kell a hatásukat bemutatni.
- az eszközök beszerzési és előállítási költsége tartalmának további bővülése,
- a gazdasági társaságok megszűnésével kapcsolatos tulajdonosi elszámolások,
- a támogatások, a juttatások, a térítés nélküli átadások-átvételek, a tartozás átvállalások elszámolása.

A beszámoló közzétételét érintő változás, hogy a feltárt jelentősebb hibák, saját tőkére gyakorolt jelentős hatása estén kötelező a beszámoló ismételt közzététele.

A támogatások, juttatások elszámolásnál a korábbi tőke-megközelítéses módszer helyett, a nemzetközi gyakorlatban jobb módszernek tekintett, eredmény-megközelítéses módszer került bevezetésre. A fejlesztési jellegű támogatást a rendkívüli bevételek között kell elszámolni majd a

---

[1] A törvény indoklásának szövegéből

[2] 15. § (13) A beszámolóban és az azt alátámasztó könyvvezetés során a gazdasági eseményeket, ügyleteket a tényleges gazdasági tartalmuknak megfelelően - e törvény alapelveihez, vonatkozó előírásaihoz igazodóan - kell bemutatni, illetve annak megfelelően kell elszámolni (tartalom elsődlegessége a formával szemben elve)

[3] A törvény indoklása

[4] 15. § (14) Lényegesnek minősül a beszámoló szempontjából minden olyan információ, amelynek elhagyása vagy téves bemutatása - az ésszerűség határain belül - befolyásolja a beszámoló adatait felhasználók döntéseit (lényegesség elve)

[5] 15 § (15) A beszámolóban (a mérlegben, az eredménykimutatásban, a kiegészítő mellékletben) nyilvánosságra hozott információk hasznosíthatósága (hasznossága) álljon arányban az információk előállításának költségeivel (költség-haszon összevetésének elve)

rendkívüli bevételt halasztott bevételként, időbelileg el kell határolni. Az így elhatárolt halasztott bevételt a későbbi évek folyamán, olyan ütemben és arányban kell feloldani, amilyen ütemben és arányban az eszköz használatával összefüggő ráfordítások felmerülnek. A halasztott bevételek feloldását a kiegészítő mellékletben be kell mutatni. Ez az elszámolás-technika így eredmény-semleges elszámolásként valósul meg. A módszer alkalmazásával biztosítható, hogy a mérlegben minden olyan eszköz kimutatásra kerüljön, amellyel a vállalkozás rendelkezik, és minden olyan kötelezettség is, amely a vállalkozást terheli.

Változott a saját tőke összetétele, az egyes mérlegtételek tartalma. A jegyzett, de még be nem fizetett tőke negatív előjellel a saját tőke elemei közé került. Megszűnt, illetve az eredménytartalékba került átvezetésre az „előző évek áthozott vesztesége", valamint módosítások és pontosítások érintették a tőketartalékot és az eredménytartalékot is.

Az osztalékfizetési korlát bevezetése a hitelezői érdekek védelmét szolgálta.

A beruházáshoz igénybevett devizahitelek, illetve devizásban kibocsátott kötvények árfolyamváltozásának elszámolása során, lehetőség nyílik a nem realizált árfolyamveszteség időbeli elhatárolására. Az elhatárolt, nem realizált árfolyamveszteség után, meghatározott arányban, céltartalékot kellett képezni. Ezzel a technikával a vállalkozások eredményét, a hitel futamideje alatt, az árfolyamváltozásból eredő veszteség egyenletesebben terheli, mint a módszer alkalmazása nélkül. (Halasztott árfolyamkülönbözet-elszámolás)

A törvény kötelezettségként írta elő a vállalkozások részre a belső szabályzatok elkészítését, amelyre 120 napos határidő állt rendelkezésre a hatálybalépést követően. A számviteli politika keretében el kellett készíteni:

a) az eszközök és a források leltárkészítési és leltározási szabályzatát;
b) az eszközök és a források értékelési szabályzatát;
c) az önköltségszámítás rendjére vonatkozó belső szabályzatot;
d) a pénzkezelési szabályzatot.

Ennél a törvénymódosításnál jelentkezik először az egyszerűsített éves beszámolót készítő vállalkozások kiegészítő mellékletének tartalmára vonatkozó könnyítés.

Új előírás szerint a kiegészítő melléklet részeként cash flow-kimutatást kell készíteni. A törvény előírja annak minimális tartalmát, de ezen kötelezettség alól az egyszerűsített éves beszámolót készítőket mentesíti.

Az 1997. évi CXXX. törvény a Számviteli törvény módosításáról

Változott a közzétételi kötelezettségre vonatkozó előírás, amely szerint 1998. január 1-jétől kezdődően minden kettős könyvvitelt vezető vállalkozásnak közzé kell tennie a beszámolóját. A közzétett beszámolót könyvvizsgálóval felül kell vizsgáltatni, amely könyvvizsgálati kötelezettség már az 1997. évi beszámolókra is vonatkozik. ezzel lényegesen kibővült az a vállalkozói kör, ahol kötelező a könyvvizsgálat.

A 4. számú irányelv lehetőséget ad arra, hogy az egyes tagállamok mentesítsék a kötelező könyvvizsgálat alól a kisebb vállalkozásokat. Erre a mentesítésre – közzététel hiányban - eddig nem volt szükség, de a közzétételi előírások változásával a törvény szerint a meghatározott értékhatárt el nem érő kettős könyvvitelt vezető vállalkozásoknál továbbra is kötelező közzétenni az éves beszámolót, de nem kötelező a könyvvizsgálat, ahol

a) az éves nettó árbevétel nem haladja meg az 5 millió forintot,
b) az éves nettó árbevétel meghaladja ugyan az 5 millió forintot, de kevesebb, mint 50 millió forint, és a vállalkozás könyvviteli nyilvántartásait, továbbá éves beszámolóját mérlegképes könyvelő vezeti és készíti el.

Ezzel az egyszerűsítéssel a vállalkozók jelentős köre mentesült a könyvvizsgálati kötelezettség alól.

Az eddigi szabályok szerint a könyvvizsgálati kötelezettség a közzétett beszámolókra vonatkozott. Közzétenni a részvénytársaságoknak, valamin az egyszemélyes és az 50 millió Ft feletti törzstőkével rendelkező korlátolt felelősségű társaságoknak kellett.

A törvény megalkotásakor közzétételi kötelezettség fokozatos bevezetését írták elő, az árbevétel alapján a következők szerint:

- 1994. január 1-től, ha az árbevétel meghaladja az egymilliárd forintot;
- 1996. január 1-től, ha a nettó árbevétel meghaladja a 300 millió forintot;

- 1998. január 1-től minden kettős könyvvitelt vezető vállalkozó.

Az 1998. évi XXXIII. törvény az egyes adótörvényekről és a Számviteli törvény módosításáról
Az évközi törvény módosítás, összhangban a Gt egyes módosított előírásaival, 1998. június 16-tal lépett hatályba.

Az erdménykimutatást érintő tételek:

- a kapott osztalék és részesedés közé tartozik a kamatozó részvények után kapott kamat is,
- a pénzügyi műveletek egyéb tételi között kell kimutatni az egyesülésnél a működés költségeinek ellentételezésére átvett, illetve átadott tagi hozzájárulások értékét,
- a rendkívüli bevételek között kell szerepeltetni azt a részvénytársaságnak nyújtott hitel miatti elengedett kötelezettség összegét is, amelyet a jegyzett tőkén felüli vagyon fedezete mellett kibocsátott részvények ellenében engedtek el.

A kiegészítő mellékletben tájékoztató adatot kell szolgáltatni - a társasági törvény szerinti - ellenőrzött társaságban való jelentős, továbbá többségi, illetve közvetlen irányítást biztosító befolyással kapcsolatban.

Szabályozásra kerül a jegyzett tőkén (alaptőkén, törzstőkén) felüli vagyoni pontos meghatározása: Jegyzett tőkén felüli vagyon a szabad-rendelkezésű saját tőke jegyzett tőkével csökkentett összege. Ehhez meghatározásra kerültek azok a tételek, amelyet lekötött eredménytartalék és a lekötött tőketartalék részeként kell figyelembe venni.

II. A számviteli törvény 2000. évi újrakodifikálásának hatása a kiegészítő mellékletre

A kormány a „Big-five" könyvvizsgáló cégek közé tartozó, PriceWaterhousCoopers könyvvizsgáló társaságot bízta meg a magyar számviteli törvény előírásainak és a nemzetközi számviteli standardok között még fennálló különbségeknek az elemzésével. Ennek a tanulmánynak a megállapításai is hozzájárultak a magyar számviteli törvény továbbfejlesztéséhez (PWC, 2001.).

A magyarországi számviteli szabályzás fejlesztése ebben a szakaszban válaszút elé érkezett, a szakma és a kormányzati szakemberek álláspontja eltérő volt. A szakmai szerveztek a keret-jellegű törvényi szabályozást és a részletszabályozás, standardok útján történő megvalósítását szorgalmazták. A kodifikációs munkacsoport vezetője Dr. Nagy Gábor hangsúlyozta, hogy egyrészt „Magyarországon a sajátos jogi, bírói, adózási, ellenőrzési gyakorlat a standardokat - mint kvázi jogszabályt – ma még nem fogadja el, Magyarországon csak a jogszabályi előírások végrehajtása kötelező!". (Nagy G. 2000. a. p. 212) Másrészt a standardokkal történő szabályozás végrehajtásának személyi feltételei nem biztosítottak. Ezzel kapcsolatban Nagy Gábor (2000. a.) néhány 1998. évi adat ismertetésével, rávilágított arra, hogy a 330 ezer társas vállalkozásból, mintegy 225 ezer vállalkozás volt, amely társasági adóbevallást adott be. Ebből a 130 ezer kettős könyvvitelt vezető, társaságból is 97 ezer vállalkozásnál 50 millió forint alatt volt az éves nettó árbevétel. Így azon társaságok száma (egyszeres és kettős könyvvitelt vezető együtt) amelyeknél a nem érte el az árbevétel az 50 millió forintot: 222 ezer. A fennmaradó, adóbevallást benyújtó társaságokból 24 ezer társaság árbevétele 50 és 300 millió forint között van. Ezzel kapcsolatosan vélelmezi, hogy még a 10 ezret sem éri el azon vállalkozások száma, ahol a standardokkal történő szabályozás személyi feltételei adottak lennének. Nagy Gábor (2000. b, c) a változásokról szóló cikksorozatban a változás indokait az európai Unió számviteli előírásainak még teljesebb figyelembevétele, valamint az uniós tagállamok gyakorlatához, elsősorban a német gyakorlathoz való közeledésben látja. A törvény a fogalmi meghatározások bővítésével jelentősen megkönnyítette a szakemberek részre az értelmezések egyértelműségét. A változások a következő területeket érintették:
A szabályozás továbbra is a piac szereplői számára nyújtott megbízható és valós kép bemutatását tartja szem előtt, ehhez a prioritásokban a valódiság elvének érvényelsülése előtérbe kerül az óvatosság elvének elsődlegességével szemben. Ehhez kapcsolódó változások:

- értékvesztés, terven felüli értékcsökkenés visszaírása abban az esetben, ha az alacsonyabb áron való értékelés okai már nem állnak fenn,
- a devizás tételek egységes értékelése, devizás eszközök és források azonos árfolyamon való elszámolásával,

- eltérési lehetőség a törvény előírásaitól, ha a fennálló rendelkezés nem biztosítja a megbízható és valós összkép adását.

A beszámolók információtartalmának növelését szolgálja azon előírás, hogy a mérleg egyes elemeinél (Befektetett pénzügyi eszközök, követelések, értékpapírok, kötelezettségek), valamint az eredménykimutatás egyes pénzügyi műveleténél a kapcsolt vállalkozásokkal és az egyéb részesedési viszonyban álló vállalkozásokkal szemben fennálló tételeket külön kell kimutatni.

A beszámoló minőségének garanciális elemeire vonatkozó előírásokkal bővült a törvény, azáltal, hogy a számviteli szolgáltatásokra (könyvviteli szolgáltatás, könyvvizsgálat) előírásokat fogalmazott meg. A könyvvizsgálói jelentés tartalmával szembeni követelmények is megfogalmazásra kerülnek, amely követelmény-rendszer összhangban van a nemzetközi könyvvizsgálati standardok előírásain alapuló magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok előírásaival.

Az eszközök értékelésével kapcsolatos változások:

- bővült a bekerülési érték tartalma,
- a tárgyi eszközök, immateriális javak értékcsökkenésének elszámolása során a hasznos élettartam függvényében meg kell állapítani a maradványértéket. Az eszközök terv szerinti leírása ezután csak a maradványértékig lehet,
- értékvesztés elszámolása változott
  - a tulajdonviszonyt megtestesítő értékpapírok értékelése egységes lett a befektetett eszközök és a forgóeszközök között nyilvántartott papírokra vonatkozóan,
  - a követelésekre a várható veszteség miatt a korábbi céltartalék-képzés helyett értékvesztést kell elszámolni,
- a saját tőke elemei bővülnek a lekötött tartalékkal, amely az osztalékfizetési korlát figyelembevételét is segíti,
- a céltartalék-képzés esetei bővültek, és szigorodtak, az eddigi lehetőség helyett, kötelező céltartalékot képezni a múltbeli, illetve folyamatban levő ügyletekből eredő jövőbeni fizetési kötelezettségre,
- a hosszú lejáratú kötelezettségek közül a hátrasorolt kötelezettségek külön mérlegcsoportban kerülnek kimutatásra. Ezáltal a vállalkozások vagyoni pénzügyi helyzetét befolyásoló információ kerül be a mérlegbe, ugyanis itt olyan kölcsönök szerepeltethetőek, amelyeket - döntően – a tulajdonosok bocsátanak rendelkezésre és speciális visszafizetési lehetőség kapcsolódik hozzájuk.

Az eredménykimutatással kapcsolatos változások:

- új változatok (lépcsőzetes és mérlegszerű levezetésű séma) alkalmazhatósága,
- változott az anyag jellegű ráfordítások, (igénybevett szolgáltatások, egyéb szolgáltatások, ELÁBÉ) tartalma,
- változott a személyi jellegű ráfordítások tartalma (bérjárulékok),
- pontosítások történtek az árbevétel elszámolására vonatkozóan (teljesítés időpontja, korrekciók),
- megszűnt az egyéb- és a rendkívüli bevétek és ráfordítások közötti minősítés a vállalkozás tevékenységéhez való viszony alapján. Pontosításra és bővítésre kerültek a tételeik, valamint az elszámolásuk ideje. Szűkült a rendkívüli tételek köre,
- a pénzügyi műveletek bővültek és pontosításra kerültek,

A kiegészítő mellékletet érintő változások:

- az elszámolási szabályok megváltozásával összefüggő információk:
  - értékvesztés változásának bemutatása, legalább mérlegtételenkénti bontásban,
  - mérlegen kívüli tételek bemutatása, fajtánként (függő és biztos jövőbeni kötelezettségek),
- a kapcsolt vállalkozásokra vonatkozó információk:
  - kapcsolt vállalkozásokkal szembeni követelések, kötelezettségek megbontása anya- és leányvállalatok szerint csoportosítva,
  - a hozamokból (árbevétel, egyéb bevétel, rendkívüli bevételek között elszámolt halasztott bevétel) anya- és leányvállalattal szemben elszámolt összege,
  - leányvállalat, közös vezetésű vállalakozás, társult vállalkozás saját tőkéjének fő adatai,

- saját tőke éven belüli változásának bemutatása, a jegyzett tőke változásának bemutatásánál kitérve az egyes típusba sorolt, kapcsolt vállalkozások által történő változásra,
- az értékesítés nettó árbevételének a létesítő okiratban megjelölt főbb tevékenységek szerinti bemutatása,
- terven felüli értékcsökkenés elszámolt és visszaírt jelentős tételei és elszámolásuk indokai,
- a rendkívüli bevételek és ráfordítások társasági adóra gyakorolt hatásának bemutatása,
- a támogatási program keretében kapott támogatásokkal kapcsolatos információk,
- részvénytársaságnál a kibocsátott részvényekkel, átváltoztatható kötvényekkel kapcsolatos információk,
- a korábbi tisztségviselőkkel kapcsoltban fennálló kötelezettségeket, jogcímenként bemutatva,
- jövőbeni nyugdíjfizetési, végkielégítési kötelezettségek,
- a sajátos tevékenységekkel kapcsolatos más jogszabályban meghatározott információk.

III. A kiegészítő melléklet 2001. év utáni változásai

A 2003. évi LXXXV. törvény a számviteli törvény módosításáról

A számviteli törvény ezen módosításának legfontosabb előírásai a negyedik irányelv módosításának a nemzetközi számviteli standardok alkalmazásáról szóló 1606/2002. számú (EK) rendeletével függ össze. A rendelet előírásának megfelelően Magyarországon is kötelező 2005. (egyes esetekben 2007.) január 1-jétől kezdődően, a tőzsdei vállalkozások összevont (konszolidált) éves beszámolója tekintetében az IAS/ IFRS alkalmazása[6]. Az egyéb, nem tőzsdei vállalkozások összevont (konszolidált) éves beszámolója esetében is megengedett az IAS/ IFRS szerinti beszámoló készítése.

A törvény új előírása lehetőséget teremtett a valós értéken történő értékelés bevezetésére, bizonyos pénzügyi instrumentumok esetében.

A törvény további módosításai a következő témaköröket érintették:

- a közbenső mérleg készítésének eseteit,
- Gt. módosítással összefüggésben a jegyzett, de még be nem fizetett tőke elemnek a saját tőkében való kimutatása,
- osztalékfizetési korlátra vonatkozó előírások.

A kiegészítő mellékletben a következő információk szerepeltetését írta elő a törvénymódosítás:

- az adózott eredmény felhasználására vonatkozó javaslatot, amennyiben az nem egyezik meg a jóváhagyásra jogosult testület által elfogadott határozattal,
- ismertetni azon vállalkozók nevét és székhelyét, amelyek összeállítják azon vállalkozáscsoportok legnagyobb, illetve legkisebb egységének az összevont (konszolidált) éves beszámolóját, amelynek a vállalkozó leányvállalatként része. Amennyiben pedig ezen beszámolók nyilvánosak, meg kell adni azt a helyet is, ahol megtekintés céljából azok elhelyezésre kerültek.
- visszavásárolt saját részvényekkel, a saját üzletrészekkel kapcsolatos információk,
- kapcsolt vállalkozásokkal kapcsolatos információknak a beszámolóban elkülönülten történő bemutatása a mérlegben és az eredménykimutatásban,
- részletes információkat kell megadni a saját részvényekkel (ide értve a visszaváltható részvényeket is), a saját üzletrészekkel összefüggésben,

[6] Az 1606/2002. számú (EK) rendelet által biztosított lehetőséggel élve a törvény úgy rendelkezik, hogy a számviteli törvény szerint összevont (konszolidált) éves beszámoló készítésére kötelezett - az 1606/2002. számú (EK) rendelet 4. cikke hatálya alá nem tartozó - vállalkozó az összevont (konszolidált) éves beszámoló készítési kötelezettségének azzal is eleget tehet, ha az 1606/2002. számú (EK) rendeletben foglalt eljárás alapján az Európai Unió Hivatalos Lapjában rendeleti formában kihirdetett nemzetközi számviteli standardoknak megfelelően állítja össze az összevont (konszolidált) éves beszámolóját azzal, hogy a kihirdetett nemzetközi számviteli standardokban nem szabályozott kérdések tekintetében továbbra is a számviteli törvény előírásait köteles alkalmazni, a kihirdetett nemzetközi számviteli standardokkal összhangban. (A törvény indoklásának szövege)

- be kell mutatni a kapcsolt vállalkozásokkal szemben fennálló kötelezettségekre képzett céltartalékot, illetve annak felhasználását jogcímek szerinti bontásban, külön részletezve az ezzel a körrel szemben fennálló garanciális kötelezettségekre képzett céltartalék összegét is,
- a valós értéken történő értékelés szabályainak alkalmazása esetén, a részletes információt kell szolgáltatni az általános értékelési eljárásokkal meghatározott piaci érték és a számított piaci érték megállapításáról. Részletes információt kell adni továbbá az alkalmazott feltételezésekről, figyelembe vett tényezőkről, az értékelési különbözet alakulásáról, a pénzügyi instrumentumokról és valós értékükről, a származékos ügyletek fajtáiról és eredményre, illetve pénzáramlásra gyakorolt várható hatásukról, a fedezeti ügyletek hatékonyságáról, a valós értékelés értékelési tartalékának alakulásáról és a bekerülési értéken, illetve a valós értéken történő értékelés szabályai közötti áttérés eredményre gyakorolt hatásáról, valamint az áttérés előtti beszámoló (bázis) adatainak az áttérés miatti átrendezéséről.
- támogatásokkal kapcsolatos adatszolgáltatási kötelezettségeket.

Az 2004. évi XCIX. törvény az egyes adótörvényekről és a Számviteli törvény módosításáról

A jogharmonizáció kertében a nemzetközi előírások átvételéből adódó új elemek, valamint pontosítások és kiegészítések történtek ennél a törvénymódosításnál is. Módosítások:

- a devizában fennálló tartós befektetések árfolyam-különbözetének elszámolására,
- szellemi termék besorolása azon szellemi termékekre vonatkozóan, amelyeknek a korlátozott felhasználási jogát szerezte meg a vállalkozás, ezentúl a vagyoni értékű jogok között kell kimutatni,
- céltartalékot kell képezni, azokra a mérlegfordulónapon nagy valószínűséggel fennálló kötelezettségre, amelyek vonatkozásában az információ a mérlegfordulónapot követően de a mérlegkészítés napját megelőzően ismertté válik, illetve lehet képezni az így ismertté vált várható jövőbeni költségekre.

Pontosító, kiegészítő módosítások:

- a követelések csoportosítása,
- az értékesítés nettó árbevételét csökkentő tételek,
- a befektetett eszközök tartós használati, üzemeltetési, kezelési jogának átengedéséért kapott bevételek időbeli elhatárolása,
- a támogatások, végleges pénzeszköz-átadások, átvételek, jogcímeinek elkülönítése,
- a közös tevékenység elszámolása,

A kiegészítő mellékletben bemutatandó információk a következőkkel bővültek:

- ismertetni kell a beszámoló összeállításánál alkalmazott szabályrendszert, (számviteli törvény, IAS, IFRS) e rendszer főbb jellemzőit, az alkalmazott értékelési eljárásokat és az értékcsökkenés elszámolásának számviteli politikában meghatározott módszerét, elszámolásának gyakoriságát, az egyes mérlegtételeknél alkalmazott - az előző üzleti évtől eltérő - eljárásokból eredő, eltérések indokolását, valamint a vagyoni, pénzügyi helyzetre, az eredményre gyakorolt hatásukat. (88. § (4)),
- információt kell adni a könyvvizsgálattal kapcsolatban. Ha kötelező a könyvvizsgálat, akkor erre a tényre egyértelműen utalni kell, a vonatkozó jogszabályra való hivatkozással együtt (88. § (8)).
- fel kell tüntetni a könyvviteli szolgáltatás körébe tartozó feladatok irányításáért, vezetéséért felelős személy nyilvántartásban szereplő nyilvános adatait (88. § (9)),
- meg kell adni a vállalkozó székhelyének és - ha beszámolóját és a kapcsolódó üzleti jelentést interneten is közzéteszi - internetes honlapjának címét (89. § (5)),
- a tárgyévben lezárt határidős, opciós ügyletek, valamint swap ügyletek eredményét és cash-flowra gyakorolt hatását ügyletfajtánként, elszámolási ügylet (származékos ügylet) és leszállítási ügylet, fedezeti és nem fedezeti ügylet, tőzsdén, illetve tőzsdén kívül kötött ügylet részletezésben. (90. § (4) c.),

- az exportértékesítés árbevételét termékexport és szolgáltatásexport szerinti, az importbeszerzés értékét termékimport és szolgáltatásimport szerinti tagolásban, továbbá az Európai Unió, valamint más, az Európai Unión kívüli országok szerinti, illetve ezen belül földrajzilag elhatárolt piacok szerinti bontásban (93. § (1)),
- be kell mutatni a külföldi telephelyek főbb adatait telephelyenként külön-külön, így különösen azok megnevezését, címét, befogadó országát, a működéshez tartósan rendelkezésre bocsátott eszközök értékét, a külföldi gazdálkodásból származó követelések és kötelezettségek, a külföldi gazdálkodásból származó adózott eredmény és a külföldön befizetett főbb adók összegét. (94/A. §).

A közzétételre vonatkozó módosítás a mentesített anyavállalatokat érinti, amelyek kötelesek a külföldi fölérendelt anyavállalat által készített, könyvvizsgáló által felülvizsgált, konszolidált beszámolót közzétenni hiteles magyar nyelvű fordításban.

2005. évi CXII. Törvény a számvitelről és a könyvvizsgálati tevékenységről szóló törvények módosításáról

A törvény módosításai egyszerűsítési és versenyképesség növelési célból születtek, valamint a gyakorlati alkalmazás során felmerült kérdések, felvetések megválaszolását, egyértelmű rendezését szolgálták. Pontosításra került:

- a befejezetlen, még ki nem számlázott szolgáltatások besorolása és tartalma,
- a személyi jellegű egyéb kifizetések tartalma,
- az Uniós támogatások elszámolása, és az egyes időszakok közötti elhatárolása.

A kis- és középvállalkozások adminisztrációs kötelezettségeit csökkentéseként az egyszerűsített éves beszámolót készítők a kiegészítő mellékletben további adat- és információszolgáltatási kötelezettség alól mentesülnek.

2006. évi CXXXI. törvény egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról

A cégtörvényben és a szövetkezeti törvényben megfogalmazásra kerültek, a lekötött tartalék közvetlen átadására-átvételére vonatkozóan rendelkezések. A számviteli törvényben, az ennek megfelelő, egyértelmű számviteli elszámolás kiegészítésre került. A térítés nélkül átvett eszközökre, illetve igénybe vett szolgáltatásokra a piaci értéken történő elszámolás került meghatározásra a korábbi – az átadó nyilvántartás szerinti - értéke helyett.

A kiegészítő mellékletben be kell mutatni, a többségi befolyás, illetve a minősített többséget biztosító befolyásra vonatkozó információkat.

2008. évi LXXXI. törvény egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról

A törvény az egyszerűsítési lehetőségek között bevezeti a könyvvizsgálatra nem kötelezet jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok részére, hogy az egyszerűsített éves beszámolójukat - választás alapján - a 98/A. § szerinti sajátos módon is elkészíthetik. A sajátos beszámolóban értékelési egyszerűsítések alkalmazhatók, de bizonyos tételek alkalmazása nem megengedett, legfontosabb előírásai közé tartozik, hogy nem kell kiegészítő mellékletet készíteni.

2008. évi XCVI. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló és egyéb törvények módosításáról

A törvény módosítás jelentősen érintette a számviteli beszámolók közzétételét, amely előírás már vonatkozott a 2008. évi beszámolóra is, így a beszámolók papír alapon való közzétételére csak 2009. április 30-ig volt lehetőség. Ezt követő közzétételek során már csak elektronikus formában lehet a beszámolókat nyilvánosságra hozni. Ezzel az átalakítással a vállalkozások adminisztratív terhei is csökkentek, de a lényeges eredménye a változásnak, hogy ezáltal biztosított a piac szereplői számára, hogy könnyen és ingyenesen hozzáférhetőek a vállalkozások vagyoni, pénzügyi és jövedelemi helyzetének információihoz.

Számviteli törvények és a kiegészítő mellékletre vonatkozó előírások változása időrendben és tematikusan bemutatva

Változás	Változások hatályba lépése									
	1991. évi XVIII. törvény				2000. évi C. törvény					
	1994	1995	1997	1998	2001*	2004	2005	2006	2007	2009
Beszámolóra vonatkozó általános előírások										
Összevont (konszolidált) beszámoló	x									
Új számviteli alapelvek (3)			x							
külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepére is kiterjed				x						
Előtársaság beszámolási kötelezettsége				x						
Eltérési lehetőség a törvény előírásaitól (4.§ (4))					X					
Európai Gazdasági Egyesülés - hatály						x				
1606/2002 sz. (EK) rendelet kötelező alkalmazása 2005-től, illetve 2007-től (tőzsdei) ??						x				
1606/2002 sz. (EK) rendelet kiterjesztési lehetősége minden konszolidált beszámolóra						x				
1606/2002 sz. (EK) rendelet kötelező alkalmazásának haladéka 2007-től (tőzsdén csak hitelviszonyt megtestesítő papírt forgalmazókra)							x			
Cég bemutatása										
Kapcsolt vállalakozások	x			x			x			
Számviteli politikát / értékelést érintő változások										
Devizás tételek elszámolása	x									
Vevők értékelése	x				X					
Értékpapírok értékelése	x	x			X					
Nem realizált árfolyam-veszteség			x							
Devizában történő könyv-vezetés, áttérés		x								
Értékhelyesbítés elszámolási lehetősége		x								
Ellenőrzések, önellenőrzések hatásának bemutatása			x							
Bekerülési érték tartalmának bővülése			x		X					
Támogatás, fejlesztési juttatás elszámolása			x							
Devizahitelek nem realizált árfolyamveszteségének elhatárolása			x						x	
Átalakulás (Megszűnő részesedések elszámolása)			x							

8. sz. melléklet

Változás	Változások hatályba lépése									
	1991. évi XVIII. törvény				2000. évi C. törvény					
	1994	1995	1997	1998	2001*	2004	2005	2006	2007	2009
Számviteli politika keretébe tartozó szabályzatok kötelező elkészítése			x							
Átalakulás számvitel				x						
Maradványérték, hasznos élettartam figyelembevétele az amortizáció meghatározásakor					X					
Eredménykimutatás új változatai (mérlegszerű)					X					
Mérleg új változatai (lépcsős					X					
Egyéb és endkívüli tételek között minősítés (mérték)					X					
Valós értéken történő értékelés (pénzügyi instrumentumok) Elvek, módszerek részletes információi						x				
Egyszeres könyvvitel lehetőségének megszűnése a vállalkozók számára						x				
Vagyonmérleg									x	
MÉRLEG Eszközök										
Egyéb követelések pontosítása	x									
Követelések értékelése			x				x			
Készletek értékelése			x							
Kapcsolt vállalakozásokkal szembeni tételek megbontása					X					
Értékpapírok értékelése						x	x			
Üzleti vagy cégérték								x		
Befejezetlen szolgáltatás								x		
Szellemi termékek, vagyoni érétkű jogok besorolása							x			
MÉRLEG Források										
Egyéb kötelezettségek pontosítása	x									
Céltartalék környezet-védelmi kötelezettségekre, költségekre	x									
Céltartalék kamatozó értékpapírra		x								
Jegyzett, de be nem fizetett tőke (-)			x			x				
Visszavásárolt tulajdonosi részesedés névértéken			x							
Cégbíróságon még be nem jegyzett tőkeemelés, illetve tőkeleszállítás			x							
Előző évek árhozott veszte-sége Eredménytartalékba való átvezetése			x							

Változás	Változások hatályba lépése									
	1991. évi XVIII. törvény				2000. évi C. törvény					
	1994	1995	1997	1998	2001*	2004	2005	2006	2007	2009
Tőketartalék tartalmának módosulása			x							
Kötelező céltartalék-képzés a vevő egyedi minősítése alapján (kötelező)			x							
Támogatások halasztott bevételének PIE			x							
Lekötött tőketartalék				x						
Lekötött eredménytartalék				x						
Lekötött tartalék képzés					X	x			x	
Hátrasorolt kötelezettségek					X					
céltartalék					X		x			
Halasztott bevétel befektetett eszköz tartós átengedésekor							x			
EREDMÉNYKIMUTATÁS / EREDMÉNY ELSZÁMOLÁS										
Export árbevétel	x									
Forgalmi költség eljárás esetén AST bemutatása	x									
Rendkívüli bevételek, rendkívüli ráfordítások pontosítása	x									
Támogatások elszámolása eredményágon				x						
Kamatozó részvény kamata / Kapott osztalék				x						
Egyesülés költségei és ellentételezése				x						
Részvény ellenében elengedett kötelezettség				x						
Árbevétel teljesítésének ideje, korrekciók					X					
Értékvesztés, terven felüli értékcsökkenés visszaírása					X					
Anyag jellegű rőfordítások tartalma					X					
Személyi jellegű ráfordítások tartalma					X					
Osztalékfizetési korlát osztalékelőlegre is						x				
Üzleti vagy cégérték értékcsökkenése							x			
Terven felüli értékcsökkenés										
Visszafizetési kötelezettség nélkül kapott támogatások elszámolása (egyéb, rendkívüli tétel)							x			
Személyi jellegű egyéb kifizetések tartalma								x		
Támogatások elszámolása								x		
Térítés nélkül átvett eszköz									x	
Árbevétel a kezelői, üzemeltető jog átengedése									x	

Változás	Változások hatályba lépése									
	1991. évi XVIII. törvény				2000. évi C. törvény					
	1994	1995	1997	1998	2001*	2004	2005	2006	2007	2009
Tájékoztató információk és egyéb kiegészítések a KIEGÉSZÍTŐ MELLÉKLETBEN										
Ügyvezetés, Ig., FB, részére kifizetett javadalmazás, előleg, kölcsön, a konszolidált körben	x									
Környezetvédelemmel kapcsolatos információk	x									
Ellenőrzött társaságban való részesedés				x						
Mérlegen kívüli tételek bemutatása					X					
Értékvesztés elszámolási rendszeréből adódó különbség					X					
Kapcsolt vállalkozásokkal szembeni követelés, kötelezettség megbontása (anya-leány)					X					
Kapcsolt vállalkozásokkal szemben elszámolt hozamok (árbevétel, egyéb és rendkívüli bevétel)					X					
Kapcsolt vállalakozások saját tőkéjének főbb adatai					X					
A társaság saját tőkéje változásának bemutatása (Jegyzett tőke változása kapcsolt váll.-ok szerint is)					X					
Árbevétel fő tevékenysé-genkénti bemutatása					X					
Terven felüli értékcsökkenés és visszaírás összege, indokai					X					
Rendkívüli bevételek és ráfordítások társasági adóra gyakorolt hatása					X					
Támogatási program kere-tében kapott támogatások, azok felhasználása					X	x				
Részvénytársaságnál a kibocsátott részvényekkel, átváltoztatható kötvények-kel kapcsolatos információ					X					
Korábbi tisztségviselőkkel szemben fennálló kötele-zettségek, jogcímenként					X					
Jövőbeni végkielégítéssel, nyugdíjfizetéssel kapcsolatos kötelezettség					X					
Sajátos tevékenységgel kapcsolatos , más jogszabályban meghatározott információk					X					

Változás	Változások hatályba lépése									
	1991. évi XVIII. törvény				2000. évi C. törvény					
	1994	1995	1997	1998	2001*	2004	2005	2006	2007	2009
Visszavásárolt saját részvényekkel, a saját üzletrészekkel kiegészítő információi						x				
kapcsolt vállalkozásokkal kapcsolatos információk						x				
kapcsolt vállalkozásokkal szemben fennálló kötelezettségekre képzett céltartalékot, felhasználását jogcímek szerinti bontásban,						x				
kapcsolt vállalkozásokkal szemben fennálló garanciális kötelezettségekre képzett céltartalék						x				
eredmény felhasználására vonatkozó javaslatot						x				
Cégcsoport legkisebb és legnagyobb egységének azonosítása (leányvállalatok esetén)						x				
Egyszerűsítés a egyszerűsített éves beszámoló kiegészítő mellékeltében közlendő információkra					x	x		x		
közpénzek felhasználásával és a köztulajdon használatával kapcsolatos nyilvános adatok						x				
Beszámoló összeállításánál alkalmazott elvrendszer							x			
Könyvvizsgáló bemutatása							x			
Könyvelő bemutatása							x			
Mentesíthető anyavállalattal kapcsolatos információ							x			
Többségi, befolyásoló részesedés									x	
Cash flow-kimutatás										
Egyszerűsített éves beszámolóban nem kötelező CF			x							
Üzleti jelentés tartalmának kiszélesítése					X		x			
Közzététel										
Konszolidált beszámoló közzététele: szeptember 30.	X									
Ismételt közzététel (jelentős hiba!!)			x							
Minden kettős könyvvitelt vezető vállalkozó				x						
Im céginfomációs Szolgálat						x				
Elektronikus közzétételi lehetőség										
Elektronikus közzétételi kötelezettség										x

8. sz. melléklet

Változás	Változások hatályba lépése									
	1991. évi XVIII. törvény				2000. évi C. törvény					
	1994	1995	1997	1998	2001*	2004	2005	2006	2007	2009
Könyvvizsgálat										
A közzétételre kerülő beszámoló közül mentesül: - 5 millió Ft árbevétel alatt - 50 millió Ft árbevétel alatt, ha legalább mérlegké-pes könyvelő készíti				x						
Könyvvizsgálatra vonatkozó új előírások					X					
Könyvvizsgálói jelentés tartalmával szembeni követelmények					X					
Könyvvizsgálati kötelezett-ség a közbenső beszámolóra							x			
Könyvvizsgálói jelentés letétbe helyezése a beszámolóval együtt							x			
Konszolidált beszámoló könyvvizsgálói záradéka									x	
Könyvviteli szolgáltatás követelményei					X					

** változás a korábbi törvény előírásához képest*
Forrás: saját szerkesztés

9. sz. melléklet

A számviteli törvény kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásának az uniós irányelvek előírásit meghaladó tételei

Törvényi hely	A 2000. évi C. törvény előírása	Egyszerűsítési lehetőség [1]
Általános előírások		
11. § (3)	Fordulónap megváltoztatásából eredő hatás bemutatása	
88. § (2)	Értékelni kell a vagyoni, jövedelmi, likviditási helyzetet	
88. § (3)	A számviteli politika meghatározó elemei, változása és annak eredmény- hatása	
89. § (5)	Székhely és internete honlap címe	
94/A. §	Külföldi telephelyek főbb adatai	
Mérleghez kapcsolódó megjegyzések		
23. § (2)	A vagyonkezelőnél a kezelésbe használatba átvett eszközöket a KM-be legalább mérlegtételek szerinti bontásban be kell mutatni	
42. § (3)	Hosszú lejáratú kötelezettségből a fordulónapot követő évben esedékes részlete	
45. § (4)	Negatív üzleti vagy cégérték bemutatása 5 éven túli leírásának indoklása	
88. § (5)	Ellenőrzés során feltárt jelentős összegű hibák hatása eredményre, mérlegre	
90. § (2)	Kapcsolt vállalkozásokkal szembeni követelések, kötelezettségek mérlegtételeinek további bontása anya-és leányvállalattal szembeni összegekre	X
90. § (3)d	Lekötött tartalék jogcímek szerint megbontva	
90. § (5)	Hátrasorolt eszközök	
90. § (6)	Saját tőke változása bemutatása, a változás okaival együtt	
90. § (7)	Visszavásárolt saját részvény üzletrész	
90. § (8)	Kapcsolt vállalkozással szemben fennálló kötelezettségre képzett céltartalék	
Eredménykimutatáshoz kapcsolódó megjegyzések		
53. § (5)	Tárgyi eszköz értékcsökkenésének megváltoztatása esetén, a változás eredményre gyakorolt hatása	
88. § (5)	Ellenőrzés során feltárt jelentős hibák eredményre, mérlegre gyakorolt hatása	
90. § (1)b	Halasztott ráfordítás jelentősebb összegei	X
90. § (1)d	Halasztott bevétel jelentősebb összegei	X
90. § (4)c	Lezárt határidős, opciós ügyletek részletezéssel	
92. § (2)	Elszámolt értékcsökkenési leírás bemutatása	X
93. § (2)	Exporttámogatás esetén a támogatott bevételhez kapcsolódó közvetlen költségek	X
93. § (3)	Támogatási program kertében kapott támogatással kapcsoltban közölt információ	
92. § (5)	Forgalmi költség esetén a költségek költség-nemenkénti megbontása	
92. § (6)	Árbevétel, egyéb-, rendkívüli bevétel tételeiből a kapcsolt vállalkozásokkal szembeni bevétel elszámolt összegei (anya- és leányvállalati bontásban)	X
Tájékoztató adatok, egyéb tételek		
20. § (5)	A kiegészítő mellékletet a képviseletre jogosult személy köteles aláírni	
88. § (9)	Könyvviteli szolgáltatás körébe tartozó feladatok irányításáért felelős személy nyilvános adatai	
90. § (9)	Valós értékelésen törtnő értékelés alkalmazása esetén adandó információk	
94. § (1)	Környezetvédelmet szolgáló eszközök	
94. § (2)	Veszélyes hulladékok, környezetre káros anyagok	
94. § (3)	Környezetvédelmi kötelezettségek, jövőbeni költségek, ezekre képzett céltartalék	

[1] Az egyszerűsített éves beszámolóban

Kérdőív - Kiegészítő melléklet

Cég sorszáma	Ágazat	TOP közép/1 Egyéb/0 Felszámoéás/2	Beszámoló: Éves/ 1 Egysz. éves/3

Kiegészítő melléklet felmérése a mintában szereplő vállalkozások 2008. évi kiegészítő mellékelte alapján

Megnevezés		1	2	3	4	5	6 Nem jellemző
1. Beszámoló jellemzői							
1.1.	Beszámoló típusa	Éves	Éves, 3 oszlopos	Egyszerűsített éves	Egyszerűsített éves, 3 oszlopos		
1.2.	Mérlegkészítés időpontja	Január	Február	Március	Április	Május	
1.3.	Beszámoló dátuma	Január	Február	Március	Április	Május	
1.4.	Elfogadás dátuma	Január	Február	Március	Április	Május	
1.5.	Kötelező-e a könyvvizsgálat		Igen		Nem		
1.6.	Könyvvizsgálói jelentés típusa	Vélemény-nyilvánítás elutasítása	Elutasító vélemény	Korlátozó záradék	Hitelesítő záradék, figyelemfelhívó megjegyzéssel	Tiszta záradék	
1.7.	Könyvviteli szolgáltatás irányításáért felelős személy	Nincs megadva	Saját könyvelő, nem mérlegképes	Saját könyvelő, mérlegképes (Regisztrált)	Könyvelő iroda	Egyéni könyvelő	
1.8.	Költségelszámolás módja	Nincs megadva	Csak 5-ös számla o.	Elsődleges 5-ös számla o.	Elsődleges 6-os 7-es számla o.		
1.9	Készletnyilvántartás	Nincs megadva	Évközi nincs	Évközi mennyiségi	Évközi értékbeli	Folyamatos mennyiségi és értékbeli	
2	**Változások jellege**						
2.1	Árbevétel változás	- 20 % alatt	- 10-20 %	Hasonló ± 10%	+ 10-20 %	+ 20 % felett	
2.2	Üzemi eredmény vált.	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.3	Korrigált üz. er. vált. (ÜE. + ER - EB)	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.4	Pénzügyi eredmény változása	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.5	Adózás előtti eredmény változása	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.6	Osztalék változása	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.7	Mérleg sz. eredmény változása	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.8	Saját tőke változása	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.9	Kötelezettségek változása	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.10	Mérlegfőösszeg	- -	-	hasonló	+	+ +	

	változása						
2.11	Vállalati besorolás	Nincs	Mikro	Kis	Közép	Nagy	
2.12	Létszám		1 - 10	11 - 50	51 - 250	251 -	
2.13	Árbevétel (millió Ft)	- 100	100 - 540	540 – 2.700	2.700-13.500	13.500 -	
2.14	Mérlegfőösszeg (Millio HUF)	- 100	100 - 540	540 – 2.700	2.700-13.500	13.500 -	
2.15	Alapítás időpontja	2008	2006-2007	2001-2005	1991-2000	-1990	
2.16	Kiegészítő melléklet terjedelme (oldal)	1 - 5	6 - 10	11 - 20	21 - 50	50 -	
3.	**Kiegészítő melléklet tartalma**						
I. Általános							
3. 0. Vállalkozás bemutatása		**nincs**	**Hiányos / hibás**	**Törvényi minimum**	**Törvényi kötelezettségnél több**		
3.1.	Telephelyek száma	1	2	3-5	6-10	10-	
3.11	Telephely / fióktelep bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.12	Külföldi telephely bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.2.	Tevékenységek száma	1	2	3-5	6-10	10-	
3.21	Tevékenység bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.22	Főtevékenység	Mező- és erdőgazd.	Ipar	Építőipar	Kereskedelem	Szolgáltatás	
3.3	Tulajdonosok száma	1	2	3-5	6-10	10-	
3.31	Tulajdonos	Belföldi	Külföldi	Vegyes	Csak cég	vegyes	
3.32	Tulajdonos ügyvezetés kapcsolata	Tulajdonos = ügyvezető (mind)	Ügyvezető= Tulajdonosok egy része	Külső ügyvezető (Magyar)	Külföldi és magyar ügyvezető	Külföldi ügyvezető	
3.4.	Ellenőrző szerv FB		Nincs		Van		
3.5.	Igazgatóság		Nincs		Van		
3.6.	Kapcsolt vállalkozások száma	0	1	2 - 5	6 - 10	10 -	
3.61	Kapcsolt vállalkozások, kapcs. felek bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.62	Kapcsolt felekkel bonyolított, nem szokásos piaci ügyletek jellege, értéke	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.71.	/Konszolidáció esetén/ az Anyavállalat bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.72	Anyaváll. Konszolidált. Beszámolója közzétételének helye	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.8.	Beszámoló aláírására jogosult bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
4. 0.	**Számviteli politika bemutatása**	**Nincs**	**Hiányos / hibás**	**Törvényi minimum**	**Törvényi kötelezettségnél több**		
4.1	Értékelési eljárások, értékelési elvek és azok változása bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
4.2	Amortizáció módszere	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél		

					több		
4.3	Terven felüli értékcsökkenés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
4.4	Deviza-valuta ügyletek értékelése	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
4.5	Értékvesztés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
4.6.	Céltartalék képzés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
4.7.	Ellenőrzés során feltárt jelentős összegű hiba	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
4.8	Eredménykimutatás módja	Összköltség eljárás	Forgalmi költség eljárás	Összköltség- és Forgalmi költség eljárás is			
4.9	Valós értékelés alkalmazása		Igen		Nem		
	II. Speciális rész (adatok)						
5.	**Mérleghez (***fűzött magyarázatok)*						
5.10	**Befektetett eszközök**	**Nincs**	**Mutató**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	
5.11	Immateriális javak - tükör	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.12	Tárgyi eszköz tükör	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.13	Értékcsökkenés részletezése	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.14	Értékhelyesbítés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.15	Befektetett pénzügyi eszközök változása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.16	Részesedések	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.17	Tartósan adott kölcsön, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.18	Értékvesztések, visszaírások	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.19	Kapcsolt vállalkozásokkal szembeni tételek bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.20	**Forgóeszközök**	**Nincs**	**Mutató**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	
5.21	**Készletek** (változása)	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.22	Naturáliák bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.23	Saját termelésű készlet	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.24	Befejezetlen termelés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.25	Értékvesztés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél		

					több		
5.26	Befejezetlen szolgált. készletre vétele	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.31	**Követelések részletezése**	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.32	Kapcsolt vállalkozással szembeni követelés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.33	Fontosabb vevők	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.34	Lejárt követelés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.35	Tagi kölcsön	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.36	Értékvesztés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.37	Garanciális visszatartás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.41	**Értékpapírok és pénzeszközök** változása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.42	Értékvesztés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.43	Visszavásárolt saját részvény, üzletrész	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.44	Pénztár állomány	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.45	Deviza-valuta állomány	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.50	**Időbeli elhatárolás**	**Nincs**	**Mutató**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	
	Aktív időbeli elhat. jelentős tételei:						
5.51	- Bevétel	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.52	- Költség	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.53	- Halasztott ráfordítás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.54	Térítés nélküli átvétel	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
	Passzív időbeli elhat. Jelentős tételei						
5.55	- Bevétel	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.56	- Költség	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.57	- Halasztott bevétel	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.58	Öt éven túl megszün-tetendő halasztott bev.	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		

5.60	**Saját tőke változása**	**Nincs**	**Mutató**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	
5.61	Jegyzett tőke (MFt)	-0,5	0,5-3,0	3,1-10,0	10,1-50,0	50,0-	
5.62	Visszavásárolt saját részvény, üzletrész	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.63	Lekötött tartalék jogcímei	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.64	- Pótbefizetés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.65	- Fejlesztési tartalék	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.66	Értékelési tartalék bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.70	**Céltartalékok**	**Nincs**	**Mutató**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	
5.71	Képzés, felhasználás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.72	- Garancia	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.73	- Környezet védelem	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.74	- Peres ügyletek	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.75	- Kapcsolt felekkel szembeni kötelezettség miatti céltartalék	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.76	- Külön törvény alapján	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.80	**Kötelezettség részletezése**	**Nincs**	**Hiányos**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	
5.81	Kapcsolt vállalakozásokkal szembeni kötelezettség	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.82	Fontosabb szállítók bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.83	Tagi kölcsön	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.84	Devizában fennálló kötelezettség	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.85	Lízing	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.86	Lejárt kötelezettségek	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.87	5 éven túl esedékes kötelezettség	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.88	Hosszú lejáratú kötelezettségből a rövid lejáratú közé átsorolt	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.89	Devizás tételek évvégi értékelésének eszköz - forrás-eredmény-	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		

	hatása						
5.90	**Mérlegen kívüli tételek**	**Nincs**	**Mutató**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	
5.91	Függő kötelezettségek	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.92	Biztos jövőbeni kötelezettség	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.93	Függő követelések	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.94	Biztosíték-jelzálog, Zálogjog -terhek	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.0	**Eredménykimutatás**	**Nincs**	**Mutató**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	
6.1	Árbevétel fő tevékenységenkénti bontása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.11	Árbevétel kapcsolt vállalkozásoktól	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.2	Export árbevétel földrajzi helyenkénti bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.3	Export támogatással kapcsolatos információk	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.4	Egyéb bevétel	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.41	Egyéb bevétel kapcsolt vállalkozásoktól	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.5	Értékesített immateriális javak, Tárgyi eszközök	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.6	Értékvesztés., Terven f. écs, Céltartalék visszaírás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.7	Támogatás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
	AST						
6.8	- STKÁV	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.9	- SEEAÉ	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.10	Költségek ráfordítások bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.11	- Anyag jellegű	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.12	- Személyi jellegű	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.13	- Értékcsökkenési leírás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.14	Közvetlen költségek	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.15	Közvetett költségek	Nincs	Hiányos /	Törvényi	Törvényi kötelezettségnél		

			hibás	minimum	több		
6.16	Kísérleti fejlesztés költségei	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.17	Egyéb ráfordítás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.18	Értékesített immateriális javak, tárgyi eszközök	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.19	Értékvesztés, terven felüli écs, céltartalék visszaírása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.20	Üzemi eredmény	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.31	Pénzügyi bevételek	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.32	Árfolyam különbözet (nyereség)	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.33	Pénzügyi ráfordítások	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.34	Árfolyam különbözet (veszteség)	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.41	Rendkívüli bevételek	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.42	Kapott támogatások, halasztott bevételek,	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.4	Halasztott bevételek, kapcsolt vállalkozástól	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.43	Rendkívüli ráfordítások	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.44	Adott támogatások bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.51	Értékelésből eredő Társasági adóalap korrekciós tételek	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.52	Rendkívüli bevétel, rendk. Ráford. Társasági adóalap korrekciós hatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.53	Adóbírság	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.54	Kedvezményes társasági adókulcs - 10%	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.55	Osztalék	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
7.10	**Mutatók, elemzés**	**Nincs**	**Mutató**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	
7.11	Vagyoni helyzet bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
7.12	Vagyoni helyzet elemzése	Nincs	Mutató	Közlés	Magyarázat	Elemzés	
7.21	Jövedelmi helyzet bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
7.22	Jövedelmi helyzet	Nincs	Mutató	Közlés	Magyarázat	Elemzés	

	elemzése						
7.31	Pénzügyi, likviditási helyzet bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
7.32	Pénzügyi, likviditási helyzet elemzése	Nincs	Mutató	Közlés	Magyarázat	Elemzés	
7.4.	Cash flow kimutatás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.	**III. Tájékoztató adatok**						
8.0.	**Foglalkoztatottakkal kapcsolatos tájékoztatás**	**Nincs**	**Mutató**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	
8.11	Foglalkoztatottak létszáma	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.12	Bérköltség	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.13	Személyi jellegű egyéb kifizetések	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.21	Vezető tisztségviselők részére kifizetett díj (Igazgatóság, FB)	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.22	Ügyvezetés díjazása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.23	Vezető Tisztség-viselőknek adott előlegek, kölcsönök	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.31	Könyvvizsgálati és egyéb szolgáltatás díjainak bemutatása külön-külön EGYSZERŰSÍTETT együtt	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.32	Könyvvizsgálati díj (eFt)	- 300	301-600	601-1.000	1.001-2.000	2.001 -	
8.40	**Környezetvédelemmel összefüggő információk**	**Nincs**	**Mutató**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	
8.41	Környezetvédelmet szolgáló Tárgyi eszköz	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.42	Veszélyes, Káros anyagok	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.43	Környezetvédelmi kötelezettségek	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.44	Környezeti károk	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.45	Környezetvédelmi ráfordítás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.50	**Egyéb tájékoztatás**						
8.51	Ellenőrzések megállapításai	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.52	Perek	Nincs	Hiányos /	Törvényi	Törvényi kötelezettségnél		

			hibás	minimum	több		
8.52	Részvények bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.53	Részes visz állókkal ügyletek, tranzakciók	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.54	Hátrasorolt eszközök tételesen	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.60	**Mérleg fordulónapot követő események bemutatása**	Nincs		Törvényi kötelezettség	Törvényi kötelezettségnél több		

Kérdőív - Kiegészítő melléklet

Cég sorszáma	Ágazat	TOP közép/1 Egyéb/0 Felszámolás/2	Beszámoló: Éves/ 1 Egysz. éves/3
			3

Kiegészítő melléklet felmérése a mintában szereplő vállalkozások 2008. évi kiegészítő mellékelte alapján

Megnevezés		1	2	3	4	5	6 Nem jellemző
1. Beszámoló jellemzői							
1.1.	Beszámoló típusa	Éves	Éves, 3 oszlopos	Egyszerűsített éves	Egyszerűsített éves, 3 oszlopos		
1.2.	Mérlegkészítés időpontja	Január	Február	Március	Április	Május	
1.3.	Beszámoló dátuma	Január	Február	Március	Április	Május	
1.4.	Elfogadás dátuma	Január	Február	Március	Április	Május	
1.5.	Kötelező-e a könyvvizsgálat		Igen		Nem		
1.6.	Könyvvizsgálói jelentés típusa	Vélemény-nyilvánítás elutasítása	Elutasító vélemény	Korlátozó záradék	Hitelesítő záradék, figyelemfelhívó megjegyzéssel	Tiszta záradék	
1.7.	Könyvviteli szolgáltatás irányításáért felelős személy	Nincs megadva	Saját könyvelő, nem mérlegképes	Saját könyvelő, mérlegképes (Regisztrált)	Könyvelő iroda	Egyéni könyvelő	
1.8.	Költségelszámolás módja	Nincs megadva	Csak 5-ös számla o.	Elsődleges 5-ös számla o.	Elsődleges 6-os 7-es számla o.		
1.9	Készletnyilvántartás	Nincs megadva	Évközi nincs	Évközi mennyiségi	Évközi értékbeli	Folyamatos mennyiségi és értékbeli	
2	**Változások jellege**						
2.1	Árbevétel változás	- 20 % alatt	- 10-20 %	Hasonló ± 10%	+ 10-20 %	+ 20 % felett	
2.2	Üzemi eredmény vált.	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.3	Korrigált üz. er. vált. (ÜE. + ER - EB)	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.4	Pénzügyi eredmény változása	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.5	Adózás előtti eredmény változása	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.6	Osztalék változása	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.7	Mérleg sz. eredmény változása	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.8	Saját tőke változása	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.9	Kötelezettségek változása	- -	-	hasonló	+	+ +	
2.10	Mérlegfőösszeg	- -	-	hasonló	+	+ +	

	változása						
2.11	Vállalati besorolás	Nincs	Mikro	Kis	Közép	Nagy	
2.12	Létszám		1 - 10	11 - 50	51 - 250	251 -	
2.13	Árbevétel (millió Ft)	- 100	100 - 540	540 – 2.700	2.700-13.500	13.500 -	
2.14	Mérlegfőösszeg (Millio HUF)	- 100	100 - 540	540 – 2.700	2.700-13.500	13.500 -	
2.15	Alapítás időpontja	2008	2006-2007	2001-2005	1991-2000	-1990	
2.16	Kiegészítő melléklet terjedelme (oldal)	1 - 5	6 - 10	11 - 20	21 - 50	50 -	
3.	**Kiegészítő melléklet tartalma**						
I. Általános							
3. 0. Vállalkozás bemutatása							
3.1.	Telephelyek száma	1	2	3-5	6-10	10-	
3.11	Telephely / fióktelep bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.12	Külföldi telephely bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.2.	Tevékenységek száma	1	2	3-5	6-10	10-	
3.21	Tevékenység bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.22	Főtevékenység	Mező- és erdőgazd.	Ipar	Építőipar	Kereskedelem	Szolgáltatás	
3.3	Tulajdonosok száma	1	2	3-5	6-10	10-	
3.31	Tulajdonos	Belföldi	Külföldi	Vegyes	Csak cég	vegyes	
3.32	Tulajdonos ügyvezetés kapcsolata	Tulajdonos = ügyvezető (mind)	Ügyvezető= Tulajdonosok egy része	Külső ügyvezető (Magyar)	Külföldi és magyar ügyvezető	Külföldi ügyvezető	
3.4.	Ellenőrző szerv FB		Nincs		Van		
3.5.	Igazgatóság		Nincs		Van		
3.6.	Kapcsolt vállalkozások száma	0	1	2 - 5	6 - 10	10 -	
3.61	Kapcsolt vállalkozások, kapcs. felek bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.62	Kapcsolt felekkel bonyolított, nem szokásos piaci ügyletek jellege, értéke	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.71	/Konszolidáció esetén/ az Anyavállalat bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.72	Anyaváll. Konszolidált. Beszámolója közzétételének helye	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
3.8.	Beszámoló aláírására jogosult bemutatása	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
4. 0.	**Számviteli politika bemutatása**						
4.1	Értékelési eljárások, értékelési elvek és azok változása bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
4.2	Amortizáció módszere	Nincs	Hiányos /	Törvényi	Törvényi		

			hibás	minimum	kötelezettségnél több		
4.3	Terven felüli értékcsökkenés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
4.4	Deviza-valuta ügyletek értékelése	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
4.5	Értékvesztés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
4.6.	Céltartalék képzés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
4.7.	Ellenőrzés során feltárt jelentős összegű hiba	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
4.8	Eredménykimutatás módja	Összköltség eljárás	Forgalmi költség eljárás	Összköltség- és Forgalmi költség eljárás is			
4.9	Valós értékelés alkalmazása		Igen		Nem		
	II. Speciális rész (adatok)						
5.	**Mérleghez (***fűzött magyarázatok)*						
5.10	**Befektetett eszközök**						
5.11	Immateriális javak - tükör	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.12	Tárgyi eszköz tükör	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.13	Értékcsökkenés részletezése	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.14	Értékhelyesbítés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.15	Befektetett pénzügyi eszközök változása	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.16	Részesedések	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.17	Tartósan adott kölcsön, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.18	Értékvesztések, visszaírások	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.19	Kapcsolt vállalkozásokkal szembeni tételek bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.20	**Forgóeszközök**						
5.21	**Készletek** (változása)	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.22	Naturáliák bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.23	Saját termelésű készlet	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.24	Befejezetlen termelés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.25	Értékvesztés	Nincs	Hiányos /	Törvényi	Törvényi		

			hibás	minimum	kötelezettségnél több		
5.26	Befejezetlen szolgált. készletre vétele	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.31	**Követelések részletezése**	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.32	Kapcsolt vállalkozással szembeni követelés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.33	Fontosabb vevők	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.34	Lejárt követelés	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.35	Tagi kölcsön	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.36	Értékvesztés	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.37	Garanciális visszatartás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.41	**Értékpapírok és pénzeszközök** változása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.42	Értékvesztés	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.43	Visszavásárolt saját részvény, üzletrész	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.44	Pénztár állomány	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.45	Deviza-valuta állomány	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.50	**Időbeli elhatárolás**						
	Aktív időbeli elhat. jelentős tételei:						
5.51	- Bevétel	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.52	- Költség	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.53	- Halasztott ráfordítás	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.54	Térítés nélküli átvétel	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
	Passzív időbeli elhat. Jelentős tételei						
5.55	- Bevétel	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.56	- Költség	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.57	- Halasztott bevétel	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.58	Öt éven túl megszün-tetendő halasztott bev.	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		

5.60	**Saját tőke változása**						
5.61	Jegyzett tőke (MFt)	-0,5	0,5-3,0	3,1-10,0	10,1-50,0	50,0-	
5.62	Visszavásárolt saját részvény, üzletrész	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.63	Lekötött tartalék jogcímei	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.64	- Pótbefizetés	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.65	- Fejlesztési tartalék	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.66	Értékelési tartalék bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.70	**Céltartalékok**						
5.71	Képzés, felhasználás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.72	- Garancia	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.73	- Környezet védelem	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.74	- Peres ügyletek	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.75	- Kapcsolt felekkel szembeni kötelezettség miatti céltartalék	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.76	- Külön törvény alapján	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.80	**Kötelezettség részletezése**						
5.81	Kapcsolt vállalakozásokkal szembeni kötelezettség	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.82	Fontosabb szállítók bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.83	Tagi kölcsön	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.84	Devizában fennálló kötelezettség	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.85	Lízing	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.86	Lejárt kötelezettségek	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.87	5 éven túl esedékes kötelezettség	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
5.88	Hosszú lejáratú kötelezettségből a rövid lejáratú közé átsorolt	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.89	Devizás tételek évvégi értékelésének eszköz - forrás-eredmény-hatása	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			

5.90	**Mérlegen kívüli tételek**						
5.91	Függő kötelezettségek	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.92	Biztos jövőbeni kötelezettség	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.93	Függő követelések	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
5.94	Biztosíték-jelzálog, Zálogjog -terhek	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
6.0	**Eredménykimutatás**						
6.1	Árbevétel fő tevékenységenkénti bontása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.11	Árbevétel kapcsolt vállalkozásoktól	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.2	Export árbevétel földrajzi helyenkénti bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.3	Export támogatással kapcsolatos információk	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.4	Egyéb bevétel	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
6.41	Egyéb bevétel kapcsolt vállalkozásoktól	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.5	Értékesített immateriális javak, Tárgyi eszközök	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.6	Értékvesztés., Terven f. écs, Céltartalék visszaírás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.7	Támogatás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
	AST						
6.8	- STKÁV	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.9	- SEEAÉ	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.10	Költségek ráfordítások bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.11	- Anyag jellegű	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
6.12	- Személyi jellegű	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
6.13	- Értékcsökkenési leírás	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
6.14	Közvetlen költségek	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.15	Közvetett költségek	Nincs	Hiányos /	Törvényi	Törvényi kötelezettségnél		

			hibás	minimum	több		
6.16	Kísérleti fejlesztés költségei	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.17	Egyéb ráfordítás	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
6.18	Értékesített immateriális javak, tárgyi eszközök	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.19	Értékvesztés, terven felüli écs, céltartalék visszaírása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.20	Üzemi eredmény	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
6.31	Pénzügyi bevételek	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
6.32	Árfolyam különbözet (nyereség)	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.33	Pénzügyi ráfordítások	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.34	Árfolyam különbözet (veszteség)	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.41	Rendkívüli bevételek	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
6.42	Kapott támogatások, halasztott bevételek,	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
6.4	Halasztott bevételek, kapcsolt vállalkozástól	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.43	Rendkívüli ráfordítások	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
6.44	Adott támogatások bemutatása	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
6.51	Értékelésből eredő Társasági adóalap korrekciós tételek	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.52	Rendkívüli bevétel, rendk. Ráford. Társasági adóalap korrekciós hatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.53	Adóbírság	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
6.54	Kedvezményes társasági adókulcs - 10%	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
6.55	Osztalék	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
7.10	**Mutatók, elemzés**						
7.11	Vagyoni helyzet bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
7.12	Vagyoni helyzet elemzése	Nincs	Mutató	Közlés	Magyarázat	Elemzés	
7.21	Jövedelmi helyzet bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
7.22	Jövedelmi helyzet	Nincs	Mutató	Közlés	Magyarázat	Elemzés	

	elemzése						
7.31	Pénzügyi, likviditási helyzet bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
7.32	Pénzügyi, likviditási helyzet elemzése	Nincs	Mutató	Közlés	Magyarázat	Elemzés	
7.4.	Cash flow kimutatás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.	**III. Tájékoztató adatok**						
8.0.	**Foglalkoztatottakkal kapcsolatos tájékoztatás**						
8.11	Foglalkoztatottak létszáma	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.12	Bérköltség	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.13	Személyi jellegű egyéb kifizetések	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.21	Vezető tisztségviselők részére kifizetett díj (Igazgatóság, FB)	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.22	Ügyvezetés díjazása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.23	Vezető Tisztség-viselőknek adott előlegek, kölcsönök	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.31	Könyvvizsgálati és egyéb szolgáltatás díjainak bemutatása külön-külön EGYSZERŰSÍTETT együtt	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.32	Könyvvizsgálati díj (eFt)	- 300	301-600	601-1.000	1.001-2.000	2.001 -	
8.40	**Környezetvédelemmel összefüggő információk**						
8.41	Környezetvédelmet szolgáló Tárgyi eszköz	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
8.42	Veszélyes, Káros anyagok	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
8.43	Környezetvédelmi kötelezettségek	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
8.44	Környezeti károk	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
8.45	Környezetvédelmi ráfordítás	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
8.50	**Egyéb tájékoztatás**						
8.51	Ellenőrzések megállapításai	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
8.52	Perek	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			

8.52	Részvények bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
8.53	Részes visz állókkal ügyletek, tranzakciók	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
8.54	Hátrasorolt eszközök tételesen	Nincs	Részleges Hiányos	Elvárható információ			
8.60	**Mérleg fordulónapot követő események bemutatása**	Nincs		Törvényi kötelezettség	Törvényi kötelezettségnél több		

Erdőgazdaságok szakmai felmérőlapja

	Megnevezés	1	2	3	4	5	Nem jellemző
11	Telephelyek, fióktelep	1	2	3-4	5-7	8-	
12	- erdészetek	1	2	3-4	5-7	8-	
13	- üzemek	0	1	2	3	4-	
140	Tevékenységek						
141	- Erdőgazdálkodás		nincs		van		
142	- Vadgazdálkodás		nincs		van		
143	- Fafeldolgozás		nincs		van		
144	- Vendéglátás –Szállás-szolg.		nincs		van		
21	Konszolidáció		nincs		van		
22	Leányvállalatok száma	0	1	2	3	4 -	
30	Számviteli politika						
31	Alapítás - átszervezés, Kutatás - fejlesztés	Al-ktg	Al-Akt	KF-ktg	KF-akt	Al+KF akt	
32	Árfolyam	MNB	B-vét	B-elad	B-átl	Vegyes	
33	- Jelentős	Fix		5%		10%	
34	- Valós értékelés (pénzügyi instrumentumokra)		Nincs		van		
35	Értékcsökkenés	Lineáris	degresszív				
36	- Maradványérték	Nincs	alig	néha	részben	összes	
37	- Kisértékű tárgyi eszköz értékhatár (eFt)		50		100		
38	Céltartalék erdőfelújításra		Nem		Igen		
390	Speciális elszámolás az összemérés elvének érvényesítésre						
391	- vadgazdálkodás		Nem		Igen		
392	- erdőfelújítás		Nem		Igen		
393	- károk,		Nem		Igen		
394	- támogatások		Nem		Igen		
41	Eredménykimutatás	Össz.ktg		Forg.ktg		Ö+F	
42	Ágazati, tevékenység, fedezet bemutatása	Nincs		Csak a Főtevé-kenységre	Néhány tevékeny-ségre	Van	
43	Önköltségszámítás		Nincs	Részleges		Van	
440	Eredmény összetevői						
	Ágazatok	Fakiter-melés	Vad-gazdálk.	Fa-feldolg	Szolgál-tatás	Egyéb	Összesen
441	Értékesítés árbevétele						100 %
442	Egyéb bevétel						100 %

443	Ráfordítások						100 %
444	- vállalkozói (munka) díj						100 %
445	Egyéb ráfordítás						100 %
446	Üzemi eredmény						100 %
447	Pénzügyi ráfordítás						100 %
5	Befejezetlen beruházás-ágazati bontása	Nincs	Alig	Főág	Több	Mind	
	Specialitás:						
51	- Erdőtelepítés		Nem		igen		
52	- Erdőfelújítás		Nem		igen		
53	- Vadgazdálkodás		Nem		igen		
	2008. évi beruházás						
55	- Erdőtelepítés		Nem		igen		
56	- Erdőfelújítás		Nem		igen		
57	- Vadgazdálkodás		Nem		igen		
58	Terven felül Értékcsökkenés–vadkerítés		Nem		igen		
61	STK bemutatása naturáliákban	Nincs		Csak a Főtevé-kenységre	Néhány tevékeny-ségre	Van	
62	AIE – szakmai részletek		Nem		igen		
63	PIE szakmai tartalom		Nem		igen		
64	Halasztott bevétel (MNV)		Nem		igen		
65	Céltartalék képzése	Egyéb	Várható határidős ügyletre	Jövőbeli költségre	Várható Apeh bírságra	Várható kárté-rítésre	
66	Biztosítékok-jelzálog	Ovadék letét	Keret. jelzálog	Ingatlan Jelzálog	Gép, készlet jelzálog	Bevétel enged-ményezés	
67	Osztalék	2007 nem	2007 igen	2008 nem	2008 igen	2007, 2008-is	
70	Mutatók-elemzés						
71	Szakmai mutatók	Nincs	Alig	Eseten-ként	Sok	Valós bemutatás	
72	Szakmai elemzés	Nincs	Alig	Eseten-ként	Sok	Valós bemutatás	
73	Mutatók magyarázata						
74	- 2007 – 2008 változásának bemutatása	Recesz-szió	Válság jelek	Gondok	Szinten-tartás	Javulás jelei	

Kérdőív - Kiegészítő melléklet felmérése a mintában szereplő vállalkozások 2008. évi kiegészítő mellékelte alapján – 2009. június- augusztus hónapokban felszámolásra került vállalkozások

Cég sorszáma	Ágazat	TOP közép/1 Egyéb/0 Felsz/2	Beszámoló: Éves/ 1 Egysz. éves/3

FELSZÁMOLÁS / VÁLSÁG

Megnevezés		1	2	3	4	5	6 Nem jellemző / nincs adat
1. Beszámoló jellemzői							
1.1.	Beszámoló **típusa**	Éves	Éves, 3 oszlopos	Egyszerűsített éves	Egyszerűsített éves, 3 oszlopos		
1.2.	Mérlegkészítés időpontja	Január	Február	Március	Április	Május	
1.3.	Beszámoló dátuma	Január	Február	Március	Április	Május	
1.4.	Elfogadás dátuma	Január	Február	Március	Április	Május	
1.5.	Kötelező-e a könyvvizsgálat		Igen		Nem		
1.6.	Könyvvizsgálói jelentés típusa	Vélemény-nyilvánítás elutasítása	Elutasító vélemény	Korlátozó záradék	Hitelesítő záradék, figyelemfelhívó megjegyzéssel	Tiszta záradék	
1.7.	Könyvviteli szolgáltatás irányításáért felelős személy	Nincs megadva	Saját könyvelő, nem mérlegképes	Saját könyvelő, mérlegképes (Regisztrált)	Könyvelő iroda	Egyéni könyvelő	
1.8	Kiegészítő melléklet terjedelme (old)	1 - 5	6 - 10	11 - 20	21 - 50	50 -	
2. 0. Vállalkozás bemutatása							
21	Cégforma	Kkt.	Bt.	Kft.	ZRt.	NyRt.	
22	Székhely	Község	Város	MJ város	Budapest környéke	Budapest	
23	Székhely elhelyezkedése	Észak Magyarország	Alföld	Dunántúl	Budapest környéke	Budapest	
24	Alapítás időpontja	2008	2006-2007	2001-2005	1991-2000	-1990	
25	Telephelyek száma	1	2	3-5	6-10	10-	
26	Telephely / fióktelep bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
26	Tevékenységek száma	1	2	3-5	6-10	10-	
27	Tevékenység bemutatása	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
28	Főtevékenység	Mező- és erdőgazdaság	Ipar	Építőipar	Kereskedelem	Szolgáltatás	
31	Tulajdonosok száma	1	2	3-5	6-10	10-	
32	Tulajdonos	Belföldi	Külföldi	Vegyes			
33	Tulajdonos	Jogi személy	Magánszemély	Vegyes			
34	Tulajdonos ügyvezetés kapcsolata	Tulajdonos = ügyvezető (mind)	Ügyvezető= Tulajdonosok egy része	Külső ügyvezető (Magyar)	Külföldi és magyar ügyvezető	Külföldi ügyvezető	
35	Ellenőrző szerv FB		Nincs		Van		
36	Igazgatóság		Nincs		Van		
37	Kapcsolt vállalk.száma	0	1	2 - 5	6 - 10	10 -	
38	Kapcsolt felekkel bonyolított, nem szok. ügyletek jell. ért	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		

41	Vállalati besorolás	Nincs	Mikro	Kis	Közép	Nagy	
42	Létszám		1 - 10	11 - 50	51 - 250	251 -	
43	Árbevétel (millió Ft)	- 100	100 - 540	540 – 2.700	2.700-13.500	13.500 -	
44	Mérlegfőösszeg (Millio HUF)	- 100	100 - 540	540 – 2.700	2.700-13.500	13.500 -	
45	Jegyzett tőke	- 0,5	0,5-3	3,1-10	10,1-50	50-	
46	**Saját tőke (Millió Ft)**						
47	**Jegyzett tőke / Saját tőke**						
	Változások jellege						
50	Eredmény változás						
51	Árbevétel változás	- 30 % alatt	- 10-30 %	Hasonló ± 10%	+ 10-30 %	+ 30 % felett	
52	Üzemi eredmény vált.	- 30 % alatt	- 10-30 %	hasonló	+ 10-30 %	+ 30 % felett	
53	Korrigált üz. er. vált. (ÜE. + ER - EB)	- 30 % alatt	- 10-30 %	hasonló	+ 10-30 %	+ 30 % felett	
54	Pénzügyi eredmény változása	- 30 % alatt	- 10-30 %	hasonló	+ 10-30 %	+ 30 % felett	
55	Osztalék változása	- 30 % alatt	- 10-30 %	hasonló	+ 10-30 %	+ 30 % felett	
56	Mérleg sz. eredmény változása	- 30 % alatt	- 10-30 %	hasonló	+ 10-30 %	+ 30 % felett	
60	Eszközök változása						
61	Készlet	- 30 % alatt		Hasonló		+ 30 % felett	
62	Készlet változás, értékvesztés bemutatása	Nincs	Bemutatás probléma mentesen	Probléma sejtetés	Enyhe utalás a válságra	Válságra utaló jelek bemutatása	
63	Követelés	- 30 % alatt		Hasonló		+ 30 % felett	
64	Követelés bemutatása, lejárt követelés , értékvesztés	Nincs	Bemutatás probléma mentesen	Probléma sejtetés	Enyhe utalás a válságra	Válságra utaló jelek bemutatása	
65	Pénzeszköz változása	- 30 % alatt		Hasonló		+ 30 % felett	
66	Saját tőke változása	- 30 % alatt	- 10-30 %	hasonló	+ 10-30 %	+ 30 % felett	
67	Kötelezettségek változása	- 30 % alatt	- 10-30 %	hasonló	+ 10-30 %	+ 30 % felett	
68	Kötelezettség bemutatása, lejárt tartozás	Nincs	Bemutatás probléma mentesen	Probléma sejtetés	Enyhe utalás a válságra	Válságra utaló jelek bemutatása	
69	Mérlegfőösszeg változása	- 30 % alatt	- 10-30 %	hasonló	+ 10-30 %	+ 30 % felett	
7.0	**Kieg. Mell. tartalma válságra utaló jelei**						
7. 1	**Számviteli politika bemutatása**	**Nincs**	**Hiányos / hibás**	**Törvényi minimum**	**Törvényi kötelezettségné l több**		
7.2	A felszámolás jövőbeli lehetőségeire utaló jelek az Értékelési	Nincs	sejtetés	Enyhe utalás	Erős közlés, a vállalkozás folytatása elv érvényesülése		

	eljárások, értékelési elvek bemutatása				nek hiánya		
7.3	**Mérlegen kívüli tételek**	**Nincs**	**Mutató**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	
8.0	**Mutatók, elemzés**	**Nincs**	**Mutató**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	
8.1	Vagyoni helyzet bemutatása	Nincs	Bemutatás probléma mentesen	Probléma sejtetés	Enyhe utalás a válságra	Válságra utaló jelek bemutatása	
8.2	Vagyoni helyzet elemzése	Nincs	Mutató	Közlés	Magyarázat	Elemzés	
8.3	Jövedelmi helyzet bemutatása	Nincs	Bemutatás probléma mentesen	Probléma sejtetés	Enyhe utalás a válságra	Válságra utaló jelek bemutatása	
8.4	Jövedelmi helyzet elemzése	Nincs	Mutató	Közlés	Magyarázat	Elemzés	
8.5	Pénzügyi, likviditási helyzet bemutatása	Nincs	Bemutatás probléma mentesen	Probléma sejtetés	Enyhe utalás a válságra	Válságra utaló jelek bemutatása	
8.6	Pénzügyi, likviditási helyzet elemzése	Nincs	Mutató	Közlés	Magyarázat	Elemzés	
8.7.	Cash flow kimutatás	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
9	**Egyéb tájékoztatás**						
9.1	Ellenőrzések megállapításai	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
9.2	Perek	Nincs	Hiányos / hibás	Törvényi minimum	Törvényi kötelezettségnél több		
9.3	**Mérleg fordulónapot követő események bemutatása**	**Nincs**	**Mutató**	**Közlés**	**Magyarázat**	**Elemzés**	

Kiegészítő melléklet – Kérdőív – **Készítők – Felhasználók**
Készítő: Hitelező, Bank (külső)

Kérjük, hogy a megfelelő választ, a papíron bekarikázással, vagy e-mail esetén egyéb kiemeléssel, pl.: beszínezéssel jelölje.

Kérdések		válaszok					
		1	2	3	4	5	Nincs válasz /Nincs adat
1.1	**Készítők: Külső**					**Bank**	
1.2	Beszámolók % -os megoszlása	ÉVES		EGYSZERŰSÍTETT ÉVES			
							100 %
1.30	**Kiegészítő melléklet terjedelme átlagosan (oldal)**						
1.31	ÉVES	- 10	11- 20	21-30	31-40	41-	
1.32	EGYSZERŰSÍTETT ÉVES	- 3	4-6	7-10	11-15	15-	
1.4	**Kiegészítő melléklet terjedelmi változása az elmúlt évekhez**						
1.41	ÉVES	csökkent		Nem változott		nőtt	
1.42	EGYSZERŰSÍTETT ÉVES	csökkent		Nem változott		nőtt	
2.0	Minőségi jellemzők						
2.1	**Kiegészítő melléklet tartalmi megfelelése**						
2.11	ÉVES	minimum	Hiányos, hibás	Törvényi minimum	Törvényi minimumnál több	Teljeskörű, átfogó	
2.12	EGYSZERŰSÍTETT ÉVES	minimum	Hiányos, hibás	Törvényi minimum	Törvényi minimumnál több	Teljeskörű, átfogó	
2.20	**Bemutatás jellege általában**						
2.21	ÉVES	Csak adat	+ mutató	+ közlés	+magyarázat	+ elemzés	
2.22	EGYSZERŰSÍTETT ÉVES	Csak adat	+ mutató	+ közlés	+magyarázat	+ elemzés	
2.30	**Az ügyfél helyzetének megbízható és valós**						

	bemutatásához a közölt információ						
2.31	ÉVES	kevés		elegendő		sok	
2.32	EGYSZERŰSÍTETT ÉVES	kevés		elegendő		sok	
3.0	**Kiegészítő melléklet minőségének % os megoszlása**	**elégtelen**	**elégséges**	**közepes**	**jó**	**kiváló**	
3.1	ÉVES						100 %
3.2	EGYSZERŰSÍTETT ÉVES						100 %
4.0	**A 2008 évi beszámoló értékelése során hogyan ítéli meg, hogy a vállalkozások a válság hatásait megfelelően vették-e figyelembe?**						
4.1	ÉVES	nem		Néhány cég esetben		igen	
4.2	EGYSZERŰSÍTETT ÉVES	nem		Néhány cég esetben		igen	
510	**Hogyan alakult a 2008. évi beszámolóról a Könyvvizsgálói vélemények megoszlása**	**Elutasító záradék**	**Véleménynyilvánítás elutasítása**	**Korlátozó záradék**	**hitelesítő záradék, figyelemfelhívó megjegyzéssel**	**hitelesítő záradék**	
5.11	ÉVES						100 %
5.12	EGYSZERŰSÍTETT ÉVES						100 %
5.20	**Véleménye szerint a Könyvvizsgáló véleménye segíti-e a banki megítélést?**						
5.21	ÉVES	nem	Kis mértékben	Nagy mértékben	Döntő mértékben		
5.22	EGYSZERŰSÍTETT ÉVES	nem	Kis mértékben	Nagy mértékben	Döntő mértékben		
6.0	**Véleménye szerint a kiegészítő mellékletben közölt információ elegendő-e a hitelező számára?**						
6.1	ÉVES	nem		csak néhány esetben		Átlagosan igen	
6.2	EGYSZERŰSÍTETT ÉVES	nem		csak néhány esetben		Átlagosan igen	

Kiegészítő melléklet – Kérdőív – Készítők – Felhasználók
Készítő: Vállalkozás vezetője
Kérjük, hogy a megfelelő választ, a papíron bekarikázással, vagy e-mail esetén egyéb kiemeléssel, pl.: beszínezéssel jelölje.

Kérdések		válaszok					
		1	2	3	4	5	Nincs válasz /Nincs adat
1.1	Készítők: Belső				vezető		
1.2	Beszámoló típusa	ÉVES		EGYSZERŰSÍTETT ÉVES			
1.31	Kiegészítő melléklet terjedelme (oldal)	- 10	11- 20	21-30	31-45	46-	
1.34	- A közölt információk mennyisége az elmúlt évekhez viszonyítva	csökkent		Nem változott		nőtt	
1.41	Készítésének időtartama (óra)	-6	7-12	13-18	19-25	26-	
1.51	Készítés hónapja	január	február	március	április	május	
1.6	Készítés módszere (*ha a vállalkozás maga készíti a beszámolót*)	Előző évi KM átírása	Sablon	Saját fejlesztésű program	Vásárolt program	Egyedi kidolgozás cég-specifikusan	
1.61	Külső szolgáltató készíti a beszámolót		nem		igen		
2.0	Minőségi jellemzők						
2.1	Kiegészítő melléklet tartalmi megfelelése			Csak a törvényi minimum	Törvényi minimumnál több	Teljeskörű, átfogó	
2.2	Bemutatás jellege általában	Csak adat	+ mutató	+ közlés	+magyarázat	+ elemzés	
2.3	Előző évhez viszonyítva a bemutatás színvonala	csökkent		hasonló		nőtt	
2.4	- a cég helyzetének megbízható és valós bemutatásához a közölt információ	kevés		elegendő		sok	
31.	Kiegészítő Melléklet minősége (Önértékelés)	elégtelen	elégséges	közepes	jó	kiváló	
4.	A 2008 évi beszámoló összeállítása során a különösen nagy gondot fordítottak-e válság hatásainak figyelembevételére?	nem		Néhány tétel esetben		igen	
5.	Könyvvizsgáló véleménye a kiegészítő mellékletről	kifogásolta	Segített a javításban	elfogadta	Teljes mértékben megfelelőnek tartotta		

6.	**Véleménye szerint cégük kiegészítő mellékletét kik, hogyan hasznosítják** . *(Kérjük X-je a megfelelő rovatot)*	Nem érdekli	Esetenként megnézi	Rendszeresen figyeli	Mindig megnézi	Tanulmányozza is	
6.1	- ügyvezető(k)						
6.2	- tulajdonos(ok)						
6.3	- dolgozói képviselet						
6.4	- Bank – hitelező						
6.5	– szállító partner (ek)						
6.6	- vevő(k)						
6.7	- önkormányzat						
6.8	- adóhatóság						
6.9	- pályáztató						
6.99	- egyéb….						
7.	Véleménye szerint a kiegészítő mellékletben szereplő információ sértheti-e az üzleti titkot?	nem		Néhány esetben		igen	
8.0	**Önök, mint cégvezetők kíváncsiak-e más vállalkozások beszámolóira, kiegészítő mellékletére** *(Kérjük X-je a megfelelő rovatot)*	**Nem**	**Esetenként megnézi**	**Rendszeresen figyeli**	**Mindig megnézi**	**Tanulmányozza is**	
8.1	- tulajdonos(ok) beszámolói						
8.2	- leányvállalatok, egyéb kapcsolt vállalkozások						
8.3	- Egyéb befektetések beszámolói						
8.4	– fontosabb szállító partner(ek) beszámolói						
8.5	– egyéb szállító partner(ek) beszámolói						
8.5	- fontosabb vevő(k) beszámolói						
8.6	- egyéb vevő(k) beszámolói						
8.6	- leendő üzleti partnerek beszámolói						
8.7	- hitelező bank beszámolói						
8.8	- számlavezető bank beszámolói						

Kiegészítő melléklet – Kérdőív – Készítők – Felhasználók
Készítő: Vállalkozó: számviteli feladatok felelős vezetője (belső könyvelő)
Kérjük, hogy a megfelelő választ, a papíron bekarikázással, vagy e-mail esetén egyéb kiemeléssel, pl.: beszínezéssel jelölje.

Kérdések		válaszok					
		1	2	3	4	5	Nincs válasz /Nincs adat
1.1	Készítők: Belső			könyvelő			
1.2	Beszámoló típusa	ÉVES		EGYSZERŰSÍTETT ÉVES			
1.30	Terjedelem (oldal)						
1.31	- Kiegészítő melléklet oldalszáma	- 10	11- 20	21-30	31-45	46-	
1.34	- A közölt információk mennyisége az elmúlt évekhez viszonyítva	csökkent		Nem változott		nőtt	
1.41	Készítésének időtartama (óra)	-6	7-12	13-18	19-25	26-	
1.51	Készítés hónapja	január	február	március	április	május	
1.6	Készítés módszere	Előző évi KM átírása	Sablon	Saját fejlesztésű program	Vásárolt program	Egyedi kidolgozás cég-specifikusan	
2.0	Minőségi jellemzők						
2.1	Kiegészítő melléklet tartalmi megfelelése	minimum	Hiányos, hibás	Törvényi minimum	Törvényi minimumnál több	teljeskörű	
2.2	Bemutatás jellege általában	Csak adat	+ mutató	+ közlés	+magyarázat	+ elemzés	
2.3	Előző évekhez viszonyítva a bemutatás színvonala	Csökkent		hasonló		nőtt	
2.4	- cég helyzetének megbízható és valós bemutatásához a közölt információ	kevés		elegendő		sok	
31	Készítés minősége (Önértékelés)	elégtelen	elégséges	közepes	jó	kiváló	
4.	A 2008 évi beszámoló összeállítása során a különösen nagy gondot fordítottak-e válság hatásainak figyelembevételére?	nem		Néhány tétel esetben		igen	

5.	Könyvvizsgáló véleménye a kiegészítő mellékletről	kifogásolta	Segített a javításban	elfogadta	Teljes mértékben megfelelőnek tartotta		
6.	**Az Önök kiegészítő mellékletének részletes megnézésére, felhasználására vonatkozó információ** *(Kérjük X-je a megfelelő rovatot)*	**Nem érdekli**	**Esetenként megnézi**	**Rendszeresen figyeli**	**Mindig megnézi**	**Tanulmányozza is**	
6.1	- ügyvezető(k)						
6.2	- tulajdonos(ok)						
6.3	- dolgozói képviselet						
6.4	- Bank – hitelező						
6.5	– szállító partner (ek)						
6.6	- vevő(k)						
6.7	- önkormányzat						
6.8	- adóhatóság						
6.9	- pályáztató						
6.99	- egyéb….						
7.	Véleménye szerint a kiegészítő mellékletben szereplő információ sértheti-e az üzleti titkot?	nem		Néhány esetben		igen	
8.0	**Önök, mint felhasználók, kíváncsiak-e más vállalkozások beszámolóira,** *(Kérjük X-je a megfelelő rovatot)*	**Nem**	**Esetenként megnézi**	**Rendszeresen figyeli**	**Mindig megnézi**	**Tanulmányozza is**	
8.1	- tulajdonos(ok) beszámolójára						
8.2	- leányvállalatok, egyéb kapcsolt vállalkozások						
8.3	- Egyéb befektetések beszámolói						
8.4	– fontosabb szállító partner(ek)						
8.5	– egyéb szállító partner(ek)						
8.5	- fontosabb vevő(k)						
8.6	- egyéb vevő(k)						
8.6	- leendő üzleti partnerek						
8.7	- hitelező bank						
8.8	- számlavezető bank						

Kiegészítő melléklet – Kérdőív – Készítők – Felhasználók
Készítő: Könyvelési szolgáltató (külső)
Beszámoló típusa: ÉVES BESZÁMOLÓ

Kérdések		válaszok					
		1	2	3	4	5	Nincs válasz /Nincs adat
1.1	**Készítők: Külső**	**Könyvelő iroda**					
1.2	Beszámoló típusa	ÉVES					
1.30	**Terjedelem (oldal)**						
1.31	– átlagos oldal	- 10	11- 20	21-30	31-40	41-	
1.32	- legrövidebb	- 5	6-10	11-15	16-20	21-	
1.33	- leghosszabb	-15	16-25	26-40	41-60	60-	
1.34	- A közölt információk mennyisége az elmúlt évekhez viszonyítva	csökkent		Nem változott		nőtt	
1.40	**Készítésének időtartama (óra)**						
1.41	- átlagosan	-2	3-5	6-8	8-12	13-	
1.42	- legrövidebb	-0,5	1-2	3-4	5-6	7	
1.43	- leghosszabb	-6	7-9	10-15	16-20	21-	
1.50	**Készítés hónapja**						
1.51	- átlag	január	február	március	április	május	
1.52	- legkorábbi	január	február	március	április	május	
1.53	- legkésőbbi	január	február	március	április	május	
1.6	Készítés módszere	Előző évi KM átírása	Sablon	Saját fejlesztésű program	Vásárolt program	Egyedi kidolgozás cég-specifikusan	
2.0	**Minőségi jellemzők**						
2.1	Kiegészítő melléklet tartalmi megfelelése	minimum	Hiányos, hibás	Törvényi minimum	Törvényi minimumnál több	teljeskörű	
2.2	Bemutatás jellege általában	Csak adat	+ mutató	+ közlés	+magyarázat	+ elemzés	

2.3	Előző évekhez viszonyítva a bemutatás színvonala	Csökkent		hasonló		nőtt	
2.4	A cég helyzetének megbízható és valós bemutatásához a közölt információ	kevés		elegendő		sok	
3.0	**Készítés minősége (Önértékelés)**	**elégtelen**	**elégséges**	**közepes**	**jó**	**kiváló**	
3.1	- átlagosan	1	2	3	4	5	
3.2	- legrosszabb	1	2	3	4	5	
3.3	- legjobb	1	2	3	4	5	
4.	A 2008 évi beszámoló összeállítása során különösen nagy figyelmet fordítottak-e a „válságágazatok” cégeinek beszámolóihoz?	nem		Néhány esetben		igen	
5.	Könyvvizsgáló véleménye a kiegészítő mellékletről	kifogásolta	Segített a javításában	elfogadta	Teljes mértékben megfelelőnek tartotta		
6.	**Kiegészítő mellékletet részletes megnézésére, felhasználására vonatkozó információ: (%-os megoszlásban)**	**Nem érdekli**	**Esetenként megnézi**	**Rendszeresen figyeli**	**Mindig megnézi**	**Tanulmányozza is**	**Összesen %**
61	- ügyvezető(k)						100
62	- tulajdonos(ok)						100
63	- dolgozói képviselet						100
64	- Bank – hitelező						100
65	– szállító Partner (ek)						100
66	- vevő(k)						100
67	- önkormányzat						100
68	- adóhatóság						100
69	- pályáztató						100
699	- egyéb….						100
7	Véleménye szerint a kiegészítő mellékletben szereplő információ sértheti-e az üzleti titkot?	nem		Néhány esetben		igen	

Kiegészítő melléklet – Kérdőív – Készítők – Felhasználók
Készítő: Könyvelési szolgáltató (külső)
Beszámoló típusa: EGYSZERŰSÍTETT ÉVES BESZÁMOLÓ

Kérdések		válaszok					
		1	2	3	4	5	Nincs válasz /Nincs adat
1.1	Készítők: Külső		Könyvelő iroda				
1.2	Beszámoló típusa			EGYSZERŰSÍTETT ÉVES			
1.30	**Terjedelem (oldal)**						
1.31	– átlagos oldal	- 5	6- 8	9-12	13-20	21-	
1.32	- legrövidebb	- 2	3-5	6-10	11-15	16-	
1.33	- leghosszabb	-5	6-10	11-20	21-30	31-	
1.34	- A közölt információk mennyisége az elmúlt évekhez viszonyítva	csökkent		Nem változott		nőtt	
1.40	**Készítésének időtartama (óra)**						
1.41	- átlagosan	-1	2-4	5-7	8-10	11-	
1.42	- legrövidebb	-0,5	1-2	3-4	5-6	7-	
1.43	- leghosszabb	-3	4-5	6-9	10-15	16-	
1.50	**Készítés hónapja**						
1.51	- átlag	január	február	március	április	május	
1.52	- legkorábbi	január	február	március	április	május	
1.53	- legkésőbbi	január	február	március	április	május	
1.6	Készítés módszere	Előző évi KM átírása	Sablon	Saját fejlesztésű program	Vásárolt program	Egyedi kidolgozás cég-specifikusan	
2.0	**Minőségi jellemzők**						
2.1	Kiegészítő melléklet tartalmi megfelelése	minimum	Hiányos, hibás	Törvényi minimum	Törvényi minimumnál több	teljeskörű	
2.2	Bemutatás jellege általában	Csak adat	+ mutató	+ közlés	+magyarázat	+ elemzés	

2.3	Előző évekhez viszonyítva a bemutatás színvonala	Csökkent		hasonló		nőtt	
2.4	- cég helyzetének megbízható és valós bemutatásához a közölt információ	kevés		elegendő		sok	
3.0	**Készítés minősége (Önértékelés)**	**elégtelen**	**elégséges**	**közepes**	**jó**	**kiváló**	
3.1	- átlagosan	1	2	3	4	5	
3.2	- legrosszabb	1	2	3	4	5	
3.3	- legjobb	1	2	3	4	5	
4	A 2008 évi beszámoló összeállítása során különösen nagy figyelmet fordítottak-e a „válságágazatok” cégeinek beszámolóihoz?	nem		Néhány esetben		igen	
5	Könyvvizsgáló véleménye a kiegészítő mellékletről	kifogásolta	Segített a javításban	elfogadta	Teljes mértékben megfelelőnek tartotta		
6	**Kiegészítő mellékletet részletes megnézésére, felhasználására vonatkozó információ: (%-os megoszlásban)**	**Nem érdekli**	**Esetenként megnézi**	**Rendszeresen figyeli**	**Mindig megnézi**	**Tanulmányozza is**	**Összesen %**
61	- ügyvezető(k)						100
62	- tulajdonos(ok)						100
63	- dolgozói képviselet						100
64	- Bank – hitelező						100
65	– szállító Partner (ek)						100
66	- vevő(k)						100
67	- önkormányzat						100
68	- adóhatóság						100
69	- pályáztató						100
699	- egyéb….						100
7	Véleménye szerint a kiegészítő mellékletben szereplő információ sértheti-e az üzleti titkot?	nem		Néhány esetben		igen	

Vállalkozások besorolásának változása a KKV törvény és a számviteli törvény előírásai szerint

ÁRBEVÉTEL

Mikro-vállalkozások határértékei (Millió Ft)

Megnevezés		***Számviteli törvény***						
K		*1991*	*1997*	*2000*	*2001*	*2004*	*2005.05-*	*2009*
K	**1999**	**N**-*300*	**N**-*300*					
V	**2000**			**N**-*300*	**N**-*300*			
	2004					**N**-*300*		
t	**2004.05**					**N**-*300*		
ö	**2005-6**						**500**-*1000*	
r	**2007**						**500**-*1000*	
v.	**2009**							**500**-*1000*

Kisvállalkozások határértékei (Millió Ft)

Megnevezés		***Számviteli törvény***						
K		*1991*	*1997*	*2000*	*2001*	*2004*	*2005.05-*	*2009*
K	**1999**	**N**-*300*	**N**-*300*					
V	**2000**			**700**-*300*	**700**-*300*		-1000	-1000
	2004					**700**-*300*		
t	**2004.05**					**1750**-*300*		
ö	**2005-6**						**2500**-*1000*	
r	**2007**						**2500**-*1000*	
v.	**2009**							**2500**-*1000*

Középvállalkozások határértékei (Millió Ft)

Megnevezés		***Számviteli törvény***						
K		*1991*	*1997*	*2000*	*2001*	*2004*	*2005.05-*	*2009*
K	**1999**	**N**-*300*	**N**-*300*					
V	**2000**			**4000**-*300*	**4000**-*300*			
	2004					**10000**-*300*		
t	**2004.05**					**10000**-*300*		
ö	**2005-6**						**12500**-*1000*	
r	**2007**						**12500**-*1000*	
v.	**2009**							**12500**-*1000*

MÉRLEGFŐÖSSZEG

Mikro-vállalkozások határértékei (Millió Ft)

Megnevezés		*Számviteli törvény*						
K K V t ö r v.		*1991*	*1997*	*2000*	*2001*	*2004*	*2005.05-*	*2009*
	1999	**N**-15*0*	**N**-15*0*					
	2000			**N-15***0*	**N**-15*0*			
	2004					**1250**-15*0*		
	2004.05					**1250**-*150*		
	2005-6						**12500**-*500*	
	2009							**12500**-*500*

Kisvállalkozások határértékei (Millió Ft)

Megnevezés		*Számviteli törvény*						
K K V t ö r v.		*1991*	*1997*	*2000*	*2001*	*2004*	*2005.05-*	*2009*
	1999	**N**-15*0*	**N**-15*0*					
	2000			**500-15***0*	**500**-15*0*			
	2004					**1250**-15*0*		
	2004.05					**1250**-*150*		
	2005-6						**2500**-*500*	
	2009							**2500**-*500*

Középvállalkozások határértékei (Millió Ft)

Megnevezés		*Számviteli törvény*						
K K V t ö r v.		*1991*	*1997*	*2000*	*2001*	*2004*	*2005.05-*	*2009*
	1999	**N**-15*0*	**N**-15*0*					
	2000			**2700-15***0*	**2700**-15*0*			
	2004					**6750**-15*0*		
	2004.05					**6750**-*150*		
	2005-6						**12500**-*500*	
	2009							**12500**-*500*

LÉTSZÁM

Mikro-vállalkozások határértékei (Fő)

Megnevezés		*Számviteli törvény*						
K		*1991*	*1997*	*2000*	*2001*	*2004*	*2005.05-*	*2009*
K	**1999**	**N**-*10*	**N**-*10*					
V	**2000**			**10**-*10*	**10**-*10*			
	2004					**10**-*10*		
t	**2004.05**					**10**-*10*		
ö	**2005-6**					**10**-*10*		
r	**2007**						**10**-*10*	
v.	**2009**							**10**-*10*

Kisvállalkozások határértékei (Fő)

Megnevezés		*Számviteli törvény*						
K		*1991*	*1997*	*2000*	*2001*	*2004*	*2005.05-*	*2009*
K	**1999**	**N**-10*0*	**N**-10*0*					
V	**2000**			**50**-*50*	**50**-*50*			
	2004					**50**-*50*		
t	**2004.05**					**50**-*50*		
ö	**2005-6**					**50**-*50*		
r	**2007**						**50**-*50*	
v.	**2009**							**50**-*50*

Középvállalkozások határértékei (Fő)

Megnevezés		*Számviteli törvény*						
K		*1991*	*1997*	*2000*	*2001*	*2004*	*2005.05-*	*2009*
K	**1999**	**N**-25*0*	**N**-25*0*					
V	**2000**			**250-2***50*	**250**-*250*			
	2004					**250**-25*0*		
t	**2004.05**					**250**-25*0*		
ö	**2005-6**					**250**-25*0*		
r	**2007**						**250-2***50*	
v.	**2009**							**250-2***50*

20. sz. melléklet

Adatbázis elemzés számítási táblázatai

Vállalkozások besorolása különböző szempontok szerint csoportosítva 1.

árbevétel kategóriák	cegforma							
	Bt		Kft		Rt		Végösszeg	
	db	kum db	db	kum db	db	kum db	db	kum db
-10 mFt	86 697	86 697	77 612	77 612	550	550	164 859	164 859
10 - 100 mFt	31 596	118 293	70 086	147 698	456	1 006	102 138	266 997
100 - 300 mFt	2 673	120 966	19 611	167 309	444	1 450	22 728	289 725
300 - 540 mFt	623	121 589	5 847	173 156	283	1 733	6 753	296 478
540 - 1 000 mFt	212	121 801	3 987	177 143	322	2 055	4 521	300 999
1 000 - 2 700 mFt	61	121 862	2 978	180 121	481	2 536	3 520	304 519
2 700 - 13 500 mFt	40	121 902	1 426	181 547	407	2 943	1 873	306 392
13 500 mFt -	9	121 911	291	181 838	174	3 117	474	306 866
Összesen	121 911		181 838		3 117		306 866	
(Üres)	87 988	209 899	129 643	311 481	3 403	6 520	221 034	527 900
Végösszeg	209 899		311 481		6 520		527 900	

árbevétel kategóriák	db				árbevétel			
	db	%	kum %	ford kum %	millió Ft	árb%	kum árb %	kum for árb %
-10 mFt	164 859	54%	54%	100%	824 295	2%	2%	100%
10 - 100 mFt	102 138	33%	87%	46%	5 106 900	10%	12%	98%
100 - 300 mFt	22 728	7%	94%	13%	4 545 600	9%	22%	88%
300 - 540 mFt	6 753	2%	97%	6%	2 836 260	6%	27%	78%
540 - 1 000 mFt	4 521	1%	98%	3%	3 481 170	7%	34%	73%
1 000 - 2 700 mFt	3 520	1%	99%	2%	6 512 000	13%	48%	66%
2 700 - 13 500 mFt	1 873	1%	100%	1%	15 171 300	31%	79%	52%
13 500 mFt -	474	0%	100%	0%	10 238 400	21%	100%	21%
Összesen	306 866				48 715 925			
(Üres)	221 034				0			
Végösszeg	527 900				48 715 925			

kkv	cegforma			
	Bt	Kft	Rt	Végösszeg
	db	db	db	db
mikro	71699	143614	1379	216 692
kis	1746	19613	1021	22 380
kozepes	88	3933	810	4 831
nagy	0	19	36	55
Összesen	73 533	167 179	3 246	243 958
n.a.	136366	144302	3274	283 942
Végösszeg	209 899	311 481	6 520	527 900

eves_beszamolo	cegforma			
	Bt	Kft	Rt	Végösszeg
	db	db	db	db
e.beszamolo	80	3 374	3 962	7 416
egyszerusitett	135 100	217 967	0	353 067
Összesen	135 180	221 341	3 962	360 483
n.a.	74 719	90 140	2 558	167 417
Végösszeg	209 899	311 481	6 520	527 900

20. sz. melléklet **2.**

kkv	db	osszarbev
mikro	216 692	12 860 365
kis	22 380	11 723 225
kozepes	4 831	12 467 620
nagy	55	1 188 000
Összesen	243 958	38 239 210
n.a.	283 942	10 476 715
Összesen	527 900	48 715 925

eves_beszamolo	db	osszarbev
egyszerusitett	355 874	26 446 290
eves beszamolo	4 609	22 246 465
Összesen	360 483	48 692 755
n.a.	167 417	23 170
Végösszeg	527 900	48 715 925

Határok	
létszám	50
árbevétel	1000
mérleg főöss	500

eves_beszamolo	db	osszarbev
egyszerusitett	353 992	25 284 500
eves beszamolo	6 491	23 408 255
Összesen	360 483	48 692 755
n.a.	167 417	23 170
Végösszeg	527 900	48 715 925

Módosított határok	
létszám	50
árbevétel	300
mérleg főöss	500

eves_beszamolo_mod1	db	osszarbev
egyszerusitett	354 042	25 357 470
eves beszamolo	6 441	23 335 285
Összesen	360 483	48 692 755
n.a.	167 417	23 170
Végösszeg	527 900	48 715 925

Módosított határok	
létszám	50
árbevétel	300
mérleg főöss	540

eves_beszamolo_mod2	db	osszarbev
egyszerusitett	354 863	25 702 290
eves beszamolo	5 620	22 990 465
Összesen	360 483	48 692 755
n.a.	167 417	23 170
Végösszeg	527 900	48 715 925

Módosított határok	
létszám	50
árbevétel	540
mérleg főöss	540

eves_beszamolo_mod3	db	osszarbev
egyszerusitett	347 827	17 712 700
eves beszamolo	12 656	30 980 055
Összesen	360 483	48 692 755
n.a.	167 417	23 170
Végösszeg	527 900	48 715 925

Módosított határok	
létszám	10
árbevétel	540
mérleg főöss	540

eves_beszamolo_mod4	db	osszarbev
egyszerusitett	343 952	16 094 820
eves beszamolo	16 531	32 597 935
Összesen	360 483	48 692 755
n.a.	167 417	23 170
Végösszeg	527 900	48 715 925

Módosított határok	
létszám	10
árbevétel	300
mérleg főöss	500

árbevétel kategóriák	létszám kategóriák							
	1	2-10	11 - 50	51 - 250	251 -	**Összesen**	(Üres)	Végösszeg
	db							
-10 mFt	45 613	21 302	843	154	26	**67 938**	96 921	164 859
10 - 100 mFt	28 898	50 498	4 713	165	8	**84 282**	17 856	102 138
100 - 300 mFt	2 379	11 955	6 580	353	9	**21 276**	1 452	22 728
300 - 540 mFt	429	2 463	3 104	424	6	**6 426**	327	6 753
540 - 1 000 mFt	220	1 034	2 210	816	22	**4 302**	219	4 521
1 000 - 2 700 mFt	162	485	1 452	1 196	101	**3 396**	124	3 520
2 700 - 13 500 mFt	50	128	435	835	369	**1 817**	56	1 873
13 500 mFt -	16	36	45	108	253	**458**	16	474
Összesen	**77 767**	**87 901**	**19 382**	**4 051**	**794**	**189 895**	116 971	306 866
(Üres)	27 945	24 453	3 142	820	192	56 552	164 482	221 034
Végösszeg	105 712	112 354	22 524	4 871	986	246 447	281 453	527 900

árbevétel kategóriák	létszám kategóriák							
	1	2-10	11 - 50	51 - 250	251 -	**Összesen**	kum %	ford kum %
	%							
-10 mFt	24%	11%	0%	0%	0%	**36%**	36%	100%
10 - 100 mFt	15%	27%	2%	0%	0%	**44%**	80%	64%
100 - 300 mFt	1%	6%	3%	0%	0%	**11%**	91%	20%
300 - 540 mFt	0%	1%	2%	0%	0%	**3%**	95%	9%
540 - 1 000 mFt	0%	1%	1%	0%	0%	**2%**	97%	5%
1 000 - 2 700 mFt	0%	0%	1%	1%	0%	**2%**	99%	3%
2 700 - 13 500 mFt	0%	0%	0%	0%	0%	**1%**	100%	1%
13 500 mFt -	0%	0%	0%	0%	0%	**0%**	100%	0%
Összesen	**41%**	**46%**	**10%**	**2%**	**0%**	**100%**		
kum %	41%	87%	97%	100%	100%			
ford kum %	100%	59%	13%	3%	0%			

árbevétel kategóriák	létszám kategóriák						létszám eloszlás		
	1	2-10	11 - 50	51 - 250	251 -	**Összesen**			
	foglalkoztatottak fő)						%	kum %	ford kum %
-10 mFt	45 613	127 812	25 290	20 790	10 036	**229 541**	11%	11%	100%
10 - 100 mFt	28 898	302 988	141 390	22 275	3 088	**498 639**	24%	36%	89%
100 - 300 mFt	2 379	71 730	197 400	47 655	3 474	**322 638**	16%	52%	64%
300 - 540 mFt	429	14 778	93 120	57 240	2 316	**167 883**	8%	60%	48%
540 - 1 000 mFt	220	6 204	66 300	110 160	8 492	**191 376**	9%	69%	40%
1 000 - 2 700 mFt	162	2 910	43 560	161 460	38 986	**247 078**	12%	81%	31%
2 700 - 13 500 mFt	50	768	13 050	112 725	142 434	**269 027**	13%	94%	19%
13 500 mFt -	16	216	1 350	14 580	97 658	**113 820**	6%	100%	6%
Összesen	**77 767**	**527 406**	**581 460**	**546 885**	**306 484**	**2 040 002**	100%		
létszámeloszlás %	4%	26%	29%	27%	15%	100%			
kum létszámeloszlás %	4%	30%	58%	85%	100%				
ford kum létszámeloszlás %	100%	96%	70%	42%	15%				

	arbevetel										
	-10 mFt	10 - 100 mFt	100 - 300 m	300 - 540 mF	540 - 1 000 m	1 000 - 2 70	2 700 - 13 500	13 500 mFt -	**Összesen**	(Üres)	Végösszeg
agazat	db										
A	1 573	1 577	605	236	182	120	34	1	**4 328**	1 236	5 564
C	5 659	6 140	2 201	747	590	545	389	117	**16 388**	5 692	22 080
F	7 560	6 578	1 639	461	253	183	94	23	**16 791**	9 437	26 228
G	19 367	17 736	5 930	1 912	1 353	1 090	533	131	**48 052**	21 892	69 944
H	2 043	2 190	675	250	159	130	87	22	**5 556**	2 791	8 347
I	6 040	3 927	385	79	34	29	9	3	**10 506**	5 570	16 076
Összesen	**42 242**	**38 148**	**11 435**	**3 685**	**2 571**	**2 097**	**1 146**	**297**	**101 621**	46 618	148 239
(Üres)	122 617	63 990	11 293	3 068	1 950	1 423	727	177	205 245	174 416	379 661
Végösszeg	164 859	102 138	22 728	6 753	4 521	3 520	1 873	474	306 866	221 034	527 900

	arbevetel								
	-10 mFt	10 - 100 mFt	100 - 300 m	300 - 540 mF	540 - 1 000 m	1 000 - 2 70	2 700 - 13 500	13 500 mFt -	**Összesen**
agazat	db%								
A	2%	2%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	**4%**
C	6%	6%	2%	1%	1%	1%	0%	0%	**16%**
F	7%	6%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	**17%**
G	19%	17%	6%	2%	1%	1%	1%	0%	**47%**
H	2%	2%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	**5%**
I	6%	4%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	**10%**
Összesen	**42%**	**38%**	**11%**	**4%**	**3%**	**2%**	**1%**	**0%**	**100%**

	arbevetel										
	-10 mFt	10 - 100 mFt	100 - 300 mF	300 - 540 mFt	540 - 1 000 mFt	1 000 - 2 700 r	2 700 - 13 500 m	13 500 mFt -	**Összesen**	(Üres)	Végösszeg
agazat	árbevétel mFt										
A	7 865	78 850	121 000	99 120	140 140	222 000	275 400	21 600	**965 975**	0	965 975
C	28 295	307 000	440 200	313 740	454 300	1 008 250	3 150 900	2 527 200	**8 229 885**	0	8 229 885
F	37 800	328 900	327 800	193 620	194 810	338 550	761 400	496 800	**2 679 680**	0	2 679 680
G	96 835	886 800	1 186 000	803 040	1 041 810	2 016 500	4 317 300	2 829 600	**13 177 885**	0	13 177 885
H	10 215	109 500	135 000	105 000	122 430	240 500	704 700	475 200	**1 902 545**	0	1 902 545
I	30 200	196 350	77 000	33 180	26 180	53 650	72 900	64 800	**554 260**	0	554 260
Összesen	**211 210**	**1 907 400**	**2 287 000**	**1 547 700**	**1 979 670**	**3 879 450**	**9 282 600**	**6 415 200**	**27 510 230**	0	27 510 230
(Üres)	613 085	3 199 500	2 258 600	1 288 560	1 501 500	2 632 550	5 888 700	3 823 200	21 205 695	174 416	379 661
Végösszeg	824 295	5 106 900	4 545 600	2 836 260	3 481 170	6 512 000	15 171 300	10 238 400	48 715 925	221 034	527 900

	arbevetel								
	-10 mFt	10 - 100 mFt	100 - 300 n	300 - 540 mF	540 - 1 000 m	1 000 - 2 70	2 700 - 13 500	13 500 mFt -	**Összesen**
agazat	árbevétel %								
A	0%	0%	0%	0%	1%	1%	1%	0%	**4%**
C	0%	1%	2%	1%	2%	4%	11%	9%	**30%**
F	0%	1%	1%	1%	1%	1%	3%	2%	**10%**
G	0%	3%	4%	3%	4%	7%	16%	10%	**48%**
H	0%	0%	0%	0%	0%	1%	3%	2%	**7%**
I	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	**2%**
Összesen	**1%**	**7%**	**8%**	**6%**	**7%**	**14%**	**34%**	**23%**	**100%**

	létszám kategóriák							
	1	2-10	11 - 50	51 - 250	251 -	Összesen	n.a.	Végösszeg
ágazat	db							
A	1 134	1 701	694	228	20	**3 777**	1 787	5 564
C	4 209	7 006	3 242	1 204	303	**15 964**	6 116	22 080
F	6 460	8 676	1 862	247	23	**17 268**	8 960	26 228
G	17 753	23 315	3 998	647	100	**45 813**	24 131	69 944
H	2 113	2 802	810	164	61	**5 950**	2 397	8 347
I	4 138	5 308	1 057	106	15	**10 624**	5 452	16 076
Összesen	**35 807**	**48 808**	**11 663**	**2 596**	**522**	**99 396**	48 843	148 239
n.a.	69 905	63 546	10 861	2 275	464	0	232 610	379 661
Végösszeg	105 712	112 354	22 524	4 871	986	99 396	281 453	527 900

	létszám kategóriák						létszám eloszlás		
	1	2-10	11 - 50	51 - 250	251 -	Összesen			
ágazat	foglalkoztatottak (fő)						%	kum %	ford kum %
A	1 134	10 206	20 820	30 780	7 720	**70 660**	6%	6%	100%
C	1 135	42 036	97 260	162 540	116 958	**419 929**	35%	41%	94%
F	1 136	52 056	55 860	33 345	8 878	**151 275**	13%	53%	59%
G	1 137	139 890	119 940	87 345	38 600	**386 912**	32%	86%	47%
H	1 138	16 812	24 300	22 140	23 546	**87 936**	7%	93%	14%
I	1 139	31 848	31 710	14 310	5 790	**84 797**	7%	100%	7%
Összesen	**6 819**	**292 848**	**349 890**	**350 460**	**201 492**	**1 201 509**	100%		
létszámeloszlás %	1%	24%	29%	29%	17%	100%			
kum létszámeloszlás %	1%	25%	54%	83%	100%				
ford kum létszámeloszlás %	100%	99%	75%	46%	17%				

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Sokaknak tartozom köszönettel a dolgozat elkészítéséhez nyújtott segítségért.

Mindenekelőtt köszönöm témavezetőmnek, **Dr. Lett Béla** professzornak, aki tapasztalatával, javaslataival, kritikai észrevételeivel jelentősen hozzájárult a dolgozat végső formába öntéséhez.

Köszönöm könyvvizsgáló kollégáimnak, **Lehotai Sándornénak** és **Déneslaki Tibornénak** az empirikus kutatás során nyújtott szakmai támogatásukat, együttműködésüket.

Köszönöm a NYME oktatóinak, különösen a Pénzügyi és Számviteli Intézet vezetőjének **Dr. Vágyi Ferenc Róbert** docensnek és az intézet munkatársainak a támogató együttműködésüket.

JOGI NYILATKOZAT

Alulírott, Tóthné Szabó Erzsébet jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy **A kiegészítő melléklet szerepe és tartalma a számviteli információ hordozta „megbízható és valós kép" kialakításában** című

PhD értekezésem

önálló munkám, az értekezés készítése során betartottam *a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv.* szabályait, valamint a Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola által előírt, a doktori értekezés készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében.[1]

Kijelentem továbbá, hogy az értekezés készítése során az önálló kutatómunka kitétel tekintetében a programvezetőt illetve a témavezetőt nem tévesztettem meg.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy az értekezést nem magam készítettem, vagy az értekezéssel kapcsolatban szerzői jogsértéstény merül fel, a Nyugat-magyarországi Egyetem megtagadja az értekezés befogadását.

Az értekezés befogadásának megtagadása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Sopron, 2010. február 26.

…..……..
doktorjelölt

[1] **1999. ÉVI LXXVI. TV. 34. §** (1) A MŰ RÉSZLETÉT – AZ ÁTVEVŐ MŰ JELLEGE ÉS CÉLJA ÁLTAL INDOKOLT TERJEDELEMBEN ÉS AZ EREDETIHEZ HÍVEN – A FORRÁS, VALAMINT AZ OTT MEGJELÖLT SZERZŐ MEGNEVEZÉSÉVEL BÁRKI IDÉZHETI.
36. § (1) nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára – a cél által indokolt terjedelemben – szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást – a szerző nevével együtt – fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul.